

Eestikeelne väljaanne

Teave ja teatised

59. aastakäik

28. detsember 2016

Sisukord

I Resolutsioonid, soovitused ja arvamused

ARVAMUSED

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee

komitee täiskogu 519. istungjärg 21.–22. septembril 2016

2016/C 487/01	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Uued arengupõhise juhtimise ja rakendamise meetmed — Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide hindamine ja sellekohased soovitused“ (omaalgatuslik arvamus)	1
2016/C 487/02	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Peredes elavate hooldustöötajate õigused“ (omaalgatuslik arvamus)	7
2016/C 487/03	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Bioloogilise mitmekesisuse poliitika Euroopa Liidus“ (omaalgatuslik arvamus)	14
2016/C 487/04	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Pariisi kliimakonverentsi tulemused“ (omaalgatuslik arvamus)	24
2016/C 487/05	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „EMSK seisukoht Atlandi-ülese kaubandus- ja investeerimispartnerluse (TTIP) üle peetavate läbirääkimiste raames tõstatatud konkreetsetes võtmeküsimustes“ (omaalgatuslik arvamus)	30
2016/C 487/06	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Säästev areng: ELi sise- ja välispoliitika kaardistamine“ (ettevalmistav arvamus)	41

2016/C 487/07	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Tulevikukindlad õigusaktid“ (ettevalmistav arvamus)	51
---------------	--	----

III *Ettevalmistavad aktid*

EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEE

komitee täiskogu 519. istungjärk 21.–22. septembril 2016

2016/C 487/08	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv tollieeskirjade rikkumisi ja asjaomaseid karistusi käsitleva liidu õigusraamistiku kohta“ [COM(2013) 884 final – 2013/0432 (COD)]	57
2016/C 487/09	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega muudetakse direktiivi 2013/34/EL seoses tulumaksualase teabe avalikustamisega teatavate äriühingute ja filiaalide poolt“ [COM(2016) 198 final – 2016/0107 (COD)]	62
2016/C 487/10	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse määrust (EL) 2016/399 riiki sisenemise ja riigist lahkumise süsteemi kasutamise osas“ [COM(2016) 196 final – 2016/0105 (COD)] ja „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega luuakse riiki sisenemise ja riigist lahkumise süsteem Euroopa Liidu liikmesriikide välispiire ületavate kolmandate riikide kodanike riiki sisenemise ja riigist lahkumise andmete registreerimiseks ning määratakse kindlaks riiki sisenemise ja riigist lahkumise õiguskaitse eesmärgil juurdepääsu andmise tingimused ning millega muudetakse määrust (EÜ) nr 767/2008 ja määrust (EL) nr 1077/2011“ [COM(2016) 194 final – 2016/0106 (COD)]	66
2016/C 487/11	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, milles käsitletakse gaasivarustuskindluse tagamise meetmeid ja millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 994/2010“ [COM(2016) 52 final — 2016/0030 (COD)]	70
2016/C 487/12	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele veeldatud maagaasi ja selle hoiustamise ELi strateegia kohta“ [COM(2016) 49 final]	75
2016/C 487/13	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus, millega luuakse liikmesriikide ja kolmandate riikide valitsuste vahelisi energiakokkuleppeid ja mittesiduvaid vahendeid käsitlev teabevahetusmehhanism ning tunnistatakse kehtetuks otsus nr 994/2012/EL“ [COM(2016) 53 final]	81
2016/C 487/14	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Euroopa pilvandmetöötuse algatus. Konkurentsivõimelise andme- ja teadmuspõhise majanduse ülesehitamine Euroopas““ [COM(2016) 178 final]	86
2016/C 487/15	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „IKT standardimise prioriteedid digitaalsel ühtsel turul““ [COM(2016) 176 final]	92
2016/C 487/16	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „ELi e-valitsuse tegevuskava 2016–2020. Valitsussektori digitaalse arengu kiirendamine““ [COM(2016) 179 final] . . .	99

2016/C 487/17	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Komisjoni teatis „Tuumaenergia näidisprogramm — esitatud Euratomi asutamislepingu artikli 40 kohaselt Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamuse saamiseks““ [COM(2016) 177 final]	104
2016/C 487/18	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse määrust (EL) nr 1303/2013 seoses teatavate sätetega, mis käsitlevad finantsstabiilsuse säilitamisega tõsistes raskustes või sellises ohus olevate teatavate liikmesriikide finantsjuhtimist“ [COM(2016) 418 final — 2016/0193 (COD)]	111
2016/C 487/19	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Muudetud ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus teatavatele Ameerika Ühendriikidest pärinevatele toodetele kohalduvate täiendavate tollimaksude kohta (kodifitseeritud tekst)“ [COM(2016) 408 final — 2014/0175 (COD)]	112
2016/C 487/20	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega muudetakse direktiivi 2004/37/EÜ töötajate kaitse kohta tööl kantserogeenide ja mutageenidega kokkupuutest tulenevate ohtude eest“ [COM(2016) 248 final — 2016/0130 COD] . .	113

I

(Resolutsioonid, soovitused ja arvamused)

ARVAMUSED

EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEE

KOMITEE TÄISKOGU 519. ISTUNGJÄRK 21.–22. SEPTEMBRIL 2016

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Uued arengupõhise juhtimise ja rakendamise meetmed — Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide hindamine ja sellekohased soovitused“

(omaalgatuslik arvamus)

(2016/C 487/01)

Raportöör: **Etele BARÁTH**

Täiskogu otsus	21.1.2016
Õiguslik alus	kodukorra artikli 29 lõige 2 – omaalgatuslik arvamus
Vastutav sektsioon	majandus- ja rahaliidu ning majandusliku ja sotsiaalse ühitekuuluvuse sektsioon
Vastuvõtmine sektsioonis	8.9.2016
Vastuvõtmine täiskogus	21.9.2016
Täiskogu istungjärk nr	519
Hääletuse tulemus	171/1/4
(poolt/vastu/erapooletuid)	

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee leiab, et Euroopas tuleb kehtestada koordineeritud arengupõhine juhtimine eesmärgiga anda panus uuendatud, tugeva ja rahumeelse Euroopa kujundamisse. Koordineerimist tuleks tugevdada, andes võimaluse korral juhtimisele uue organisatsioonilise struktuuri.

1.2 Koordineeritud meetmete abil tuleks taastada majanduse dünaamiline areng ning konsolideerida sotsiaalse heaolu ja demokraatia alustalad, erinevate kultuuride kooseksisteerimist ja eeskujulikke keskkonnanõuete järgimist.

1.3 Komitee rõhutab, et partnerluse põhimõtte sidus rakendamine peaks lihtsustama sidusrühmade osalemist Euroopa Liidult saadavate investeeringute planeerimisel ja elluviimisel. Selline osalus tugevdab ühiselt võetud kohustust investeerida ja ulatuslikumalt kogemusi kasutada, muudab projektide elluviimise märgatavalt tõhusamaks, suurendab läbipaistvust ning aitab ennetada pettusi ja kuritarvitamisi.

1.4 On vaja lihtsaid ja arusaadavaid eesmärke ning strateegiat, ühtset kogu Euroopale mõeldud projekti (ELi 2030.–2050. aasta strateegiat). Tuleb kinnitada, et uuendusliku, elujõulise ja kaasava Euroopa loomine on jätkuvalt liidu peamine strateegiline eesmärk. Seda silmas pidades tuleks projekti integreerida ka COP21 eesmärgid (säätva arengu eesmärgid).

1.5 Arenguprogramme tuleb paremini koordineerida. Lühikese, keskmise ja pikaajalise tähtajaga arenguprogrammid ja -vahendid peaksid põhinema kaalukate eesmärkide kogumil. Vahendite all peetakse silmas kõiki poliitilisi, õiguslikke, organisatsioonilisi ja finantsinstrumente.

1.6 Koordineerimise parandamiseks nõuab komitee, et Euroopa ühiste eesmärkide saavutamiseks kasutataks tavapäraseid Euroopa struktuuri- ja investeerimisfonde, aga ka turule suunatud projekte, millega kaasatakse Euroopa Strateegiliste Investeeringute Fondi kaudu ka erakapital. Selleks on vaja kooskõlastada rakendamise (kohta käivaid) eesmärke ja eeskirju.

1.7 Komitee soovib peamise, tugevalt arengupõhise juhtimise keskseks vahendiks Euroopa poolaastat, mis rajaneb iga-aastaselt majanduskasvu analüüsil ja mis peaks lisaks pakkuma vahendeid Euroopa projekti pidevaks mõjutamiseks ja selle edusammude tähelepanelikuks jälgimiseks. Euroopa poolaasta võiks samaaegselt täita süsteemseid ülesandeid, mis on mõeldud heaolu tagava sotsiaalse keskkonna kindlustamiseks.

1.8 Paralleelselt juba heakskiidu saanud ja oma olemuselt majandusliku SKP-l põhineva tulemuslikkuse näitajaga võiks täiendavalt kasutada tulemusepõhist näitajat (sisemajanduse kogunäitaja), mis peegeldab ka jätkusuutlikkust, hõlmab peamiselt sotsiaalseid ja keskkonnaaspekte ning võiks olla arengupõhise juhtimise tõhususkontrolli mõõtmise aluseks.

1.9 Vaja on tihedat kooskõlastamist ja avatud koostöömeetodi sisseviimist liikmesriikide vahel. Kohandusi tuleb teha arenguprotsessis praeguse seisuga saadud kogemuste alusel.

1.10 Tugevdada tuleks õigus- ja finantsvahendeid. Arengupõhise juhtimise tulemuslikkus sõltub majanduse dünaamikast, kapitali suuremast kaasamisest, tõhusamast investeerimissüsteemist, tööjõu paremast kvalifikatsioonist ja ettevõtete innovatsioonitasemest. Selle peamine pikaajaline eesmärk on heaolu ja uuenenud ühiskonna loomine, et tagada parem ja jätkusuutlikum keskkond.

1.11 Vaja on mitmel tasandil toimuvat ühist rakendamist. Paralleelselt käimasolevate reformidega (REFITi programm) on vaja arengupõhise juhtimise jaoks välja töötada õiguslikke ja haldusvahendeid. Selleks tuleks oluliselt tugevdada nn vahetasandi vahendeid, see tähendab makropiirkondliku arengu koordineerimise vahendeid. Funktsionaalsete piirkondade, linnade, linnapiirkondade, linnastute, suurlinnapiirkondade ja võrgustike roll muutub Euroopa projektis üha olulisemaks.

1.12 Pikaajalise arengupõhise juhtimise üks põhielemente on järjepidevus. Koordineerida tuleb poliitika, meetmete kavandamise ja arendamise protsessi ning eelarvekavade tsüklilisest iseloomust tulenevaid tingimusi. Arendustegevus eeldab pidevat analüüsi, kontrolli ja parandusi.

1.13 Äärmiselt tähtis on üldsust asjakohaselt teavitada ja innustada neid osalema, arendada teabevahetust ja poliitilist turustamist ning esitada õigesti konkreetsed tulemused ja nõrgad kohad.

1.14 Komitee on alati olnud osalusdemokraatia tugevdamise pooldaja. Avatud koostöömeetodiga seoses peaks majandus- ja sotsiaalpartnerite ning VVOde kaasamine olema tagatud kõigil tasandil, mis peaks Euroopa tasandil käima käsikäes Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee rolli tugevdamisega.

1.15 Komitee väljendas juba 2012. aastal oma arvamuses⁽¹⁾ toetust Euroopa Komisjoni algatusele Euroopa partnerluse toimumisjuhendi sisseviimise kohta, mille eesmärk on pakkuda liikmesriikidele partnerlusraamistikku kavandamise ja rakendamise valdkonnas. Partnerite Euroopa mõte seisneb selles, et neil on eesmärkide sõnastamisel ja määratlemisel palju anda ning tänu neile toimub plaanide rakendamine tõhusamalt.

⁽¹⁾ Komitee arvamus teemal „Partnerluse põhimõtte ühisesse strateegilisse raamistikku kuuluvate fondide rakendamisel – Euroopa partnerluse toimumisjuhise elemendid“ (ELT C 44, 15.2.2013, lk 23).

1.16 Komitee rõhutab, et vaja on laiendada ettepanekutes esitatud ja headel tavadel rajanevaid partnerluspõhimõtteid ning täpsustada üldiselt miinimumnõuded, mida liikmesriikide ametiasutused peavad täitma karistuste vältimiseks.

1.17 Komitee soovib liikmesriikidelt nõuda tõhusate rahastamissüsteemide kehtestamist, et tugevdada partnerluse suutlikkust. Sellised süsteemid peavad pakkuma rohkem kui ainult koolitusi või teabedastusi ning hõlmama samuti partnerlusvõrkude arendamist ja tõhusa osalemise vahendite siseseviimist.

1.18 Komitee kutsub Euroopa Komisjoni tungivalt üles hoogustama koostööd Euroopa partnerlusvõrgustikega. Komisjon peaks kehtestama rahastamissüsteemi, mis aitab kaasa regionaalpoliitika valdkonnas tegutsevate Euroopa VVOde võrgustike tegevusele, eelkõige seoses riiklike protsesside järelevalve ja tagasiside kindlustamisega.

2. Uue ja tugeva Euroopa nimel

2.1 *Hetkeolukord ja motivatsioon*

2.1.1 Euroopa Liit on tugev, kuid seisab vastamisi paljusid vorme võtva kriisiga. Selle heaks peegelduseks on Brexit. 2008. aasta majanduskriis on vähendanud 2000. aastate alguse ELi laienemisest tingitud optimismi ja pööranud paljude riikide järelejäädumiskäigu langusesse.

2.1.2 Majanduskriis ja eelkõige sellest tulenev investeeringute langus on lõhkunud liikmesriikide kasvul põhinevat ühtsust ja suurendanud poliitilisi, majanduslikke ja sotsiaalseid pingeid. Liidu aluseesmärkidele vaatamata suurenevad liikmesriikide arenguerinevused.

2.1.3 Nendele riikidele pandud range kokkuhoiupoliitika kohustuse jätkamine, mille valitsemissektori ja välisvõlg ning eelarvedefitsiit on suur, laiendab veelgi lõhet rohkem arenenud riikide ja kokkuhoiumeetmete kütkes olevate riikide vahel. Vaja on uut poliitikat, mis ühendaks endas ühelt poolt majanduskasvu ja eelarvepuudujäägi kontrolli ning teiselt poolt tõhusad sotsiaalse kaasamise strateegiad.

2.1.4 Vaesus, ebakindlad töösuhted ja tööpuudus on saavutanud vastuvõetamatu taseme. Euroopa tulevikku takistab oluliselt noorte inimeste jaoks väljavaadete puudumine.

2.1.5 Euroopa Liit ei ole enam ligitõmbav koht investoritele, vaid teda iseloomustab pikatoimelisus. Liit kaotab tootlike investeeringute vallas üha suuremat turuosa, võrreldes Ameerika Ühendriikide ja mõne liikmesriigiga, nagu Saksamaa ja Ühendkuningriik. Mahajäänud riikidest on saanud takistus dünaamilisematele riikidele. Vajadus vastastikuse sõltuvuse järele väheneb. Vaatamata eelarveülejäägile suureneb teatud riikides lõhe veelgi tootlike investeeringute vähenemise tulemusena, mis tähendab, et suureneb vaesimate piirkondade mahajäämus. Reageeritakse aeglaselt ja bürokraatlikult.

2.1.6 Euroopa Liidu keskseid saavutusi – näiteks euroala või Schengeni ala – vaadeldakse täna pagulaskriisist ja terrorismist ilmestatud kontekstis, st pigem lõhele osutava kui ühtekuuluvust näitava tegurina. Paljudes riikides on EList saanud sisemise poliitilise võitluse vahend.

2.1.7 Piirkondade arengutasemed ei lähene üksteisele. Arenenuimate ja mahajäänud piirkondade vaheline lõhe on SKPs väljendatuna suhtes 14: 1. Mõni riik, mis on suuremate abisaajate hulgas, kasutab riiklike vahendite ja investeerimisrahastute asemel talle fondidest eraldatavaid vahendeid, tema riiklik panus on langenud miinimumini, märgatavalt allapoole esialgseid eesmäärke. Hiljuti loodud konkurentsivõime komiteed võiksid kasutada enda käsutuses olevaid vahendeid, et anda märkimisväärne panus piirkondade arengutaseme ühtlustamisse.

2.1.8 Euroopa kodanikel ning majanduses, sotsiaalvaldkonnas ja valitsusvälises sektoris osalejatel puuduvad tulevikuväljavaated, nad on eemaldunud poliitilistest protsessidest ja pöördunud üha enam sissepoole. Nad tajuvad Euroopa Liitu jäiga institutsioonina, kellel puudub paindlikkus ja uuenemissuutlikkus.

2.1.9 Euroopa Liit on eelkõige arenguvaldkonnas tegutsemise madala tulemuslikkuse ja institutsioonilise süsteemi nõrkuse tõttu võimetu koondama vahendeid, mida tal on vaja saavutamaks oma eesmäärke, mis on pealegi killustunud.

2.1.10 Puudub ühtne tulevikuvision, poliitiline tahe või juhtimissuutlikkus. Koordineerimisvahendid on ebapiisav ja aegunud, õiguslikel vahenditel puudub igasugune mõju või on neid keeruline kasutada, organisatsioonide osalemine ja ühiskondlik toetus on nõrk ja seda eelkõige puuduliku teabevahetuse tõttu.

2.1.11 Euroopa Liidu pikaajaline arengustrateegia aastani 2020 ei ole enam piisavalt tulevikku suunatud ega realistlik ning on lisaks killustunud ega suuda juhtida kehtiva metodoloogilise raamistiku protsesse. Tänu COP21-l heakskiidetud 17 peamise säästva arengu eesmärgi arvessevõtmisele on Euroopa Komisjonil samal ajal õnnestunud alustada ulatusliku ja pikaajalise strateegia raames juhtimissüsteemide ja -vahendite analüüsiga.

2.2 Uued võimalused

2.2.1 Sellega seoses on Euroopa Komisjoni uus koosseis pannud Euroopa Parlamendi toetusel aluse uuele majandusliku arengu paradigmat. Sellised seatud eesmärgid nagu töökohtade loomine ja majanduskasvu edendamine, Euroopa ühtse turu lõpuleviimine, majandusliku reguleerimise süsteemi lihtsustamine, ELi prioriteetsete arengusuundade konsolideerimine, energiaturg, toetus investeringutele digitaalsel turul ja teenuste osas, intelligentsete ja füüsiliste võrkude prioriteetus Euroopa ühendamisel ning keskkonnavastutuse tugevdamine võivad anda uue olulise tõuke majandusele.

2.2.2 Euroopa poolaasta ja selle osad moodustavad süsteemi, mis väljub pelgalt majandusjuhtimise raamest. Euroopa poolaasta mehhanismi raames oleks asjakohane tugevdada pikaajaliste sotsiaalsete ja keskkonna eesmärkide rolli.

2.2.3 Prioriteetne programm, mille eesmärk on konsolideerida täielikult euroala rahandussüsteemi, ei ole ühest küljest piisavalt hea ja teisest küljest tugevdab see reaalsel hirmu, et Euroopa riikide vaheline lõhe süveneb veelgi. Euroopa tasandi arengueesmärgid võiksid vähendada kahel kiirusel areneva Euroopa tegutsemisvõimetust.

2.2.4 Hetkel määravad arenguprotsesse kaks ulatuslikku, äärmiselt erinevat majandus- ja finantsvahendite kogu, mis mõlemad alluvad eri menetlusele. Vaja on suurendada nende kogude vastastikust täiendavust juba eesmärkide koordineerimise etapist alates.

2.2.5 Esimese kogu moodustavad tavapärased Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondid, mis on sätestatud aluslepingutes ning mille eesmärk on sotsiaalse, majandusliku ja territoriaalse ühtekuuluvuse edendamine. Need fondid esinevad investeringu- ja arenguabi kujul, neid uuendatakse pidevalt, kuid nende olemus jääb samaks, olles kättesaadavad tänu liikmesriikide osamaksetel põhinevate ELi eelarvevahendite ümberjaotamisele. Mõnel juhul ei hinda abisaajad piisavalt kõnealuste vahendite tõelist väärtust, väites, et neil on sellisele abile õigus. Kuni aastani 2020 kestva perioodi vahekokkuvõtte tegemisel tuleks vastu võtta uued eeskirjad, et hõlbustada eespool mainitud vastastikuse täiendavuse edendamist.

2.2.6 Teist vahendite kogu kujutab endast Euroopa Strateegiliste Investeeringute Fond, mille abil tuleks viia ellu uus Junckeri plaan. Tegu on uue turupõhise finantsvahendiga, mis annab võimaluse toetada riskikapitali, koondades avaliku sektori, panganduse ja erasektori vahendid, ning saadaolevaid summasid on võimalik ka suurendada. Kehtestatud juhtimismehhanismist peab saama arengupõhise juhtimise põhielement. Nende kahe rahastamissüsteemi ühtlustamine peaks toimuma ka iga liikmesriigi tasandil.

2.2.7 Võrreldes nende rahastamissüsteemidega on teised hästi toimivad rahastamisvahendid kompleksed ja kohandatud oma ülesannetele, aga nende ulatus on piiratud ja seotud konkreetsete eesmärkidega. Euroopa projekti raamistikku tuleks koordineerida tihedalt ja süstemaatiliselt.

2.2.8 Siiani ei ole rakendatud väheseid, omavahel ühendamata otseseid vahendeid, mis võivad edendada strateegia „Euroopa 2020“ eesmärkide täitmist ja parandada koordineerimist. Selliste vahendite puudumise korral võib aga tekkida küsimus, kas ELi arengut on võimalik koordineerida piisavalt hästi. Seega on asjakohane, et erinevate vahendite vastastikuse mõju kavandamine oleks samuti uue, 2020. aasta järgse perioodi kava ülesannete seas.

2.2.9 Euroopa struktuuri- ja investeerimisfonde reguleeriva mitmeaastase finantsraamistiku 11 temaatilist eesmärki ja Junckeri kava 10 peamist eesmärki – mis omavahel kattuvad vaid väga hägusalt – ning neid reguleerivad õigus- ja finantseeskirjad aitavad praegu kaasa strateegia „Euroopa 2020“ elluviimisele. Nendele lisanduvad 17 COP21 jätkusuutlikkuse kriteeriumid, mis on määravad tegurid tulevikus. 2020. aasta järgse perioodi meetmete kavandamise raames võetud ülesanded peaksid põhinema vähestel selgetel ja täpsetel eesmärkidel.

2.2.10 Hetkel on eesmärkidega seotud eri mehhanismide, mitmesuguste tähtaegade ning algus- ja lõpukuupäevade tagajärjel olukord selline, et ükski eesmärk ei ole läbipaistev ega arusaadav või hõlpsalt kontrollitav majandus- ja sotsiaalvaldkonna osalejate ning kodanikuühiskonna poolt. Erinevate eesmärkide koostoime ja vastastikuse mõju puudumine vähendab oluliselt vahendite ja investeringute tõhusust. Sünergiaat Euroopa Strateegiliste Investeringute Fondi ja uuendatud strateegia „Euroopa 2020“ vahel tuleb süvendada uue ELi strateegia väljatöötamise teel aastateks 2030–2050 (Euroopa projekt).

2.2.11 Kuigi struktuurifondidega kaasnevad väga bürokraatlikud ettevalmistamise, rakendamise, kontrolli ja analüüsi nii tsentraliseeritud kui ka detsentraliseeritud mehhanismid ning ELi tasandil on mitu asutust nende üle järelevalve teostamiseks ja rakendamiseks, jääb hiljuti loodud Euroopa Strateegiliste Investeringute Fondi uus juhtimismehhanism väljapoole Euroopa Komisjoni pädevusala ning selle uus organisatsiooniline struktuur põhineb finants- ja investeerimiskeskonnaga seotud vajadustel. Nende kahe olulise struktuuri koordineerimiseks on vaja üht strateegilist vahendit ja uut juhtimissüsteemi ⁽²⁾.

2.2.12 Uue arengupõhise juhtimissüsteemi rajamine võib tuua kaasa vajaduse suurema koordineerimise ja avatud koostöö järele asjaomaste poolte vahel.

2.2.13 Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide tõhusamaks ning tulemuslikumaks muutmiseks on vaja tugevdada partnerluse institutsioonilist ülesehitust ja avada see osalemisõiguse alusel kõigile eurooplastele. Euroopa kodanikele peab seega olema tagatud juurdepääs asjaomasele teabele ning võimalus osaleda kavandamis- ja rakendusotsustes. Neil peab samuti olema võimalik avaldada oma arvamust kavandatavate programmide, hangete ja hindamisaruannete kohta.

3. Partnerluse tugevdamine

3.1 Komitee on juba käsitlenud partnerluse põhimõtet ja esitanud mitmes asjaomases arvamuses üksikasjalikud soovitusel.

3.1.1 Komitee 2010. aastal vastuvõetud arvamuses ⁽³⁾ rõhutati, et kehtivad õigusaktid jätaavad partnerluspõhimõtte riigi tasandil tõlgendamiseks ikka veel liiga suure vabaduse ning et Euroopa Komisjonil kui partnerluspõhimõtte kaitsjal peaks olema palju tugevam ja ennetavam roll. Lisaks on komitee jaoks määrava tähtsusega, et tehnilise abi vahendid tehtaks partneritele kättesaadavaks kõigis rakenduskavades. Komitee toetab ka tagasipöördumist sotsiaalsele innovatsioonile ja kohalikule arengule suunatud programmide juurde.

3.1.2 2012. aastal vastuvõetud arvamuses ⁽⁴⁾ avaldas komitee toetust Euroopa Komisjoni algatusele viia sisse Euroopa partnerluse toimeviimise juhise. Komitee jagas selles organiseeritud kodanikuühiskonna muret partnerluse põhimõtte rikkumise pärast ja soovitas kehtestada partnerluskontrolli süsteem, mida juhivad partnerid ise. Samuti soovitas ta seada toimeviimise nõuetekohase rakendamise liikmesriikide partnerluslepingute sõlmimise eeltingimuseks ning ergutada seda rahaliselt rakenduskavade jaoks ette nähtud vahendite abil. Komitee kordas oma soovitusi partnerluse suutlikkuse suurendamiseks.

3.2 Ühtekuuluvuspoliitikaga seotud õigusaktides nähakse ette juhtimispõhimõtteid ja häid tavaid sisaldava Euroopa partnerluse toimeviimise sisseviimine.

3.3 Euroopa partnerluse toimeviimise käivitamisel saadud kogemused osutavad, et mõni riik rakendab juhise sätteid vaid formaalselt riikliku programmitöö raames või Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide rakendamise struktuuri kujundamisel.

⁽²⁾ Territoriaalse ühtekuuluvuse poliitika ja ELi eelarve komisjoni aramus „Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide lihtsustamine kohalike ja piirkondlike omavalitsuste seisukohast“, raportöör Petr Osvald (CZ/PES).

⁽³⁾ Komitee arvamuse teemal „Kuidas edendada tõhusat partnerlust ühtekuuluvuspoliitika programmide juhtimisel, tuginedes 2007.–2013. aasta perioodi headele tavadele“ (ELT C 44, 11.2.2011, lk 1).

⁽⁴⁾ Vt joonealune märkus 1.

3.4 Mitmes riigis ei antud partneritele asjaomaste dokumentide kohta oma arvamuse kujundamiseks piisavalt aega. Neid ei kaasatud tõeliselt oluliste strateegiliste otsuste tegemisse, mh prioriteetide määratlemise või rahalise toetuse küsimustes. Aktiivse osalemise toetamiseks ei viidud teavitamise või osalemise võimaldamiseks sisse ühtki erimehhanismi või -vahendit.

3.5 Mitme VVO läbiviidud analüüside⁽⁵⁾ tulemused osutasid paljudes riikides, et järelevalvekomiteede töös osalevate partnerite esindajate valimisel järgiti küll formaalselt nõudeid, kuid esindatus ja temaatiline kaetus ei olnud alati tagatud. Teabevahetus korraldusasutuste ja järelevalvekomiteede liikmete vahel oli puudulik.

3.6 Nõnda ei pääsenud valdkondadevaheliste küsimuste eest vastutavad asutused, näiteks keskkonnaministeeriumid, üldse paljudesse asjaomastesse järelevalvekomiteedesse. Korraldusasutused ei näita üles huvi kaasata kodanikuühiskonna partnereid, kes esindaksid valdkondadevahelisi põhimõtteid projektikonkursside kavandamise ja ettepanekute hindamise käigus.

3.7 Mitmes riigis jäävad katsed partnerite suutlikkust tugevdada pinnapealseks. Tegelikult piirduvad need suures osas koolituste ja reisikulude hüvitamisega ning Euroopa partnerluse toimimisjuhise mitu ettepanekut, nt võrgustike arendamise ja koordineerimise või ka partnerite tõhusat osalemist tagavate ekspertide kulude katmise kohta, jäävad lihtsalt tühjadeks sõnadeks.

3.8 Euroopa Komisjon ja liikmesriigid ei ole eelarveperioodi esimeses pooles pööranud piisavat tähelepanu kogukonna juhitud kohaliku arengu meetodi vahendite kasutamisele.

3.9 Komitee on seisukohal, et partnerlustavadele tuleb anda üldine hinnang. Hindamise käigus on samuti vaja analüüsida kavandamismenetluse ja rakendamise institutsioonilise struktuuri sisseviimist ning teha kindlaks, mil määral aitab kehtiv õiguslik süsteem kaasa tõhusale partnerlusele. Partnerid tuleks hindamisprotsessi aktiivselt kaasata.

Brüssel, 21. september 2016

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Georges DASSIS

⁽⁵⁾ Analüüsi teostajad olid võrgustikud CEE Bankwatch ja SFteam for Sustainable Future.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Peredes elavate hooldustöötajate õigused“**(omaalgatuslik arvamus)**

(2016/C 487/02)

Raportöör: **Adam ROGALEWSKI**

Täiskogu otsus	21.1.2016
Õiguslik alus	kodukorra artikli 29 lõige 2 – omaalgatuslik arvamus
Vastutav seksioon	tööhõive, sotsiaalküsimuste ja kodakondsuse seksioon
Vastuvõtmine seksioonis	9.9.2016
Vastuvõtmine täiskogus	21.9.2016
Täiskogu istungjärk nr	519
Hääletuse tulemus (poolt/vastu/erapooletuid)	168/2/6

1. Soovitused

1.1 Euroopas on tarvis alustada arutelu peredes elavate hooldustöötajate tehtava hooldustöö ühtse kutsealase määratluse kehtestamise üle, tunnustades seda koduhooldusena ühe vormina. Peredes elavate hooldustöötajate tehtava hooldustöö määratlus peaks hõlmama nende töötajate (palgatöötajad või füüsilisest isikust ettevõtjad) töökorraldust, kes elavad erakodudes, kus nende peamine töö on eakate ja puuetega inimeste hooldamine. Peredes elavaid hooldustöötajaid tuleks sõltumata nende staatusest palgatöötaja või füüsilisest isikust ettevõtjana käsitada pikaajalise hoolduse süsteemi osana. Ühtse kutsealase määratluse kehtestamise eesmärk on tunnustada peredes elavate hooldustöötajate olemasolu Euroopa tööturul ning parandada nende poolt pakutava pikaajalise hoolduse teenuste kvaliteeti.

1.2 Poliitikakujundamiseks teabe pakkumiseks peaks Eurostat koguma piisavaid andmeid peredes elavate hooldustöötajate kohta.

1.3 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee kutsub Euroopa Komisjoni üles uurima selliste töötajate olukorda, sh nende arvu, kodakondsust, rändestaatus, piiriülest liikuvust, tõhusat kaasatust töö- ja sotsiaalkaitsesüsteemidesse, töö- ja sotsiaalingimusi ning kvalifikatsioone, samuti nende tegelikku ja võimalikku panust Euroopa majandusse.

1.4 Komitee rõhutab, et peredes elavaid hooldustöötajaid tuleks kohelda sarnaselt teiste hooldusvaldkonna töötajatega. See tähendab, et nad tuleks hõlmata sarnase kaitse alla: piirangud tööajale (sh valvesolek) ja kaitse näilise tegutsemise vastu füüsilisest isikust ettevõtjana. Peredes elavaid palgatöötaja staatuses hooldustöötajaid ei tohi välja jätta ELi ja liikmesriikide asjaomaste tööhõivealaste eeskirjade kohaldamisalast, sh õiglase tasu, tervisekaitse ja ohutus, sotsiaalkindlustus ning ühinemis- ja kollektiivläbirääkimiste vabadus.

1.5 Tööjõu nappust pikaajalise hoolduse valdkonnas Euroopas tuleks käsitleda positiivselt, kindlustades inimväärse töötasu ja -tingimused, ületades investeringute nappuse, tagades vaba liikumise põhimõtte järgimise, kõrvaldades tõkked, mis takistavad töötajatel oma tööõigusi kasutada, ning luues rändajatele võimalused juurdepääsuks ametlikule tööhõivele.

1.6 Komitee palub Euroopa Liidul teha tihedat koostööd liikmesriikidega, et kooskõlastada peredes elavate hooldustöötajate tööjõu pakkumist ja liikuvust eesmärgiga parandada sektori üldist suutlikkust kvaliteetsete hooldusteenuste osutamisel. Konkreetsed meetmed võiksid hõlmata järgmist:

- garantiide parandamine tööandjate karistuste direktiivis (2009/52/EÜ), et kaitsta dokumentideta töötajate õigusi, võitlemaks ebaseadusliku tööhõivega. Kuriteoohvrite õiguste kaitse direktiivi (2012/29/EL) tuleb rangelt kohaldada, et tagada tõhus toetus ärakasutamise ohvriks langevatele peredes elavatele hooldustöötajatele, sõltumata nende rändestaatusest,
- kõigi asjakohaste ELi direktiivide kooskõlastamine Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni (ILO) konventsiooniga nr 189 koduabiliste õiguste kohta,
- peredes elavate hooldustöötajate ja hooldusteenuse kasutajate õiguste lisamine ELi ja liikmesriikide õigusaktide tulevaste läbivaatamise või õigusaktide ettepanekutesse,
- peredes elavate hooldustöötajate töökorralduse reformi esmatähtsaks seadmine deklareerimata töö vastu võitlemise Euroopa platvormis, mis on komitee poolt tervitatud algatus,
- hooldustöötajate õiguste arvestamine Euroopa poolaasta raames ning nende õiguste kaasamine algatuse „Uus algus töö ja eraelu tasakaalu saavutamiseks“ konsultatsioonidesse,
- hooldusteenuse kasutajatele ja pakkujatele suunatud üleeuroopalise teabekampaania algatamine peredes elavate hooldustöötajate õigustest,
- peredes elavate hooldustöötajate organisatsioonide ja ühistute loomise edendamine ja toetamine,
- peredes elavate hooldustöötajate kvalifikatsiooni ja kogemuste tunnustamise, ühtlustamise ja ülekandmise protsessi rakendamine, kasutades kvalifikatsioonide tunnustamise vahendeid, sh uute oskuste ja töökohtade tegevuskavaga⁽¹⁾ hiljuti lisatud vahendeid,
- Euroopa rahaliste vahendite ümbersuunamine peredes elavate praeguste ja potentsiaalsete hooldustöötajate koolituskursuste rahastamiseks, et parandada hoolduse kvaliteeti,
- peredes elavate hooldustöötajate lähetamise jälgimine ja parandamine, rakendades põhimõtet, et võrdväärse töö eest makstakse võrdset tasu.

Lisaks tuleb märkida, et komisjoni ettepanek Euroopa sotsiaalõiguste samba kohta ei sisalda ühtegi viidet peredes elavate hooldustöötajate olukorrale. Euroopa sotsiaalõiguste samba ettevalmistamise edasises töös tuleks arvesse võtta peredes elavate hooldustöötajate sotsiaalseid õigusi. Selle kohta koostab komitee praegu arvamust.

1.7 Liikmesriigid peaksid tagama hooldusteenuse kasutajate ja töötajate, sh peredes elavate hooldustöötajate õiguste kaitse. Konkreetsed meetmed võiksid hõlmata järgmist:

- ratifitseerida ILO konventsioon nr 189⁽²⁾ ja rakendada seda ning seaduspärastada peredes elavate dokumentideta hooldustöötajate staatus,
- algatada toetusmeetmed, sealhulgas tegutseda vahendajana, et aidata hooldusteenuse kasutajatel leida peredes elavad hooldustöötajad,

⁽¹⁾ KOM(2010) 682 (lõplik): <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:52010DC0682&from=ET>

⁽²⁾ ILO konventsiooni nr 189, mis jõustus 5. septembril 2013, on seni ratifitseerinud Belgia, Saksamaa, Soome, Iirimaa, Itaalia, Portugal ja Šveits ning lisaks 14 riiki väljaspool Euroopat.

- luua ulatuslik toetussüsteem hooldusteenuse kasutajate ja nende perede jaoks, k.a maksusoodustused või toetused,
- pakkuda peredes elavatele hooldustöötajatele koolitusprogramme ning võimaldama neile tasustatavat puhkust nimetatud programmides osalemiseks,
- edendada kõnealuses sektoris ühinemisvabadust ja kollektiivläbirääkimisi, sh toetades peredes elavate hooldustöötajate ja nende tööandjate õigust moodustada ühendusi või liituda nendega,
- võidelda sotsiaalse dumpingu ja töötajate ärakasutamise vastu,
- ennetavalt reguleerida pikaajalise hoolduse sektorit, eriti mis puudutab tööõiguse järgimist, et tagada hooldusteenuse kasutajate ja peredes elavate hooldustöötajate kaitse. See peab võimaldama tööinspeksioonide ning muude asjakohaste riiklike ja valitsusväliste organisatsioonide juurdepääsu töökohtadele kodumajapidamistes.

1.8 Komitee rõhutab, et peredes elavate hooldustöötajate hooldatavate patsientide rahaline toetamine tuleb tagada asjakohaste pikaajaliste ja jätkusuutlike avalike investeeringute kaudu.

1.9 Ametiühingud, tööandjad ja kodanikuühiskonna organisatsioonid tuleb kaasata poliitika planeerimisse liikmesriigi ja ELi tasandil. Sotsiaalset ja kodanikuühiskonna dialoogi tuleks edendada kõigi sidusrühmadega kõigil tasanditel.

1.10 Komitee peaks aktiivselt edendama ELi poliitikameetmete väljatöötamist, mille eesmärk on hooldustöötajate, hooldusteenuse kasutajate ja nende perekondade toetamine, korraldades muu hulgas Euroopas peredes elavate hooldustöötajate tehtava hooldustöö tulevikku käsitleva konverentsi.

2. Taust

2.1 Tervishoiusektori tööjõupuudus on nn tiksuv pomm. Kriis jätkub⁽³⁾ ning tööjõupuudus suureneb, kui ei võeta kohaseid poliitikameetmeid. Juba 1994. aastal nimetas komisjon hooldussektorit strateegiliseks valdkonnaks. 2010. aastal hoiatas komisjon, et 2020. aastaks on puudu kaks miljonit tervishoiutöötajat, kui ei võeta kiireid meetmeid tööjõu nappuse (kuni miljon töötajat pikaajalise hoolduse sektoris) leevendamiseks⁽⁴⁾.

2.2 Peredes elavad hooldustöötajad moodustavad arvuliselt suure, kuid siiski ebasoodsas olukorras oleva osa pikaajalise hoolduse sektori tööjõust. Nad on suure liikuvusega ja asuvad sektori tööjõuhierarhia allosas. Peredes elavad hooldustöötajad on sageli kõrvale jäetud pikaajalise hoolduse sektori planeerimisest ELi ja liikmesriigi tasandil.

2.3 Peredes elavate hooldustöötajate täpne arv ei ole teada andmete puudumise tõttu; nad jäävad andmete kogumise süsteemides sageli arvesse võtmata. Vähe tunnustatud ja halvasti tasustatud hoolekande valdkonna tööjõu kontekstis on peredes elavad hooldustöötajad jäänud liiga kauaks poliitikakujundajatele nähtamatuks.

2.4 Peredes elavaid hooldustöötajaid on kõigis liikmesriikides. Paljud neist on kolmandatest riikidest pärit rändajad, teised aga Euroopa kodanikud, kes töötavad oma koduriigis või välismaal. Mõni töötab ebaseaduslikult kui dokumentideta rändaja ning teised on seotud korduv- või ajutise rändega. Paljud neist töötavad ebakindlates töötingimustes, sh näiline tegutsemine füüsilisest isikust ettevõtjana.

⁽³⁾ UNI Europa UNICARE (2016).

⁽⁴⁾ Euroopa Komisjon (2013).

2.5 Kuna praegu ei ole peredes elavate hooldustöötajate kohta kutsealast määratlust, on nende olukord võrdsustatud koduabilistega⁽⁵⁾. Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni andmetel moodustavad majapidamistööd, sealhulgas hooldustöö, 5–9 % kogu tööhõivest tööstusriikides⁽⁶⁾.

2.6 Mõni liikmesriik on alustanud dokumentideta rändajatest hooldustöötajate ametlikuks muutmist ja kaasamist, allkirjastades ILO konventsiooni nr 189.

2.7 Komitee on juba panustanud poliitikakujundamise pikaajalise hoolduse valdkonnas, koostades arvamusi koduabiliste tööiguste,⁽⁷⁾ sotsiaalsete investeeringute vajaduse⁽⁸⁾ ning pikaajalise sotsiaalhoolduse ja deinstitutionaliseerimise⁽⁹⁾ kohta. Käesolev arvamus tugineb kõnealustele seisukohtadele, keskendudes peredes elavate hooldustöötajate erilisele olukorrale.

3. Tööjõu nappus, kokkuhoiumeetmed, ränne ja peredes elavad hooldustöötajad

3.1 Koduhoolduse ulatuse laienemist mõjutavad suurenev soov hooldusteenuse järele oma kodus, hoolekandeesutuste liigne kulukus paljude jaoks ja piisavate investeeringute puudumine hoolekandesektori taristusse.

3.2 Enamikus riikides võetud kokkuhoiumeetmed vähendasid pikaajalise hoolduse valdkonna piiratud taristut ja tööjõu pakkumist. Komitee usub, et investeerimist pikaajalisse hooldusesse tuleb käsitleda positiivselt: see on majanduslik võimalus ning esmatähtis valdkond töökohtade loomiseks, perede sotsiaalseks toetamiseks ja soolise võrdõiguslikkuse saavutamiseks. Sektorisse tehtavad investeeringud suurendavad tööjõus osalemise määra ja pakuvad võimalikku väljapääsu majanduskriisist⁽¹⁰⁾.

3.3 Paljude liikmesriikides valitseb hooldustöötajate puudus. Peredes elavate nii seaduslike kui ka dokumentideta hooldustöötajate värbamine leevendab tööjõu nappust pikaajalise hoolduse sektoris. Eelkõige sõltuvad väga suurel määral peredes elavatest hooldustöötajatest Lõuna-Euroopa riikide hoolekandesüsteemid. Itaalias moodustavad peredes elavad hooldustöötajana töötavad rändajad ligikaudu kolm neljandikku koduhoolduse valdkonna tööjõust⁽¹¹⁾.

3.4 Kesk- ja Ida-Euroopa riike mõjutab tööjõupuudus hooldussektoris samamoodi kui suurenev nõudlus hooldusteenuste järele Lääne-Euroopas. Näiteks Poola pakub arvukalt peredes elavaid hooldustöötajaid teistele riikidele, vaatamata tööjõupuudusele kodumaises hooldussektoris. Kõnealust nappust leevendatakse Ukrainast ja teistest ELi-välisest riikidest Poolasse saabuvate töötajate abil.

3.5 Kuigi üha enam teadvustatakse hoolekandesektori tähtsust majandusliku jõukuse saavutamisel, on peredes elavate hooldustöötajate hooldustöö panus Euroopa majandusse määratlemata ja seda tuleks käsitleda kogu Euroopat hõlmavate uuringute raames.

3.6 Paljud Euroopa naised on survestatud olukorras, kus nad peavad hoolitsema nii oma vanemate kui ka laste eest. Selleks kasutavad nad üha enam tasulist hooldusteenust. Üleilmastuva hooldustöö tagajärjeks on ülemaailmsete hoolekandeahelate esilekerkimine⁽¹²⁾. Rändajatest hooldajad, kes liiguvad tööga seotud põhjustel, vajavad sageli hooldajaid oma pereliikmete jaoks, kasutades selleks sageli veelgi vaesematest riikidest pärit hooldajaid.

⁽⁵⁾ Eurostati määratluse kohaselt hõlmavad majapidamistööd tegevust kodumajapidamistes ja selliseid koduabilisi nagu teenijad, kokad, kelnerid, teenrid, pesupesijad, aednikud, hooldajad, guvernandid, lapsehoidjad, koduõpetajad, sekretärid jne.

⁽⁶⁾ Rahvusvaheline Tööorganisatsioon (2012).

⁽⁷⁾ ELT C 21, 21.1.2011, lk 39, ELT C 12, 15.1.2015, lk 16, ELT C 242, 23.7.2015, lk 9.

⁽⁸⁾ ELT C 271, 19.9.2013, lk 91, ELT C 226, 16.7.2014, lk 21.

⁽⁹⁾ ELT C 332, 8.10.2015, lk 1.

⁽¹⁰⁾ ELT C 226, 16.7.2014, lk 21.

⁽¹¹⁾ Euroopa Parlamendi uuringuteenistus (2016).

⁽¹²⁾ Hochschild, A. R. (2000) „Global Care Chains and Emotional Surplus Value“, Hutton, W., ja Giddens, A. (toim) „On The Edge: Living with Global Capitalism“, London.

4. Peredes elavate hooldustöötajate töötingimused

4.1 Peredes elavate hooldustöötajate madal staatus tuleneb soopõhisest arusaamast, mille kohaselt hooldustöö on madalat kvalifikatsiooni eeldav naistetöö. Seda arvamust toetab ka sisserändajatest naiste struktuurne tõrjutus. Erinevates tööjõualastes uuringutes on koduabilisi liigitatud madala kvalifikatsiooniga või kvalifitseerimata tööjõuks. Siiski omab märkimisväärne hulk peredes elavaid hooldustöötajaid oskusi ja kvalifikatsiooni, mis tulevad aastatepikkustest kogemustest või tunnustamata ametlikest koolitus- ja sertifitseerimisprogrammidest. Enne tööleasumist peavad peredes elavad hooldustöötajad sageli tõendama oma hooldusalaseid kogemusi ja kvalifikatsioone, kuid need nõudmised ei kajastu nende töötingimustes.

4.2 Paljud peredes elavad hooldustöötajad seisavad silmitsi reguleerimata töökorraldusega ja paljud töötavad ebaseaduslikult. Sageli ei saa nad kasutada oma tööõigusi ja nad langevad ärakasutamise ohvriks. Tingimused võivad sarnaneda tänapäevase orjusega: töötajaid on võimalik isoleerida, nad on vägivalla ja kuritarvitamise ohvrid, sunnitud töötama ööpäev läbi ning neil puuduvad elementaarsed elutingimused, nagu isiklik eluruum. Teised hoopis tegutsevad näiliselt füüsilisest isikust ettevõtjatena. Paljudel juhtudel ei ole töö- ja muudel riiklikel inspektsioonidel ning ametiühingutel juurdepääsu hooldustöötajate töökohtadele (st kodudesse).

4.3 Meetmeid peredes elavate hooldustöötajate reguleerimiseks ja seadustamiseks tuleb toetada, et tagada seaduslik lahendus hoolekandesektoris töötamiseks. Sellisel lähenemisviisil on pretsedent: Hispaanias ja Itaalias on alates 2002. aastast seadustatud ligikaudu 500 000 dokumentideta koduabilist⁽¹³⁾. Tarvis on välja töötada töörande poliitika meetmed, mis võimaldaksid kolmandate riikide kodanikel regulaarselt hooldussektoris töötada, tagades võrdse kohtlemise ja õiguse vahetada tööandjat.

4.4 Peredes elavad hooldustöötajad moodustavad ühe kõige liikuvama osa pikaajalise hoolduse sektori tööjõust. Paljud Kesk- ja Ida-Euroopa riikidest pärit peredes elavad hooldustöötajad on keskealised naised, kel on omal perekondlikud kohustused⁽¹⁴⁾. On tavaline, et Kesk- ja Ida-Euroopast pärit peredes elavad hooldustöötajad töötavad kuni kolm kuud korraga Lääne-Euroopa riikides ja pöörduvad seejärel oma kodumaale tagasi.

4.5 Peredes elavate kvalifitseeritud hooldustöötajate ränne vastuvõtvasse riiki tähendab päritoluriikide jaoks olulist tööjõu väljavoolu. Kui vastuvõtvas riigis töötajate kvalifikatsiooni ei tunnustata, on tegemist sotsiaalse ja majandusliku kahjuga ajal, mil Euroopa ja ülemaailmses tervishoiusektoris valitseb üldine tööjõu nappus.

4.6 Kõik need asjaolud tunnistavad tõsiasja, et peredes elavate hooldustöötajate õigused ei ole kehtivate õigusraamistike alusel ELi ja liikmesriikide tasandil piisavalt kaitstud.

4.7 Liikmesriigid peaksid julgustama ja toetama peredes elavaid hooldustöötajaid ebaseadusliku töö vältimisel.

5. Hooldusteenuse kasutajate ja nende perekondade roll

5.1 Hooldusteenuse kasutajatel ja nende perekondadel on raske hooldustöötajaid leida. Enamikul juhtudel värvatakse hooldajaid perekonna või sõprade mitteametlike võrgustike kaudu. Sageli puudub sellistes tingimustes palgatud hooldaja töö kvaliteedi suhtes garantii. Perekonnad on sageli olukorras, kus neil puuduvad selged juhised, kuidas hooldajaid seaduslikult tööle võtta.

5.2 Hooldusteenuse kasutajad ja nende perekonnad peaksid saama riigilt asjakohast tuge. Lühiajaliselt peaks see hõlmama teavituskampaaniat ja jätkuvat toetust peredes elavate hooldustöötajate tööhõive ja sotsiaalkindlustuse õiguste valdkonnas. Pikemas perspektiivis peaksid liikmesriigid astuma samme järelevalve ja vahendaja olemasolu tagamiseks, et aidata hooldusteenuse kasutajatel leida peredes elavad hooldustöötajad.

⁽¹³⁾ Registreerimata rändajate teemalise rahvusvahelise koostöö platvorm (2013).

⁽¹⁴⁾ Peres elava hooldustöötaja Alina Badowska tunnistus (2016) arvamuse SOC/535 avalikul arutelul.

5.3 Hooldusteenuse kasutajatele ja nende perekondadele tuleks vastavalt nende vajadustele pakkuda tugiteenuseid, mis hõlmavad koduhooldusteenuseid osalise või täisaja alusel. Kogu hooldustöö korraldus peab palgatöötajatele või füüsilisest isikust ettevõtjatele tagama inimväärset tingimused.

5.4 Hooldusteenuse kasutajaid ja nende perekondi tuleks ka julgustada võtma peredes elavate hooldustöötajate vajadusi rohkem arvesse ning kohtlema neid töötajatena, keda tuleb tunnustada ja kel on omad õigused. Hooldustöö on nii füüsiliselt kui ka vaimselt väga raske. Peredes elavatele hooldustöötajatele tuleks tagada korralik majutus ja isiklik ruum ning palgatöötajate puhul tuleb austada nende tööaja piiranguid (sh valvesolek).

5.5 Samaaegselt tuleks austada hooldusteenuse kasutajate õigust piisavale hooldusele. See puudutab eelkõige haavatavaid ja erivajadustega isikuid, näiteks dementsust põdevaid inimesi.

6. Tööandja roll

6.1 Suur hulk väikeettevõtjaid (sh renditöö agentuurid) tegutsevad üha aktiivsemalt peredes elavate hooldustöötajate hoolekande sektoris. Selle kõrval eksisteerib ka peaaegu reguleerimata mitteametlik sektor.

6.2 Hooldussektor saab anda panuse inimväärsete töökohtade loomisse eramajapidamistes ja Euroopa majanduskasvu. Kvaliteetset hooldusteenust on võimalik tagada vaid kvaliteetsete töökohtade abil.

6.3 Puuduvad sätted peredes elavate hooldustöötajate piiriülese tööhõive valdkonnas võimaldavad teatud ettevõtjatel pakkuda sama töö eest madalamaid hindu. See edendab sotsiaalset dumpingut. Eriti ilmne on see Poola ja Slovakkia agentuuride puhul, kes vahendavad peredes elavaid hooldustöötajaid Lääne-Euroopasse⁽¹⁵⁾. Kõlvatu konkurentsi püsimine kahjustab nii töötajaid, tööandjaid kui ka Euroopa majandust.

7. Kodanikuühiskonna roll

7.1 Kogukondlikud organisatsioonid ja usurühmad⁽¹⁶⁾ etendavad avaliku ja erasektori tööandjate kõrval kesket rolli hooldusteenuse osutamisel eri tasanditel. Paljud kogukonnapõhised organisatsioonid on aidanud kaasa peredes elavate rändajatest hooldustöötajate seadustamisele⁽¹⁷⁾.

7.2 Siiski ei ole toetus hooldusele paljudes liikmesriikides piisav. Hiljutise majanduskriisi tagajärjel on hooldusteenustesse investeerimine vähenenud kogu Euroopas. See on hooldusteenuste kvaliteeti ja töötingimusi negatiivselt mõjutanud.

7.3 Tervishoiuteenuse osutajate organisatsioone tuleks piisavalt rahastada, et rahuldada kasvavat nõudlust hooldusteenuste järele. Nende kogemusi arvestades tuleks neid kaasata tõelisesse sotsiaalsesse ja kodanikuühiskonna dialoogi, mis moodustaks aluse valdkonnapõhiste eeskirjadele, kuidas korraldada ja osutada hooldusteenuseid.

8. Liikmesriikide ja Euroopa Liidu roll

8.1 Rootsi on hea näide kvaliteetse hooldusteenuse osutamisest, millesse on kaasatud kõik sidusrühmad. Kõnealune süsteem rajaneb suurel avaliku sektori toetusel, mida rahastavad maksumaksjad⁽¹⁸⁾. Vautšerite süsteem, nagu Prantsusmaal ja Belgias, on aidanud kaasa majapidamisteenuseid osutavate töötajate staatuse ametlikuks muutmisele ning mõningatel juhtudel ka nende töötingimuste paranemisele. Mis puutub Belgiasse, siis hooldustöö ei kuulu sellesse süsteemi⁽¹⁹⁾.

⁽¹⁵⁾ Saksamaa Ametiühingute Keskliidu võrdsete tingimustega liikuvuse projektist saadud kogemus: www.faire-mobiliteat.de

⁽¹⁶⁾ Saksamaal on peredes elavate hooldustöötajate ja hooldusteenuse kasutajate toetamisel eelkõige oluline roll sellistel organisatsioonidel nagu Caritas ja Diakonie.

⁽¹⁷⁾ Nt www.gfambh.com

⁽¹⁸⁾ Sweden.se (2016).

⁽¹⁹⁾ Rahvusvaheline Tööorganisatsioon (2013).

8.2 Austria on välja töötanud füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsevate peredes elavate hooldustöötajate süsteemi, et katta vajadus pikaajalise hoolduse järele, ning kehtestanud õiguslikud nõuded kvaliteedi ja teenuse osutamise raamtingimuste suhtes. 2015. aastal tehti täiendavaid parandusi kvaliteedistandardite ja läbipaistvuse valdkonnas. Austria elanikkond kasutab laialdaselt kõnealust süsteemi, kuid Austria ametiühingud on siiski väljendanud kriitikat, et see õõnestab tööhõivestandardeid.

8.3 Kuna parimate tavade mudelid kvaliteetse hooldusteenuse osutamiseks ei ole kõigile liikmesriikidele täielikult ülekantavad, tuleks kõiki tasandeid hõlmav ja kõiki sidusrühmi kaasav terviklik lähenemisviis kooskõlastada Euroopa tasandil.

8.4 Komitee on veendunud, et Euroopa Liit peaks jälgima peredes elavate hooldustöötajate vahendamist ja liikuvust Euroopas ning toetama lähenemisviise, mille eesmärk on sektori üldise suutlikkuse parandamine kvaliteetse hooldusteenuse pakkumisel ja inimväärsete töökohtade loomisel.

8.5 Hooldustöötajate nappuse küsimus Euroopas tuleb seada esikohale ELi poliitilises tegevuskavas. Tähelepanu tuleb pöörata peredes elavatele hooldustöötajatele, kes on praeguses poliitikas suuresti tähelepanuta jäänud.

Brüssel, 21. september 2016

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Georges DASSIS

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Bioloogilise mitmekesisuse poliitika Euroopa Liidus“**(omaalgatuslik arvamus)**

(2016/C 487/03)

Raportöör: **Lutz RIBBE**

Täiskogu otsus	21.1.2016
Õiguslik alus	kodukorra artikli 29 lõige 2 omaalgatuslik arvamus
Vastutav seksioon	põllumajanduse, maaelu arengu ja keskkonna seksioon
Vastuvõtmine seksioonis	5.9.2016
Vastuvõtmine täiskogus	21.9.2016
Täiskogu istungjärk nr	519
Hääletuse tulemus	156/31/22
(poolt/vastu/erapooletuid)	

1. Komitee järelduste ja soovitude kokkuvõte

1.1 Bioloogilise mitmekesisuse poliitika Euroopa Liidus on klassikaline näide murtud lubaduste poliitikast Euroopa ja riigi tasandil ja seda vaatamata asjaolule, et poliitikaga määratleti igati õigesti probleemid ning loodi ka vajalikud meetmed.

1.2 Komitee rõhutab komisjoni seisukohti seoses bioloogilise mitmekesisuse kaitse tähtsusega, mis on võrreldav kliimamuutuste leevendamise omaga. Bioloogilise mitmekesisuse puhul ei ole küsimus pelgalt looma- ja taimeliikide säilitamises, vaid otseselt inimkonna eksistentsi eeldustes.

1.3 Komitee nõuab linnudirektiivi ja elupaikade direktiivi järjekindlat ja viivitamatut rakendamist. Ka veepoliitika raamdirektiivi järjekindel ja viivitamatu rakendamine annaks komitee arvates märkimisväärse panuse bioloogilise mitmekesisuse kaitse tõhustamiseks.

1.4 Liikmesriikidel tuleb lõpuks kindlaks määrata Euroopa Liidu õiguse rakendamisest tulenev konkreetne rahastamisvajadus ja komisjon peab eraldama vajalikud vahendid. Kuna Natura 2000 rahastamist ühenduse vahenditest – eeskätt Euroopa Regionaalarengu Fondist ja Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist – võib pidada suuresti läbikukkunuks, nõuab komitee eraldi eelarverubriigi loomist, mis peab olema kasutatav Natura 2000 võrgustiku rahastamiseks.

1.5 Komitee nõuab sidususe tagamist kõigi nende poliitikavaldkondade vahel, mis mõjutavad bioloogilise mitmekesisuse kaitset. Sellega seoses eeldab komitee, et juba „ökoloogilise kasutuseesmärgiga maa-alade“ vahehindamist ja ühise põllumajanduspoliitika võimalikku vahehindamist kasutatakse selleks, et ÜPP annaks tulevikus sihipärasema panuse bioloogilise mitmekesisuse eesmärkide saavutamisse. Komitee arvamuse kohaselt on selleks praegu vajalik muudatus ökoloogilise kasutuseesmärgiga maa-alade ulatuses ja kvaliteedis.

1.6 Sõnaselgelt tervitatakse roheline taristu tugevdamist. Komitee kutsub sellega seoses komisjoni ja liikmesriike üles töötama välja sidusa roheline taristu strateegia ja seda ellu viima. Lisaks peaks EL seadma roheline taristu üleeuroopalised võrgud (TEN-G) investeerimisprioriteediks. Ka selleks on pakiliselt vajalikud sihtotstarbelised vahendeid.

1.7 Komisjoni talitused, keskkonnanõukogu, Euroopa Parlament, Euroopa Regioonide Komitee ja samuti Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on korduvalt tuvastanud ja kritiseerinud vasturääkivusi ELi poliitikas, ent viimastel aastatel ei ole selles osas sisuliselt midagi muutunud. Kui aga ELi oma ettepanekuid bioloogilise mitmekesisuse probleemide lahendamiseks ei võeta tõsiselt ega rakendata, siis ei ole ka midagi üllatavat selles, kui a) soovitud tulemused jäävad saavutamata ning b) asjaomaste osapoolte seas ja ühiskonnas tervikuna võtab maad järjest süvenev pettumus.

1.8 Seepärast tuleb mitmesuguseid ELi bioloogilise mitmekesisuse strateegiaid ja programme aastatest 1998, 2001, 2006 ja 2010, milles neid probleeme on tabavalt kirjeldatud ning sobivad vahendid välja toodud, pidada tagantjärele suuresti kasutuks, sest nendega ei suudetud ellu viia poliitilist lubadust ja peatada ühiskonna põhjustatud bioloogilise mitmekesisuse vähenemist.

1.9 Seetõttu nendib komitee veel kord (nagu juba paljudes varasemates arvamustes ELi bioloogilise mitmekesisuse poliitika kohta), et on olemas õiguslik alus, ent puudub poliitiline tahe. Olemasolevat õiguslikku alust ei ole vaja muuta.

2. Taust: ELi bioloogilise mitmekesisuse poliitika kronoloogia ja Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee reaktsioon

2.1 Pärast seda, kui 1998. aastal vastu võetud bioloogilise mitmekesisuse strateegias⁽¹⁾ sedastati, et Euroopa Liidu rikkalik bioloogiline mitmekesisus on sajandite jooksul inimtegevuse tagajärjel järk-järgult vähenenud ning et viimaste aastakümnete jooksul on see mõju omandanud tohutud mõõtmed, sõnastati 2001. aastal Euroopa Ülemkogus vastu võetud säästva arengu strateegias (nn Göteborgi strateegia) bioloogilise mitmekesisuse valdkonna selged eesmärgid, nimelt peatada ELis bioloogilise mitmekesisuse vähenemine aastaks 2010 ning hoolitseda elupaikade ja looduslike ökosüsteemide taastamise eest.

2.2 Selle eesmärgi elluviimiseks avaldati 2001. aastal bioloogilise mitmekesisuse tegevuskava⁽²⁾. 2006. aasta mais järgnes veel üks bioloogilise mitmekesisuse tegevuskava⁽³⁾, mis aga sisuliselt vaevu erines oma eelkäijast.

2.3 2010. aasta märtsis pidid Euroopa Liidu riigipead ja valitsusjuhid tunnistama, et nad ei suuda oma 2001. aastal antud lubadust täita, seda vaatamata mitmele tegevuskavale, mida komitee oli alati pidanud õigeks ja sihipäraseks.

2.4 Seepeale võeti komisjoni teatise „Valikuvõimalused ELi visiooniks ja eesmärgiks bioloogilise mitmekesisuse valdkonnas pärast 2010. aastat“⁽⁴⁾ alusel vastu veel üks uus teatis „ELi bioloogilise mitmekesisuse strateegia aastani 2020“⁽⁵⁾, milles aga põhimõtteliselt vaid korraldi varasemate tegevuskavade vanu nõudmisi ja vahendeid, lükates algselt 2010. aastaks seatud eesmärgid edasi aastani 2020.

2.5 Selles sedastati optimistlikult, et „ELi 2020. aasta bioloogilise mitmekesisuse strateegia [—] aitab ELil saavutada oma bioloogilise mitmekesisuse eesmärgid ja täita rahvusvahelisi kohustusi“.

2.6 Komitee võttis seisukoha ja esitas kriitilisi märkusi ka selle strateegia⁽⁶⁾ kohta. Muu hulgas väljendas ta tõsist muret selle pärast, et „[p]oliitikutel ei ole seni olnud jõudu või siis tahet viia ellu aastaid hädavajalikuks tunnistatud meetmeid, kuigi teatises selgitatakse korduvalt, et ühiskond ja majandus võidaksid mõlemad võrdselt rangemast bioloogilise mitmekesisuse poliitikast. Liikmesriigid ei ole täielikult rakendanud isegi ELi-keskseid looduskaitseidirektiive, ja seda 32 või vastavalt 19 aastast pärast nende jõustumist!“

2.7 Komitee jaoks jäi tollal „selgusetuks, kuidas on võimalik jagu saada senisest poliitilise tahte puudumisest. Selles osas ei kujuta esitatud bioloogilise mitmekesisuse strateegia endast tegelikku edasiminekut. Ministrite nõukogus kõnealuse teatise üle peetud senised arutelud näitavad, et ollakse endiselt veel väga kaugel bioloogilise mitmekesisuse poliitika sidumisest teiste poliitikavaldkondadega“.

2.8 Juba siis oli komitee arvates ülimalt oluline, et tookord eelseisnud poliitilistes reformiprotsessides (nt kalandus-, põllumajandus-, transpordi-, energia- ja ühtekuuluvuspoliitikas) luuakse tihe seos bioloogilise mitmekesisuse strateegiaga. Komitee nägi seejuures ikkagi veel suuri puudujääke ning nentis seetõttu, et „komisjon peab võtma oma bioloogilise mitmekesisuse strateegiat tõsisemalt!“.

⁽¹⁾ COM(1998) 42 final.

⁽²⁾ COM(2001) 162 final.

⁽³⁾ COM(2006) 216 final.

⁽⁴⁾ COM(2010) 4 final.

⁽⁵⁾ COM(2011) 244 final.

⁽⁶⁾ ELT C 24, 28.1.2012, lk 111.

2.9 Kõigest neli aastat hiljem on ELi uues bioloogilise mitmekesisuse strateegias sõnastatud väitest, mille kohaselt on õige suund leitud ja bioloogilise mitmekesisuse vähenemisele on lõpuks võimalik piir panna, vähe järele jäänud. See tuleb väga selgelt esile bioloogilise mitmekesisuse strateegia vahehinnangust ⁽⁷⁾.

3. Praeguse bioloogilise mitmekesisuse strateegia vahehinnang

3.1 Strateegia ise hõlmab kokku kuut selgelt määratletud eesmärki ja 20 meetet. Vahehinnangus märgitakse järgmist.

3.1.1 1. eesmärk („peatada kõigi ELi loodusvaldkonna õigusaktidega reguleeritud liikide ja elupaikade seisundi halvenemine ning parandada seda oluliselt ja mõõdetavalt“): tehtud on küll mõningaid edusamme, kuid need on eesmärgi saavutamiseks liiga aeglased. Eelkõige on puudulik Natura 2000 merealade võrgustiku väljaarendamine, Natura 2000 alade tõhusa majandamise tagamine ning Natura 2000 võrgustiku toetamiseks vajaliku rahastamise tagamine. Ja kui ka Natura 2000 maismaavõrk on vahepeal peaaesjalikult lõpule viidud, siis 2012. aastal oli üksnes 58 % Natura 2000 aladest olemas majandamiskava või arendamisjärgus majandamiskava.

3.1.2 2. eesmärk („2020. aastaks säilitatakse ja parandatakse ökosüsteeme ja nende teenuseid: selleks luuakse roheline taristu ning taastatakse vähemalt 15 % kahjustatud ökosüsteemidest“): seni võetud meetmetega ei ole „[s]iiski ... suudetud ökosüsteemiteenuste vähenemist veel peatada“.

3.1.3 3. eesmärk („suurendada põllumajanduse ja metsanduse rolli bioloogilise mitmekesisuse säilitamisel ja suurendamisel“): „olulisi paranemise märke“ ei ole ning „[p]õllumajandusega seotud ELi tähtsusega liikide ja elupaikade kaitsestaatuse jätkuv halvenemine näitab, et on vaja teha suuremaid jõupingutusi bioloogilise mitmekesisuse säilitamiseks ja suurendamiseks kõnealustes valdkondades. Selles protsessis on lisaks asjakohastele keskkonnameetmetele väga tähtis roll ka ühisel põllumajanduspoliitikal (ÜPP)“. Siin on küll tänaseks olemas mitmeid meetmeid, kuid liikmesriigid peavad neid ka „piisaval määral“ ära kasutama. Vaid juhul, kui selliseid meetmeid „laiemalt“ rakendatakse, oleks ELil siiski võimalik oma eesmärgid 2020. aastaks saavutada. Üldiselt on „vajalikud oluliselt suuremad jõupingutused“.

3.1.4 4. eesmärk („tagada kalavarude säästev kasutamine“): kuigi „[p]oliitikaametite loomine [—] on edenenu hästi“, on „[p]oliitika rakendamine ELis olnud siiski ebahütlane ning jätkuvalt on suuri raskusi, et tagada eesmärkide saavutamine vastavalt ajakavale. 2013. aastal püüti säästvalt veidi üle 50 % maksimaalse jätkusuutliku saagikuse seisukohast hinnatud kalavarudest“. Kõigis (!) Euroopa meredes on endiselt täheldatav halvenemistrend.

3.1.5 5. eesmärk („invasiivsete võõrliikide tõrje“): see on ainuke eesmärk, mille puhul püsib EL „ajakavas“ ja on võimalik eeldada, et 2020. aasta eesmärk saavutatakse.

3.1.6 6. eesmärk („aidata vältida maailma bioloogilise mitmekesisuse vähenemist“): „[s]iiski ei ole suudetud piisavalt vähendada ELi tarbimisharjumuste mõju maailma bioloogilisele mitmekesisusele“ ning „[p]raeguse tendentsi jätkudes ei pruugi olemasolevatest meetmetest piisata Aichi bioloogilise mitmekesisuse eesmärkide saavutamiseks kehtestatud tähtaja piires“.

3.2 See kaine vahehinnang esitati just ajal, mil Euroopa Komisjon kaalub ELi olulisemate looduskaitse direktiivide, st 1979. aasta linnudirektiivi ja 1992. aasta elupaikade direktiivi põhjalikku läbivaatamist.

3.3 Linnudirektiivi ja elupaikade direktiivi toimivuskontrolli puudutavates eksperdiaruannetes ⁽⁸⁾ kinnitatakse seda, mida komitee juba aastaid vankumatult kordab: õigusraamistik on piisav ning seda ei saa pidada bioloogilise mitmekesisuse kaitse eesmärkide mittesaavutamise põhjuseks. Kesksed puudujäägid seisnevad meetmete mitterakendamises, looduskaitsealase elarve puudumises ja ELi poliitika ebajärjepidevuses.

⁽⁷⁾ COM(2015) 478 final.

⁽⁸⁾ Milieu, IEEP ja ICF „Evaluation Study to support the Fitness Check of the Birds and Habitats Directives“, märts 2016.

4. Üldised märkused

4.1 Komitee kordab oma seisukohta, et meil ei ole ELis „bioloogilise mitmekesisuse säilitamise osas [—] puudus seadustest, direktiividest, programmidest, näidisprojektidest, poliitilistest avaldustest või juhenditest – vaid puudus on rakendamisel ja kooskõlastatud tegevusest kõigil poliitikatasanditel“. Seda seisukohta ei kinnitata mitte ainult hindamisuuringus, vaid ka keskkonnanõukogu 16. detsembri 2015. aasta järeldustes⁽⁹⁾, mis põhisisus ei erine 2011. aasta keskkonnanõukogu järeldustest. Seni kuni direktiive ei ole täielikult rakendatud, kuni ei ole eraldatud piisavaid rahalisi vahendeid ja neid ei kasutata ning kuni muid ELi poliitikavaldkondi ei kooskõlastata sidusalt bioloogilise mitmekesisuse vajadustega, ei ole võimalik soovitud tulemusi saavutada.

4.2 Uued strateegiadokumendid või tegevuskavad ja/või õigusraamistiku läbivaatamine ei muuda seejuures midagi – pigem simuleerivad need asjatut poliitilist aktiivsust, kui mitterakendamisest tulenevaid tegelikke probleeme ei kõrvaldata.

4.3 Selleks et olla bioloogilise mitmekesisuse säilitamisel edukas, läheb vaja mitut lähenemisviisi.

4.4 Natura 2000 võrgustiku loomine

4.4.1 Natura 2000 võrgustik on ülimalt oluline nn klassikalise looduskaitse seisukohalt, st näiteks haruldaste taime- ja loomaliikide ning unikaalsete biotoopide (nt rabad, kuivalad, allesjäänud poollooduslikud metsad jne) säilitamiseks. See põhineb peamiselt 1992. aastal vastu võetud elupaikade direktiivil ning juba 1979. aastal vastu võetud linnudirektiiviga loodud linnukaitsealadel.

4.4.2 Eelkõige elupaikade direktiivi vastuvõtmisega andsid nii komisjon kui ka liikmesriigid kaks lubadust:

— ühelt poolt lõpetada Natura 2000 võrgustiku väljaarendamine kolme aasta jooksul⁽¹⁰⁾ ning

— teiselt poolt eraldada rahalised vahendid, et kulukoormus ei langeks maaomanike või -kasutajate õlule.

4.4.3 Võrgustik oleks seega pidanud valmis olema 1995. aastal, enam kui 20 aastat (!) tagasi. Praeguseks on küll enamik aladest määratletud – ELi riikide maa-alast on 18 % määratletud Natura 2000 alana –, kuid üksnes määratlusest ei piisa. Paljude alade puhul puudub veel alaline õiguskaitse ning alles ligikaudu pisut enam kui poolte alade jaoks on olemas majandamis- või juhtimiskavad. Seni kuni aga kodanike ja haldusametuste, ent eelkõige maaomanike ja maakasutajate jaoks jääb ebaselgeks, mis nüüd on lubatud või keelatud, ei ole võimalik loodust edukalt kaitsta ega anda hüvitist võimalike kasutamispüüangute eest.

4.4.4 Enda eest räägib asjaolu, et keskkonnanõukogu julgustas 19. detsembril 2011 liikmesriike – ja seeläbi ka iseennast – „viima õigeaegselt lõpule Natura 2000 võrgustiku loomise, koostama ja rakendama majandamiskavasid või muid võrdväärseid vahendeid, [—] luues seeläbi tugeva aluse strateegiliseks planeerimiseks, pidades silmas mitmeaastase finantsraamistiku (2014–2020) tulevast rakendamist“. Seda, mis oleks tegelikult pidanud valmis olema juba 20 aasta eest, kutsuti veel kord üles „õigeaegselt“ lõpetama aastal 2011, ning veel tänagi on see lõpule viimata!

4.4.5 Seepärast nõudis keskkonnanõukogu 16. detsembril 2015 jällegi liikmesriikidelt ning seega ka iseendalt „tungivalt“ Natura 2000 võrgustiku loomise lõpuleviimist.

⁽⁹⁾ Euroopa Liidu Nõukogu, dokument nr 15389/15.

⁽¹⁰⁾ Kolme aasta jooksul (st ajavahemikul 1992–1995) pidid liikmesriigid esitama vastavad alad. Osalt on see protsess veel tänini lõpule viimata.

4.5 Meetmed väljaspool kaitsealasid

4.5.1 Komisjon, keskkonnanõukogu ja Euroopa Parlament⁽¹¹⁾ rõhutavad vägagi õigustatult, et bioloogilise mitmekesisuse poliitika ei hõlma üksnes taime- ja loomaliikide ega elupaikade kaitset, vaid puudutab otseselt inimeste tootmis- ja elatusallikaid. Vaid üks selle paljudest näidetest on putukate, nagu mesilaste või liblikate tolmeldamine, mis on – mitte üksnes põllumajanduse jaoks – mõõtmatu majandusliku väärtusega. Ometi pidi komisjon tõdema, et „Euroopa ökosüsteemi[d] [—] ei suuda enam osutada optimaalse kvaliteediga või optimaalses mahus selliseid põhiteenuseid nagu kultuurtaimede tolmlemine, puhas õhk ja vesi“⁽¹²⁾.

4.5.2 Tolmeldajate või lagundajate, aga samuti nt paljude muude liikide (tegevusulatus) säilitamine ei ole võimalik, kui keskendutakse üksnes kaitsealade määratlemisele. Euroopa Liidu bioloogilise mitmekesisuse poliitika peab seetõttu täiendavalt sõnastama ka üldised nõuded – ka väljaspool kaitsealasid –, seejuures on otsustav roll kooskõlal maakasutuspoliitikaga.

4.5.3 Siinkohal on täiesti õige, et nii komisjon kui ka nõukogu rõhutavad järjekindlalt nt põllumajandussektori olulisust, tehes seda viimati vahekokkuvõttes. Nõukogu „märgib murega, et põllumajandus on üks kõige suuremaid survetegureid maismaaökosüsteemidele ning et 2012. aastaga võrreldes ei ole elupaikade direktiiviga reguleeritud põllumajandusega seotud liikide ja elupaikade kaitsestaatus mõõdetavalt paranenud ning avaldab kahetsust, et vähenenud on põllulindude ja rohumaade liblikate arvukus ning et vähenenud on ka tolmeldamine, mis rõhutavad teatavatest põllumajandustavadest, näiteks põllumajandusmaa sööti jätmise ja intensiivistumise teatud aspektidest lähtuva surve jätkumist“⁽¹³⁾.

4.6 ELi poliitika vasturääkivus

4.6.1 ELi bioloogilise mitmekesisuse strateegias aastani 2020 rõhutati küll, et see on „Euroopa 2020. aasta strateegia [—] lahutamatu osa“⁽¹⁴⁾; sellegipoolest ei ole ELi 2020. aasta strateegias ainsatki viidet sellistele mõistetele nagu „bioloogiline mitmekesisus“, „elupaigad“, „looduskaitse“ või „liikide kaitse“, „geneetiliste ressursside mitmekesisuse kaitse“ või „ökosüsteem“! Üksnes „liikide mitmekesisust“ mainitakse kahel korral ning sedagi vaid mööda minnes „ressursitõhususe“ teema all. Komitee jaoks on seetõttu täiesti arusaamatu, kuidas Euroopa Komisjon selle tõdemuseni jõudis: komisjoni tegelik poliitika viitab täpselt vastupidisele.

4.6.2 Seejuures oleks strateegia „Euroopa 2020“ – pärast seda kui 2001. aastast pärinev ELi säästva arengu strateegia poliitilisel tasandil enam sisuliselt mingit rolli ei mängi – täpselt õige raamistik selle probleemi käsitlemiseks. Komitee on väga sageli nõudnud, et majandus- ja rahandusministrid mõtleksid nt bioloogilise mitmekesisuse vähenemise majanduslike aspektidele⁽¹⁵⁾. Seda ei ole veel toimunud.

4.6.3 Kuna ELi looduskaitse direktiivide ja ELi bioloogilise mitmekesisuse strateegia eesmärgid vastavad ka rahvusvaheliselt kokku lepitud eesmärkidele (nt Aichi eesmärgid ÜRO bioloogilise mitmekesisuse konventsiooni raames või säästva arengu eesmärgid), on ülioluline lõimida bioloogilise mitmekesisuse poliitika kõikehõlmavalt säästva arengu eesmärkide rakendamisstrateegiasse või ELi uude säästva arengu strateegiasse.

4.6.4 Bioloogilise mitmekesisuse poliitikat vaatlevad aga senini mitmed komisjoni talitused ja mõned ELi ministrite nõukogud ikka pigem kui konkureerivad poliitikavaldkonda, mis osaliselt blokeerib või takistab majandusarengut ning seob lisaks rahalisi vahendeid.

4.6.5 Seejuures on vaieldamatu, et erinevate kasutusvajaduste vahel esineb konflikte ning mõnikord takistatakse looduse tasakaalu sekkumist näiteks looduskaitse direktiivide kaudu. Just see on aga looduskaitse ülesanne – nimelt hoolitseda riigi poolt selle eest, et looduslike elatusallikate majanduslik kasutamine ja säilitamine oleksid omavahel tasakaalus. Seejuures ei erine looduskaitse teistest poliitikavaldkondadest selles osas, mis puudutab „turujõudude vaba toimimise“ reguleerimist regulatiivsete meetmetega.

⁽¹¹⁾ Vt muu hulgas Euroopa Parlamendi 2. veebruari 2016. aasta resolutsioon ELi bioloogilise mitmekesisuse strateegia vahehindangu kohta (2015/2137(INI)).

⁽¹²⁾ COM(2010) 548 final, 8.10.2010, lk 3.

⁽¹³⁾ Euroopa Liidu Nõukogu, dokument nr 15389/2015, punkt 36.

⁽¹⁴⁾ COM(2011) 244 final, lk 2.

⁽¹⁵⁾ ELT C 48, 15.2.2011, lk 150, punkt 2.3.

4.6.6 Tegelikult kooskõla puudumises klassikalise majandus- ja keskkonnapoliitika vahel ei ole midagi uut. Juba 2006. aastal avaldas komitee kahetsust, et „soovide ja tegelikkuse vahel on väga suured erinevused“ ja et avalikud „planeerimisotsused ja toetuskavad aitavad tihti kaasa bioloogilise mitmekesisuse ohustamisele“⁽¹⁶⁾.

4.6.7 Selle eesmärkide konflikti peapõhjus on vastuolu erahuvidel, sealhulgas eelkõige majanduslike huvide järgimise ja üldiste huvide vahel. ELi seniseid seisukohti tuleb tõlgendada nii, et ta toetab üldistes huvides toimuvat bioloogilise mitmekesisuse kaitset. Sellisel juhul oleks eesmärgipärane määratleda ja rakendada selged juhtnöörid selliste majanduslike huvide piiramiseks, mis on vastuolus bioloogilise mitmekesisuse kaitsega.

4.7 Põllumajanduspoliitika/põllumajandus

4.7.1 Komitee on juba mitmeid kordi käsitlenud põllumajanduse, ühise põllumajanduspoliitika ja bioloogilise mitmekesisuse suhet, märkides seejuures, et bioloogiline mitmekesisus väheneb astmeliselt, aga ulatuslikult ja pidevalt, kuigi põllumajandustootjad järgivad üldjuhul kehtivaid seadusi. Seega toimub see seaduste raames, nn häid valdkondlikke tavasid järgides. Seda olukorda ei saa muuta looduskaitsealaste õigusaktide reformiga, vaid üksnes muudetud kasutustavade abil, millega kaasneb muudetud põllumajanduse toetuspoliitika. Sellega seondult viitab komitee oma omaalgatuslikule arvamusele „2013. aasta ühise põllumajanduspoliitika reform“⁽¹⁷⁾, milles komitee kirjeldab põhjalikult, milliseid muudatusi ta vajalikuks peab.

4.7.2 Komisjon teab põllumajanduse tähendust väga hästi, leides, et „[ü]hine põllumajanduspoliitika (ÜPP) on maapiirkondade bioloogilist mitmekesisust kõige tugevamini mõjutav poliitikavahend. [—] Üks elurikkust mõjutavaid tagasilööke oli kohustusliku tootmisest kõrvaldamise kaotamine“⁽¹⁸⁾. Seega on põllumajanduspoliitika endiselt sageli vastuolus bioloogilise mitmekesisuse poliitikaga, kuigi ühise põllumajanduspoliitika osadega, eelkõige teise samba põllumajanduse keskkonnaprogrammidega näidatakse, kuidas saaks neid vasturääkivusi lahendada.

4.7.3 Tootmisest kõrvaldamist ei võetud 1980ndate keskel kasutusele mitte seepärast, et parandada põllumajandusmaa majanduslikku stabiilsust, vaid et piirata ületootmist. 2013. aasta ühise põllumajanduspoliitika reformiga toodi siiski taas välja mõte kasutada osa põllumaast väiksema intensiivsusega. Nn keskkonnasäästlikumaks muutmise raames muudeti kohustuslikuks „ökoloogilise kasutuseesmärgiga maa-alad“. Seejuures toimus aga tõsine vaidlus nii mõiste ulatuse kui ka küsimuse osas, mida mõeldakse „ökoloogilise kasutuseesmärgi“ all.

4.7.4 Nii määratletakse tänapäeval „ökoloogilise kasutuseesmärgina“ näiteks liblikõieliste taimede ja müügivilja kasvatust. Isegi kui põhimõtteliselt toetatakse nende alade suurendamist, millel kasvatatakse liblikõielisi taimi ja müügivilja, ei edenda need meetmed tegelikult bioloogilise mitmekesisuse parandamist. Samuti on põllumajanduspoliitika keskkonnasäästlikumaks muutmise kavatsusega tugevas vastuolus asjaolu, et ökoloogilise kasutuseesmärgiga maa-aladel on osaliselt lubatud pestitsiidide kasutamine: pestitsiidid ei suurenda bioloogilist mitmekesisust, vaid aitavad kaasa selle vähenemisele.

4.7.5 Komisjon peaks võimalikult ruttu tegema esimese kokkuvõtte võetud meetmete mõjust, eriti kuna keskkonnasäästlikumaks muutmine on üks peamine põhjendus ELi eelarvest saadavate põllumajandustoetuste säilitamiseks.

4.7.6 Samuti tuleks nende eelduste kohaselt ELi horisontaalsetes poliitikavaldkondades, eeskätt seoses teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooniga, võtta arvesse panust, mille teadus- ja arendustegevus ning innovatsioon võib põllumajanduses rakendamisel anda ELi bioloogilise mitmekesisuse parandamisele, ja sellele tähelepanu pöörata.

⁽¹⁶⁾ ELT C 195, 18.8.2006, lk 96.

⁽¹⁷⁾ ELT C 354, 28.12.2010, lk 35.

⁽¹⁸⁾ COM(2010) 548 final, lk 5.

4.8 Roheline taristu

4.8.1 Elupaikade direktiivil on otsustav tehniline puudus: kuigi artiklis 10 viidatakse maastikuvormide ühenduvuse olulisusele, puudub siiski siduv mehhanism, mis viiks Euroopas järjepideva biotoopide võrgustiküsteemini. Komisjon tõi oma teatise roheline taristu kohta välja, kuidas saaks kõnealust puudust korrigeerida asjakohaste investeeringutega roheline taristu säilitamiseks ja taasloomiseks nii suures kui ka väikeses mahus. Selle taustal on ülioluline, et võetakse vastu sidus roheline taristu strateegia ja seda rakendatakse. Strateegia peaks põhielemendina tingimata hõlmama metoodilist raamistikku ja rahastamisvahendit üleeuroopaliste bioloogilise mitmekesisuse võrkude (TEN-G) jaoks. See kehtib nii suures kui ka väikeses mahus, nt põllumajandusmaastikel.

4.9 Märkused poliitika kohta liikmesriikides ja potentsiaalsetes kandidaatriikides

4.9.1 Ikka veel toimub paljudes liikmesriikides ja kandidaatriikides loodust tõsiselt hävitav tegevus. Toogem ainult paar näidet.

4.9.2 Rumeenias oli looduslike põlismetsade pindala ELiga ühinemise hetkel enam kui 2 000 km². Need alad on peaaegu täielikult määratletud Natura 2000 aladena. Vahepeal on Rumeenia põlismetsades dokumenteeritud arvukaid suuremahulisi lageraieid, mistõttu on kaduma läinud taastumatu Euroopa looduspärand.

4.9.3 Jõgede ökosüsteemid Balkanil, eelkõige Lääne-Balkani riikides, kuuluvad vaieldamatult Euroopa väärtuslikemate hulka. Umbes kolmandikul endise Jugoslaavia riikide ja Albaania jõgedest on looduslik liikumine ning neid võib endiselt nimetada looduslikeks jõgedeks. Dokumenteeritud plaan, mis hõlmab enam kui 2 700 (!) hüdroelektrijaama, millest vähemalt kolmandik asub looduskaitsealadel, ohustab tõsiselt kõigi Balkani jõgede looduslikku liikumist ja bioloogilist mitmekesisust. Nende projektide rahastamiseks kasutatakse riiklikke vahendeid. Peaaegu kõigis ELi liikmesriikides on juba märkimisväärselt kahjustatud pea kõigi jõgede bioloogilist mitmekesisust, mistõttu tuleb nüüd, muu hulgas ELi veepoliitika raamdirektiivi rakendamise raames, eraldada märkimisväärsed summasid nende loodusliku seisundi taastamiseks.

4.9.4 Paljusid linnuliike, mis on loetletud linnudirektiivi I lisas ning mis on seega ELis kaitse all, jahitakse halastamatult Balkanil asuvates kandidaatriikides. Linnujaht on ka paljudes liikmesriikides sageli lahenduseta probleem. Luitsnokk-iibise, sookurgede, käabusormoranide ja valgesilm-vartide – kui nimetada vaid mõni liik – laskmine vähendab nende liikide populatsiooni ELis.

4.10 Rahastamine

4.10.1 Teine nii vahehindangus kui ka nõukogu järeltustes kajastamist leidnud probleem on rahastamine, sh Natura 2000 võrgustiku rahastamine. Komisjoni 2004. aasta teatise⁽¹⁹⁾ käsitleti võrgustiku rahastamist, seejuures a) selleks vajalike vahendite suurust ning b) küsimust, millist rahastamisallikat tuleks selleks kasutada. Tollal nimetati ligikaudseks summaks 6,1 miljardit eurot aastas. Otsustati mitte luua eraldi eelarverida ja mitte laiendada vastavalt programmi LIFE, vaid kasutada peamiselt ÜPP teist sammast ja teisi ELi vahendeid.

4.10.2 Komitee seadis tollal kahtluse alla vahendite suuruse ning pidas „vajalikuks esitada võimalikult kiiresti täpsem kulude kalkulatsioon. Näiteks kahtleb EMSK, kas uutele liikmesriikidele määratud summa 0,3 miljardit eurot (EL-15: 5,8 miljardit) on ikka piisav.“⁽²⁰⁾

4.10.3 Tänapäevani ei ole selles vallas midagi toimunud, siiani on arutuse all sama summa. Vastutavad liikmesriigid ja komisjon ei ole seni suutnud siin selgust luua.

⁽¹⁹⁾ COM(2004) 431 final.

⁽²⁰⁾ ELT C 221, 8.9.2005, lk 108, punkt 3.10.1.

4.10.4 Komitee viitas tollal ohule, et Natura 2000 meetmete rahastamisega teisest sambast võib tekkida konkurents teiste maaelu arengu meetmetega ⁽²¹⁾. See on kahes mõttes kinnitust leidnud: ühelt poolt vähendati makseid teisest sambast 2007.–2013. aasta rahastamisperioodil 30 % võrreldes varasema rahastamisperioodiga, teiselt poolt viitavad Euroopa Kontrollikoda ja keskkonnanõukogu vägagi õigustatult sellele, et „liikmesriigid ei pidanud alati Euroopa Regionaalarengu Fondi (ERF) bioloogilise mitmekesisuse edendamise võimalikuks vahendiks ega realiseerinud piisavalt selle potentsiaali Natura 2000 rahastamiseks“ ⁽²²⁾.

4.10.5 Selle tulemusel pidi Euroopa Komisjon ⁽²³⁾ tõdema, et Maaelu Arengu Euroopa Põllumajandusfond jääb küll Natura 2000 ja ELi bioloogilise mitmekesisuse kõige olulisemaks ühenduse rahastamisallikaks, aga et „[k]aetud on vaid 20 % kõigist Euroopa kaitsealade, sealhulgas Natura 2000 võrgustiku haldamise rahastamisvajadustest.“

4.10.6 Seega on äärmiselt oluline esitada täpne rahastamisvajadus ELi looduskaitse direktiivide rakendamiseks ning teha vastavad vahendid sihtotstarbeliselt kättesaadavaks eraldi eelarvemaal (nt programmi LIFE laiendatud eelarves).

4.11 Osalemine ja kaasamine

4.11.1 Vajakajäämised ELi bioloogilise mitmekesisuse strateegia, iseäranis Natura 2000 rakendamisel tulenevad osaliselt ka kodanikuühiskonna ebapiisavast kaasamisest või siis osalemisest asjaomastel kaitsealadel. Kaitsealade määramist tuleb esmalt käsitleda kui haldustoimingut, mis peab toimuma kõiki õigusriigi põhimõtteid järgides, ent majandamiskavade väljatöötamise ja rakendamise tuleb tihedalt kaasata maaomanikke, maakasutajaid, looduskaitseorganisatsioone ja kohalikke omavalitsusi. Paljudel juhtudel ei ole seda tehtud ja see on tihti toonud kaasa umbusalduse ja vaenulikkuse ELi bioloogilise mitmekesisuse poliitika suhtes.

Brüssel, 21. september 2016

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Georges DASSIS

⁽²¹⁾ ELT C 221, 8.9.2005, lk 108, punktid 3.14.1 ja 3.14.2.

⁽²²⁾ Keskkonnanõukogu, 16.12.2015.

⁽²³⁾ COM(2010) 548 final, lk 13.

LISA

Arutelu käigus lükati tagasi järgmised muudatusettepanekud, mis kogusid hääletamisel vähemalt veerandi antud häältest.

Punkt 4.7.4 – muuta järgmiselt.

„Nii määratletakse tänapäeval „ökoloogilise kasutuseesmärgina“ näiteks liblikõieliste taimede ja vahekultuuride kasvatust. Isegi kui ~~P~~õhimõtteliselt toetatakse nende alade suurendamist, mille kasvatatakse liblikõielisi taimi ja vahekultuure, ei edenda need ~~meetmed tegelikult~~ bioloogilise mitmekesisuse parandamist parandamisse saab anda panuse muu hulgas mullaelustiku edendamisega, kasutades selleks liblikõieliste ja mügarbakterite sümbioosi. ~~Samuti on põllumajanduspoliitika keskkonnasäästlikumaks muutmise kavatsusega tugevas vastuolus asjaolu, et~~ Taimekaitsevahendite kasutamine ökoloogilise kasutuseesmärgiga maa-aladel on Euroopa rangete loasaamis- ja rakenduseeskirjade raames osaliselt lubatud ning see võimaldab niisiis Euroopas valgurikaste kultuuride kasvatamist ~~pestitsiidide kasutamise; pestitsiidid ei suurenda bioloogilist mitmekesisust, vaid aitavad kaasa selle vähenemisele.~~“

Motivatsioon

Kõnealust meedet rakendatakse alles teist aastat. Bioloogilise mitmekesisuse aspektist ei ole seda veel sisuliselt analüüsitud. Taimekaitsevahendite eesmärgipärane kasutamine võib mõnel juhul olla kasulik, näiteks et kaitsta alguses nõrku kultuurtaimi umbrohu eest. Vastavalt määruse (EL) nr 1307/2013 artiklile 46 peab komisjon esitama hiljemalt märtsiks 2017 hindamisaruande ökoloogilise kasutuseesmärgiga maa-alade rakendamise kohta.

Hääletuse tulemus

Poolt: 69

Vastu: 96

Erapooletuid: 26

Punkt 4.7.4 – muuta järgmiselt:

„Nii määratletakse tänapäeval „ökoloogilise kasutuseesmärgina“ näiteks liblikõieliste taimede ja vahekultuuride kasvatust. Isegi kui ~~p~~õhimõtteliselt toetatakse nende alade suurendamist, mille kasvatatakse liblikõielisi taimi ja vahekultuure, ei edenda need ~~meetmed~~ tegelikult bioloogilise mitmekesisuse parandamist. ~~Samuti on põllumajanduspoliitika keskkonnasäästlikumaks muutmise kavatsusega tugevas vastuolus asjaolu, et~~ ökoloogilise kasutuseesmärgiga maa-aladel on osaliselt lubatud ~~pestitsiidide kasutamine; pestitsiidid ei suurenda bioloogilist mitmekesisust, vaid aitavad kaasa selle vähenemisele.~~ Teisalt on suur puudus ELis kasvatatud valgurikastest taimedest ning pestitsiidide kasutamise üldine keelustamine liblikõielistel taimedel muudaks selle probleemi veelgi tõsisemaks.“

Motivatsioon

Esitatakse suuliselt.

Hääletuse tulemus

Poolt: 80

Vastu: 105

Erapooletuid: 11

Punkt 1.5 – välja jätta järgmine tekst:

„Komitee nõuab sidususe tagamist kõigi nende poliitikavaldkondade vahel, mis mõjutavad bioloogilise mitmekesisuse kaitset. Sellega seoses eeldab komitee, et juba „ökoloogilise kasutuseesmärgiga maa-alade“ vahhindamist ja ühise põllumajanduspoliitika võimalikku vahehindamist kasutatakse selleks, et ÜPP annaks tulevikus sihipärasema panuse bioloogilise mitmekesisuse eesmärkide saavutamisse. ~~Komitee arvamuse kohaselt on selleks praegu vajalik muudatus ökoloogilise kasutuseesmärgiga maa-alade ulatuses ja~~ kvantiteedis.“

Motivatsioon

2015. aastal kasutusele võetud keskkonnasäästlikumaks muutmise osas on käimas alles rakendamise teine aasta. Seega puuduvad veel piisavalt usaldusväärsed analüüsid, mis võimaldaksid selles küsimuses tõsiseltvõetavaid järeldusi teha. Vastavalt määruse (EL) nr 1307/2013 artiklile 46 peab komisjon esitama 2017. aasta märtsiks ökoloogilise kasutuseesmärgiga maa-ala rakendamise kohta hindamisaruande. Seejärel tuleb nende hindamistulemuste põhjal astuda asjakohaseid samme.

Hääletuse tulemus

Poolt: 57

Vastu: 120

Erapooletuid: 11

Punkt 1.5 – muuta teksti järgmiselt:

„Komitee nõuab sidususe tagamist kõigi nende poliitikavaldkondade vahel, mis mõjutavad bioloogilise mitmekesisuse kaitset. Sellega seoses eeldab komitee, et juba „ökoloogilise kasutuseesmärgiga maa-alade“ vahehindamist ja ühise põllumajanduspoliitika võimalikku vahehindamist kasutatakse selleks, et ÜPP annaks tulevikus sihipärasema panuse bioloogilise mitmekesisuse eesmärkide saavutamisse. Komitee arvamus kohaselt on selleks praegu vajalik muudatus ökoloogilise kasutuseesmärgiga maa-alade ulatuses ja kvaliteedis, tagades ka selle, et neid saaks paremini integreerida ajakohastesse põllumajandustavadesse.“

Motivatsioon

Esitatakse suuliselt.

Hääletuse tulemus

Poolt: 75

Vastu: 118

Erapooletuid: 9

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Pariisi kliimakonverentsi tulemused“**(omaalgatuslik arvamus)**

(2016/C 487/04)

Raportöör: **Tellervo KYLÄ-HARAKKA-RUONALA**

Täiskogu otsus	26/04/2016
Õiguslik alus	kodukorra artikli 29 lõige 2 omaalgatuslik arvamus
Vastutav seksioon	põllumajanduse, maaelu arengu ja keskkonna seksioon
Vastuvõtmine seksioonis	05/09/2016
Vastuvõtmine täiskogus	21/09/2016
Täiskogu istungjärk nr	519
Hääletuse tulemus	129/0/0
(poolt/vastu/erapooletuid)	

1. Järeldused ja soovitused

1.1. Pariisi kokkulepe on kliimamuutuste leevendamiseks võetud teretulnud ülemaailmne kohustus. Edasi tuleb tagada lepingu ratifitseerimine, rakendamine ja edasiarendamine. Käesolevas arvamuses sõnastab Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee oma seisukohad selle kohta, millised on peamised pikaajalised lähenemisviisid, mille abil saavutada kokkuleppes taotletud CO₂-neutraalne maailm.

1.2. Tohutud ülemaailmsed väljakutsed nõuavad suurt muutust Euroopa Liidu lähenemisviisis. Selle asemel, et keskenduda üksnes liidu kasvuhoonegaaside heitkogustele, peaks EL kaaluma, kuidas ta saab kaasa aidata suurima kliimaalase kasu saavutamisele ülemaailmses plaanis. Seetõttu kutsub komitee Euroopa Komisjoni üles koostama pikaajalise strateegia selle kohta, kuidas kasvatada ja maksimeerida ELi ülemaailmset nn CO₂-kääjälge⁽¹⁾.

1.3. Samuti peaks EL seadma auahne sihi püüelda korraga nii majanduslikust, sotsiaalsest kui ka keskkonnaalasest aspektist kasutoovate lahenduse poole. Seepärast palub komitee tungival, et komisjon kavandaks kliimastrateegia viisil, mis aitab tugevdada ELi majandust ja suurendada liidu elanike heaolu, leevendades samas kliimamuutusi.

1.4. Ülemaailmne pühendumus on väga oluline märkimisväärse kliimamõju saavutamiseks ning süsinikdioksiidi, investeeringute ja töökohtade lekke vältimiseks. Komitee kutsub komisjoni üles jätkama aktiivse kliimadiplomaatiaga tegelemist, et tagada kokkuleppe laialdane rakendamine ja julgustada suuri majandusriike võtma ELiga sama ulatuslikke kohustusi. Samuti kutsub komitee komisjoni üles integreerima kliimamuutuste kaalutlused kõikidesse välispoliitika valdkondadesse, eeskätt kaubanduse, investeeringute ja arengukoostöö valdkonda.

1.5. Praktiliste meetmete seisukohast saab EL kliimamuutustevastasele võitlusele kõige edukamalt kaasa aidata, kui ta ekspordib heitkoguste vähendamise ja CO₂ sidujate suurendamise tehnoloogiaid ja lahendusi ning toodab maailmaturu tooteid väiksemate heitkogustega kui konkurendid. Seepärast kutsub komitee üles jõuliselt edendama innovatsiooni alates teadusuuringutest kuni turule sisenemiseni, et EL kuuluks kliimalahenduste osas maailmas esirinda. Eritähelepanu tuleks pöörata VKEdes potentsiaalile.

⁽¹⁾ Kääjälge kasutatakse keskkonnale või ühiskonnale avaldatava kasuliku mõju mõõtmiseks, samas kui jalajäljega mõõdetakse negatiivset mõju, nt heitkoguseid. (Norris 2015). Niisiis kasutatakse CO₂-kääjälge heitkoguste vähendamisest või sidujate suurendamisest tuleneva positiivse kliimamõju mõõtmiseks. ELi CO₂-kääjalg on kõikjal maailmas avalduva ELi positiivse mõju kogusumma.

1.6. Kliimapoliitika liidusese mõõtmise seisukohast peaks ELi eesmärk olema kliimaliit, mis oleks siseriiklike meetmete poolest tegevusele suunatud, tõhus ja sidus. Kõik jõupingutused peavad nüüd keskenduma seni vastu võetud otsuste elluviimisele, milles on oma roll nii komisjonil kui ka liikmesriikidel.

1.7. Lisaks kutsub komitee komisjoni üles võtma pikaajalise strateegia aluseks integreeritud lähenemisviisi. Edasine tegevuskava tuleks koostada osana omavahel seotud nn ühtse turu liitudest, eriti energeetika, transpordi, digiteerimise, tööstuse, põllumajanduse, kapitali ja innovatsiooni valdkonnas. Eritähelepanu tuleks pöörata ka jätkusuutlike toidusüsteemidega seotud väljakutsetele ja CO₂ sidujate rollile.

1.8. Pariisi kokkuleppes seatud eesmärkide elluviimisel tuleks maksimaalselt ära kasutada turumehhanisme. Neutraalne ja tõhus viis kõigi turul tegutsevate kaasamiseks oleks süsinikdioksiidi heitkoguste ülemaailmne hinnasüsteem. Komitee innustab komisjoni aktiivselt uurima erinevaid teid ja samme ning suhtlema teiste riikidega, et liikuda süsinikdioksiidi heitkoguste ülemaailmse hinnasüsteemi poole.

1.9. Pariisi kliimakonverentsi järgsed sammud CO₂-neutraalsele majandusele ülemineku suunas on äärmiselt keerulised. Selleks et juhtida üleminekut õiglasel ja kontrollitud viisil ning abistada ettevõtteid ja kodanikke muutustega kohanemisel ning uute lahenduste ja oskuste arendamisel, on vaja võtta kliimastrateegia osana kasutusele asjakohased kohanemismeetmed.

1.10. CO₂-neutraalse majanduse suunas liikumisele aitavad kaasa kodanikuühiskonna partnerid oma tegevuse kaudu kohapeal, samas kui poliitiliste otsustajate ülesanne on tagada neile seda soosiv keskkond ja rahastamine, sealhulgas teadlikkuse suurendamine kõigist olemasolevatest rahastamisvõimalustest. Välja tuleb töötada mitmetasandilise juhtimise lähenemisviisi, et lihtsustada kodanikuühiskonna kliimameetmeid ja kaotada nende takistused. Komitee eeldab, et teda kaasatakse igakülgsest sellise mitme sidusrühmaga taristu loomisse ja ELi pikaajalise kliimastrateegia ettevalmistamisse.

2. EL kui tugev ülemaailmne kliimavaldkonnas tegutseja

2.1. Pariisi kliimakonverentsi (ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni osaliste konverentsi 21. istungjärk) tulemus oli ülemaailmne kokkulepe, mille eesmärk on juhatada maailm õigele teele, et hoida ülemaailmne temperatuuri tõus tunduvalt alla 2 °C ja teha jõupingutusi, et vähendada seda veelgi kuni 1,5 °C-ni võrreldes industriaalühiskonna eelse tasemega. See eeldab ülemaailmsete heitkoguste tohutut vähendamist ja nõuab ühiskonnas radikaalseid muutusi.

2.2. Eesisevad ülemaailmsed väljakutsed nõuavad radikaalset muutust ka Euroopa Liidu lähenemises kliimamuutuste leevendamisele. On äärmiselt tähtis, et EL teeks arvestatavaid jõupingutusi selle nimel, et saavutada tõhus ülemaailmne mõju. Seepärast peaks EL püüdma oma CO₂-jalajälje vähendamise kõrval suurendada ka oma CO₂-kääjälge.

2.3. Kliimaprobleemide lahendamiseks ning süsinikdioksiidi, investeeringute ja töökohtade lekke vältimiseks on väga oluline üleilmne pühendumus. EL võttis juhtpositsiooni enne Pariisi konverentsi ja selle ajal ning peaks jätkama samamoodi ka eesisevatel osaliste konverentsidel. Oma **kliimadiplomaatias** peaks EL keskenduma suurimate kasvuhoonegaaside heitkogustega riikidele, aga ka majanduslikust vaatepunktist suurimatele konkurentidele ja kõige paljutöötavamatele partneritele. Kliima- ja majandusdiplomaatia peaksid seega käima käsikäes.

2.4. Suurimad heitkoguste tekitajad on Hiina, Ameerika Ühendriigid ja Euroopa Liit, vastutades vastavalt üle 25 %, ligikaudu 15 % ja ligikaudu 10 % kogu maailma heitkoguste eest. ELi heitkoguste osatähtsus kahaneb aastaks 2030 prognooside kohaselt ligikaudu 5 %-ni. Seepärast peab EL selleks, et kliimamuutuste leevendamist maksimaalselt mõjutada, püüdma igati julgustada teisi osalisi suurendama oma kohustuste ulatust.

2.5. Praktilisest vaatepunktist saab EL kliimamuutuste ülemaailmsele leevendamisele kõige edukamalt kaasa aidata siis, kui ta ekspordib **vähese CO₂-heitega lahendusi** ning toodab maailmaturu tooteid madalamate heitkogustega, kui seda teevad konkurendid.

2.6. Lisaks Ameerika Ühendriikidele on ka Hiinast ja teistest kiirelt arenevatest riikidest saanud olulised vähese CO₂-heittega tehnoloogiate tarnijad. Euroopa Liit on viimase viie aasta jooksul kogenud teatud sektorites nii ekspordis kui ka siseturgudel tõelisi krahhe ja ta on kaotanud oma varasema ülemaailmse juhtpositsiooni tehnoloogia valdkonnas. Junckeri komisjon on küll sõnastanud soovi jõuda taastuvenergia valdkonnas maailmas esikohale, kuid see eesmärk liukub praegu teadmatusse kaugusse.

2.7. Seega on tungivalt vaja uut ja täiendavat tõuget, et EL tõuseks kliimalahenduste osas taas esirinda. Globaalsed võimalused hõlmavad laia valikut tehnoloogiaid, tooteid, teenuseid ja eksperditeadmisi, samuti üldisi tootmis- ja tarbimismudeleid. CO₂ sidujate alase oskusteabe (nagu jätkusuutlik metsamajandamine ja metsastamine) ekspordi tuleks samuti näha võimalusena avaldada ülemaailmset mõju.

2.8. Komitee tervitab asjaolu, et komisjon on ühinenud maailma juhtivate majandusriikide käivitatud Mission Innovation-algatusega, mille osapooled on võtnud kohustuse kahekordistada järgmise viie aasta jooksul keskkonnanahoidliku energia alaseks teadus- ja arendustegevuseks eraldatavaid rahastamisvahendeid.

2.9. Tõhus **kaubandus- ja investeerimispoliitika** on keskne vahend vähese CO₂-heittega lahenduste väljatöötamiseks ja ülemaailmse CO₂-neutraalse majanduse suunas liikumise edendamiseks. Positiivse tulemuse tagamiseks peavad kliimaküsimused olema kaubandus- ja investeerimiskokkulepete alaste läbirääkimiste lahutamatu osa. Eesmärk peaks olema kaotada takistused kliimasõbralike toodete, tehnoloogiate ja lahendustega kauplemisel. Siinkohal oleks oluline roll keskkonnatoodete lepingul. Ühiseid lahendusi on vaja ka selleks, et vältida eri piirkondade kliimapolitiika erinevustest ja nõuetest põhjustatud kaubandusmoonutusi.

2.10. Mis puutub **arengupoliitikasse**, siis COP 21 kohtumisel pikendati arenenud riikide praegust lubadust eraldada 100 miljardit USA dollarit aastas kliimameetmete rahastamiseks kuni 2025. aastani ning nõuti praktilist tegevuskava eesmärgi saavutamiseks. Rahalisi kohustusi võtsid ka üksikud riigid. On oluline, et neist lubadustest peetakse kinni ja et rahalisi vahendeid kasutatakse majanduslikult, keskkonnanähtlikult ja sotsiaalselt vastutustundlikul viisil. Vaja on teadlikkuse suurendamise kampaaniaid, et anda teavet kodanikuühiskonna osalejate rahastamisele juurdepääsu kohta eeskätt arenguriikides, nagu soovitas komitee ELi ja Aafrika strateogia kontekstis.

2.11. Arengupoliitikas on oma osa ka tehnoloogiakoostööl. Siinkohal tuleb nõuetekohaselt kaitsta intellektuaalomandi õigusi, kuna need on innovatsiooni jaoks otsustava tähtsusega. Samuti on oluline tagada, et pakutud lahendused vastaksid arenguriikides valitsevatele tingimustele ning aitaksid neil – partnerluse vaimus – valida vähese CO₂-heittega majanduskasvu kava, ilma et see takistaks nende arengut. Lisaks on vaja suurendada suutlikkust, et abistada arenguriike kliimamuutuste leevendamisel ja nendega kohanemisel.

2.12. Üldiselt tuleks kliimaalased kaalutlused sisse viia kõigisse ELi välispoliitikavaldkondadesse eesmärgiga edendada Pariisi kokkuleppe ülemaailmset elluviimist.

3. Teel tõhusama kliimaliidu poole

3.1. Selleks et ELil oleks kindel alus saada tugevaks ülemaailmsel tasandil tegutsejaks, peaks tema eesmärk olema kliimaliit, mis on liidusiseste meetmete poolest igakülgselt tõhus, sidus ja usaldusväärne. Kliimaliit peab olema eelkõige tegude ühendus. Kõik jõupingutused peavad nüüd keskenduma seni vastu võetud otsuste elluviimisele, milles on oma roll nii komisjonil kui ka liikmesriikidel.

3.2. Kuna kliimamuutuste leevendamine puudutab kõiki majandusvaldkondi, peab kliimaliit tuginema integreeritud lähenemisviisile. Niisiis tuleb edasise kliimameetmeid arendada osana nn omavahel seotud liitudest, nagu energialiit, Euroopa ühtne transpordipiirkond, kaupade ja teenuste ühtne turg, digitaalne ühtne turg, Euroopa tööstuspoliitika, ühine põllumajanduspoliitika, kapitaliturgude liit ja juhtalgatus „Innovaatiline liit“. Tuleb ka leida optimaalne lähenemisviis, et siduda omavahel ELi kliimapolitiitika ning selle rakendamine liikmesriikides.

3.3. EL peaks täitma oma kliimaalaseid kohustusi viisil, mis tugevdab liidu majandust ja suurendab selle elanike heaolu. Kliimapoliitikat ei tohiks näha kui üksnes majanduslike, sotsiaalsete ja keskkonnaalaste näitajate tasakaalustamist, vaid tuleks leida kõigile kasutoovaid lahendusi. Sellega seoses tuleb teha jõupingutusi, et hoogustada vähese CO₂-heitega majanduskasvu, kasutades täielikult ära võimalusi, mida pakuvad näiteks digiteerimine, keskkonnahoidlikud tehnoloogiad, biomajandus ja ringmajandus.

3.4. CO₂-heite vähendamist toetavaid märkimisväärseid **investeeringuid** on vaja teha nii ülemaailmselt kui ka ELi sees. Kliimaaspekte tuleb arvesse võtta avalike investeeringuprogrammide rahastamiskriteeriumides, sh Euroopa rahaliste vahendite kasutamine. Siinkohal on ülioluline avaliku ja erasektori koostöö, nagu ka Euroopa Strateegiliste Investeeringute Fondi ja Euroopa Investeeringupanga roll. Komitee väljendab heameelt Euroopa investeeringuprojektide portaali ja Euroopa investeeringunõustamise keskuse käivitamise üle ning rõhutab, et projektide künnised ei tohi kõrvale jätta väiksemaid projekte.

3.5. CO₂-heite vähendamist toetavate erasektori investeeringute eeltingimused on samad kui teiste investeeringute puhul. Kliimamuutuste leevendamise meetmete pakutavate võimaluste ja ettevõtluspotentsiaali täielikuks ärakasutamiseks on väga oluline toetav, konkurentsivõimeline ja stabiilne ettevõtluskeskkond.

3.6. Selleks et tõusta kliimatehnoloogiate ja -lahenduste poolest maailmas esirinda, peab EL investeerima keskkonda, mis soodustab **innovatsiooni**, hõlmates teadusuuringuid, arendustegevust, katsetamist, tutvustamist ning viimaks turule sisenemist ja rahvusvahelist laienemist. Erilist tähelepanu tuleks pöörata VKEde innovatsioonipotentsiaalile ja rahvusvahelisele turule sisenemisele. Selleks tuleb tagada, et rahastamisvahenditele ligipääs ei takistaks VKEsid.

3.7. Kuna enamik kasvuhoonegaaside heitkogustest pärineb energiatootmisest, on ülemineku keskmes **energiasektor**. Otsustava tähtsusega meetmed hõlmavad fossiilkütuste asendamist vähese CO₂-heitega energiaallikatega ning kõigi sektorite ja tegevuste energiatõhususe suurendamist. Ühiskonna üha suurem elektrifitseerimine – millega asendatakse fossiilkütused – võib anda märkimisväärse panuse heitkoguste vähendamisse. Üks suur väljakutse ja võimalus on elektrisalvestamise lahenduste väljatöötamine.

3.8. Seoses CO₂-heite vähendamisega **transpordisektoris** ja eelkõige maanteetranspordis tuleb võtta mitmesuguseid meetmeid. Ülemineku elluviimisel on oma roll elektril ja alternatiivsetel energiaallikatel, täiustatud biokütustel, sõidukite suuremal energiatõhususel ja logistikal, vähese CO₂-heitega transpordiliikidel, mitmeliigilisel transpordil ja ühistranspordil ning samuti maakasutuse planeerimisel. Laevanduse ja lennunduse valdkonnas kutsub komitee üles püüdlema kaugeleulatuvate ülemaailmsete tulemuste poole Rahvusvahelise Mereorganisatsiooni (IMO) ja Rahvusvahelise Tsiviillennunduse Organisatsiooni (ICAO) raames.

3.9. CO₂-heite edukas vähendamine eeldab ka **toodete ja tootmismeetodite** arendamist. Parimad võimalused seisnevad innovaatiliste ärimudelite leidmises ja uute vähese CO₂-heitega toodete arendamises, keskendudes eeskätt nende pakutavatele teenustele ja funktsioonidele. Ära tuleks kasutada kõigi sektorite ja osalejate potentsiaal ning poliitikakujundajad ei tohiks „valida võitjaid“, näiteks toetades teatud sektoreid, meetodeid või tooteid.

3.10. **Põllumajandus ja metsandus** on kliimamuutustega seotud mitmel moel. Kliimamuutuste leevendamisel on väga oluline roll nii heitkoguste vähendamisel kui ka CO₂ sidumisel. See näitab metsaressursside säästva kasutamise ja nõuetekohase mullaharimise tähtsust. Teiselt poolt seisavad põllumajandus ja metsandus kliimamuutustega kohanemisel silmitsi suurte väljakutsetega. Seepärast on vaja teha intensiivset teadus- ja arendustööd seoses kliimamuutustele vastupanuvõime ja nendega kohanemise ning mulla kui CO₂ siduja rolliga.

3.11. Elanikkonna kiire kasvu kontekstis on eluliselt oluline seos kliimamuutuste ja toiduga kindlustatuse vahel. Selleks et vastata nii toiduga kindlustatuse kui ka kliimamuutuste leevendamisega seotud tohututele väljakutsetele, on vaja jätkusuutlikumaid toidusüsteeme, vältides samas süsinikdioksiidi ja töökohtade leket.

3.12. **Digiteerimine** on ühiskonna CO₂-heite vähendamise valdkonnaülene element. Automatiseerimine, robotika ja asjade internet muudavad tööstusprotsessid ja logistika tõhusamaks. Arukad energiavõrgud, arukas liikuvus, arukad hooned ja arukad kogukonnad kaasavad kodanikke CO₂-heite vähendamisse ja võimaldavad tarbijatel saada tootvateks tarbijateks, samas kui digitaalsed platvormid pakuvad võimaluse tooteid ja teenuseid jagada.

3.13. Kokkuvõtvalt on kodanikel äärmiselt oluline roll CO₂-neutraalsele majandusele üleminekul. Säästvamad **tarbimismudelid** ja elustiili muutused nt seoses toitumise, ostlemise, liikuvuse ja hobidega võivad anda märkimisväärseid tulemusi. Teadlikkuse suurendamine, tootekirjeldus ja teavitustöö on vahendid, mis aitavad inimestel teha teadlikke valikuid.

3.14. Komitee on viimastel aastatel koostanud mitu asjakohast arvamust, milles käsitletakse konkreetsemaid meetmeid CO₂-neutraalse tuleviku poole liikumiseks eespool nimetatud põhivaldkondades ⁽²⁾.

3.15. Üleminek CO₂-neutraalsele majandusele tähendab paratamatult, et leidub nii võitjaid kui ka kaotajaid. Seetõttu tuleb üleminekut kindlasti õiglasel ja kontrollitud viisil hallata. Vaja on asjakohaseid meetmeid, et aidata ettevõtjatel ja kodanikel uue olukorraga **kohaneda**. Peamised ohud, millega tuleb tegeleda, on kasvavad kulud ja oskuste nappus. Siinkohal on sobiv võimalus kõige haavatavamate sektorite ja inimrühmade väljaselgitamisel põhinev sihtotstarbeline finantsabi. Jõupingutused peaksid keskenduma peamiselt siiski uute lahenduste leidmisele ja oskuste arendamisele.

4. Hinnakujundusmehhanismide igakülgne ärakasutamine

4.1. Meetmete rakendamisel tuleks võimalikult ulatuslikult kasutada turumehhanisme, et saavutada sihid ja eesmärgid, mille poliitikakujundajad seadsid Pariisi kokkuleppes. Kliimameetmete edendamiseks neutraalsel ja tõhusal viisil on oluline püüelda kasvuhoonegaaside heitkoguste ülemaailmse hinnasüsteemi kehtestamise poole. Selleks et hinnasüsteem saaks korralikult toimida, tuleb järk-järgult kaotada vastuolulised või kattuvad energiatoetused.

4.2. Mitmes riigis ja piirkonnas kasutatakse juba erinevaid CO₂ hinnasüsteeme, peamiselt CO₂ maksustamist ja heitkoguste lubamise piirmäära ning heitkogustega kauplemise süsteeme. Kaalutakse ka meetmeid eri süsteemide ühendamiseks.

4.3. Mis puutub ELi heitkogustega kauplemise süsteemi, siis on saastekvootide hind püsinud ootamatult madal, kuna saastekvootide pakkumine on selgelt ületanud nõudmise ning turgu on mõjutanud kattuvad toetused. Heitkoguste piirmääraga tagatakse heitkoguste vähendamise eesmärgi täitmine, kuid süsteem ei paku stiimulit investeerida väheses CO₂-heitel energiasse. Selleks oleks vaja tõsta CO₂ hinda, tagades samas meetmete võtmise süsinikdioksiidi lekke vältimiseks.

4.4. Hästitoimiv ja õiglane ülemaailmne CO₂ hinnasüsteem looks ekspordiettevõtjatele maailmaturgudel võrdsemad võimalused ja vähendaks seeläbi investeringute ja töökohtade leket. Lisaks kõrvaldaks see leebemate kliimanõuete tõttu odavamate importkaupade konkurentsieelise. Samuti suunaks see rahavooge arenguriikidesse. Seetõttu tuleks jõuliselt püüelda asjaomase ülemaailmse korra loomise suunas. Komitee märgib, et ta on lisaks – nõ vahelahendusena – toetanud süsinikdioksiidi kompenseerimise meetmeid piiridel (Border Carbon Adjustment), kuni käivitub selline ülemaailmne kord ⁽³⁾. Siiski tuleks pöörata asjakohast tähelepanu selliste mehhanismidega seotud probleemidele ja ohtudele.

⁽²⁾ Vt nt Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamused „COP21 konverentsi järelduste mõju Euroopa transpordipoliitikale“ (ELT C 303, 19.8.2016, lk 10); „Energialiidu olukord aastal 2015“ (ELT C 264, 20.7.2016, lk 117); „Ringmajanduse pakett“ (ELT C 264, 20.7.2016, lk 98); „Integreeritud SET-kava“ (ELT C 133, 14.4.2016, lk 25); „Energiaturu uus korraldus“ (ELT C 82, 3.3.2016, lk 13); „Energiamärgistuse raamistik“ (ELT C 82, 3.3.2016, lk 6); „Uued võimalused energiatarbijatele“ (ELT C 82, 3.3.2016, lk 22); „Heitkogustega kauplemise süsteemi läbivaatamine“ (ELT C 71, 24.2.2016, lk 57); „Pariisi protokoll“ (ELT C 383, 17.11.2015, lk 74); „Kliima- ja energiapoliitika mõju põllumajandus- ja metsandussektorile“ (ELT C 291, 4.9.2015, lk 1); „Kliima- ja energiapoliitika raamistik ajavahemikuks 2020–2030“ (ELT C 424, 26.11.2014, lk 39); „Turupõhised vahendid“ (ELT C 226, 16.7.2014, lk 1).

⁽³⁾ Vt aramus teemal „Turupõhised vahendid“, punktid 3.5.1 ja 3.5.2 (ELT C 226, 16.7.2014, lk 1).

4.5. Nõuetekohase hinnasüsteemi eeltingimuste ja tagajärgede uurimiseks tuleks hoolikalt hinnata erinevaid võimalusi. Tuleks uurida vähemalt järgmisi teid ja samme:

- olemasolevate piirkondlike hinna- ja kauplemissüsteemide piirkondadevaheline ühendamine;
- kogu sektorit hõlmavate rahvusvaheliste heitkogustega kauplemise süsteemide kehtestamine kõige olulisemate sektorite jaoks.

Komitee kutsub komisjoni üles aktiivselt uurima erinevaid teid ja samme, tutvustama oma kogemusi ning suhtlema teiste riikidega, et liikuda süsinikdioksiidi ülemaailmse hinnasüsteemi poole.

5. Kodanikuühiskonna eri rollid

5.1. CO₂-neutraalsele maailmale üleminekul on maailma, Euroopa, liikmesriikide ja kohalikul tasandil suur roll kodanikuühiskonnal. Tegelikult muutuse viivad läbi ettevõtjad, töötajad, tarbijad ja kodanikud oma tegevuse kaudu kohapeal, samas kui poliitikakujundajad peaksid tagama neile seda võimaldava ja innustava tegevuskeskkonna.

5.2. Turgudel tehakse praegu suuri edusamme. Üha enam erasektori ja institutsioonilisi investoreid võtavad arvesse oma investimiseesmärkide nn süsinikuriski, samuti on loodud erakapitalil põhinevaid kliimaga seotud фонде. Paljud ettevõtted uuendavad ja arendavad oma toiminguid ja tooteportfelle selleks, et vastata tarbijate ja aktsionäride kliimateadlikele nõudmistele. Kõigis sektorites ning suurettevõtjate ja VKEde vahel rajatakse uusi majandustegevuse ökosüsteeme.

5.3. ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni osaliste konverentsi 21. istungjärgul rõhutati suure osa tegevuste puhul kohalike ja piirkondlike omavalitsuste, erasektori ja teiste kodanikuühiskonnas tegutsejate rolli kliimaeesmärkide saavutamisel ja uute partnerlussuhete arendamisel. Ülemaailmne kliimameetmete tegevuskava peab säilitama oma hoo ja sellist tegevust veelgi kiirendama.

5.4. Nagu komitee on soovitanud,⁽⁴⁾ tuleks luua poliitikakujundajate, administratsiooni ja kodanikuühiskonna koalitsioon, et innustada ja suurendada eri tasandite teadlikkust mitteriiklikest kliimameetmetest, pakkuda struktureeritud dialoogi platvormi ja kaotada sellist tegevust takistavad tegurid. Komitee eeldab, et teda kaasatakse igakülgset sellise sidusa mitme sidusrühmaga taristu loomisse.

5.5. Mis puutub kodanikuühiskonna koostöösse teiste piirkondadega, eeskätt Aafrika, Kariibi mere ja Vaikse ookeani piirkonna riikide⁽⁵⁾ ning Vahemere piirkonna riikidega, siis on kliimaküsimus – koos toiduga kindlustatuse väljakutsega – komitee päevakorras olulisel kohal.

5.6. Samuti soovib komitee teha komisjoniga koostööd ELi pikaajalise kliimastrateegia ettevalmistamisel CO₂-neutraalse maailma suunas liikumiseks.

Brüssel, 21. september 2016

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Georges DASSIS

⁽⁴⁾ Arvamus teemal „Koalitsiooni loomine Pariisi kokkuleppe eesmärkide täitmiseks“, vastu võetud 14. juulil 2016 (ELT C 389, 21.10.2016, lk 20).

⁽⁵⁾ Vt ELi-Aafrika majanduslike ja sotsiaalsete sidusrühmade võrgustiku resolutsioon, juuli 2016, Nairobi.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „EMSK seisukoht Atlandi-ülese kaubandus- ja investeerimispartnerluse (TTIP) üle peetavate läbirääkimiste raames tõstatatud konkreetsetes võtmeküsimustes“

(omaalgatuslik arvamus)

(2016/C 487/05)

Raportöör: **Philippe DE BUCK**

Kaasraportöör: **Tanja BUZEK**

Täiskogu otsus	21.1.2016
Õiguslik alus	kodukorra artikli 29 lõige 2 omaalgatuslik arvamus
Vastutav sektsioon	välissuhete sektsioon
Vastuvõtmine sektsioonis	19.7.2016
Vastuvõtmine täiskogus	21.9.2016
Täiskogu istungjärk nr	519
Hääletuse tulemus	213/23/17
(poolt/vastu/erapooletuid)	

1. Järeldused ja soovitused

1.1. Atlandi-ülese kaubandus- ja investeerimispartnerluse (TTIP) üle peetavad läbirääkimised on jõudmas otsustava tähtsusega aastasse 2016. Pealäbirääkijad EL ja USA kinnitasid võetud kohustust kiirendada kõnelusi, et saavutada ambitsioonikas ja ulatuslik poliitiline kokkulepe, mis määrab veel enne USA praeguse valitsuse ametiaja lõppu kindlaks võimalikud sihtmärgid igas valdkonnas. Seepärast otsustas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee koostada omaalgatusliku arvamuse TTIP konkreetsetest võtmeküsimustest.

1.2. Käesolevas arvamuses ei kommenteerita võimalikku lõplikku kokkulepet, mis saab olema ELi ja USA läbirääkimiste tulemus. Siiski on oluline anda hinnang sellele, mil määral on võetud praegu üldsusele kättesaadavates ELi ettepanekutes arvesse Euroopa organiseeritud kodanikuühiskonna seisukohta, nagu seda väljendati eelkõige komitee eelmistes arvamustes. See võimaldab panna aluse tugevdatud partnerlusele komisjoni ja Euroopa kodanikuühiskonna vahel ELi kaubanduspoliitika väljatöötamiseks.

1.3. Seepärast esitab komitee oma institutsioonilist rolli rõhutades järgmised ettepanekud.

1.4. Regulaatiivne koostöö

1.4.1. TTIP läbirääkimised annavad uue hoo kõrgemate eesmärkidega tihedamale regulaatiivsele koostööle. Seega märgib komitee rahulolevalt, et kavandatud peatükk sisaldab avaliku poliitika eesmärkide ja kõrge kaitsetaseme saavutamist teatud konkreetsetes valdkondades. Komitee tervitab ka selgesõnalist selgitust, et regulaatiivse koostöö institutsioonilise struktuuri ülesanne ja eesmärk on poliitikakujundajate toetamine ja nõustamine demokraatliku kontrolli tingimustes ning sellel ei ole õigusaktide vastuvõtmise pädevust ning see ei asenda siseriiklikke regulaatiivseid menetlusi.

1.4.2. Siiski palub komitee „koormavad“ eeskirjad selgemalt määratleda ja rõhutab, et tarbijate, töötajate ja keskkonnaalaseid õigusi kaitsvaid eeskirju ei tohiks iseenesest käsitleda „koormavana“.

1.4.3. Komitee nõuab ka seda, et heade reguleerimistavade peatükk ei piiraks osapoolte õigust reguleerida või võtta kasutusele USAs kasutusel oleva avaldamise ja kommenteerimise protsessiga (*notice-and-comment*) samaväärseid menetlusi.

1.4.4. Lisaks palub komitee komisjonil selgitada asjaomaste sidusrühmade kaasamise korraldust, seda eelkõige sotsiaalpartnerite ja kodanikuühiskonna esindajate osas.

1.5. Tehnilised kaubandustõkked ning sanitaar- ja fütosanitaarmeetmed

1.5.1. Komitee on seisukohal, et ettepanekuid standardite kehtestamise, tehniliste normide, tähistamise ja märgistamise kohta tuleb käsitleda kui Euroopa Liidu olulisi aktiivseid huvisid. Komitee võtab teadmiseks olulised läbipaistvust käsitlevad sätted. Siiski kutsub komitee üles:

— võtma arvesse Euroopa Standardikomitee (CEN) ja Euroopa Elektrotehnika Standardikomitee (Cenelec) väljendatud muret vabatahtlike standardite vastastikuse tunnustamisega kaasnevate riskide osas;

— tegema üksikasjalikumaid tööd tähistamise ja märgistamise nõuete valdkonnas.

1.5.2. Sanitaar- ja fütosanitaarmeetmeid käsitleva peatüki osas märgib komitee, et selle aluseks on WTO sanitaar- ja fütosanitaarmeetmete leping, mis sisaldab ettevaatuspõhimõtet. Siiski nõuab komitee täiendavat kinnitust selle kohta, et ELi toidualaseid õigusakte ei muudeta ja et EL säilitab oma piirangud hormoonide, kasvukiirendajate ja geneetiliselt muundatud organismide kasutamisele.

1.6. Tollimenetluste ja kaubanduse lihtsustamine

1.6.1. Komitee tunnistab kaubanduse lihtsustamise olulisust eelkõige väikeste ettevõtete jaoks ning tervitab Euroopa Komisjoni välja pakutud peatükki. Komitee kutsub siiski üles lihtsustama veelgi tollimenetlusi ning selgitama trahve ja vastutust käsitlevaid eeskirju tollialaste õigusaktide rikkumise korral.

1.7. Teenused

1.7.1. Komitee tervitab ELi poolt teenuste peatükis võetud mõistlikke kohustusi ning kordab oma üleskutset suurendada turulepääsu föderaalset ja riiklikul tasandil ning tõhustada regulatiivset koostööd – tunnistades, et turulepääs sõltub muu hulgas ka sellest – ning nõuet säilitada avalikud teenused vastavalt ELi toimimise lepingule. Komitee kordab ka seda, et audiovisuaalteenused ei kuulu läbirääkimisvolituste alla ning seetõttu ei peaks neid hõlmama ühegi kohustuse hulka. Komitee toetab ka Euroopa Komisjoni otsust seisata läbirääkimised finantsteenuste turule juurdepääsu küsimuses seni, kuni USA läbirääkijad nõustuvad selgelt algatama arutelu regulatiivse koostöö teemal, mille eesmärk on kaitsetaseme tõstmine ja finantsstabiilsuse suurendamine kõnealuses sektoris. Komitee kutsub ka üles sõnastama selgelt ja üksikasjalikult laialt määratletud kommunaalettevõtete erandi, tagamaks, et kõik avalikud teenused, mis on osutatud allhankena või rahastatud riigi, tulundusliku erasektori või mittetulundusorganisatsioonide poolt, jäetakse kokkuleppest välja.

1.8. Kaubandus ja säästev areng

1.8.1. Komitee tervitab kaubandust ja säästvat arengut käsitleva komisjoni ettepaneku laialdast ja üksikasjalikku ulatust. Komitee tuletab meelde, et nende sätete tegelik väärtus sõltub siiski eelkõige sellest, kas neid on võimalik tõhusalt jõustada. Komitee nõuab tõhusat jõustamismehhanismi ja tugevat kodanikuühiskonna juhivat järelevalvemehhanismi. Komitee ei saa kommenteerida TTIP säästva arengu peatüki jõustamismeetmeid, kuna jõustamist käsitlevate kirjalike ettepanekute esitamine on hilinenud. Oluline on, et komisjon konsulteeriks asjaomaste ettepanekute küsimuses kodanikuühiskonna ja sotsiaalpartneritega tagamaks, et need on koostatud viisil, mis on praktikas tõhus. Komitee jätab endale võimaluse kommenteerida asjaomaseid elemente pärast nende avaldamist.

1.9. Investeeringute kaitse

1.9.1. Komitee tervitab ettepanekut reformida investeeringute kaitse süsteemi ja eesmärki luua alaline mitmepoolne investeerimiskohus, mis vahetab välja eraõiguslikud vahekohtud. Siiski näeb komitee endiselt mõningaid muret tekitavaid aspekte (esitatud punktis 8.8), millega tuleks tegeleda. Samuti palub komitee Euroopa Komisjonil koostada mõjuhinnangu, mis hõlmaks nii uue investeerimiskohtu süsteemi maksumust kui ka toimimist.

2. Taust

2.1. Alates TTIP läbirääkimiste käivitamisest 2013. aasta juunis on Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee etendanud tähtsat rolli ELi organiseeritud kodanikuühiskonna seisukohtade sõnastamisel, koostades selleks arvamusi TTIP läbirääkimiste konkreetsete aspektide kohta, ⁽¹⁾ investeeringute kaitse ning investori ja riigi vaheliste vaidluste lahendamise kohta ⁽²⁾ ning TTIP mõju kohta VKEdele ⁽³⁾. Vahepeal on komisjon avaldanud olulise teatise teemal „Kaubandus kõigile“, ⁽⁴⁾ milles sätestatakse tingimused tulevastele kaubandus- ja investeerimislepingutele. Komitee toetas oma arvamuses ⁽⁵⁾ asjaomasel teatise esitatud lähenemisviisi. Komitee püüab ka koostöös teiste ELi institutsioonidega anda panuse TTIP-teemalisse kodanikuühiskonna teadlikku arutellu mitme TTIP-ga seotud tegevuse kaudu. See hõlmab arutelude korraldamist ja komitee liikmete külastusi USAsse.

2.2. Komitee võtab teadmiseks, et TTIP läbirääkimised on toimunud läbipaistvamalt kui eelnevad kaubandus- ja investeerimisläbirääkimised – need on esimesed läbirääkimised, mille kohta avaldati nõukogu läbirääkimisvolitused, ELi seisukohad ja mitu kirjalikku ettepanekut. Loodi nõuanderühm, mis koondab eksperte, kes esindavad laia huviringi – tarbijad, ametiühingud, ettevõtjad, keskkonna ja rahvatervise valdkonna esindajad –, et anda ELi kaubandusläbirääkijatele kõrgetasemelist nõu läbiräägitavates valdkondades. Komitee tunneb oma institutsioonilist rolli silmas pidades siiski kahetsust, et teda ei ole ametlikult kaasatud spetsiaalsesse TTIP nõuanderühma ⁽⁶⁾. Komisjon on loonud TTIP-le pühendatud veebilehe, mis sisaldab teabelehti ja lugemissoovitusi, ELi seisukohavõtte (milles tutvustatakse ja kirjeldatakse Euroopa Liidu üldist lähenemisviisi teatud küsimusele), ELi kirjalikke ettepanekuid (mis on Euroopa Liidu esialgsed õigusaktide ettepanekud TTIP raames käsitletavatel teemadel) ning ELi pakkumist turulepääsuks teenuste valdkonnas. Komitee hindab Euroopa Komisjoni ettepanekut luua kodanikuühiskonna foorum, mis koosneb sõltumatute kodanikuühiskonna organisatsioonide esindajatest, k.a riiklikes nõuanderühmades osalejad, et viia läbi arutelu kõnealuse kokkuleppe rakendamise ja kohaldamise üle.

2.3. Käesolev arvamus tugineb eelnevate arvamuste järeldestele, milles kutsutakse üles jagama TTIPst saadava kasu võrdset äriühingutele (sealhulgas VKEdele), töötajate, tarbijate ja kodanike vahel ning muutma ELis kehtivate kõrgete standardite kaitsmise lepingu heakskiitmise eeltingimuseks. Komitee arvates on oluline avaldada arvamust juba avaldatud ELi seisukohtade ja teatud peatükkide kirjalike ettepanekute kohta, et uurida, mil määral on need kooskõlas nimetatud eeltingimustega, ja teha kindlaks peamised aspektid, mis Euroopa kodanikuühiskonnale huvi pakuvad ja muret valmistavad. Eelkõige on komitee otsustanud oma analüüsis keskenduda ettepanekutele, mis käsitlevad regulatiivset koostööd, k.a häid reguleerimistavasid (avaldati 21. märtsil 2016), tehnilisi kaubandustõkkeid, sanitaar- ja fütosanitaarmedeid (mõlemad avaldati jaanuaris 2015), tollimenetluste ja kaubanduse lihtsustamist (avaldati jaanuaris 2015 ja muudeti märtsis 2016), teenuseid (avaldati juulis 2015), säästvat arengut (avaldati novembris 2015) ja investeeringuid (avaldati novembris 2015). Käesolevas arvamuses võetakse arvesse dokumente, mis on avaldatud enne 14. juulit 2016.

⁽¹⁾ Vt EMSK omaalgatuslik arvamus teemal „Atlandi-ülesed kaubandussuhted ning Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee seisukohad seoses koostöö tõhustamise ning ELi ja USA võimaliku vabakaubanduslepinguga“ (ELT C 424, 26.11.2014, lk 9).

⁽²⁾ Vt EMSK omaalgatuslik arvamus teemal „Investorikaitse ning investori ja riigi vaheliste vaidluste lahendamine ELi kaubandus- ja investeerimislepingutes kolmandate riikidega“ (ELT C 332, 8.10.2015, lk 45).

⁽³⁾ Vt EMSK omaalgatuslik arvamus teemal „Atlandi-ülene kaubandus- ja investeerimispartnerlus ning selle mõju VKEdele“ (ELT C 383, 17.11.2015, lk 34).

⁽⁴⁾ Euroopa Komisjoni teatis teemal „Kaubandus kõigile: vastutustundlikuma kaubandus- ja investeerimispoliitika poole“ (COM(2015) 497 final).

⁽⁵⁾ Vt EMSK arvamus teemal „Kaubandus kõigile: vastutustundlikuma kaubandus- ja investeerimispoliitika poole“ (ELT C 264, 20.7.2016, lk 123).

⁽⁶⁾ Vt joonealune märkus 5.

2.4. Tuleb märkida, et Euroopa Komisjon avaldas 14. juulil 2016 lepingu institutsioonilise ülesehituse, ⁽⁷⁾ mis hõlmab kodanikuühiskonna esindajatest riiklike nõuanderühmade loomist, mis nõustavad osapooli lepingu rakendamisel. Komitee tervitab asjaolu, et riiklike nõuanderühmade volitusi on laiendatud, et need hõlmaksid kõiki lepingus sisalduvaid huvipakkuvaid teemasid, kuid peab kahetsusväärseks, et ELi ettepanekus ei ole selgesõnaliselt mainitud kahe riikliku nõuanderühma ühiskohtumist (mis tuleb kokku kutsuda omal algatusel) ning et kodanikuühiskonna foorumi saab kokku kutsuda üksnes ühiskomitee. Kodanikuühiskonna foorumi koosolekud võimaldavad kahe riikliku nõuanderühma liikmetel töötada osapoolte ühiste soovitude koostamisel.

2.5. Selles osas tunneb komitee sügavat kahetsust, et kui läbirääkimised peaksid lõpuks toimuma konsolideeritud tekstide alusel, siis kahjustatakse tõsiselt praeguseks saavutatud kõrget läbipaistvuse taset, juhul kui USA ei nõustu tegema neid tekste kättesaadavaks üldsusele või vähemalt ELi nõuanderühmale. Seepärast kutsub komitee komisjoni üles tegema ka edaspidi kõik endast oleneva, et tõstatada see teema vastaspoolega peetavatel läbirääkimistel.

3. Regulaatiivne koostöö

3.1. Regulaatiivne koostöö on üks TTIP kolmest sambast turulepääsu ja turueeskirjade kõrval ning see koosneb neljast osast: horisontaalsed aspektid (mis sisaldavad ühelt poolt regulaatiivse sidususe või heade reguleerimistavade peatükki ning teiselt poolt reguleerivate asutuste regulaatiivse koostöö peatükki), tehnilised kaubandustõkked, toiduohutus ning looma- ja taimetervis (sanitaar- ja fütosanitaarmeetmed) ning sektoripõhised lisad. Käesoleva punkti eesmärk on kommenteerida neist esimest – horisontaalseid aspekte – ning järgmistes punktides käsitletakse tehnilisi kaubandustõkkeid ning sanitaar- ja fütosanitaarmeetmeid.

3.2. Regulaatiivset koostööd on määratletud TTIP ühe põhieesmärgina, sest sellel võib olla oluline roll kaubanduse ja investeringute lihtsustamisel ning eelkõige väikeettevõtjate konkurentsivõime parandamisel. Eelkõige väikesed ja keskmise suurusega ettevõtted ootavad uute võimaluste avanemist, kuna erinevalt suurettevõtjatest ei ole neil ressursse, et orienteeruda erinevates regulaatiivsetes keskkondades mõlemal pool Atlandi ookeani. Samas looks õiguslike režiimide suurem ühilduvus suurtele ettevõtetele võimalusi kasutada ära majanduse mastaabisäästu Euroopa ja USA vahel.

3.3. Jõupingutused regulaatiivse koostöö saavutamiseks ei ole uued ⁽⁸⁾. TTIP läbirääkimised annavad uue hoo kõrgemate eesmärkidega tihedamale regulaatiivsele koostööle. Komitee märgib, et tihedamast regulaatiivsest koostööst tuleneva kasu hindamine ei ole lihtne peamiselt seetõttu, et see sõltub läbirääkimiste käigus kokkulepitavast koostöö ulatusest. Euroopa Komisjoni koostatud jätkusuutlikkuse mõjuhinnangu tehnilise vahearuande projekti kohaselt tuleneb hinnanguliselt 76 % TTIP mõjust regulaatiivsest koostööst ja 24 % kogumõjust tollimaksude vähendamise ⁽⁹⁾.

3.4. Siiski peab komitee oluliseks kaitsemeetmete kehtestamist, mis tagaksid, et regulaatiivse koostöö protsessi ei kasutataks sotsiaalsete, tööalaste, tarbijakaitse- ja keskkonnastandardite õonestamiseks, vaid pigem püütaks neid selle abil parandada. Kui neist tingimustest peetakse kinni, siis ei oleks kasu mitte ainult majanduslik, vaid võib ka lihtsustada reguleerivate asutuste ülesandeid avaliku poliitika eesmärkide saavutamisel.

3.5. Komitee jaoks oli põhiline punkt ELi kõrge kaitsetaseme säilitamine. Regulaatiivset koostööd käsitleva peatüki artikli x1b praegune ettepanek hõlmab avaliku poliitika eesmärkide järgimist ja muu hulgas rahvatervise; inimeste, loomade ja taimede elu ja tervise; tervise ja ohutuse; töötingimuste; loomade heaolu; keskkonna-, tarbija-, sotsiaalkaitse ja sotsiaalkindlustuse; isikandmete ja küberjulgeoleku; kultuurilise mitmekesisuse ja finantsstabiilsuse kaitse kõrget taset.

⁽⁷⁾ See http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2016/july/tradoc_154802.pdf

⁽⁸⁾ Nt 2007. aastal loodud Atlandi-ülene majandusnõukogu (TEC) ja kõrgetasemeline koostööfoorum ning kõrgetasemeline õiguslase koostööfoorum.

⁽⁹⁾ Ecorys, „Trade SIA on the Transatlantic Trade and Investment Partnership (TTIP) between the EU and the USA – Draft Interim Technical Report“, lk 18 (<http://www.trade-sia.com/ttip/wp-content/uploads/sites/6/2014/02/TSIA-TTIP-draft-Interim-Technical-Report.pdf>).

3.6. Siiski väljendab komitee muret selle pärast, et eeltoodud võib kahjustada artikkel x1d, milles on ühe eesmärgina nimetatud tarbetult koormavate regulatiivsete nõuete vähendamist⁽¹⁰⁾. Komitee tunneb muret, et sellist keelekasutust võidakse tõlgendada nii, et tarbijate, töötajate ja keskkonnaõiguste kaitse on iseenesest „koormav“.

3.7. Seepärast tahab komitee veelkord jõuliselt rõhutada, et praeguste kõrgete standardite kaitsmine on põhiline nõue ning et lisaks kaubandusvõimaluste laiendamise eesmärgile võib regulatiivne koostöö parandada ka inimeste turvalisust, tervist ning majanduslikku ja sotsiaalset heaolu mõlemal pool Atlandi ookeani. Seepärast tuleks asjaomast avaldust lõplikus kokkuleppes veelkord väga selgelt ja üksikasjalikult kinnitada. Komitee väljendab muret häid reguleerimistavasid käsitleva ELi ettepaneku pärast. Regulatiivse koostöö eesmärk peaks olema parandada reguleerivate asutuste dialoogi, mitte mõjutada teineteise eeskirjade koostamise protsesse. Komitee palub Euroopa Komisjonil täpsustada oma ettepaneku heade reguleerimistavade peatükki.

3.8. Selles osas on komitee seisukohal, et praegust heade reguleerimistavade peatüki ettepanekut, milles märgitakse, et osapooled peavad kaaluma mitteregulatiivseid alternatiive (k.a võimalus mitte koostada õigusakti), mille abil saavutada õigusakti eesmärk, ei peaks vaatlema osapoolte reguleerimise õigust piirava aspektina. Suurema kindluse huvides peaks kokkuleppe tekst selgitama, et asjaomane säte ei tohi piirata osapoolte reguleerimise õigust. Komitee märgib ka seda, et sidusrühmadega konsulteerimist käsitleva ettepaneku artiklit 6 ei peaks käsitlema võrdväärse USA kasutusel oleva avaldamise ja kommenteerimise (*notice-and-comment*) protsessiga.

3.9. Komitee arvates peab seega keskseks eesmärgiks jääma kaubanduse areng. Oluline on, et TTIP läbirääkimised toetaksid ebavajalike kaubandustõkete eemaldamist⁽¹¹⁾.

3.10. Komitee tervitab tõsiasja, et komisjoni praeguses ettepanekus selgitatakse sõnaselgelt, et institutsioonilise struktuuri ülesanne ja eesmärk on poliitikakujundajate toetamine ja nõustamine Euroopa Parlamendi ja Euroopa Liidu Nõukogu demokraatliku kontrolli all⁽¹²⁾. Tavapäraselt õigusloome protsessi ei tohi kahjustada ning vältida tuleks viivitusi või õiguslikku seisakut. Komitee tervitab kavandatud artiklit 1, milles kinnitatakse taas kord reguleerimise ja kaitsetasemetes kehtestamise õigust. Siiski on väga oluline, et ettepanekus määratletakse eri komiteede ja rühmade koosseis ja töökord. Komitee kutsub Euroopa Komisjoni üles tagama sidususe ja järjepidevus horisontaalse regulatiivse koostöö peatükkide, tehniliste kaubandustõkete ja sanitaar- ja fütosanitaarmeetmete peatükkide ning valdkondlike lisade vahel.

3.11. Reguleerimisprotsessi alguses peetav dialoog suurendab võimalusi leida poliitilised lahendused, milles arvestatakse piiriüleste huvidega, ning see on vältimatu. Sidusrühmade kaasamist läbipaistva protsessi vahendusel, mis on Euroopa Liidu hea õigusloome protsessi peamine põhimõte, tuleb üksikasjalikult selgitada komisjoni ettepanekus. Selleks, et saavutada regulatiivse koostöö osas kaasavaid lahendusi ja ettepanekuid regulatiivsete asutuste jaoks, on vaja sidusrühmade ja eelkõige ettevõtjate, tarbijate, keskkonna huvirühmade ja töötajate struktuurilist ja tasakaalustatud pühendumust.

3.12. Selleks, et tagada konkreetse edu saavutamine, peavad ELi ja USA reguleerivad asutused konsulteerima regulatiivse tegevuse küsimuses juba varajases faasis. Loodetakse, et poliitikakujundamise protsessi varased arutelud suurendavad võimalust jõuda tulevikus ühilduvate eeskirjadeni ning võimaldavad turuosalistel üheaegselt järgida mõlemat režiimi. Reguleerivad asutused peaksid kaaluma dialoogi oma kolleegide või huvitatud isikutega ja vastama nende märkustele vabatahtlikkuse alusel, et vältida õigusliku seisakut.

3.13. Komitee palub komisjonil selgitada nii eelnevalt mainitud dialoogi kui ka asjaomaste sidusrühmade kaasamise korraldust, seda eelkõige sotsiaalpartnerite ja kodanikuühiskonna esindajate osas. Tuleb anda selge garantii, et kõik olulised osapooled saavad panustada läbipaistvasse dialoogi täpselt määratletud korra alusel, mis tagab võrdse kohtlemise ja väldib viivitusi õigusloomeprotsessis. ELi poolel tuleks sidusrühmade olulisuse ja esindatuse määratlemisel kaaluda läbipaistvuse registri loomist.

⁽¹⁰⁾ ELi läbivaadatud regulatiivse koostöö kirjalik ettepanek, avaldatud 21. märtsil 2016 (<http://trade.ec.europa.eu/doclib/htm/154377.htm>).

⁽¹¹⁾ Madalmaade sotsiaal- ja majandusnõukogu (*Sociaal-Economische Raad*, SER), nõuandev aruanne 16/04E TTIP küsimuses (<https://www.ser.nl/~media/files/internet/talen/engels/2016/ttip.ashx>).

⁽¹²⁾ Vt Prantsusmaa majandus-, sotsiaal- ja keskkonnainstituudi arvamuse „*Les enjeux de la négociation du projet de Partenariat transatlantique pour le commerce et l'investissement (PTCI)*“ (http://www.lecese.fr/sites/default/files/pdf/Avis/2016/2016_01_projet_partenariat_transatlantique.pdf).

4. Tehniliste kaubandustõkete ning sanitaar- ja fütosanitaarmeetmetega seotud küsimused

4.1. Komitee väljendab heameelt selle üle, et Maailma Kaubandusorganisatsiooni (WTO) tehnilisi kaubandustõkkeid käsitlev kokkulepe on hõlmatud ettepanekusse selle praegusel kujul. Kavandatud tehniliste kaubandustõkete peatükis käsitletakse lisaks tehnilisi nõudeid (tehnilised normid ja standardid) ning vastavushindamise nõudeid. Komitee on seisukohal, et ettepanekuid standardite kehtestamise, tehniliste normide, tähistamise ja märgistamise kohta tuleb käsitleda kui Euroopa Liidu olulisi aktiivseid huvisid. Oluline on, et neid ettepanekuid ei kasutata selleks, et muuta küsitavaks eeskirjad, mis on vajalikud tervishoiu, turvalisuse ning sotsiaalkaitse tarvis.

4.2. Komitee võtab teadmiseks olulised sätted läbipaistvuse kohta – ta kordab kohustust teavitada WTOd meetmetest, anda teisele lepingupoolele teavet, pakkuda võimalust kirjalike kommentaaride tegemiseks ning vastata sellistele kommentaaridele. Selles peatükis nähakse samuti ette kõigi rakendatavate (nii uute kui ka kehtivate) tehniliste normide, samuti tehnilistes normides osutatud standardite (nagu enamus standardeid, mida tööstuses kasutatakse, kuid millele seadusandjad tehnilistes normides ei osuta) avaldamine.

4.3. Standardimise osas tervitab komitee standardiorganisatsioonide koostööd ning ka piiratud vastastikuse tunnustamise põhimõtteid. Komitee on siiski võtnud teadmiseks ka Euroopa Standardikomitee (CEN) ja Euroopa Elektrotehnika Standardikomitee (Cenelec) väljendatud mure TTIP vabatahtlike standardite vastastikuse tunnustamisega kaasnevate riskide osas. Komitee palub komisjonil kaaluda ELi standardiorganisatsioonide ettepanekuid ja tagada ELi huvide kaitse. Oluline on ka garantii, et kõik asjaomased sidusrühmad saavad anda panuse uute standardite arendamiseks.

4.4. USA ja ELi standardimissüsteemid erinevad üksteisest märkimisväärselt. Eelkõige ei kasutata USAs Euroopa ühtse turu sambaks olevat põhimõtet, mille kohaselt kehtib ühele tootele üks, kõikjal tunnustatud standard. Kui Euroopas võetakse vastu uus standard, siis tühistatakse sellega vastuolus olevad riiklikud standardid. USAs kehtivad turul samaaegselt erinevad standardid, mistõttu on VKEdel keeruline mõista, milline standard sobib kõige paremini nende tootevalikuga. Läbipaistvuse suurendamiseks ja väikeste ettevõtjate toetamiseks on oluline luua klienditugi USA poolel, mis pakuks tugiteenust USA turule eksportida soovivatele ELi ettevõtjatele. Nende näol on sageli tegu piiratud vahenditega väikeettevõtjatega, kes on kitsalt spetsialiseerunud nišiturule, mis on nende konkurentsivõime aluseks.

4.5. Komitee peab kahetsusväärseks, et olulised valdkonnad, nagu elektriohutus, elektromagnetiline ühilduvus, masinad ja telekommunikatsioon, kus ELil on selged aktiivsed huvid, on määratletud prioriteetsete valdkondadena, mida tulevikus kaaluda – need valdkonnad peaksid kuuluma läbirääkimistest tuleneva vastavushindamise konkreetsete osutatud tulemuste hulka.

4.6. Samuti väljendab komitee kahetsust, et tähistamise ja märgistamise osas ei ole määratletud prioriteetseid valdkondi tulevaseks tööks ning puuduvad kohad nii tähistamise ja märgistamise nõuete tulevase läbivaatamise tähtaegade kui ka läbirääkimiste tulemuste lisamiseks konkreetsetes sektorites.

4.7. Kavandatud sanitaar- ja fütosanitaarmeetmeid käsitleva peatüki aluseks on WTO sanitaar- ja fütosanitaarmeetmete leping ning selles kommenteeritakse ELi kirjalikku ettepanekut, mis esitati USAga arutamiseks 29. septembrist kuni 3. oktoobrini 2014 toimunud läbirääkimistevooru käigus ning avaldati 7. jaanuaril 2015.

4.8. WTO sanitaar- ja fütosanitaarmeetmete leping, mis käsitleb toiduohutuse ning looma- ja taimetervise eeskirjade rakendamist, sisaldab ettevaatuspõhimõtet (artikli 5 lõige 7), mis on nüüd sätestatud ka Lissaboni lepingus. See ei tohi olla läbirääkimiste objektiks ega tohiks seepärast olla kokkuleppe osa. Seepärast tervitab komitee südamest ELi antud lubadust, et TTIP ei muuda kehtivaid toidualaseid õigusakte, et EL säilitab piirangud hormoonide või kasvukiirendajate kasutamisele lihas ning et TTIP ei muuda geneetiliselt muundatud organisme käsitlevaid ELi õigusakte.

5. Tollimenetluste ja kaubanduse lihtsustamine

5.1. Kuna kaubandus hõlmab suure osa Atlandi-ülesest kaubavahetusest, siis avaldavad mis tahes jõupingutused tollimenetluste parandamiseks suurt mõju kahepoolsele kaubavahetusele, eelkõige väikeettevõtjate jaoks.

5.2. Komitee tervitab täiendavaid ettepanekuid, mille eesmärk on tollimenetluste lihtsustamine, mis eelkõige hõlmavad järgmist: ühtse kontaktpunkti loomine mõlemal pool Atlandi ookeani, tõhusam kooskõlastamine rahvusvaheliste standardite alal ning kaubanduse lihtsustamise partnerlusprogrammi arendamine; andmete ühtlustamine ja vastavusse viimine, pühendumine hindamisele, milliseid andmeid tuleks vastavusse viia; ühise tollikoostöö komitee vastutusala laiendamine, et see saaks tegutseda nn spetsialiseerunud tollikomiteena mitmes veel määratlemist vajavas valdkonnas ja teha eelotsuseid.

5.3. Komitee palub Euroopa Komisjonil selgitada aspekte, mis on ELi ettevõtjate jaoks eriti olulised ning mis ei ole avaldatud tekstis veel selged, nagu miinimumväärtus, kõikide lisatasude kaotamine ning trahvide ja vastutuse küsimus tollialaste õigusaktide rikkumise korral.

6. Teenused

6.1. Teenuste valdkonnas pakub EL mõistlikke kohustusi valdkondades, mis on ülimalt olulised Euroopa konkurentsivõime ja majanduskasvu suurendamiseks (digitaalvaldkond ja telekommunikatsioon) ja ülemaailmsete väärtusahelate integratsiooni kiirendamiseks (transpordi- ja kullerteenused, äriteenused ja kutsealased teenused) või millel on kokkupuude peamiste majandusharudega (ehitus, jaemüük, energia).

6.2. Komitee väljendab ka rahulolu selle üle, et ELi ettepanekus on esitatud raamistik õiglase, läbipaistva ja sidusa kutsevalifikatsioonide vastastikuse tunnustamise režiimi lihtsustamiseks ning tuuakse välja vastastikuse tunnustamise kokkulepete üle peetavate läbirääkimiste üldtingimused. Need kokkulepped on ülimalt olulised, et kindlustada ELi teenusepakkujatele parem turulepääs.

6.3. Komitee kordab teenustega seotud kolme peamist aspekti: vajadus suurendada turulepääsu nii föderaalset kui ka riiklikul tasandil; tunnustamine, et turulepääs sõltub ka tõhusast regulatiivsest koostööst; nõue säilitada avalike teenuste eripära vastavalt ELi toimimise lepingule.

6.4. Komitee rõhutab, et komisjon peaks tagama, et teenuste puhul ulatuks TTIP kaugemale kehtivatest lepingutest, nagu seda on teenustekaubanduse üldleping (GATS) ja teenustekaubanduse leping (TISA), ning et sõlmida tuleks konkreetseid kokkulepped paljude USAs kehtivate diskrimineerivate tõkete kaotamiseks.

6.5. Komitee rõhutab ühte konkreetset küsimust, mida komisjon peaks arvesse võtma ning mis puudutab tasakaalustamata turulepääsu: USA ettevõtjad võivad saada kasu ELi ühtsest turust, samas kui ELi ettevõtjaid ootab USAs ees killustatud turg, kuna paljusid teenustevaldkondi reguleeritakse osariigi tasandil. Komitee juhib tähelepanu asjaolule, et USA jätkuv viisanõue mõne ELi liikmesriigi kodanike suhtes, samas kui USA kodanikelt ELi reisimiseks viisat ei nõuta, kujutab endast ELi kodanike diskrimineerivat kohtlemist, millel on kahjulik mõju kahepoolsetele suhetele.

6.6. Komitee esitab teatud valdkondade kohta järgmised märkused:

- audiovisuaalteenused ei kuulu läbirääkimisvolituste alla ning seetõttu ei peaks neid hõlmama ühegi kohustuse hulka;
- finantsteenuste turule juurdepääsuga tuleks oodata, kuni USA läbirääkijad nõustuvad selgelt algatama arutelu regulatiivse koostöö teemal. Sellise regulatiivse koostöö eesmärk peaks olema kaitsetaseme tõstmine ja finantsstabiilsuse suurendamine;
- avalikud teenused peaksid olema täielikult kaitstud, kuna need tagavad kehtivad kõrged standardid oluliste ja tundlike teenuste osutamisel kodanikele. Selleks tuleb sätestada selgelt ja laialdaselt määratletud erandid.

6.7. Avalike teenuste küsimuses märkis komitee oma arvamuses „Kaubandus kõigile“, et vabakaubanduslepingutes avalike teenuste kaitsmiseks on parim viis „kasutada positiivset nimekirja turulepääsu ja võrdse kohtlemise osas“. Aga praeguses teenuseid puudutavas TTIP ettepanekus valib ELi ennenägematu „hübriidse“ lähenemisviisi teenuste nimekirjadele, mis võib põhjustada märkimisväärset ebakindlust.

6.8. Turulepääsu küsimusi käsitlevas III lisas on toodud positiivne nimekiri, millel on sama sõnastus nagu ELi GATSi nimekirjal, kus „kommunaalteenused on näiteks sellistes sektorites nagu seotud teaduslik-tehnilised nõustamisteenused, sotsiaalteaduste ja humanitaarvaldkonna teadus- ja arendusteenused, tehnilise kontrolli ja analüüsi teenused, keskkonnateenused, tervisteenused, transporditeenused ja kõikide transpordiliikidega seotud abiteenused. Kõnealuste teenuste osutamise ainuõigused antakse sageli eraettevõtjatele, näiteks ettevõtjatele, kellel on ametiasutuste kontsessioonid, sõltuvalt konkreetsetest teeninduskohustustest. Kuna kommunaalteenuseid osutatakse sageli ka piirkondlikul tasandil, ei ole üksikasjaliku ja ammendava valdkonnapõhise loendi esitamine otstarbekohane“⁽¹³⁾. Monopoolsete struktuuride säilitamist võimaldaval kommunaalteenuste klauslil on kahjuks mitu puudust, sealhulgas tõsiasi, et selle ulatus ei kata selliseid piiranguid nagu majanduslike vajaduste analüüsid või kvoodid. Komitee rõhutab, et kommunaalteenuste erandit peab kohaldama kõigi tarneviiside suhtes.

6.9. Komitee kutsub üles sõnastama III lisas selgelt ja üksikasjalikult kommunaalteenuste erandi, tagamaks, et kõik avalikud teenused, mis on osutatud allhankena või rahastatud riigi, tulundusliku erasektori või mittetulundusorganisatsioonide poolt, jäetakse kokkuleppest välja.

6.10. Kuigi rakendamiskeelud ja sillaklauslid ei kehti II lisale, on komitee mures selle pärast, et läbirääkimiste tulemuseks võib olla see, et praegu kõnealuses lisas loetletud ELi reservatsioonid viiakse üle I lissasse, takistades seeläbi liberaliseerimise vähendamist. Selles küsimuses toetab komitee Madalmaade sotsiaal- ja majandusnõukogu nõuandvas aruandes sisalduvat avaldust, et valitsustele peavad jääma vabad käed teatud teenuste määramisel üldhuviteenusena ja seda nende eelistustest lähtuvalt⁽¹⁴⁾.

6.11. Komitee väljendab muret ka selle üle, et USA valitsus võib vaidlustada I ja II lisas loetellu nõuetekohaselt lisamata teenuste reguleerimise valitsuste poolt, kasutades selleks riikidevaheliste vaidluste lahendamise menetlusi või investeerimiskohtu süsteemi ning esitades süüdistuse enamsoodustusrežiimiga sätestatud kohustuste või võrdse kohtlemise põhimõtte rikkumises.

6.12. Komitee peab kahetsusväärseks, et teiste peatükkidega võrreldes on tähelepanuta jäänud juurdepääs teenusteturule, ning kutsub komisjoni üles suurendama jõupingutusi allesjäänud turulepääsu tõkete kaotamiseks USAs. USA rakendab endiselt täielikku keelustamist laevandussektoris. Lennutranspordis on kapitaliosaluse ülempiir 25 % ja telekommunikatsioonisektoris 20 %, samuti kehtib mitu piirangust tõket, näiteks telekommunikatsiooni ja satelliitide alal. Samuti on väga pikk kodakondsusnõudeid sisaldav loetelu, näiteks pangandus-, kindlustus- ja raamatupidamissektoris. Õigus-, raamatupidamis-, inseneri- ja kindlustusteenuste puhul kehtivad elukohanõuded. Kohapeal viibimise nõuded kehtivad näiteks õigus-, raamatupidamis- ja kindlustussektorile, lisaks rakendatakse kindlustussektoris ka õigusliku vormiga seotud nõuet jne.

7. Säätsev areng

7.1. TTIP pakub osapooltele võimaluse edendada säästvat arengut kaubanduse kaudu ja minna säästva arengu eesmärke silmas pidades kaugemale kui ükski teine kaubandusleping, mille kumbki pool on seniajani sõlminud. Oma arvamustes REX/390 ja REX/449⁽¹⁵⁾ nõudis komitee jõulise kaubanduse ja säästva arengu peatüki lisamist, mis oleks lepingu oluline osa, ning seetõttu tervitab komitee komisjoni ettepaneku laialdast ja üksikasjalikku ulatust. Komitee usub siiski, et nende sätete tegelik väärtus sõltub eelkõige sellest, kas neid on lõpuks võimalik ka tõhusalt jõustada.

7.2. Arvamuses REX/390 märkis komitee, et iga kokkuleppe oluline komponent peab olema tugev ühine kodanikuühiskonna järelevalvemehhanism. Seepärast toetab komitee täiel määral volinik Cecilia Malmströmi avaldust, et säästva arengu peatükk peab sisaldama tõhusaid jõustamismehhanisme⁽¹⁶⁾. Komitee toetab ka Madalmaade sotsiaal- ja majandusnõukogu nõuandvas aruandes sisalduvaid soovitusi ning Prantsusmaa majandus-, sotsiaal- ja keskkonnainstituudi arvamust, milles käsitletakse osapooltele vajadusel tõhusate sanktsioonide kehtestamist⁽¹⁷⁾.

⁽¹³⁾ Euroopa Liidu ettepanek teenuste ja investeeringute kohta (http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2015/july/tradoc_153670.pdf).

⁽¹⁴⁾ Vt joonealune märkus 11.

⁽¹⁵⁾ Vt joonealune märkus 5.

⁽¹⁶⁾ Volinik Cecilia Malmström avaldus, 17. november 2015 (http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2015/november/tradoc_153968.pdf).

⁽¹⁷⁾ Vt joonealused märkused 11 ja 12.

7.3. Komitee tunnustab komisjoni kaugeulatuvat pühendumist kõrgetele töö- ja keskkonnastandarditele. Komitee tervitab asjaolu, et kõrge kaitsetaseme kehtestamise ja reguleerimise õigust on taas kord kinnitatud ka kokkuleppe preambulis ning säästva arengu peatüki eraldiseisvas artiklis.

7.4. Komitee oli kutsunud osapooli üles kinnitama oma kohustust rakendada ja jõustada tõhusalt riikide tööõigust ning Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni (ILO) liikmesusest tulenevaid kohustusi. Seepärast tunneb komitee heameelt selle üle, et lepingusse lisatakse siduvad sätted tööõiguse põhireeglite kaitsmise kohta, nagu ühinemisvabadus, kollektiivlääbirääkimiste õigus ametiühingute moodustamise ja nende liikmeks astumise kaudu, sunniviisilise või kohustusliku töö kaotamine, lapstööjõu kasutamise tegelik kaotamine ning võrdõiguslikkus ja mittediskrimineerimine töö ja kutsetegevuses. Lisaks tervitab komitee asjaolu, et täiendavalt lisatakse lepingusse osaliste kohustus tagada inimväärset töötingimused ning töttervishoid ja tööohutus. Nende säästva arengu sätete siduvaks muutmiseks tuleb võtta kasutusele kolmeastmeline lähenemisviis, mis hõlmab konsultatsioone valitsusega, riiklikke nõuanderühmi ja eksperdirühmi ILO kaasosalusel ning lepingu üldist vaidluste lahendamise sätet.

7.5. Keskkonnaaspektide osas vastab kodanikuühiskonna ootustele asjaolu, et lepingusse on seoses kemikaalide ja jäätmete keskkonnasõbraliku käitlemisega lisatud kaubandust puudutav säte. Seetõttu kiidab komitee heaks selliste sätete lisamise lepingusse, mille eesmärk on vältida või minimeerida kemikaalidest või jäätmetest tulenevat kahjulikku mõju inimeste tervisele ja keskkonnale. Komitee tervitab ka osapoolte võetud kohustust metsade säästvaks majandamiseks ning ebaseadusliku, teatamata ja reguleerimata kalapüügi märkimisväärse negatiivse mõju vastastikust tunnustamist.

7.6. Komitee tervitab lepingusse lisatud sätet, mille kohaselt lepingupooled teevad koostööd tööjõu- ja keskkonnapoliitika kaubandusega seotud aspektides. Komitee toetab asjaolu, et lepingus tunnustatakse koostöö tähtsust inimväärse töö edendamisel ülemaailmsetes tarneahelates ning strateegia ja poliitika väljatöötamisel kaubanduse panuse suurendamiseks ressursitõhususe, rohelise majanduse ja ringmajanduse saavutamiseks⁽¹⁸⁾.

7.7. Komitee toetab eesmärki kaitsta töötajate õigusi ja keskkonda tegevusjuhendi, standardisüsteemide, märgistamise, sertifitseerimise, kontrolli ja muu asjakohase äriühingute poliitika kaudu.

7.8. Vastutustundlik äritegevus, nagu näiteks ettevõtja sotsiaalne vastutus, võib veelgi edendada säästva arengu eesmärke. Komitee toetab säästva arengu peatükki konkreetsete viidete lisamist OECD suunistele rahvusvahelistele ettevõtjatele, ÜRO algatusele Global Compact, standardile ISO 26000, ILO kolmepoolsele deklaratsioonile rahvusvaheliste ettevõtete ja sotsiaalpoliitika põhimõtete kohta ning ÜRO äritegevuse ja inimõiguste juhtpõhimõtetele.

7.9. Komitee võtab teadmiseks, et ELi kirjalik ettepanek ei sisalda vaidluste lahendamise seotud elemente, mis töötatakse välja hiljem, ning jätab endale võimaluse kommenteerida asjaomaseid elemente pärast nende avaldamist.

7.10. Selleks, et toetada lepinguosaliste võetud kohustust edendada rahvusvahelist kaubandust selliselt, et antaks panus säästva arengu eesmärkide saavutamisse, pooldab komitee sotsiaalsel dialoogil rajanevat jõustamismehhanismi. Komitee tervitab komisjoni ettepanekut luua riiklikud nõuanderühmad, milles tasakaalustatult on esindatud kodanikuühiskonna rühmad, kes esindavad tasakaalustatult ettevõtete, töölise, tarbijate, keskkonna ja rahvatervise huve ning saavad esitada seiskohti või soovitusi TTIP rakendamise kohta⁽¹⁹⁾. Kogemused kehtivate lepingutega näitavad, et selliste tõhusate järelevalvemehhanismide tagamiseks on oluline, et järelevalveasutustelt saadud soovitusi uuriksid seejärel lähemalt ELi institutsioonid ja need oleksid seotud jõustamisprotsessiga.

8. Investeeringute kaitse

8.1. Komitee võtab teadmiseks, et komisjon on esitanud kirjaliku ettepaneku investeerimiskohtu süsteemi kohta, mis sisaldab menetluste reformi uue süsteemi loomiseks, et asendada investori ja riigi vaheliste vaidluste lahendamise senine kord. See koosneb kahest osast: sisulised investeeringute kaitse sätted ning investorite ja riigi vaheliste vaidluste lahendamise süsteemi toimimine. Ettepanek hõlmab ka sissejuhatavat osa, mis sisaldab investeeringute kaitse valdkonna määratlusi.

⁽¹⁸⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee omaalgatuslik arvamus „Inimväärne töö ülemaailmsetes tarneahelates“ (ELT C 303, 19.8.2016, lk 17).

⁽¹⁹⁾ Vt joonealune märkus 7.

8.2. Nagu nõuti arvamuses REX/390, esitatakse üksikasjalikumad määratlused mõistetele „reguleerimisõigus“, „kaudne sundvõõrandamine“ ning „õiglane ja võrdne kohtlemine“. Riigi ja investori vaheliste vaidluste lahendamise korra reguleerimiseks peavad need tingimused olema täidetud. Asjaomased täpsustused teenivad lepingupoolte õigust reguleerida investorikaitset, kui seda nõuavad avalikkuse huvid.

8.3. Komitee rõhutab, et kokkuleppes sisalduvad määratlused, eelkõige reguleerimisõigus, peaksid olema selged ning tagama riigi õiguse säilitada ja võtta kasutusele kõrged standardid, seda eelkõige sotsiaalse, keskkonnaalase ja tarbijakaitse osas, tagades samas investoritele asjakohase ja õiguspärase kaitse proteksionismi ja diskrimineerimise eest. Komitee tervitab asjaolu, et lisaks preambulile lisati eraldiseisev artikkel ka lepingu põhiosasse. Kui käsitletakse reguleerimisõigust sotsiaalse kaitse valdkonnas, tuleks sõnaselgelt välja tuua kollektiivlepingud, k.a kolmepoolsed ja/või üldised (*erga omnes*) lepingud, et välistada seda, et neid tõlgendatakse kui vastuollu sattumist investori õiguspärase ootustega. Kollektiivlepingute raames kokku lepitud töö- ja palgatingimusi ei tohi vaadelda kui mittetariifseid kaubandustõkkeid.

8.4. Komitee tunnistab, et kõige märkimisväärsed muudatused on tehtud vaidluste lahendamise korra menetluslikesse aspektidesse. Vahekohtusüsteem muudeti kohtuga kohtusüsteemiks, kus vaidlevate osapoolte määratud ajutised vahekohtunikud asendatakse kohtunikega püsivast nimekirjast, mille määravad lepinguosalisel. Need uuendused muudavad selle institutsiooniliseks süsteemiks. Komitee kutsub osapooli üles tagama, et investeerimiskohtu süsteem oleks täielikult toimiv kohe, kui kokkulepe on ratifitseeritud, ning et kohtunikel oleks demokraatlik legitiimsus ja nad oleks määratud viisil, mis ennetab politiseeritud kohtusüsteemi ja huvide konflikti tekkimise ohtu.

8.5. Komiteel on heameel tõsta esile asjaolu, et erapooletuse tagamiseks ja huvide konflikti vältimiseks on lisatud range tegevusjuhend. Lisaks luuakse kohtuotsuste hindamiseks apellatsioonikohus, et tegeleda õigustatud kriitikaga, mida on väljendatud investori ja riigi vaheliste vaidluste lahendamise korra kohta. Lisaks tagatakse läbipaistvus ÜRO rahvusvahelise kaubandusõiguse komisjoni (UNCITRAL) eeskirjade kohaldamisega vaidluste lahendamisel.

8.6. Kuigi komitee tervitab edusamme, mida on süsteemi reformimise eesmärgil tehtud, näeb ta siiski endiselt olulisi, käsitlemist vajavaid probleeme.

8.7. Komitee tunnistab lisaks, et kahtlused uue süsteemi rakendamise osas püsivad ja erinevad sidusrühmati. Komitee kutsub komisjoni üles tegelema nende kahtlustega täiendavalt oma edasistes jõupingutustes investeerimisvaidluste lahendamise süsteemi parandamisel.

8.8. Osad neist kahtlustest võib kokku võtta järgmiselt:

- tuleb leida õige tasakaal avaliku poliitika õiguspärase meetmete ja investeeringute kaitse standardite vahel, pidades silmas „õiglast ja võrdset kohtlemist“ ning „kaitset kaudse sundvõõrandamise eest“, lähtudes selgetest määratlustest, mis piiravad laia tõlgendamise riske;
- reguleerimisõigusega seotud õiguspärase poliitiliste eesmärkide nimekiri on väga piiratud: rahvatervise, ohutuse, keskkonna või üldise kõlbluse kaitse, sotsiaal- ja tarbijakaitse või kultuurilise mitmekesisuse edendamine;
- avalike teenuste korraldamise või osutamise suhtes kehtivad eeskirjad ei ole selgesõnaliselt välja jäetud;
- kompensatsiooni arvestamisel on täielikult välja jäetud tehtud investeeringute eest saamata jäänud tulu;
- põhimõtte „kaotaja maksab“ rakendamine võib takistada ettevõtjatel, eelkõige VKEdel süsteemi kasutamist;
- vajadus lisada viited investorite kohustustele vastavalt ILO kolmepoolsele deklaratsioonile rahvusvaheliste ettevõtete ja sotsiaalpoliitika põhimõtete kohta, OECD suunistele rahvusvahelistele ettevõtjatele, ÜRO äritegevuse ja inimõiguste juhtpõhimõtetele ning OECD suunistele rahvusvahelistele ettevõtetele;

- mõningane selgusetus selle osas, kuidas siseriiklikud kohtud tunnustavad ja täidavad kohtuotsuseid ning milline on seos New Yorgis sõlmitud välisriigi vahekohtu otsuste tunnustamise ja täitmise konventsiooniga või asjaomaste Rahvusvahelise Investeeringuvaidluste Lahendamise Keskuse eeskirjadega. See tuleb selgeks teha, kuna investoritel on juba praeguses süsteemis jõustamisega seotud probleeme;
- vajadus hinnata hoolikalt investeeringute kohtusüsteemi ühilduvust ELi õigusraamistikuga;
- kohtunike tõelise sõltumatus puudulikkus, kuna uues ettepanekus on neil mõnel juhul endiselt lubatud töötada ettevõtte juristidena;
- vajadus kaaluda TTIP-d käsitlevas jätkusuutlikkuse mõjuhinnangu tehnilise vahearuande projektis sisaldunud ettepanekut jätta välja võimalus avalike teenuste käsitlemiseks investeerimiskohtute süsteemis ⁽²⁰⁾.

Komitee kutsub komisjoni üles kaasama kodanikuühiskonda ja Euroopa õigusringkondi nende probleemidega tegelemisse.

8.9. Lisaks tõstatavad mõned sidusrühmad küsimuse, kas korralikult toimivas ja ülimalt arenenud siseriiklikus õigussüsteemis on vaja eraldi investeerimisalast vahekohtusüsteemi ⁽²¹⁾.

8.10. Lõpetuseks on komitee seisukohal, et Euroopa Komisjoni ettepanek investeerimiskohtu süsteemi loomiseks on samm õiges suunas, ent seda tuleb veel parandada mitmes valdkonnas, et see saaks toimida sõltumatu rahvusvahelise kohtuorganina. Komitee väljendab kahetsust, et süsteemi ettepanek tehti ilma täieliku ja korraliku konsulteerimismenetluse ja eelneva mõjuhinnanguta, mis hõlmaks nii süsteemi maksumust kui ka selle toimimist, ning kutsub komisjoni üles koostama sellise mõjuhinnangu.

Brüssel, 21. september 2016

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Georges DASSIS

⁽²⁰⁾ Ecorys, „Trade SIA on the Transatlantic Trade and Investment Partnership (TTIP) between the EU and the USA – Draft Interim Technical Report“, lk 144 (<http://www.trade-sia.com/ttip/wp-content/uploads/sites/6/2014/02/TSA-TTIP-draft-Interim-Technical-Report.pdf>).

⁽²¹⁾ Vt Euroopa Ametiühingute Konföderatsiooni seisukoht komisjoni ettepaneku kohta TTIP ja laiaulatusliku majandus- ja kaubanduslepingu raames kavandatud investeerimiskohtu süsteemi küsimuses (*Position on Commission's proposal for an Investment Court System in TTIP and CETA*) (https://www.etuc.org/fr/documents/etuc-position-commissions-proposal-investment-court-system-ttip-and-ceta#.V3S6_dKNh8w).

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Säästev areng: ELi sise- ja välispoliitika kaardistamine“**(ettevalmistav arvamus)**

(2016/C 487/06)

Raportöör: **Ioannis VARDAKASTANIS**Kaasraportöör: **Jarmila DÚBRAVSKÁ**

Konsulteerimistaotlus	Euroopa Komisjon, 8.6.2016
Õiguslik alus	Euroopa Liidu toimimise lepingu artikkel 304
Vastutav sektsioon	põllumajanduse, maaelu arengu ja keskkonna sektsioon
Vastuvõtmine sektsioonis	5.9.2016
Vastuvõtmine täiskogus	21.9.2016
Täiskogu istungjärk nr	519
Hääletuse tulemus	171/0/2
(poolt/vastu/erapooletuid)	

1. Järeldused ja soovitused

1.1. ÜRO säästva arengu tegevuskava 2030 vastuvõtmine tähendab ajaloolist nihet uue paradigma poole, käsitledes majanduslikke, sotsiaalseid ja keskkonnavalaseid erinevusi universaalsel ja integreeritud viisil. Kõigil riikidel tuleb tegevuskava üle võtta ja ellu viia, olenemata nende sissetuleku tasemest. See ainulaadne tegevuskava kajastab täiel määral Euroopa sotsiaalse õigluse, demokraatliku juhtimise ja sotsiaalse turumajanduse väärtusi ning keskkonnakaitset. Seega on ELi jaoks tegemist suurepärase võimalusega võimendada neid väärtusi ja rakendada tegevuskava kõikehõlmaival viisil. Komitee palub ELil olla selles maailmatasandil väga keerulises protsessis eeskujuks.

1.2. Komitee tunnustab Euroopa Liidu võetud kohustust viia ellu säästva arengu eesmärgid. Komitee tunneb aga muret selle pärast, et ÜRO säästva arengu tegevuskava 2030 vastuvõtmisest on möödunud aasta, kuid EL ei ole võtnud konkreetseid tulevikku suunatud meetmeid säästva arengu eesmärkide integreerimiseks oma poliitikasse ja programmidesse ega algatanud ulatuslikumat konsultatsiooni kodanikuühiskonnaga.

1.3. ELi ees seisavad kõikides majandus- ja ühiskonnaelu valdkondades olulised poliitilised, sotsiaalsed, majanduslikud ja struktuursed ülesanded. Euroopa ühiskondades esinev ebavõrdsus, töötus – eriti noorte töötus – sotsiaalne tõrjutus ja vaesus, sooline ebavõrdsus, haavatavate rühmade diskrimineerimine ja tõrjumine õhnestavad ELi enda aluseid. Paljudes liikmesriikides on finantskriis seda probleemi veelgi süvendanud ja muutnud selle inim- ja sotsiaalsete õiguste kriisiks.

1.4. ÜRO säästva arengu tegevuskava tuleks muuta Euroopa jaoks proaktiivseks, ümberkujundavaks ja positiivseks narratiiviks ning seda protsessi peab juhtima jõuline poliitiline tahe ja otsusekindlus kujundada välja säästev Euroopa, suunates ELi riikide majandust vastupidava, konkurentsivõimelise, ressursitõhusa, vähe CO₂-heidet tekitava ja sotsiaalselt kaasava arengu poole. See tulevikku vaatav narratiiv aitaks samuti ületada ELi kodanike enneolematut usaldamatust Euroopa projekti suhtes ning eelkõige saavutada noorte toetuse sellele. EL võiks kasutada ÜRO säästva arengu tegevuskava 2030 selleks, et esitleda ELi kodanikele uut Euroopa visiooni: 21. sajandi ühiskondlikku lepet.

1.5. Komitee kutsub looma Euroopa säästva arengu edendamiseks 2030. aastani ja ka sealt edasi kõikehõlma integreeritud strateegia, mis tagab ÜRO säästva arengu tegevuskava 2030 rakendamiseks vajaliku pikaajalise ajakava, poliitika koordineerimise ja sidususe. Selle strateegia aluseks peaks olema komisjoni, nõukogu ja parlamendi vaheline

kokkulepe, et panna tugev alus edasisele poliitilisele tegevusele. Kehtivad Euroopa strateegiad, nagu strateegia „Euroopa 2020“, mis lükkas kõrvale eelmise üldstrateegia, st ELi 2001. aasta säästva arengu strateegia, ja president Junckeri kümme prioriteeti, ei paku komitee arvates täielikku lahendust ELis säästva arengu eesmärkide saavutamise ülesandele.

1.6. Eelnimetatud kõikehõlmav strateegia peab sisaldama säästva arengu eesmärkide saavutamise konkreetseid sihte, läbivaatamise ja järelevalve mehhanisme, samuti tegevuskavasid vajalike õigus- ja poliitikavahenditega, teadlikkuse suurendamise meetmeid – nt Eurobaromeetri uuring säästva arengu eesmärkide kohta – ning rahaliste vahendite koondamise kava. Selle strateegia loomise protsessi peaks käivitama komisjon oma tulevase teatisega ning strateegia väljakujundamise etapil tuleks laiaulatuslikult konsulteerida kodanikuühiskonna, valitsuste, parlamentide ja kohalike omavalitsustega. Komitee on valmis toetama seda protsessi korraldajana.

1.7. Komisjoni teostatav ELi sise- ja välispoliitika kaardistamine vastavalt 17-le säästva arengu eesmärgile on vajalik samm. Komitee kutsub komisjoni üles seda täiendama 17 säästva arengu eesmärgiga seotud lünkade üksikasjaliku analüüsiga, et määrata kindlaks valdkonnad, kus EL peaks võtma viivitamatuid eelmeetmeid.

1.8. Komitee on määranud kindlaks põhilised poliitikavaldkonnad, kus tuleks saavutada põhjalik muutus säästva arengu suunas, ning soovib komisjonil luua asjakohased juhtalgatused, sh läbipaistvad tegevuskavad ja vahe-eesmärgid, võttes arvesse käesoleva arvamuse punktis 4.3 antud soovitusi. Need valdkonnad on järgmised:

- õiglane üleminek vähese CO₂-heitega, ring- ja jagamismajandusele;
- üleminek sotsiaalselt kaasavale ühiskonnale ja majandusele – inimväärne töö ja inimõigused;
- üleminek toiduainete jätkusuutlikule tootmisele ja tarbimisele;
- investeerimine innovatsiooni ja pikaajalise taristu uuendamisse ning säästvate ettevõtete innustamine;
- säästva arengu edendamine kaubanduse abil.

1.9. Komitee kutsub komisjoni üles integreerima säästva arengu eesmärgid kõigisse asjaomasesse poliitikavaldkonnadesse. Nimetatud eesmärgil tuleks kasutada 2014.–2020. aastatel tehtavaid vahekokkuvõtteid. Tulevased mitmeaastase finantsraamistiku perioodid pakuvad suurepärase võimaluse integreerida säästva arengu eesmärgid täielikult ELi rahastamisprogrammidesse.

1.10. Eriti oluline on integreerida ÜRO säästva arengu tegevuskava 2030 Euroopa Liidu välistegevusse. Komisjon peaks täielikult kohandama peamise tähtsusega valdkondi, nagu kaubandus- ja arengupoliitika, üleilmne keskkonnapoliitika ja kliimameetmed, humanitaarabi, katastroofiohu vähendamine, tehnosiire ja inimõiguste edendamine, et edendada proaktiivselt ÜRO säästva arengu tegevuskava 2030 rakendamist. Komitee kutsub komisjoni üles integreerima ÜRO säästva arengu tegevuskava 2030 täielikult Euroopa arengukonsensusesse ja seda konsensusse raames kasutama ning peab kahetsusväärseks, et seda ei ole piisavalt liilitatud ELi üldisesse välis- ja julgeolekupoliitika strateegiasse.

1.11. Komitee palub komisjonil ÜRO säästva arengu tegevuskava 2030 tulemuslikuks elluviimiseks hinnata ja parandada horisontaalset ja vertikaalset poliitika koordineerimist. Parema juhtimine on säästva arengu põhitegur. Euroopa poolaastast tuleks kujundada asjakohane juhtimisraamistik säästva arengu eesmärkide elluviimise vertikaalseks koordineerimiseks liikmesriikidega. Komitee rõhutab, et parema juhtimise peamised jooned ja tunnused peaksid olema osalemine, läbipaistvus, järelevalve ja läbivaatamine, vastutus ja kodanike isevastutus.

1.12. Eurostat peaks arendama ja kasutama ÜRO väljatöötatud näitajaid ja võrdlusaluseid, et hõlbustada säästva arengu eesmärkide saavutamise protsessi läbivaatamist, järelevalvet, vastutust ja läbipaistvust ning pakkuda ELi institutsioonidele, liikmesriikidele ja kõikidele sidusrühmadele konkreetseid statistilisi andmeid, mis on liigendatud vastavalt säästva arengu eesmärkidele ja sihtidele.

1.13. Komitee peab kiiduväärseks, et neli ELi liikmesriiki olid nende 22 riigi seas, kes esitasid esimesed vabatahtlikud hinnangud säästva arengu eesmärkide saavutamisele ÜRO säästva arengu kõrgetasemelisel poliitilisel foorumil 2016. aastal. Komitee kutsub ELi üles näitama eeskujuna ja olema esimene piirkond, mis tutvustab oma vabatahtlikku hinnangut 2017. aasta kõrgetasemelisel poliitilisel foorumil. Komitee oleks valmis korraldama kodanikuühiskonna panust.

1.14. EL peaks võtma säästva arengu eesmärkide elluviimisel kasutusele mitme sidusrühmaga juhtimise, kaasates osalemise, vastutuse ja partnerluse põhimõtetele tuginedes kõik osalejad ja kodanikuühiskonna organisatsioonid. Komitee ise on juba tutvustanud konkreetset algatust mitut sidusrühma hõlmava Euroopa kodanikuühiskonna säästva arengu foorumi loomiseks. Komisjon peaks proaktiivselt uurima ja arendama säästva arengu eesmärkide harta algatust, et edendada tugevate partnerlussuhete loomist riikide, ELi ja rahvusvahelisel tasandil.

2. Sissejuhatus

2.1. 2015. aasta septembris võtsid maailma liidrid vastu ÜRO tegevuskava „Muudame oma maailma: säästva arengu tegevuskava aastani 2030“, milles sätestatakse säästva arengu eesmärgid, et kaotada vaesus, kaitsta planeeti ning tagada inimõiguste kaitse ja heaolu kõigi jaoks. Iga eesmärk hõlmab konkreetseid sihte, mis tuleb saavutada järgmise 15 aasta jooksul.

2.2. Euroopas täidab säästva arengu eesmärkide elluviimisel põhirolli Euroopa Liit. Oma 2016. aasta tööprogrammis andis komisjon teada uuest algatusest „Euroopa jätkusuutliku tuleviku järgmised sammud“, mille eesmärk on saavutada säästva arengu eesmärgid ELi sise- ja välispoliitikas⁽¹⁾.

2.3. Esimese sammuna viib komisjon läbi sisemise kaardistamise, et teha selgeks, milliste olemasolevate ELi poliitikavaldkondade raames juba käsitletakse säästva arengu eesmärkidega seonduvaid väljakutseid. Komisjon palus komiteel aidata sellele protsessile kaasa käesoleva ettevalmistava arvamuse koostamisega. Selleks, et võtta arvesse laiemat arutelu Euroopa kodanikuühiskonnas, on komitee kasutanud 2016. aastal komitees toimunud kahe suure säästva arengu eesmärkide saavutamist käsitleva konverentsi tulemusi ja muude suuremate konverentside tulemusi⁽²⁾.

3. Säästva arengu eesmärkide muutmine Euroopa säästva arengu tegevuskavaks 2030: säästva arengu liidu saavutamine

3.1. Komitee tunnustab **algatust „Euroopa jätkusuutliku tuleviku järgmised sammud“ komisjoni 2016. aasta tööprogrammis** kui uut lähenemisviisi, mis aitab tagada Euroopa majandusarengu ning sotsiaalse ja keskkonnavalise jätkusuutlikkuse pärast 2020. aastat ning saavutada säästva arengu eesmärgid Euroopa sise- ja välispoliitikas integreeritud viisil⁽³⁾. Muret tekitab aga poliitilise tahte ja pühendumuse võimalik puudumine, sest seni on tegevuskava elluviimiseks vähe tehtud.

3.2. Olukorras, kus ELi projekt on surve all ning paljud kodanikud on kaotamas sellesse usku, peaks EL kasutama säästva arengu eesmärgi, et töötada välja positiivne ümberkujundav säästva Euroopa narratiiv, ühendades pikaajalise perspektiivi konkreetsete lühiajaliste ja keskpikkade poliitiliste meetmetega. Säästvus on Euroopa nn kaubamärk:⁽⁴⁾ ÜRO säästva arengu tegevuskava 2030 kajastab Euroopa väärtusi ning Euroopa sotsiaalse õigluse ja demokraatliku juhtimise mudelit. Seega pakub tegevuskava suurepärase võimaluse määratleda ELi jaoks uus positiivne ja veenev narratiiv ja visioon.

⁽¹⁾ COM(2015) 610 *final*.

⁽²⁾ 30.–31. mail 2016 toimunud konverents „Kuidas muuta säästva arengu eesmärgid Euroopa asjaks“, mis korraldati koostöös eesistujariigi Madalmaade, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee, säästva arengu lahenduste võrgustiku ja Madalmaade säästva arengu eesmärkide hartaga; 7. juulil 2016 toimunud Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee konverents „Euroopa jätkusuutliku tuleviku järgmised sammud“; 10.–11. mail 2016 Pariisis toimunud säästva arengu ja rahvusvaheliste suhete instituudi (IDDRI) konverents „Säästev areng: on aeg!“, 1.–3. mail 2016 toimunud jätkusuutlikkuse süvauuringute instituudi (IASS) konverents „Säästva arengu eesmärkide kiirendamine Saksamaal“.

⁽³⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus „Euroopa kodanikuühiskonna säästva arengu foorum“ (ELT C 303, 19.8.2016, lk 73).

⁽⁴⁾ „Sustainability now!“, Euroopa Poliitilise Strateegia Keskuse strateegiline märgukiri, nr 18, 20. juuli 2016.

3.3. ÜRO säästva arengu tegevuskavale 2030 on avaldanud toetust kõik ELi liikmesriigid ja EL tervikuna. Nüüd on aeg võtta kõrgeimal poliitilisel tasandil endale selge poliitiline kohustus, kinnitades, et EL on võtnud kõnealuse uue tegevuskava omaks kui tulevikupildi ja kõikehõlmava raamistiku, et liikuda edasi säästva arengu liidu suunas⁽⁵⁾.

3.4. Säästva arengu eesmärkide elluviimine ei hõlma üksnes arengut või keskkonda. Säästva arengu eesmärgid on suunatud meie majanduse ja ühiskonna ümberkujundamise peamistele probleemidele, ka arenenud riikides. Nende elluviimine ELis nõuab uut, pikas perspektiivis majanduslikult jätkusuutlikumat, sotsiaalselt kaasavamalt ja keskkonnaalasel elujõulisemat arengumudelit, millega tagatakse, et meie planeedi ressursse jagatakse maailma kasvava elanikkonna tingimustes õiglaselt. Meie majandust tuleb muuta⁽⁶⁾. Arengu uus kontseptsioon peab tähendama ELi jaoks heaolu uut määratlust ja uusi näitajaid. Säästva arengu eesmärged tuleks kasutada vahendina, millega võimaldada ja kiirendada pikaajalist üleminekut vastupanu- ja konkurentsivõimelisele, ressursitõhusale ja sotsiaalselt kaasavale ELi majandusele.

3.5. Asjaolu, et komisjon algatas Euroopa arengukonsensuse uuendamise kava, jätab mulje, et komisjon kavatseb esmalt keskenduda uue tegevuskava rakendamisele arengupoliitikas. Selline prioriteetide seadmine ei ole kooskõlas säästva arengu eesmärkide integreeritud käsitlusega, mis nõuab välis- ja sise poliitikat hõlmavaid üldisi ja integreeritud rakendamisstrateegiaid.

3.6. Säästva arengu eesmärkide saavutamise juhtimisraamistiku koostamiseks peab EL pikendama oma kavandamispeeriоди 2020. aastast palju kaugemale. Kõikehõlmavas ja pikaajalises säästva Euroopa strateegias, mis ulatub aastani 2030 ja kaugemalegi,⁽⁷⁾ tuleks säästva arengu eesmärkide alusel kujundada ELi sise- ja välispoliitika meetmed, käsitledes eeskätt Euroopa probleeme ning kombineerides neid läbipaistvate tegevuskavadega seadusandlike ja poliitiliste algatuste elluviimiseks, samuti tuleb kehtestada üksikasjalik ajakava kuni aastani 2030. Euroopa Parlament on kutsunud üles võtma kasutusele sarnase lähenemisviisi⁽⁸⁾.

4. ELi sise- ja välispoliitika kaardistamine

4.1. Kaardistamisega peab kaasas käima poliitikalünkade analüüs

4.1.1. ELi poliitilise strateegia ja tegevuskava määratlemine säästva arengu eesmärkide saavutamiseks nõuab enam kui vaid kehtivate ELi poliitikameetmete kaardistamist. Kehtivate ELi poliitikameetmete ühendamine iga säästva arengu eesmärgiga ei võimalda hinnata, kas säästva arengu eesmärged on võimalik ELis saavutada ilma lisameetmeteta. Kehtivad poliitikameetmed ei pruugi olla tulemuslikud, muud poliitikameetmed võivad neid kahjustada ning esineda võib ka muid takistusi. Seepärast **peab poliitikameetmete kaardistamisega kaasnema lünkade analüüs**, mille raames selgitatakse välja ELi poliitika tegelikud puudused seoses ÜRO säästva arengu tegevuskavas 2030 sisalduva 17 eesmärgi ning asjaomaste sihtidega.

4.1.2. Sellega seoses toetab komitee keskkonna peadirektoraadi endise direktori Karl Falkenbergi juhtimisel väljatöötatud strateegilist märgukirja „Sustainability Now!“, milles mõne vähese poliitikavaldkonna näitel on juba selgelt kirjeldatud ÜRO säästva arengu tegevuskavast 2030 ELi jaoks tulenevat reformivajadust.

4.1.3. Säästva arengu eesmärkidega seonduvate lünkade kõikehõlmav analüüs on ELis endiselt tegemata. Siiski näitavad hiljuti avaldatud säästva arengu eesmärkide indeks ja tulemustabel ning muud ELi liikmesriikides antud hinnangud, et säästva arengu eesmärgid on ambitsioonikad ka suure sisetulekuga riikide jaoks,⁽⁹⁾ eeskätt viisi tõttu, kuidas neis riikides tooteid ja teenuseid toodetakse, tarnitakse ja tarbitakse ning sellest tuleneva negatiivse keskkonnamõju tõttu. Kõige enam valmistavad ELi riikidele probleeme järgmised säästva arengu eesmärgid: nr 12 „Vastutustundlik tootmine ja tarbimine“,

⁽⁵⁾ Sealsamas.

⁽⁶⁾ Komisjoni asepresidendi Frans Timmermansi kõne ÜRO tippkohtumisel 27. septembril 2015.

⁽⁷⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamuse „Ülevaade tööhõive ja majanduskasvu strateegia „Euroopa 2020“ rakendamise edusammudest“ punkt 4.3.3 (ELT C 12, 15.1.2015, lk 105); arvamus „Euroopa kodanikuühiskonna säästva arengu foorum“ (ELT C 303, 19.8.2016, lk 73).

⁽⁸⁾ Euroopa Parlamendi resolutsioon 2016/2696(RSP).

⁽⁹⁾ Säästva arengu lahenduste võrgustik (SDSN), Bertelsmann Stiftung, „SDG Index & Dashboard“, juuli 2016; Niestroy, „How are we getting ready?“, Saksamaa arenguinstituudi (Deutsches Institut für Entwicklungspolitik) aruteludokument, 9/2016.

nr 13 „Kliimameetmed“, nr 14 ja 15 „Ökosüsteemi kaitse“, eemärgi nr 2 säästva põllumajanduse ja toitumise sihid ning eesmärk nr 9 „Tööstus, innovatsioon ja taristu“, kus on leitud investeeringute puudujääk.

4.1.4. Teised probleemid on seotud inimestele keskendunud säästva arengu eesmärkidega, eelkõige eesmärgiga nr 10 „Ebvõrdsuse vähendamine“, nr 8 „Inimväärne töö ja tööhõive“ ja nr 1 „Vaesus“, samuti eesmärgiga nr 5 „Sooline võrdõiguslikkus“ ja nr 4 „Haridus“.

4.1.5. Paljud OECD riigid ei suuda täita eemärgi nr 17 sihti, mis nõuab rahalist panust arengukoostöök.

4.1.6. Üldkohaldatava tegevuskavana püütakse säästva arengu eesmärkidega vähendada ka suure sissetulekuga riikide majanduse kahjulikku sotsiaalset ja keskkonnavalast mõju kolmandatele riikidele. Seda aspekti on seni vähem mõõdetud, kuid see kujutab endast ELi riikidele olulist ülesannet.

4.2. Olemasolevate Euroopa strateegiate panus säästva arengu eesmärkide elluviimisse

4.2.1. Komitee leiab, et ELi poliitika kaardistamisel tuleks keskenduda kõigepealt poliitikavahenditele, mis on ELi poliitikakujundamisel ja selle elluviimisel strateegiliselt olulised. Esialgsed hinnangud näitavad, et need vahendid ei suuda täita ELis säästva arengu eesmärkide saavutamise ülesannet⁽¹⁰⁾. Ükski neist strateegiatest ei ulatu nii kaugele kui ÜRO säästva arengu tegevuskava 2030.

4.2.2. Barroso ametiajal kuulutati **strateegia „Euroopa 2020“** ELi üldstrateegiaks ja nii tuli see ÜRO säästva arengu strateegia asemele. Selles käsitletakse küll põhimõtteliselt säästva arengu kolme mõõdet, ent tegemist on pigem lühikese perspektiivi strateegiaga, milles keskendutakse selgelt Euroopale. Selles ei käsitleta ei rahvusvahelist perspektiivi ega kirjeldata ELi sisepoliitika mõju muule maailmale ega ELi välispoliitikat, sealhulgas arengukoostööd. Seepärast ei saa kõnealune strateegia kunagi asendada varasemat säästva arengu strateegiat. Kahte säästva arengu eesmärki, nr 2 „Toit ja põllumajandus“ ja nr 16 „Juhtimine“, ei ole üldse käsitletud ning teisi eemärke, nt nr 6 „Vesi“ ja nr 11 „Linnad“, on käsitletud ainult osaliselt.

4.2.3. **President Junckeri kümne prioriteedi** seas ei ole üldse käsitletud kahte säästva arengu eesmärki, st nr 14 „Ookeanid“ ja nr 15 „Bioloogiline mitmekesisus“, ning teisi eemärke, nt nr 4 „Haridus“, nr 6 „Vesi“, nr 11 „Linnad“ ja nr 12 „Säästev tarbimine ja tootmine“, on käsitletud ainult osaliselt.

4.2.4. Vähem prioriteete on valitud **viie juhi aruandesse**, milles keskendutakse majandus-, finants-, rahandus- ja fiskaalküsimustele ning mis hõlmab viienda teemana juhtimist. Aruandes sisalduvad mõned viited säästva arengu eesmärkidega seotud valdkondadele, nagu energia, tööhõive, sotsiaalne kaasatus ja tervishoiusüsteemid.

4.2.5. **Euroopa Strateegiliste Investeeringute Fond** (EFSI) on ligi meelitanud projekte valdkondadest, mis näivad olevat kooskõlas säästva arengu eesmärkide elluviimise teatud ülesannetega: energia (40 %), keskkond ja ressursitõhusus (12 %), sotsiaalne taristu (3 %) ⁽¹¹⁾.

4.2.6. Mitut säästva arengu eesmärki – eeskätt nr 3 „Tervis“, nr 5 „Sugu“, nr 10 „Ebvõrdsus“ ja nr 11 „Linnad“ – on puudulikult käsitletud **Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide** (ESIF) temaatiliste investeerimisprioriteetide raames.

⁽¹⁰⁾ Punktides 4.2.2–4.2.7 esitatud hinnangu alusena vt Niestroy (2016), lk 38–45, Euroopa Komisjon, teadusuuringute ja innovatsiooni peadirektoraat (2015), „The role of science, technology and innovation policies to foster the implementation of the SDGs“.

⁽¹¹⁾ COM(2016) 359 final.

4.2.7. Uhiuue **ELi üldise välis- ja julgeolekupoliitika strateegiaga** on ELil laiem raamistik, mille abil hõlmata ÜRO säästva arengu tegevuskava 2030 sellistesse valdkondadesse nagu kaubandus, areng, demokraatia, inimõigused, humanitaarabi, katastroofiohu vähendamine, tehnosiire ja kliimameetmed. Strateegias käsitletakse teatud määral neid säästva arengu eesmärke, mis on seotud vajadusega tagada jõukuse üleilmne jagamine. Samuti märgitakse selles, et säästva arengu eesmärke võetakse arvesse Cotonou lepingu järgses lepingus ning neist lähtutakse Euroopa arengukonsensuse läbivaatamisel.

4.3. Peamised poliitikavaldkonnad põhjaliku muutuse saavutamiseks

4.3.1. Tuginedes analüüsil tegelike lünkade ja suundumuste kohta ELi edusammudes säästva arengu eesmärkide ja sihtide saavutamise poole, peaks komisjon välja selgitama poliitikavaldkonnad, mis on nõutavate põhjalike muutuste seisukohalt peamise tähtsusega. Poliitilises tegevuses tuleks keskenduda asjakohaste juhtalgatuste, sealhulgas läbipaistvate tegevuskavade ja vahe-eesmärkidega just neile põhivaldkondadele. Võttes arvesse ka oma varasemat tööd kõnealustel teemadel, peab komitee esmatähtsaks järgmisi poliitikavaldkondi.

4.3.2. Õiglase üleminek vähese CO₂-heitega, ring- ja jagamismajandusele (säästva arengu eesmärgid nr 7, 8, 9, 11, 12 ja 13)

4.3.2.1. Üks säästva arengu eesmärkide põhiülesanne on tagada arengusuundade vastamine planeedi Maa taluvuspiiridele seoses kliima, ressursside tarbimise, õhu- ja veekvaliteedi ning maa ja mere elurikkuse kaitsega. Selleks peavad arenenud piirkonnad, nagu Euroopa, märkimisväärselt vähendama oma majanduse keskkonnajalajälge, suunates tootmise, tarbimise ja ühiskonna vähese CO₂-heitega ringmajanduse poole. See üleminek on ELile võimalus oma majandust ajakohastada – suurendades seeläbi oma konkurentsivõimet – ning parandada oma kodanike elukvaliteeti ja suurendada heaolu.

4.3.2.2. Seitsmenda keskkonnaalase tegevusprogrammiga, kliima- ja energiaruumistikuga 2030 ning ringmajanduse loomise tegevuskavaga on kehtestatud tegevuskavad. Kuid on selge, et kohapeal tehtavaid edusamme tuleb kiirendada⁽¹²⁾. Tuleb parandada sidusust teiste poliitikavaldkondadega ja lahendada mitmes liikmesriigis esinevad rakendamise puudujäägid, integreerides vähese CO₂-heitega ringmajandusele ülemineku täielikult Euroopa poolaastasse⁽¹³⁾. Seitsmes keskkonnaalane tegevusprogramm ja ringmajanduse loomise tegevuskava vajavad tõhusate tulemuste tagamiseks tugevaid rakendusmehhanisme ja aktiivset koordineerimist komisjoni teiste poliitikavaldkondadega⁽¹⁴⁾. Edasi liikumiseks on tarvis tõhusamat dialoogi ja koostööd kodanikuühiskonnaga, sh ettevõtjate ja ametiühingutega. Aktiivne tööhõivepoliitika peab tagama õiglase ülemineku⁽¹⁵⁾. Kliimapolitiitika peab tuginema nn kliimaõigluse põhimõttele, tagades kliimamuutustega kaasneva koormuse ja tulu – seoses muutuste mõjuga inimõigustele, vaesusele ja võrdsusele – õiglase jaotumise ning selle, et kannatajateks ei ole kõige haavatavamad rühmad.

4.3.2.3. Tuleb tagada, et turg toetaks majanduse üleminekut ja hinnad peegeldaksid kliimale mõju avaldava heite ja loodusvarade kasutuse tegelikke väliskulusid⁽¹⁶⁾. Võetud kohustused kaotada keskkonnakahjulikud toetused tuleb ka praktikas ellu viia ning keskkonnamaksu reformi tuleb jõulisemalt edendada. Tuleb laialdasemalt rakendada uusi detsentraliseeritud puhta energia turu mudeleid, kus tarbijatest saavad ka tootjad. Samuti võimaldab detsentraliseeritud jagamismajandus tarbijatel liikuda edasi ringmajanduse mudeli poole. Tärgava jagamismajandusega kaasneb töö mõiste

⁽¹²⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus „Pariisi protokoll – tegevuskava kliimamuutustevastaseks võitluseks pärast aastat 2020“ (ELT C 383, 17.11.2015, lk 74); arvamus „Turupõhised vahendid“ (ELT C 226, 16.7.2014, lk 1).

⁽¹³⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus „Turupõhised vahendid“ (ELT C 226, 16.7.2014, lk 1).

⁽¹⁴⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus „Ringmajandus“ (ELT C 264, 20.7.2016, lk 98).

⁽¹⁵⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus „Koalitsiooni loomine Pariisi kokkuleppe eesmärkide täitmiseks“, vastu võetud 14. juulil 2016 (ELTs veel avaldamata).

⁽¹⁶⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus „Turupõhised vahendid“ (ELT C 226, 16.7.2014, lk 1); arvamus „Energiaturu uus korraldus“ (ELT C 82, 3.3.2016, lk 13); arvamus „Uued võimalused energiatarbijatele“ (ELT C 82, 3.3.2016, lk 22).

muutumine ning sellest saab oluline tööhõive allikas. Selles uues sektoris tuleb tagada tarbijate ja töötajate õigused ning aus konkurents⁽¹⁷⁾.

4.3.3. Üleminek sotsiaalselt kaasavale ühiskonnale ja majandusele – inimväärne töö ja inimõigused (säätva arengu eesmärgid nr 1, 3, 4, 5, 8 ja 10)

4.3.3.1. Säätva arengu eesmärkide põhiülesanded on vaesuse kaotamine ja selle tagamine, et kõik saavad väärikalt ja võrdsetl oma potentsiaali realiseerida. Selles osas kajastavad säätva arengu eesmärgid Euroopa väärtusi ja sotsiaalset mudelit. Kuid lõhe Euroopa rikaste ja vaeste vahel on viimastel aastakümnetel suurenenud ning viimased kaheksa aastat kestnud majanduslangus ja finantskriis, kokkuhoiupoliitika ja teatud valdkondades struktuurireformide puudumine on tõstnud veelgi töötuse ja vaesuse määra, võimendanud veelgi ebavõrdsust ja pannud sotsiaalkaitse veelgi suurema surve alla, avaldades eelkõige mõju kõige haavatavamatele inimrühmadele.

4.3.3.2. Säätva arengu eesmärkide saavutamiseks peab EL muutma majandusparadigmat ja suunama selle kaasavama arengumudeli poole, mis jagab olemasoleva jõukuse õiglasemalt ning suurendab ka majanduslikku ja finantssektori vastupanuvõimet⁽¹⁸⁾. Tööhõive loomiseks ja majandusarengu edendamiseks peab EL looma investeeringuid soosiva keskkonna koos hästitoimiva siseturu, rahvusvahelise konkurentsivõime ja suurema sisenõudlusega.

4.3.3.3. Säätva arengu eesmärgid peaksid andma põhjuse strateegias „Euroopa 2020“ seatud vaesuse vähendamise, tööhõive ja hariduse eesmärkide taaskinnitamiseks ning tõhusamate saavutamiseviiside leidmiseks. Peamisi sotsiaalseid eesmärke – nagu inimväärne töö, vaesuse kaotamine, ebavõrdsuse vähendamine ja sotsiaalsed investeeringud – tuleb Euroopa poolaastas käsitleda võrdsetel alustel makromajanduslike kaalutlustega⁽¹⁹⁾. Komisjoni esimene Euroopa sotsiaalõiguste samba ettepanek ei sisaldanud ühtegi viidet säästva arengu eesmärkidele. Euroopa sotsiaalõiguste samba edasistes ettevalmistustöödes tuleks kaaluda säätva arengu eesmärkide hõlmamist. Komitee koostab praegu nimetatud samba kohta arvamust, milles esitab otsekoheselt oma seisukohad.

4.3.3.4. EL peab investeerima sidusamasse ja süstemaatilisesse sotsiaalse tõrjutuse, kõrvalejätuse ja vaesusega võitlemise käsitlusse, mille aluseks on inimõigused ning milles keskendutakse haavatavatele inimrühmadele ja käsitletakse ka soolist diskrimineerimist. Tuleb vastu võtta võrdse kohtlemise direktiiv⁽²⁰⁾.

4.3.3.5. Lisaks töötuse ja elanikkonna vananemisega seotud probleemidele tuleb hoolekandesüsteeme kohandada vastavalt uutele väljakutsetele, eeskätt neile, mis on tekkinud uutest tööhõivevormidest, mis pakuvad uusi tööhõivevõimalusi, kuid võivad põhjustada ka ebakindlaid töösuhteid ja palgavaesust. Tuleb ära kasutada peamiste majanduslike üleminekute pakutavaid võimalusi, st üleminekud digitaalsele, vähese CO₂-heitega ja ringmajandusele⁽²¹⁾. Tööhõivestandardid ja Euroopa miinimumsissetulek aitavad tagada territoriaalse ja sotsiaalse ühtekuuluvuse ning jõukuse ja sissetulekute õiglase jaotamise,⁽²²⁾ võttes arvesse liikmesriikide ja ELi pädevust neis küsimustes. Nii avalik kui ka erasektor peaksid ära kasutama sotsiaalsete investeeringute tohutu tööhõivepotentsiaali⁽²³⁾. Selleks, et „keegi maha ei jääks“, on vaja investeerida kvalitatiivsesse ja kaasavasse haridusse ning kvaliteetsetesse, taskukohastesse ja integreeritud teenustesse abivajajate toetamiseks.

4.3.3.6. Sotsiaalsed ettevõtted soodustavad tööturule integreerumist, pakkudes samal ajal taskukohaseid tooteid ja teenuseid ühiskondlikel eesmärkidel, nt teenuseid vähese CO₂-heitega detsentraliseeritud ringmajanduses. Neid tuleks toetada, pakkudes neile sotsiaalmajanduses äritegevuse alustamisel soodustusi ja töötades välja soosiva õiguskeskkonna⁽²⁴⁾.

⁽¹⁷⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus „Ühis- ehk osalustarbimine: 21. sajandi säästev mudel“ (ELT C 177, 11.6.2014, lk 1); aramus „Ühistarbimine ja iseregulatsioon“ (ELT C 303, 19.8.2016, lk 36).

⁽¹⁸⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus „Sotsiaalsete investeeringute mõju tööhõivele ja riigi eelarvele“ (ELT C 226, 16.7.2014, lk 21); „Tõhusate ja usaldusväärsete sotsiaalhoolekandesüsteemide põhimõtted“ (ELT C 13, 15.1.2016, lk 40).

⁽¹⁹⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus „Sotsiaalsete investeeringute mõju tööhõivele ja riigi eelarvele“ (ELT C 226, 16.7.2014, lk 21); aramus „Vaesuse vähendamine“ (ELT C 133, 14.4.2016, lk 9).

⁽²⁰⁾ COM(2008) 426 final.

⁽²¹⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus „Keskkonnahoidlik tegevuskava VKEdes jaoks/Keskkonnasäästliku tööhõive algatus“ (ELT C 230, 14.7.2015, lk 99); aramus „Digitaalühiskond: juurdepääs, haridus, koolitus, tööhõive ja võrdsete võimaluste edendamise vahendid“ (ELT C 451, 16.12.2014, lk 25); aramus „Eduka andmepõhise majanduse suunas“ (ELT C 242, 23.7.2015, lk 61).

⁽²²⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus „Euroopa miinimumsissetulek ja vaesuse näitajad“ (ELT C 170, 5.6.2014, lk 23).

⁽²³⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus „Sotsiaalsete investeeringute mõju tööhõivele ja riigi eelarvele“ (ELT C 226, 16.7.2014, lk 21).

⁽²⁴⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus „Finantsökosüsteemi loomine sotsiaalsete ettevõtete jaoks“ (ELT C 13, 15.1.2016, lk 152).

4.3.4. Üleminek jätkusuutlikule toiduainete tootmisele ja tarbimisele (säätva arengu eesmärgid nr 2, 12 ja 15)

4.3.4.1. Toit – selle kasvatamise, tootmise, tarbimise, tarnimise, transportimise, ladustamise ja turustamise viis – kujutab endast inimeste ja planeedi Maa vahelist põhjapanevat sidet ning sillutab teed kaasavale ja jätkusuutlikule majanduskasvule⁽²⁵⁾. Säätva arengu eesmärgid, eelkõige nr 2 ja 12, annavad üliolulise raamistiku ühiseks tegutsemiseks, mille eesmärk on jõuda 2030. aastaks maailma jätkusuutliku toitmiseni. On väga vaja minna üle jätkusuutlikumatele toidusüsteemidele, hõlmates kõik etapid tootmisest tarbimiseni. Tootjad peavad kasvatama rohkem toitu väiksema keskkonnamõjuga, samal ajal kui tarbijaid tuleb innustada omandama väiksema CO₂-jalajäljega toitvaid ja tervislikke toitumisharjumusi.

4.3.4.2. Ühise põllumajanduspoliitika reformi käigus on võetud kasutusele meetmete kooslus, mida võib käsitada sammuna õiges suunas⁽²⁶⁾. Jätkusuutlikele toidusüsteemidele üleminekuks on lisaks põllumajanduspoliitikale tarvis terviklikku toidupoliitikat, mis on ühendatud biomajanduse laiapõhjalise strateegiaga. Mõistes toidu tootmise ja tarbimise omavahelist seotust, tuleb välja töötada sobilik Euroopa poliitiline lähenemisviis, mille abil kaardistatakse jätkusuutlikkuse, tervise ja vastupidavuseni jõudmiseks vajalikud meetmed⁽²⁷⁾.

4.3.4.3. Sealjuures tuleb muu hulgas leida vastus küsimusele, mis tõstatati Falkenbergi aruandes: kas näiteks Euroopa põllumajanduse ekspordisuunitlus on ühildatav eesmärgiga tugevdada arenguriikide toidutööstust.

4.3.4.4. ELil tuleb etendada juhtrolli eesmärgi nr 12.3 saavutamisel, st maailmas elaniku kohta tekitatavate toidujäätmete vähendamisel poole võrra. Samal ajal kui ligi 800 miljonit inimest maailmas on näljas, näitavad andmed, et kolmandik maailmas inimtarbimiseks toodetud toidust läheb kaduma või raisku, ainuüksi ELis tähendab see 100 miljonit tonni toitu⁽²⁸⁾. Komitee tunneb heameelt komisjoni kava üle rajada sidusrühmade platvorm, et aidata kujundada vajalikke meetmeid ja jagada parimaid tavasid toidujäätmete tekke vältimise ja vähendamise valdkonnas⁽²⁹⁾.

4.3.5. Investeeringud innovatsiooni ja pikaajalise taristu uuendamisse ning säästvate ettevõtete innustamine (säätva arengu eesmärgid nr 7, 8, 9 ja 13)

4.3.5.1. Majanduse säästvamaks ümberkujundamine nõuab investeeringute ulatuslikku suunamuutust. Säätva arengu eesmärkide saavutamiseks kogu maailmas on vaja hinnanguliselt 3 triljoni USA dollari⁽³⁰⁾ väärtuses avaliku ja erasektori investeeringuid. Rahaliste vahendite koondamiseks ELi ja liikmesriikide tasandil on vaja terviklikku kava. ELi eri rahastamisprogrammid ja -algatused tuleb kokku koondada.

4.3.5.2. EL peab tõhusamalt suunama arenguriikides tehtavaid avaliku sektori investeeringuid integreeritud säästva arengu saavutamisele ning arvestama säästva arengu eesmärkide näitajatega arenguprojektide rahastamisel avaliku sektori vahenditest. Veelgi olulisem on, et EL innustaks ja soodustaks erasektori investeeringuid neis valdkondades.

4.3.5.3. Ka ELis endas vajavad säästva arengu eesmärgid märkimisväärsed investeeringud taristu ajakohastamiseks ja säästvasse ettevõtlusesse. Esimesed hinnangud säästva arengu eesmärkide rakendamise kohta ELis näitavad tõsiseid puudujääke tööstusesse, innovatsiooni ja taristusse tehtavates investeeringutes⁽³¹⁾.

⁽²⁵⁾ „FAO and the 17 Sustainable Development Goals“, <http://www.fao.org/3/a-i4997e.pdf>.

⁽²⁶⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus „Jätkusuutlikumad toidusüsteemid“ (ELT C 303, 19.8.2016, lk 64).

⁽²⁷⁾ Sealsamas.

⁽²⁸⁾ FUSIONS (2016), „Estimates of European food waste levels“, <http://www.eu-fusions.org/phocodownload/Publications/Estimates%20of%20European%20food%20waste%20levels.pdf>.

⁽²⁹⁾ Vt allmärkus 26.

⁽³⁰⁾ Säätva arengu ja rahvusvaheliste suhete instituut (IDDRI), 2015, väljaande kokkuvõte: <http://www.iddri.org/Publications/Three-commitments-governments-should-take-on-to-make-Sustainable-Development-Goals-the-drivers-of-a-major-transformation>.

⁽³¹⁾ Niestroy (2016), lk 28.

4.3.5.4. Säästvus pakub selgeid ärivõimalusi. Nende täielikuks ärakasutamiseks peaks EL looma soodsa ärikeskkonna, mis soodustab innovatsiooni, ettevõtlust ja säästvaid investeeeringuid. Osa ettevõteteid on juba alustanud, kuid ülimalt oluline on edukate säästva ettevõtluse kogemuste laiendamine ja paljundamine. Sellele üleminekule tulevad kasuks vabatahtlikud lähenemisviisid, nagu ettevõtja sotsiaalne vastutus. Neid tuleb täiendada lisameetmetega, nagu läbipaistvust suurendavad, pädevust arendavad, partnerlust soodustavad ja ettevõtete aruandlust suunavad meetmed. Komisjon peaks hindama, kas mitmeid sidusrühmi koondavad liidud erasektoriga oleksid ELi tasandil kasulik vahend.

4.3.5.5. ELi rahastamisprogrammid tuleb viia kooskõlla säästva arengu eesmärkidega. Otsustav osa on sellistel algatustel nagu Junckeri kava, samuti finantsasutustel ja riiklikel investeerimispankadel. Kapital on vaja ümber paigutada. Kapitaliturgude liit pakub võimaluse edendada säästvaid investeeeringuid⁽³²⁾. Mitmeaastase finantsraamistiku läbivaatamine annab võimaluse integreerida säästva arengu eesmärgid suurematesse ELi rahastamisvahenditesse. Tuleb soodustada pikaajalisi investeeeringuid ja eemaldada nende ees seisvad tõkked⁽³³⁾.

4.3.6. Säästva arengu edendamine kaubanduse abil (säästva arengu eesmärgid nr 12 ja 17)

4.3.6.1. Globaliseerunud majanduse tingimustes avaldab kaubandus väga olulist mõju säästvale arengule nii ELis kui ka kogu maailmas. Mitmete säästva arengu eesmärkide juures peetakse seega kaubandust ÜRO säästva arengu tegevuskava 2030 elluviimise oluliseks vahendiks. Oma teatisega „Kaubandus kõigile“ käivitas komisjon ambitsioonika tegevuskava vastutustundlikuma kaubanduse ja investeerimise saavutamiseks, et kaitsta kaubanduses sotsiaalseid ja keskkonnastandardeid ning edendada säästvat arengut⁽³⁴⁾. Säästva arengu eesmärkide rakendamine peab olema süstemaatiliselt ja tõhusalt selle tegevuskavaga seotud ning selle tulemusi tuleb jälgida.

4.3.6.2. Kõigisse ELi kaubandus- ja investeerimislepingutesse tuleks lisada ambitsioonikad kaubandust ja säästvat arengut käsitlevad peatükid, mida tuleb tõhusalt rakendada ja jõustada. Säästva arengu mõõdet tuleb tugevdada ka WTO raames⁽³⁵⁾. Parim viis sotsiaalsete, töö- ja keskkonnastandardite hõlmamiseks vabakaubanduslepingutesse on tagada lepingute läbirääkimistel, rakendamisel ja järelevalves palju aktiivsem kodanikuühiskonna osalemine⁽³⁶⁾.

4.3.6.3. Komisjon peaks võtma vastu strateegia, millega edendatakse inimväärset tööd ülemaailmsetes tarneahelates⁽³⁷⁾. Tuleb toetada mitmeid sidusrühmi koondavaid algatusi, et edendada hoolsuskohustust ülemaailmsetes tarneahelates.

4.4. Säästva arengu parem juhtimine

4.4.1. Selleks et ÜRO säästva arengu tegevuskava 2030 tulemuslikult rakendada, tuleb ELil tegevuse toetamiseks peamistes poliitikavaldkondades hinnata ja parandada horisontaalset ja vertikaalset poliitika koordineerimist. Parema juhtimine on peamine viis saavutada säästev areng⁽³⁸⁾ ning parem koordineerimine on peamine meetod, mille abil saavutada poliitikavaldkondade sidusus.

4.4.2. EL peab parandama oma poliitikameetmete sidusust ja suunama neid järjekindlalt tasakaalustatud säästva arengu poole. Olemasolevat „poliitikavaldkondade arengusidususe“ mehhanismi arengupoliitiliste kaalutluste integreerimiseks muudesse valdkondadesse tuleks kontrollida ja tugevdada ning see tuleks ümber mõtestada vahendiks, mis tagab „poliitikavaldkondade säästva arengu sidususe“, ning siduda muude horisontaalsete koordineerimispüüdlustega.

⁽³²⁾ ÜRO Keskkonnaprogrammi uuring „Building a sustainable Financial System in the European Union“, lk 5, <http://web.unep.org/inquiry>.

⁽³³⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus „Pikaajaline rahastamine“ (ELT C 327 12.11.2013, lk 11).

⁽³⁴⁾ COM(2015) 497 final.

⁽³⁵⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus „Kaubandus, majanduskasv ja areng“ (ELT C 351, 15.11.2012, lk 77); arvamus „Arengu rahastamine – kodanikuühiskonna seisukoht“ (ELT C 383, 17.11.2015, lk 49).

⁽³⁶⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus „Kaubandus kõigile“ (ELT C 264, 20.7.2016, lk 123).

⁽³⁷⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus „Inimväärne töö ülemaailmsetes tarneahelates“ (ELT C 303, 19.8.2016, lk 17).

⁽³⁸⁾ „Ultimately, it's all about governance“, volinik Timmermans'i kõne ÜRO tippkohtumisel 27. septembril 2015.

4.4.3. Komisjon peaks lisaks uurima, kuidas saaks parema õigusloome vahenditega aidata kaasa säästva arengu eesmärkide saavutamisele. Vastavalt sellele tuleks läbi vaadata mõju hindamise suunised (nt lisada säästvuse kriteerium uute õigusaktide mõjuhinnangusse).

4.4.4. Säästva arengu eesmärkide integreerimiseks kõikidesse asjakohastes poliitikavaldkondadesse peaks komisjon ELi õigusaktide läbivaatamise ja poliitikakujundamise raamistikuna kasutama ÜRO säästva arengu tegevuskava 2030 juhtpõhimõtteid, eeskätt seoses inimõigustel põhineva käsitluse ja põhimõttega, et keegi ei tohi maha jääda.

4.4.5. Tuginedes ülemaailmsetele säästva arengu eesmärkide näitajatele, mida on täiendatud asjakohaste Euroopa näitajatega, peab EL kehtestama säästva arengu eesmärkide järelevalve ja läbivaatamise süsteemi, mis on kooskõlastatud järelevalvega ELi liikmesriikides ning seotud ülemaailmse järelevalvega kõrgetasemelise poliitilise foorumi tasandil.

4.4.6. Säästva arengu eesmärkide näitajaid tuleks arvestada ka olemasolevates poliitikameetmete järelevalve ja hindamise protsessides. See kehtib eriti Euroopa poolaasta kui keskse ELi juhtimismehhanismi puhul, mida tuleb kohandada säästva arengu eesmärkide elluviimisega.

4.4.7. Säästvuse näitajate rolli tugevdamine seadusandlikus eelarveprotsessis oleks säästva arengu saavutamise oluline mõjuvahend. Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide tingimuslikkuse kriteeriumid tuleks kohandada säästva arengu eesmärkide elluviimisega.

4.4.8. Tuleks toetada Euroopa säästva arengu võrgustiku algatust luua liikmesriikide vaheline vastastikuse õppe platvorm.

4.4.9. EL ise peaks näitama üles initsiatiivi ja tutvustama esimese piirkondliku organisatsioonina oma vabatahtlikku hinnangut 2017. aasta kõrgetasemelisel poliitilisel foorumil. Lisaks peaks EL avaldama iga-aastaseid aruandeid, milles kirjeldatakse, kuidas ELi sise- ja välistegevus aitab kaasa säästva arengu eesmärkide saavutamisele kõrgetasemelise poliitilise foorumi aastateema raames⁽³⁹⁾. Vabatahtliku hinnangu ja temaatiliste aruannete koostamise ja esitamise tuleb Euroopa säästva arengu foorumi kaudu täielikult kaasata ka kodanikuühiskond.

5. Kodanikuühiskond kui tõukejõud

5.1. ÜRO säästva arengu tegevuskava 2030 nõuab üleminekut **mitme sidusrühmaga juhtimismudelile**, milles on suurem roll kodanikuühiskonnal. Säästva arengu eesmärgid on võimalik saavutada üksnes juhul, kui kodanikuühiskond ja muud sidusrühmad asuvad aktiivselt juhtrolli ja võtavad vastutuse. Kodanikuühiskond tuleb kaasata kohalikul, piirkondlikul ja riiklikul tasandil kuni ELi ja kõrgetasemelise poliitilise foorumi tasandini ning kõigis etappides kuni rakendamiseni välja.

5.2. **ELi ja selle liikmesriikide** jaoks soovitab komitee luua **Euroopa säästva arengu foorumi**, et kaasata mitmesugused kodanikuühiskonna organisatsioonid ja sidusrühmad säästva arengu eesmärkide elluviimise ELis ning selle järjepidevasse järelevalvesse ja läbivaatamisse⁽⁴⁰⁾. Esmase ülesandena peaks foorum hõlbustama kodanikuühiskonna dialoogi protsessis, mis peaks kaasa tooma üldise ELi säästva arengu strateegia.

5.3. Komisjon peaks kehtestama konkreetse programmi ja eelarverea, et toetada kodanikuühiskonna organisatsioonide suutlikkuse suurendamist, et nad saaksid sellest protsessist täies mahus osa võtta. Olemasolevad suutlikkuse suurendamise programmid peavad olema selgemalt avatud kodanikuühiskonna organisatsioonide jaoks, kes tegelevad siseriiklike probleemidega ning teevad nn ühendamise tööd seoses strateegia välis- ja sisekomponentide, säästva arengu eesmärkide integreerimise ja juhtimisküsimustega.

Brüssel, 21. september 2016

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Georges DASSIS

⁽³⁹⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus „Tegevuskava aastani 2030 – säästva arengu ülemaailmsetele eesmärkidele pühendunud Euroopa Liit“, ELTs veel avaldamata.

⁽⁴⁰⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus „Euroopa kodanikuühiskonna säästva arengu foorum“ (ELT C 303, 19.8.2016, lk 73).

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Tulevikukindlad õigusaktid“**(ettevalmistav arvamus)**

(2016/C 487/07)

Raportöör: **Christian MOOS**Kaasraportöör: **Denis MEYNENT**

Konsulteerimistaotlus	Eesistujariik Slovakkia, 14.3.2016
Õiguslik alus	Euroopa Liidu toimimise lepingu artikkel 304
Vastutav sektsioon	Allkomitee „Tulevikukindlad õigusaktid“
Vastuvõtmine allkomitees	7.9.2016
Vastuvõtmine täiskogus	21.9.2016
Täiskogu istungjärk nr	519
Hääletuse tulemus	213/2/5
(poolt/vastu/erapooletuid)	

1. Järeldused ja soovitused

1.1. Eesistujariik Slovakkia kutsus komiteed üles avaldama oma arvamust teemal „Tulevikukindlad õigusaktid“. See uus mõiste on kooskõlas muude komisjonile ja kaasseadusandjatele esitatud konkreetsete nõudmistega, mille eesmärk on tagada õigusaktide parem vastavus muu hulgas ELi konkurentsivõimele ning VKEde ja mikroettevõtete eripära arvessevõtmine, mille kohta Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on mitmel korral väljendanud oma seisukohta.

1.2. Komitee märgib, et tehakse jõupingutusi ELi õigusaktide kvaliteedi parandamiseks ja et neid tuleks tõhustada.

1.3. Komitee leiab, et kvaliteetsed, lihtsad, mõistetavad ja sidusad õigusaktid „on oluline integratsioonitegur, mitte koormus ega kulu, mida on vaja vähendada“. Nad on hädavajalikud selleks, et luua jätkusuutlikku majanduskasvu ning soodustada innovatsiooni ja ettevõtjate, sealhulgas VKEde konkurentsivõimet ning kvaliteetsete töökohtade loomist.

1.4. Peatükis 2 määratletud innovatsioonipõhimõtte on samuti kooskõlas õigusloome kvaliteedi ja tulemuslikkuse programmi (REFIT) käsitusviisiga. Komitee tuletab meelde parema õigusloome programmi juba määratletud ja rakendatud põhimõtteid ning rõhutab, et kõnealune uus põhimõtte ei tohi muutuda nende suhtes ülimuslikuks ning seda tuleks kohaldada arukalt ja ettevaatlikult, eriti sellistes valdkondades nagu sotsiaalkaitse ja keskkonnakaitse, tervishoid ja tarbijakaitse.

1.5. Komitee soovitab uurida heade tavade vahetamise teel innovatsioonipõhimõtte pakutavaid võimalusi.

1.6. Innovatsioon on üks säästva arengu vajalikke eeltingimusi Euroopas. Seega tuleb kehtestada innovatsiooni toetav regulatiivne raamistik, kuigi puudub otsene seos innovatsiooni ja reguleeriva raamistiku vahel. Lisaks õigussätetele on tarvis võtta ka innovatsiooni edendamisele ja arendamisele suunatud meetmeid (haldusmeetmed, maksustamine, investeerimiskava jne).

1.7. Euroopa õigusloome eesmärk peab alati olema sellise õigusraamistiku loomine, mis võimaldaks ettevõtjatel ja kodanikel siseturu eeliseid ära kasutada ning vältida tarbetut halduskoormust. Euroopa õigusaktid on tulevikukindlad, kui need on ennetavad ja ettenägelikud, ning komitee toetab kohanemisvõimelist õigusloomet. Komitee leiab, et tulevikukindlad Euroopa õigusaktid peavad põhinema ühenduse meetodil.

1.8. Tuleb vältida reguleerimisest tulenevaid asjatuid kulusid. Reguleerimise kulud peavad olema proportsionaalsed sellest saadavate tuludega.

1.9. Komitee on veendunud, et kõik õigusaktid peavad olema avalike poliitiliste arutelude tulemus. Kodanikuühiskonnal ja sotsiaalpartneritel on selles väga oluline roll ning tuleb kehtestada sobiv raamistik kvaliteetse sotsiaal- ja kodanikuühiskonna dialoogi tagamiseks, milles võetaks nõuetekohaselt arvesse väljendatud seisukohti.

1.10. Komitee märgib, et tulevikukindel ei pea olema ainult õigusaktide sisu, vaid ka õigusloomeprotsess, et see vastaks ettevõtjate ja kodanike vajadustele.

1.11. Tulevikukindlad õigusaktid peavad olema kindla eesmärgiga, alati kooskõlas aluslepingus sätestatud eesmärkidega ja paindlikud nende ülevõtmise osas riiklikku õigusse. Nendega ei minda üksikasjadesse, vaid piirduakse raamistiku sätestamisega, mis tuleb õigeaegselt ja sobival viisil riiklikul tasandil üle võtta, konsulteerides ka sotsiaalpartnerite ja kodanikuühiskonna esindusorganisatsioonidega ning võttes arvesse nende seisukohti. Aegumisklauslite (*sunset clause*) kasutamist tuleks eelnevalt rohkem analüüsida.

1.12. Komitee pooldab subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse põhimõtete selgitamist, kuna seadusandlike algatuste vastased kasutavad neid vahel argumentidena, ilma et see oleks piisavalt põhjendatud.

1.13. Kodanikuühiskond peab olema tulevikukindlate õigusaktide häälekanaja. Komitee on sobiv vahendaja seadusandja ning kodanikuühiskonna organisatsioonide ja sotsiaalpartnerite vahel.

1.14. Komitee rõhutab mõjuhinnangute, sh VKE-testi olulisust liikmesriigi ja ELi tasandil ning seda mis tahes seadusandliku või muu kui seadusandliku algatuse puhul, nii et poliitilised otsused tehtaks täiesti teadlikult ja konkreetse teabe alusel. Mõjuhinnangud on küll abiks poliitiliste otsuste tegemisel, ent nad ei saa otsuseid asendada.

1.15. Komitee nõuab, et temaga konsulteeritaks, kui komisjon, parlament ja nõukogu lepivad kokku seadusandlike ettepanekute tagasivõtmises, kuna on oluline hinnata selliste tagasivõtmiste materiaalseid ja immateriaalseid tagajärgi.

1.16. Komitee arvab, et nõukogu peab muutuma läbipaistvamaks ning et aluslepingute tulevase reformiga tuleks üritada parandada nõukogu otsuste sidusust. Parlamendi õigusi tuleb tugevdada.

1.17. Komitee leiab, et vajalik on kasutada rohkem tõhustatud koostööd, ilma et see nõrgestaks institutsioone.

1.18. Komitee rõhutab, et ta peab osalema nõuandeprotsessides, mis peavad kaasnema majandus- ja rahaliidu süvendamisega. Euroopa Parlament ja nõuandvad organid peaksid olema Euroopa poolaasta tsüklisse paremini integreeritud.

1.19. Komitee pooldab kiirendatud seadusandliku menetluse kasutamist kolmepoolsete läbirääkimiste raames üksnes hädaolukorras.

2. Üldmärkused

2.1. Eesistujariik Slovakkia kutsus komiteed tulevikukindlate õigusaktide kohta arvamust avaldama ja kaaluma seda, kuidas EL saaks õigusakte parandada, et kohandada neid praegusel kiirete muudatuste ajal paremini majanduse ja ühiskonna vajadustega. Eesistujariik soovib teada, kuidas hoida reguleerimisega seotud kulud ettevõtjate jaoks mõistlikud, jätmata tähelepanuta aluslepingute eesmäärke.

2.2. Euroopa õigusaktid on tulevikukindlad, kui ta on ennetavad ja ettenägelikud ning pakuvad võimalikult palju selgust ja õiguskindlust. Komitee toetab seega kohanemis- ja ettenägemisvõimelisi õigusakte.

2.3. Reguleerimine on vajalik ka siis, kui soovime saavutada aluslepingutest tulenevaid poliitilisi eesmäärke. Euroopa Liit on sotsiaalne turumajandus ning teatavad eeskirjad toovad seega kaasa kulu ettevõtjate jaoks, näiteks ohutuse ja töötervishoiu valdkonnas. Majanduslike ja sotsiaalsete eesmärkide vaheline tasakaal tagab ühiskondliku rahu Euroopas. Tulevikukindlate õigusaktidega tuleb seda tasakaalu austada ning edendada majanduslikku, sotsiaalselt ja territoriaalset ühtsust ning liikmesriikidevahelist solidaarsust.

2.4. Komitee toetab ja rõhutab vajadust tugevdada Euroopa õigusaktide legitiimsust parema õigusliku reguleerimise teel, ent rõhutab ka seda, et tulevikukindluse mõistmine ei vii õigusloomeprotsessi depolitiseerimiseni. Komitee on veendunud, et kõik õigusaktid peavad olema poliitiliste arutelude tulemus. Selleks tuleb arvesse võtta kodanikuühiskonna ja sotsiaalpartnerite olulist rolli sotsiaaldialoogi raames.

2.5. Euroopa õigusaktid on tulevikukindlad, kui kodanikud peavad neid legitiimseks. Need peavad põhinema esindatusel, konsensusel ja osalemisel ning nad peavad olema võimelised andma tulemusi või pakkuma lahendusi ühisele probleemile.

2.6. Komitee leiab, et Euroopa õigusloomeprotsessi peaks Lissaboni lepingu raames ja vajaduse korral ka uue lepingu raames läbi vaatama, et Euroopa poliitikameetmed annaksid paremaid tulemusi. Komitee soovib rõhutada just tulevikukindlate õigusaktide seda aspekti, see tähendab õigusaktide kvaliteeti, legitiimsust, läbipaistvust ja kaasavat olemust.

2.7. Komitee märgib, et tulevikukindel ei pea olema ainult õigusaktide sisu, vaid ka õigusloomeprotsess, et see vastaks ettevõtjate ja kodanike vajadustele. Teiste sõnadega taandub küsimus demokraatiale Euroopa tasandil.

2.8. Valitud rahvaesindajate poliitiline tahe ja valikud on seega otsustava tähtsusega. Iga õigusakti saab analüüsida, võttes aluseks selle suutlikkuse muuta poliitiline tahe tegudeks ja hinnates selle demokraatlikkust. Komitee teeb seega ettepaneku uurida mitte ainult õigusaktide sisu, vaid ka nende vormi.

2.9. Uus tulevikukindlate õigusaktide mõiste on seotud teiste algatustega, mille eesmärk on õigusakte parandada. Komitee on mitmel korral oma arvamustes⁽¹⁾ avaldanud seisukohta parema õigusloome programmi ning õigusloome kvaliteedi ja tulemuslikkuse programmi (REFIT) kohta⁽²⁾. Komitee peab vajalikuks tuletada meelde oma arvamust proaktiivse lähenemisviisi kohta õigusloomele⁽³⁾.

2.10. Parema õigusloome programmi ning õigusloome kvaliteedi ja tulemuslikkuse programmi (mille käivitas 2012. aastal Euroopa Komisjon, et hinnata kehtivate õigussätete halduskoormust ning vajaduse korral see kõrvaldada) rakendamine on 2016. aasta jaanuarist 2017. aasta juunini ametis oleva eesistujariikide kolmiku (Madalmaad, Slovakkia ja Malta) prioriteet. On selge, et tulevikukindlate õigusaktide idee on kooskõlas kõnealuste programmide põhimõtetega.

2.11. Komitee märgib, et tehakse jõupingutusi ELi õigusaktide kvaliteedi parandamiseks, ja rõhutab vajadust neid tõhustada. Komitee võttis teadmiseks komisjoni 19. mai 2015. aasta teatise⁽⁴⁾ ja 13. aprilli 2016. aasta institutsioonidevahelise parema õigusloome kokkuleppe,⁽⁵⁾ ent tõdeb, et teda ei kaasatud kokkuleppe väljatöötamisse.

2.12. Komitee leiab, et komisjoni, parlamendi ja nõukogu tagatavad kvaliteetsed, lihtsad, mõistetavad ja ühtsed õigusaktid on vältimatu tingimus, et luua jätkusuutlikku majanduskasvu ning soodustada innovatsiooni ja ettevõtjate, sealhulgas VKEde ja mikroettevõtjate konkurentsivõimet ning kvaliteetsete töökohtade loomist. Lisaks on oluline viia kõikides valdkondades täielikult ellu Euroopa väikeettevõtlusalgatus „*Small Business Act*“.

2.13. Euroopa õigusaktid on oluline integratsioonitegur, mitte koormus ega kulu, mida on vaja vähendada. Kui need on proportsionaalsed, tagavad need hoopis kaitse, edendamise ja õiguskindluse kõigile Euroopa sidusrühmadele ja kodanikele⁽⁶⁾.

2.14. Komitee tuletab meelde, kui olulised on juba määratletud põhimõtted sobivate õigusaktide tagamisel. Muu hulgas on tegu õigeaegse rakendamise põhimõttega, subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse põhimõtetega, ettevaatuspõhimõttega, prognoositavuse põhimõttega, põhimõttega „kõigepealt mõtle väikestele“, konkurentsivõime välismõõtmelise ja siseturu testi põhimõtetega.

2.15. Viimasel ajal on nõukogu jaoks prioriteediks saamas õigusaktide uus aspekt: innovatsioonipõhimõte. Kõnealune põhimõte, mis hõlmab seda, et õigusaktide koostamise ja läbivaatamise ajal arvestatakse nende mõjuga teadusuuringutele ja innovatsioonile, on üks arvukatest kriteeriumidest, mis võimaldavad hinnata komisjoni seadusandlikke ettepanekuid tehnika, tehnoloogia ja teaduse valdkonnas. Sellegipoolest tuleb seda kasutada arukalt ja ettevaatlikult, eelkõige sotsiaalkaitse, keskkonnakaitse, tervishoiu ja tarbijakaitse valdkondades.

⁽¹⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamuste ja teabearuannete loetelu..

⁽²⁾ ELT C 230, 14.7.2015, lk 66 ja ELT C 303, 19.8.2016, lk 45.

⁽³⁾ ELT C 175, 28.7.2009, lk 26.

⁽⁴⁾ „Parem õigusloome paremate tulemuste saavutamiseks – ELi tegevuskava“ – COM(2015) 215 final.

⁽⁵⁾ „Parem õigusloome“ (ELT L 123, 12.5.2016, lk 1).

⁽⁶⁾ ELT C 303, 19.8.2016, lk 45.

2.16. Konkurentsivõime nõukogu järeldustest⁽⁷⁾ tuleneb, et „tuleks kohaldada nn innovatsioonipõhimõtet, mille kohaselt võetakse teadusuuringutele ja innovatsioonile avalduvat mõju arvesse kõigis poliitikavaldkondades õigusaktide väljatöötamise ja läbivaatamise käigus“. Sama mõtet väljendab ka eesistujariigi Slovakkia taotlus ja Euroopa Poliitikauuringute Keskuse⁽⁸⁾ hiljutine uuring, mille kohaselt võib liiga rangete eeskirjade kehtestamine takistada investeringuid ja pidurdada innovatsiooni. See tõlgendus on kooskõlas ka õigusloome kvaliteedi ja tulemuslikkuse programmiga.

2.17. Komitee leiab, et selle uue põhimõtte sisu peab olema eelnevalt määratletud ning selle kasutamine hoolega täpsustatud.

2.18. Komitee arvates peab innovatsioonipõhimõttel olema sama osakaal kui teistel kriteeriumidel, mis on esitatud punktis 2.14 ja mida komisjon kasutab seadusandlike ettepanekute mõju analüüsimisel. Seega tuleb leida tasakaal innovatsioonipõhimõtte ja teiste kriteeriumide vahel ning jälgida, et see ei muutuks nende suhtes ülimuslikuks.

2.19. Komitee soovib eesistujariigil Slovakkial jätkata heade tavade vahetamise teel innovatsioonipõhimõtte võimaluste uurimist. Komitee soovib, et selle alusel saaks komisjon uue põhimõtte võimaluste ja mõju kohta hinnangu anda.

2.20. Euroopa õigusaktide eesmärk peab alati olema sellise õigusraamistiku loomine, mis võimaldaks ettevõtjatel ja kodanikel siseturul ja selle vabaduste eeliseid ära kasutada, see tähendab edendada Euroopas innovaatilisi jõude. See tähendab ka tarbetu halduskoormuse vältimist; samal ajal tuleb halvasti koostatud, vananenud ja koormavad eeskirjad läbi vaadata või tühistada.

2.21. Komitee arvates peavad reguleerimise kulud olema proportsionaalsed sellest saadavate tuludega. Kulud ja tarbetud halduskoormust tuleb ettevõtjate, kodanike ja eeskirjade täitmise eest vastutavate haldusasutuste huvides vältida. On oluline, et reguleerimise netotulu ja lisaväärtus on suuremad kui selle maksumus ettevõtjate või ühiskonna jaoks üldiselt.

3. Tulevikku suunatud ettepanekud tulevikukindlate õigusaktide nimel

3.1. Komitee toonitab, et tulevikukindlate õigusaktide mõiste tuleb paremini määratleda. Selles tuleb austada Euroopa Liidu väärtusi ja eesmärke kooskõlas Lissaboni lepingu artiklitega 1 ja 2. Seega peab innovatsioonipõhimõtte, mis on üks eesistujariigi Slovakkia prioriteete⁽⁹⁾ ning seega tihedalt seotud uute tulevikukindlate õigusaktide mõistega, olema vastutustundlik.

3.2. Innovatsioon on üks Euroopa säästva arengu vajalikke eeltingimusi Kõikide, nii Euroopa kui ka riiklike õigusaktidega tuleks vältida tarbetu koormuse tekitamist ettevõtjatele, eelkõige VKEdele, kellel on vähe vahendeid. Innovatsioon ja konkurentsivõime on Euroopa sotsiaalse turumajanduse edu aluseks. Innovatsioon vajab kvaliteetset õigusraamistikku. Õigusaktide ja innovatsiooni vastastikune mõju on keeruline ja seda ei saa vaadelda üksnes kvantitatiivsest vaatenurgast rohkemate või vähemate õigusnormide mõttes⁽¹⁰⁾.

3.3. Komitee leiab, et tuleb rohkem analüüsida aegumisklauslite kasutamist Euroopa õigusaktides, et vältida tulevase bürokraatiaga seotud takistusi.

3.4. Tulevikukindlad õigusaktid peavad olema kindlaeesmärgiga, alati kooskõlas aluslepingute eesmärkidega ning paindlikud ülevõtmise osas riiklikku õigusse, austades eespool nimetatud põhimõtteid. Sellega ei minda üksikasjadesse, vaid piirdatakse raamistiku sätestamisega, mida võidakse vajaduse korral täiendada kas muude kui seadusandlike vahenditega või siis riiklike reguleerivate asutuste või sotsiaalpartnerite tegevusega või eneseregulatsiooni kavade, seejuures on viimati nimetatud kavad endiselt asjakohase taseme seadusandja kontrolli all.

3.5. Komitee pooldab subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse põhimõtete selgitamist. Subsidiaarsuse austamine või pigem pädevuste jaotus on ELi kui ühise õigusruumi hea toimimise jaoks esmatähtis. Sellele vaatamata kasutavad seadusandlike algatuste vastased neid kahte põhimõtet vahel argumentidena, ilma et see oleks piisavalt põhjendatud. Tuleb täpsustada kriteeriumid, millega määratakse kindlaks subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse põhimõtete rakendamine. Euroopa Liidu õigusruum peab olema ühtne ja jagamatu.

⁽⁷⁾ Konkurentsivõime nõukogu 26. mai 2016. aasta järeldused (punkt 2), http://www.consilium.europa.eu/register/et/content/out/?&typ=ENTRY&i=ADV&DOC_ID=ST-9580-2016-INIT.

⁽⁸⁾ Euroopa Poliitikauuringute Keskus on Brüsselis asuv analüüsirühm.

⁽⁹⁾ <http://www.eu2016.sk/data/documents/presidency-programme-eng-final5.pdf>.

⁽¹⁰⁾ „Better regulations for innovation-driven investment at EU level“ (Innovatsioonile suunatud investeringute reguleerimise parandamine Euroopa tasandil), komisjoni talituste töödokument (https://ec.europa.eu/research/innovation-union/pdf/innovrefit_staff_working_document.pdf).

3.6. Komitee leiab, et õigusaktide kvaliteedi parandamiseks on vaja uurida kõigepealt seadusandlikku protsessi Euroopa tasemel. Mitmesuguste algatustega soovitakse seadusandlikku protsessi parandada, ent selle protsessi sidusrühmad ei ole vahendites kokku leppinud. Komitee viitab komisjoni suunistele parema õigusloome programmis (19. mai 2015) ning institutsioonidevahelisele kokkuleppele (detsember 2015/16, aprill 2016), Broki-Bresso raportile (veebruar 2016), Hübneri raportile (märts 2016), Giegoldi raportile (2011. aasta mai lõpp) ja Corbetti raportile (kavas 2016. aasta detsembriks) ning iseäranis Euroopa väikeettevõtlusalgatusele „Small Business Act“ (veebruar 2011). Ta juhib ka tähelepanu liikmesriikide valitsuste ja parlamentide ettepanekutele ja algatustele, näiteks Rahvusvahelise Euroopa Liikumise ja Euroopa föderalistide algatustele, ning teadusasutuste ja analüüsirühmade arvamustele.

3.7. Organiseeritud kodanikuühiskonnal on Euroopa avaliku arvamuse arengus otsustav tähtsus. Euroopa vajab vähem killustatud avalikku arvamust, mis oleks tulevikukindlate õigusaktide hääletoru. Organiseeritud kodanikuühiskonna esindusorganina Euroopas on komiteel head võimalused konsensuse hõlbustamiseks erinevate kodanikuühiskonna osalejate vahel kõigil tasanditel, sealhulgas ka liikmesriikides. Täpsemalt on ta oluline vahendaja seadusandja ja kodanikuühiskonna organisatsioonide ja sotsiaalpartnerite vahel.

3.8. Komitee on teadlik mõjuhinnangute tähtsusest iseäranis VKEdes jaoks. Neid tuleb seadusandlikus protsessis arvesse võtta, ent samas ei saa nad asendada poliitilist protsessi.

3.9. Raskesti mõistetavate või isegi raskesti rakendatavate seaduste lihtsustamine või liigseks muutunud eeskirjade kõrvalejätmine võib olla kodanikele ja majandusjõududele kasulik, aidates nii kaasa kasvu ja kvaliteetsete töökohtade loomist soodustavale keskkonnale (*enabling environment*). Komitee soovib siiski, et temaga konsulteeritaks, kui komisjon, parlament ja nõukogu lepivad kokku seadusandlike ettepanekute tagasivõtmises. Selles kontekstis on oluline hinnata selliste tagasivõtmiste materiaalseid ja immateriaalseid tagajärgi ning teavitada nendest komiteed.

3.10. Lissaboni lepingu eesmärk on tugevdada Euroopa Parlamendi rolli ja ühenduse meetodit. Kriisi järel on Euroopa Ülemkogust saanud Euroopa institutsioonilise süsteemi nurgakivi. Komitee leiab, et see kõrvalekalle tuleks parandada. Tulevikukindlad Euroopa õigusaktid peavad põhinema ühenduse meetodil.

3.11. Nõukogu koosseisude kohtumised, mis toimivad kvalifitseeritud häälteenamuse alusel, peaksid suurema läbipaistvuse ja demokraatia nimel olema avalikud. Kvalifitseeritud häälteenamuse alusel hääletamine peaks nõukogu otsuste puhul olema reegel. Komitee leiab lisaks, et aluslepingute tulevase reformiga tuleks püüda parandada nende otsuste ühtsust, mida teeb nõukogu, mille koosseisudega edendatakse praegu osaliselt vastuolulisi poliitikasuundumusi, millel on selged tagajärjed õigusaktide kvaliteedile.

3.12. Euroopa Parlamendi õiguste laiendamine, mis on sätestatud aluslepingutes, kuid ei väljendu veel realses tegevuses, tuleb võimalikult kiiresti ellu viia. Nii tuleks Lissaboni lepinguga (ELi toimimise lepingu artikkel 225) kehtestatud piiratud algatusõigust kooskõlas selle lepingu tingimustega rohkem rakendada. Komisjonipoolne tagasilükkamine peab olema võimalik ainult vormilistel põhjustel, eelkõige siis, kui pädevus ei ole piisav.

3.13. Erineva tempoga integratsioon on ELis juba pikka aega tegelikkus ning need erinevused on vältimatud ka tulevikus, arvestades liikmesriikide arvu. Selles kontekstis leiab komitee, et on vajalik kasutada rohkem tõhustatud koostööd. Samal ajal tuleb vältida seda, et ELi institutsioone nõrgestaks Euroopa integratsiooniprojektide muutuv geomeetria. Tõhustatud koostöö peaks toimima kvalifitseeritud häälteenamuse alusel.

3.14. Komitee toetab Euroopa Parlamendi taotlust muuta majandus- ja rahaliit „tõhusaks ja demokraatlikuks majandusvalitsuseks“ ning nõuab taas, et komitee osaleks konsultatsiooniprotsessides, mis peavad kaasnema majandus- ja rahaliidu süvendamisega, kui sellesse soovitakse kaasata ka kodanikuühiskonda.

3.15. Komitee on seisukohal, et kolmepoolse kohtumise raames kasutatavat kiirendatud seadusandlikku menetlust tohiks rakendada vaid kiireloomulistel juhtudel, mis on vastavuses ka aluslepingu tingimustega. Erinevalt Euroopa Parlamendi komisjonidest ei ole kolmepoolsed kohtumised ei läbipaistvad ega juurdepääsetavad. Seadusandliku protsessi piiramine ühele lugemisele viib kodanikuühiskonna osaluse piiramiseni.

3.16. Komitee leiab, et pärast finantskriisi ja eurokriisi loodud vahendid ja menetlused peavad olema paremini Euroopa õigusraamistikku integreeritud. Euroopa Parlament ja sellised organid nagu Euroopa Regioonide Komitee ning Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee tuleb paremini Euroopa poolaasta tsüklisse integreerida. Euroopa stabiilsusmehhanism tuleb ühendada ELi õigusraamistikuga.

3.17. Delegeeritud õigusaktide puhul peab Euroopa Komisjon muutma oma otsuste tegemise protsessi läbipaistvamaks (vt ELi toimimise lepingu artikkel 290), nagu komitee on korduvalt toonitanud.

Brüssel, 21. september 2016

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Georges DASSIS

III

(Ettevalmistavad aktid)

EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEE

KOMITEE TÄISKOGU 519. ISTUNGJÄRK 21.–22. SEPTEMBRIL 2016

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamuse teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv tollieeskirjade rikkumisi ja asjaomaseid karistusi käsitleva liidu õigusraamistiku kohta“

[COM(2013) 884 final – 2013/0432 (COD)]

(2016/C 487/08)

Pearaportöör: **Antonello PEZZINI**

Konsulteerimistaotlus	Euroopa Parlament, 22.6.2016
Õiguslik alus	Euroopa Liidu toimimise lepingu artikkel 114
Vastutav sektsioon	ühtse turu, tootmise ja tarbimise sektsioon
Vastuvõtmine täiskogus	21.9.2016
Täiskogu istungjärk nr	519
Hääletuse tulemus	173/0/3
(poolt/vastu/erapooletuid)	

1. Järeldused ja soovitused

1.1. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on alati väitnud, et tõhus tolliliit on oluline element Euroopa integratsiooniprotsessis, et kindlustada kaupade vaba liikumine turvalisel ja läbipaistval viisil, järgides konkurentsieeskirju, kaitstes võimalikult suurel määral tarbijaid ja keskkonda ning võideldes tõhusalt rikkumiste, pettuste ja võltsimiste vastu, ning et soodustada seadusliku kaubanduse arengut.

1.2. Komitee toetab veendunult komisjoni ettepaneku eesmärke, eeldusel et soovitatud meetmete eesmärgid on järgmised:

- teha esimene samm Euroopa tõhusa ühtse tollisüsteemi suunas, mida iseloomustab ühtne juhtimine, ühised tolliga seotud haldus- ja kohtuorganid, nagu Euroopa Tollikohus, ühine tolliseadustiku õigusnormide kogum, ühtne arvutisüsteem koos ühtse vastavuskontrolliga, õigusnormide ühetähenduslik tõlgendamine, et toetada ELi sise- ja väliskaubanduse arengut;
- tagada kindlustunne õigusaktide ja nende ühtse rakendamise osas kogu liidus ühtse süsteemi kaudu, mis hõlmab rikkumiste avastamist ja süüdistuse esitamist, tsiviil- ja mittekriminaalseid karistusmeetmeid, mis on proportsionaalsed tasumata tollimaksudega ja rikkumiste raskusastmega ühtse miinimum- ja maksimummäära raames, sealhulgas mitterahalise karistuse võimalus;

- lisada õigusakti lahutamatu osana ühised rikkumiste ennetamise ja vältimise tugevdatud süsteemid, mida toetavad info- ja kommunikatsioonitehnoloogia vastavusmudelid ning automaatse varajase hoiatamise süsteemid;
- näha ette ühised vaidluste lahendamise ja määratud karistuste kokkuleppesüsteemid, et hõlbustada ja kiirendada Euroopa kaubanduse arengut ning vältida pikki ja kulukaid kohtumenetlusi;
- täita täpselt Maailma Kaubandusorganisatsiooni ja Maailma Tolliorganisatsiooni rahvusvahelistest raamistikest tulenevaid kohustusi.

1.3. Komitee palub direktiivi eesmärkidesse lisada, et selle vahendiga, mis võimaldab kehtestada järk-järgult, kuid kindlalt ühtse reguleerimise, kohaldamise ja tõlgendamise süsteemi, kaasneks turukontroll ja -järelvalve, mis põhineks automaatsetel rikkumiste tuvastamise mehhanismidel, takistamata Euroopa seadusliku kaubanduse arengut.

1.4. Komitee soovitab, et iga kahe aasta tagant parlamendile, nõukogule ja komiteele esitatav aruanne sisaldaks lisaks uute õigusnormide ühtse kohaldamise hindamisele piirkondlikul tasandil ettepanekut näitajate kohta järgmisteks etappideks, et luua

- tõeline Euroopa Tolliamet,
- Euroopa Tollikohus,
- tõhus ja tulemuslik ühtne tollikorpus, et ühtlustada ühtse õigusliku ja kohaldamisaluse ning ühemõttelise tõlgendamise abil tollialaste rikkumiste ja asjaomaste karistuste süsteemid.

2. Sissejuhatus

2.1. Tolliliit on Euroopa Liidu alus. Liidu tollialased õigusaktid on sisuliste ja menetlusnõuete osas alates 1992. aastast täielikult ühtlustatud. 2013. aastal võeti vastu uus tolliseadustik, määrus (EL) nr 952/2013, mis kehtib 2016. aastast.

2.2. Tollindusvaldkond kuulub regulatiivsete aspektide osas ELi toimimise lepingu artikli 3 kohaselt Euroopa Liidu ainupädevusse, liikmesriikide pädevusse kuuluvad aga kontrollide korraldamisega seotud tegevus, karistuste kohaldamise süsteem ja õiguskaitsetegevus õiguslase koostöö raames kriminaal-asjades (ELi toimimise lepingu V jaotis).

2.3. ELi tollioperatsioonid moodustavad maailma kaubandusest ligikaudu 16 %, suunates impordi ja ekspordi üle 3 500 miljardi euro väärtuses aastas. 2013. aastal koguti tollimakse 15,3 miljardi euro väärtuses, mis moodustab ligi 11 % ELi eelarvest.

2.4. Ühtlustamata riiklikud tollieeskirjade rikkumiste ja asjaomaste karistuste süsteemid võivad põhjustada ebaseadusliku kaubanduse liikumist liikmesriikidesse, kus on väiksem avastamisohu ja leebemad karistused, samal ajal kui seaduse piires tegutsevad ettevõtjad peavad kandma suuremaid kulusid, kui nad tegutsevad mitmes kohtualluvuses, kus erinevad karistusrežiimid võivad moonutada kaubavoogusid ja majandustegevusskeeme ühtsel turul ning anda eeliseid ettevõtjatele, kes tegutsevad riikides, kus tollikontroll on leebem.

2.5. Alates programmist „Toll 2013“ on analüüsitud liikmesriikide süsteeme, mida rakendatakse tollieeskirjade rikkumiste ja asjaomaste karistuste puhul, ning on leitud märkimisväärne hulk erinevusi süsteemide vahel, nagu on kinnitanud ka hiljutised põhjalikud analüüsid⁽¹⁾.

2.6. Tollieeskirjade rikkumiste vastu võitlemisel järgitakse 28⁽²⁾ erinevat õiguskorda ja haldus- või õiguslase tava, kus erinevus mõistete ja karistuste raskusastmete vahel on väga suur – ühtsuse puudumine tollieeskirjade kohaldamisel mõjutab konkurentsitingimusi, mis peaksid olema siseturul võrdsed.

2.7. Eeskirjade ebaühtlane kohaldamine on seotud eelkõige selliste valdkondadega nagu haldus- ja/või kriminaalkaristuste olemus, karistuste liigid, karistuste künnised ja rikkumiste ulatus, vaidluste lahendamise ja kokkuleppesüsteemid, vastutuse tasemed ja liigid, raskendavad või kergendavad asjaolud, menetluste tähtajad ja aegumistähtajad ning juriidiliste isikute vastutus.

⁽¹⁾ Vt „Analysis and effects of the different Member States' customs sanctioning systems“, PE 569.990 – jaanuar 2016.

⁽²⁾ Praegu.

2.8. Erinevuste kaotamine eeskirjade kohaldamisel on oluline ja käivitada tuleb ühtlustatud Euroopa tollisüsteemid vastavalt Euroopa ühtse tollisüsteemi põhimõttele, mille raames liikmesriigid kiidavad heaks tollieeskirjade rikkumiste korral kasutatava vaidluste lahendamise süsteemi vastavalt rikkumise iseloomule ja ulatusele, et vältida pikki ja mõlemale poolele kulukaid kohtumenetlusi.

2.9. Lisaks tuleb meeles pidada, et tolliliit viib ellu suure osa ELi kaubanduspoliitika meetmetest ja rakendab mitut ELi kaubandusvoogudega seotud rahvusvahelist kokkulepet, toetades liikmesriikide ametiasutuste abil olulisi horisontaalseid andmehalduse, kaubandusettevõtjate ja rakenduste juhtimise protsesse – WTO-le on juba esitatud mitu kaebust erineva kohaldamise kohta Euroopa süsteemis.

2.10. Kuna tolliliidul on tõsised toimimishäired, millega tolliliit seisab silmitsi ELi eeskirjade erineva kohaldamise tõttu, mis võib seada ohtu üldise tõhususe, on komitee juba rõhutanud, et tuleks järgida „ühtsetel, ajakohastatud, läbipaistvatel, tõhusatel ja lihtsustatud menetlustel põhinevat ühtset tollipoliitikat, millega oleks võimalik anda panus ELi majanduslikku konkurentsivõimesse ülemaailmsel tasandil“⁽³⁾.

2.11. Komitee kohaselt⁽⁴⁾ tuleb tõelise siseturu loomiseks tagada rakendussätete jõustamise kindlad tähtajad ja ELi tollieeskirjade ühtne tõlgendamine, kusjuures EL peab toimima ühtse organisatsioonina, et saavutada järgmine: ettevõtjate samasugune kohtlemine ükskõik millises ELi tolliterritooriumi punktis; volitatud ettevõtja staatuse saamise lihtsustamine; ajakohastatud teabe jagamine kõigile asjaomastele ettevõtjatele; IT-menetlused, personali kvaliteetne koolitamine. Sisuliselt peaksime suutma saavutada Euroopa ühtse tollisüsteemi.

2.12. Üksnes tõhusate sammudega Euroopa ühtse tollisüsteemi suunas ja sobivate juhtimisstruktuuride abil saab parandada endiselt keerulise ja ebaühtlase tolliliidu toimimist.

3. Komisjoni ettepanek

3.1. Komisjoni direktiivi ettepaneku peamine eesmärk on saavutada ühtlustamist käsitleva direktiivi abil ühine õigusraamistik, mille eesmärk on järgmine:

- ettevõtjate võrdne kohtlemine;
- ELi finantshuvide tõhus kaitse;
- õigusnormide tõhus kohaldamine tollieeskirjade rikkumiste ja asjaomaste karistuste puhul;
- õiguskindlus (*lex certa*) ning karistuse tingimuslikkus ja proportsionaalsus (*nulla poena sine culpa*),

tagades tollieeskirjade ühtse järgimise kogu ELis ning tollieeskirjade rikkumisi ja asjaomaseid karistusi käsitlevate õigusnormide ühtlustatud kohaldamise, et vältida riiklike rikkumis- ja karistussüsteemide liigset erinevust, mis muudaks konkurentsireegleid ja mõjutaks kaupade vaba liikumist.

3.2. ELi täitevvõim on teinud järgmise ettepaneku, arvestades ELi toimimise lepingu artiklit 33 kui valitud õiguslikku alust:

- liigitada karistatavate juhtumite pikk loetelu kolme põhikategooriasse: karistatavad juhtumid range vastutuse (mõiste sarnaneb mittesüülise vastutusega), vea või hooletuse või kelmuse korral;

⁽³⁾ Vt ELT C 229, 31.7.2012, lk 68.

⁽⁴⁾ Vt komitee arvamused ELT C 229, 31.7.2012, lk 68 ja ELT C 251, 31.7.2015, lk 25.

- kehtestada iga kategooria jaoks „tõhusate, proportsionaalsete ja hoiatavate“ karistuste skaala kooskõlas Euroopa Kohtu praktikas koostatud kriteeriumitega⁽⁵⁾;
- kehtestada kohaldatavate karistuste ulatuseks 1 % kuni 30 % kauba väärtusest või fikseeritud summa, kui rikkumine puudutab teatud seisundit või lube;
- kehtestada karistuste määramise tähtaegade vahel esinevate erinevuste kaotamiseks aegumistähtjaks neli aastat alates rikkumise päevast või rikkumise jätkumise või kordumise korral alates selle viimasest päevast;
- kehtestada haldusmenetluse peatamise mehhanismid, kui samade asjaolude põhjal algatatakse kriminaalmenetlus;
- edendada koostööd ja teabevahetust liikmesriikide vahel.

3.3. Komisjoni kolm aastat tagasi esitatud ettepanekut on kontrollinud parlament ja sellele on mitu liikmesriiki esitanud vastuväiteid. Leedu parlament esitas vastuväite, et „ettepaneku, mis ei luba võtta liidul meetmeid tollieeskirjade rikkumiste ja nende rikkumiste karistuste kohaldamise raamistiku kehtestamiseks, õiguslik alus (ELi toimimise lepingu artikkel 33)“⁽⁶⁾ ei ole kooskõlas subsidiaarsuse põhimõttega, eriti juhul, kui see ei vasta pädevuse andmise põhimõtte nõuetele, mille kohaselt sekkub liit ainult siis, kui aluslepingutega antakse õiguslik alus liidu tegevusele.

3.4. Parlament jätkas ettepaneku läbivaatamist, usaldades arvamuse koostamise siseturu- ja tarbijakaitsekomisjoni raportöörile Kaja Kallasele, kes palus õigusliku aluse laiendamist ka ELi toimimise lepingu artiklile 114,⁽⁷⁾ milles nähakse ette kohustuslik konsulteerimine komiteega, nagu on märkinud parlamendi siseturu- ja tarbijakaitsekomisjoni president komiteele esitatud konsulteerimistaotluses.

3.5. Komitee nõustub täielikult selle valikuga ja rõhutab sellise ühtse tollisüsteemi tähtsust, mis suudaks pakkuda väärtusi ja ühtsust mitte ainult siseturul, vaid ka kogu Euroopa ühiskonnale rohkem kui kunagi varem ühtse süsteemi otsingutel.

4. Üldised tähelepanekud

4.1. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on alati väitnud, et tõhus tolliliit on oluline element Euroopa integratsiooni protsessis, et kindlustada kaupade vaba liikumine kooskõlas konkurentsieeskirjadega, kaitstes võimalikult suurel määral tarbijaid ja keskkonda.

4.2. Komitee peab äärmiselt oluliseks ühist lähenemisviisi rikkumiste ühtse ennetamise, ärahoidmise ja tuvastamise ning karistuste kehtestamise ühtse juhtimissüsteemi puhul, sealhulgas vaidluste rahumeelse lahendamise süsteem, et tagada ELi õigusnormide ühtne ja mittediskrimineeriv kohaldamine kogu territooriumil, nagu on sätestatud ELi toimimise lepingu artiklis 3.

4.3. Komitee toetab kindlalt arenguprotsessi kiirendamist tõhusa ühtse Euroopa tollisüsteemi suunas, mis hõlmab ühtset juhtimissüsteemi koos Euroopa Tolliameti, ühtsete haldus- ja õigusorganite⁽⁸⁾ ning Euroopa Tollikohtuga,⁽⁹⁾ mis rajaneb Põhja-Ameerika rikkumiste käsitlemise ühtsel süsteemil, ja viimase meetmena ühtse karistussüsteemiga, mida toetab ennetus- ja vaidluste lahendamise/kokkuleppesüsteemide *ex ante* käivitamine, mille eesmärk on kulukate ja ELi kaubandust kahjustavate vaidluste piiramine/kaotamine, eriti väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate puhul.

⁽⁵⁾ Vt kohtuasjade C-382/92 ja C- 91/02 kohtuotsused.

⁽⁶⁾ Vt Leedu Vabariigi Seim – Euroopa asjade komisjoni järeldused, dokument nr ES-14-51, 9. juuli 2014, nr 100-P-71.

⁽⁷⁾ ELi toimimise lepingu artikkel 33 on seega asjakohane õiguslik alus koostöö raamistikule tolliasutuste vahel. ELi toimimise lepingu artikkel 114 on siseturu puudutavate ühtlustamismeetmete vastuvõtmise õiguslik alus. Kõnealusel artiklis osutatud ühtlustamismeetmed näevad eeltingimusena ette, et liikmesriikide õigusaktide vahel on tõenäolisi erinevusi, mis häirivad kaubandustegevust siseturul.

⁽⁸⁾ See eesmärk on juriidiliselt võimalik ELi toimimise lepingu artikli 257 alusel, mida juba kohaldab Euroopa Liidu Avaliku Teenistuse Kohus (st Euroopa töötajate töökohus), ja tulevikus kasutatakse seda ka Euroopa kaubamärkide ja patendikohtu loomisel.

⁽⁹⁾ Eeskujuks võiks võtta Ameerika Ühendriikide rahvusvahelise kaubanduse kohtu. „1980. aasta tollikohtute seadus kehtestab tervikliku süsteemi nende tsiviilhagide kohtulikuks läbivaatamiseks, mis tulenevad rahvusvahelist kaubandust mõjutavatest impordi- ja föderaalsetest tehingutest.“

4.4. Komitee kohaselt peab Euroopa tollieeskirjade ühtne kohaldamine hõlmama ka ettevõtjate vaidluste etappi nii siseturu kui ka rahvusvahelise turu küsimustes, samuti ennetavat lähenemisi, mis põhineb ainulaadsetel tõhustatud telemaatika IKT rakendustel, et vältida tuvastamisel suurt halduskoormust.

4.4.1. Komitee kordab, kui oluline on „ühtsetel, läbipaistvatel, tõhusatel, tulemuslikel ja lihtsustatud menetlustel põhineva ühtse tollipoliitika [järgimine], millega oleks võimalik tugevdada ELi majanduslikku konkurentsivõimet ülemaailmsel tasandil ja kaitsta Euroopa ettevõtete ja tarbijate intellektuaalomandit, õigusi ja ohutust“⁽¹⁰⁾.

4.5. Komitee on seisukohal, et kõikide Euroopa tollieeskirjade rikkumiste, vaidluste lahendamise ja kokkuleppesüsteemidega peaksid kaasnema meetmed, mis hõlmaksid ka kõiki teisi üldise õigusaktide kohaldamise süsteemi elemente, nagu seire, kontroll, uurimine ja järelevalve.

4.6. Komitee arvates on esmatähtis pakkuda õigus- ja kohaldamiskindlust ühtlaselt kogu ELi territooriumil rikkumiste avastamise ja süüdistuse esitamise süsteemi abil konkreetsete, täpselt määratletud kategooriate puhul ning tsiviil- ja mittekriminaalsete karistusmeetmete abil, mis on proportsionaalsed nende raskusastmega ühtse miinimum- ja maksimummäära raames, ühtlustades suuniseid ning nähes ette mitterahalised karistused.

4.7. Komitee leiab, et esimese sammuna ühiste tollieeskirjade rikkumiste ja karistuste süsteemide ühtlustamise suunas tuleks

- ühtlustada aegumistähtajad tollivõla teatamise tähtajaga, mis on kolm aastat, vastavalt tolliseadustikule;
- tagada, et rikkumiste eest karistatakse sõltuvalt süü raskusest;
- kehtestada rahatrahvid proportsionaalselt ja vastavalt tasumata tollimaksudele, mitte kauba väärtusele.

4.8. Komitee rõhutab, et tuleks tagada Euroopa turujärelevalve süsteemis olevate eri andmebaaside täielik koostalitlusvõime, et suurendada rikkumiste hoiatavat mõju ühise strateegia alusel ja ELi programmide tugeva toetuse abil, et tagada eri ametiasutuste vahel ja eri tasanditel reaalselt jagamine, eelkõige raskete rikkumiste ja karmide karistuste puhul, et tugevdada võitlust ebaseadusliku kaubanduse vastu ja hõlbustada seadusliku kaubanduse protseduure.

4.9. Vastavalt Euroopa Kohtu praktikale leiab komitee, et lisaks artiklile 33 on ka artikli 114 lisamine ettepaneku õiguslikku alusesse vastuvõetav, kuna ELi toimimise lepingu artiklis 114 sätestatud meetmete eesmärk on parandada siseturu toimimise tingimusi ning kaotada konkurentsimoonutused kooskõlas kõnealuse seadusandliku ettepaneku ideega.

4.10. Komitee kutsub tõhusa tolliliidu ootuses ELi üles tugevdama meetmeid kvalifitseeritud inimressursside loomiseks ja arendamiseks ning ELi õigusraamistiku tugevdamiseks haldussuutlikkuse suurendamise ja tolli ühistöörühma loomise kaudu, et tagada karistuste kohaldamise, vaidluste lahendamise ja kokkuleppesüsteemide kasutamise ühtsus.

4.11. Komitee soovib, et aruanne, mida komisjon peab iga kahe aasta järel esitama parlamendile, nõukogule ja komiteele, sisaldaks lisaks õigusnormide ühtse kohaldamise hindamisele liikmesriikides eelkõige ka kokkuvõtlikku ülevaadet tollialaste karistuste, heade tavade levitamise, asjakohaste teenuste tõhususe ja vastu võetud ELi õigusraamistiku tõhususe peamistest tulemusnäitajatest, et hinnata järgmisi samme **tõelise Euroopa Tolliameti, Tollikohtu ning tõhusa ja tulemusliku ühtse tollikorpuse loomise suunas.**

Brüssel, 21. september 2016

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Georges DASSIS

⁽¹⁰⁾ Vt Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus (ELT C 271, 19.9.2013, lk 66).

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega muudetakse direktiivi 2013/34/EL seoses tulumaksualase teabe avalikustamisega teatavate äriühingute ja filiaalide poolt“

[COM(2016) 198 final – 2016/0107 (COD)]

(2016/C 487/09)

Raportöör: **Victor ALISTAR**

Kaasraportöör: **Petru Sorin DANDEA**

Konsulteerimistaotlus	Euroopa Parlament, 28.4.2016 nõukogu 28.4.2016
Õiguslik alus	Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 50 lõige 1
Vastutav seksioon	majandus- ja rahaliidu, majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse seksioon
Vastuvõtmine seksioonis	8.9.2016
Vastuvõtmine täiskogus	21.9.2016
Täiskogu istungjärk nr	519
Hääletuse tulemus	204/7/16
(poolt/vastu/erapooletuid):	

1. Järeldused ja soovitused

1.1. Komitee toetab komisjoni ettepanekut, mille eesmärk on suurendada maksusüsteemide läbipaistvust riikide lõikes esitatavate aruande abil ja leiab, et kõnealune meede suurendab kodanike usaldust Euroopa Liidu vastu.

1.2. Maksustamise läbipaistvus on kasulik vahend, mis aitab teadvustada rahvusvaheliste äriühingute panust avaliku sektori tuludesse riikides, kus nad tegutsevad.

1.3. Komitee märgib, et Euroopa ja liikmesriikide ning kapitaliturgude teiste eeskirjadega juba kehtestatud maksukohustuste täitmist puudutavate konkreetsete andmete avaldamist riikide lõikes nõuavad korraga nii avalikkus kui ka äriühingud.

1.4. Õiglase majandusliku konkurentsi õhustik on tagatud, kui kõigile ühtsel turul tegutsevatele ettevõtjatele kohaldub Euroopa ühtsel turul teenitud kasumi osas võrdne maksukoormus ja seda olenemata nende organisatsioonistruktuurist maailmaturul.

1.5. Samal ajal kui komisjoni esitatud standardid selle kohta, milliseid andmeid tuleb avaldada, on minimaalsed ja madalamad kui OECD poolt kehtestatud, nõutakse direktiivi ettepanekus nende avaldamist, et tagada kooskõla asjaomaste äriühingute eetikanoormide ja avaliku aruandekohustusega kõikide ELi tarbijate, partnerite ja maksu maksjate ees. Seetõttu on komitee seisukohal, et esitatav andmekogum peab vastama OECD maksubaasi kahanemist ja kasumi ümberpaigutamist käsitlevas tegevuskavas (BEPS) sätestatud standarditele, mille on juba vastu võtnud EL ja enamik liikmesriike, arvestades, et kõnealuses õigusnormis püüeldakse läbipaistvuse poole ja selle eesmärk ei ole vähendada juba võetud rahvusvahelisi kohustusi.

1.6. Komitee on seisukohal, et maksudest kõrvalehoidumise vastu võitlemise meetmepaketis sisalduvate komisjoni õigusnormidega tuleb tagada, et suured äriühingud või rahvusvahelised ettevõtjad, kes täidavad ausalt oma maksukohustusi, ei satuks ebasoodsasse olukorda teiste rahvusvaheliste äriühingute agressiivse maksuplaneerimise tõttu.

1.7. Komitee soovib avaldada andmeid ühes rahvusvaheliselt kasutatavas keeles, mis on ka Euroopa Liidu ametlik keel, et saavutada eesmärk, milleks on anda avalikkusele reaalne juurdepääs kogu ühtset turgu puudutavatele andmetele.

1.8. Selleks et lihtsustada halduskoormust, mis on seotud andmete avaldamise ja haldamisega Euroopa Liidu tasandil, leiab komitee, et liikmesriike tuleks kohustada koostama riigipõhiste aruannete avaliku registri Euroopa tasandil standarditud süsteemi raames.

1.9. Vastavalt kohustustele, mille liikmesriigid ja komisjon on võtnud avatud valitsemise partnerluse raames, peab andmete avaldamine toimuma portaalis avatud süsteemi vormis, mis annab kodanikuühiskonnale ja ettevõtjatele juurdepääsu andmetele ja võimaldab neid hõlpsalt kasutada.

1.10. Komitee leiab, et peamiste probleemide lahendamiseks peab komisjon esitama ambitsioonikama meetmepaketi, mis järgib praegust maksude ühtlustamise lähenemisviisi ja tagab, et liikmesriikide investeerimisprogrammide, sotsiaalkaitse ja majanduskasvu jaoks vajalike vahendite kogumine on tõhus, proportsionaalne ja mittediskrimineeriv, vältides maksubaasi kahanemist, kuritarvituse ohte ja ülemäärast maksustamist teatavates jurisdiktsioonides.

1.11. Komitee on seisukohal, et 750 miljoni euro künnis on liiga kõrge ja kutsub üles seda kas vähendada või kehtestama ajakava selle järkjärguliseks vähendamiseks.

1.12. Vaja on kehtestada selgemad kriteeriumid, et määratleda hea maksuhaldustava ja määrata kindlaks maksujurisdiktsioonid, mis seda ei järgi.

2. Euroopa Komisjoni ettepanek

2.1. 2016. aasta märtsis esitas Euroopa Komisjon teatise,⁽¹⁾ mis sisaldas direktiivi ettepanekut raamatupidamisdirektiivi⁽²⁾ muutmiseks. See direktiivi ettepanek esitati maksudest kõrvalehoidumise vastase võitluse meetmepaketi raames, mille komisjon esitas 2016. aasta märtsis äriühingute läbipaistvama, õiglasema ja tõhusama maksustamise tegevuskava osana⁽³⁾.

2.2. Maksudest kõrvalehoidumise ja agressiivse maksuplaneerimise vastu võitlemine on Euroopa Komisjoni üks prioriteet. Kõnealuse komisjoni ettepanekuga soovitakse tagada, et järgitakse põhimõtet, mille kohaselt kasum maksustatakse riigis, kus see teeniti.

2.3. Kavandatud direktiivis nõutakse, et rahvusvahelised ettevõtjad, kelle käive ületab 750 miljonit eurot, avalikustaksid riikide lõikes esitatavas aruandes tasuta tulumaksu ning muu asjakohase maksualase teabe.

2.4. Kavandatud direktiiviga ei kaasne mikro- ja väikeettevõtjatele mingeid uusi kohustusi seoses tasuta tulumaksuga.

2.5. Kavandatud direktiiv, millega muudetakse direktiivi 2013/34/EL, hõlmab meetmeid, mille eesmärk on rakendada liikmesriikide tasandil ühetaoliselt OECD maksubaasi kahanemise ja kasumi ümberpaigutamise tegevuskava (*base erosion and profit shifting*, BEPS) meedet 13⁽⁴⁾. Kõnealuste sätete abil parandatakse automaatse teabevahetuse mehhanismi liikmesriikide maksuametite vahel ja lisatakse vahetatavate andmeliikide hulka andmed rahvusvaheliste ettevõtjate majandusaasta tulemuste kohta.

2.6. Komisjoni ettepanek vastab Euroopa Parlamendi üleskutsetele kehtestada Euroopa Liidu tasandil äriühingu tulumaksu suhtes riigipõhine aruandlus.

⁽¹⁾ COM(2016) 198 final.

⁽²⁾ Direktiiv 2013/34/EL.

⁽³⁾ http://ec.europa.eu/taxation_customs/sites/taxation/files/resources/documents/taxation/company_tax/anti_tax_avoidance/timeline_without_logo.png

⁽⁴⁾ <http://www.oecd.org/tax/transfer-pricing-documentation-and-country-by-country-reporting-action-13-2015-final-report-9789264241480-en.htm>

2.7. 2015. aasta juunist detsembrini pidasid komisjoni talitused ulatuslikke konsultatsioone riigipõhise aruandlussüsteemi kehtestamisega seotud ettepanekute teemal. Kokku oli konsultatsioonidel üle 400 osaleja, nende seas ettevõtjad, tööstusliidud, valitsusvälised organisatsioonid, kodanikud ja mõttekojad. Enamik avalikule konsultatsioonile vastanud isikutest kutsus ELi üles arutelu juhtima ning vajadusel minema kaugemale rahvusvahelisel tasandil kehtivatest algatustest seoses riikidepõhise aruandlusega. Enamik vastanud ettevõtjatest eelistas riikide lõikes esitatavat aruandluskorda, mis oleks kooskõlas OECD BEPSi standardiga.

2.8. Ettepanekut toetab mõjuhindang, mis sai õiguskontrollikomitee positiivse vastuvõtu osaliseks. Komitee arvamuse järel parandati mõjuhindangut mitmes mõttes.

2.9. Komisjoni hinnangul on vähemalt 6 000 rahvusvahelist ettevõtjat kohustatud koostama riigipõhise aruande, kuna nad tegutsevad ELi turul. Neist ligikaudu 2 000 on ettevõtjad, kelle peakorter asub ELis, st see on ainult murdosa Euroopa 7,5 miljonist äriühingust

3. Üldised ja konkreetsete märkused

3.1. Kavandatud direktiivis kutsutakse üles rakendama OECD BEPSi tegevuskavas⁽⁵⁾ kindlaks määratud eeskirju ühetaoliselt kõikides liikmesriikides. Tegevuskava eesmärk on võidelda agressiivse maksuplaneerimise vastu ülemaailmsel tasandil. Nagu komitee on rõhutanud varasemates arvamustes,⁽⁶⁾ tervitab ta komisjoni algatust ja toetab tema jõupingutusi, võitlemaks teatavate rahvusvaheliste ettevõtjate agressiivse maksuplaneerimise vastu, mis õõnestab liikmesriikide maksubaasi hinnanguliselt kümnete miljardite eurode ulatuses aastas.

3.2. Komisjoni maksudest kõrvalehoidumise vastase paketiga panustatakse maksutavade läbipaistvuse suurendamise ja luuakse õigustatud surve, et tagada õiglane konkurentsi ja majandustegevuse raamistik äriühingutele, kellel on maksuplaneerimise vahendid, ja neile, kes tegutsevad ainult siseturul. Käsitleva direktiiviga ei muudeta maksustamise põhimõtteid, vaid suurendatakse nende rakendamise läbipaistvust vastavalt Euroopa avalikkuse nõudmistele pärast Luksemburgi andmeleket (Luxleaks) ja nn Panama paberite skandaali.

3.3. Kavandatud direktiivi reguleerimisalast on välja jäetud 85–90 % rahvusvahelistest ettevõtjatest, kuna riigipõhine aruanne on kohustuslik vaid äriühingutele, mille käive ületab 750 miljoni euro künnise. Komitee leiab, et see künnis on liiga kõrge ja diskrimineeriv. Enamiku rahvusvaheliste ettevõtjate väljajätmine direktiivi reguleerimisalast võib aga vähendada direktiivi mõju.

3.4. Komitee on seisukohal, et 750 miljoni euro künnist tuleks järk-järgult vähendada ning et selleks tuleks mõju vahehindamise järel ette näha ajakava.

3.5. Komisjon teeb ettepaneku, et riigipõhine aruanne sisaldaks teavet, mida on üksikasjalikult kirjeldatud kavandatud direktiivi artiklis 48c. Komitee peab vajalikuks lisada seda liiki teabele ka äriühingu aruande mis tahes tegevuse kohta teatavate maksujurisdiiktsioonide territooriumil, mida on käsitletud loetelus artiklis 48 g. Et direktiivi kohaldamine annaks loodetud tulemusi, on vaja, et loetelu, mis hõlmab eelnimetatud artikli kohaselt avalikustatavat teavet, sisaldaks ka andmeid äriühingute varade ja käibe kohta, samuti kõigi tütarettevõtete ja filiaalide loetelu vastavalt OECD BEPSi standardi nõuetele.

3.6. Komisjon teeb ettepaneku, et riikide lõikes esitatav aruandlus oleks üksikasjalik ja et finantsaruandeid esitataks eraldi iga liikmesriigi kohta, kus emaettevõtjal on filiaale ja tütarettevõtteid. Väljaspool Euroopa Liitu asuvate jurisdiktsioonide osas nähakse kavandatud direktiivis ette, et teave esitataks konsolideeritult. Komitee on seisukohal, et andmete konsolideeritud esitamine võib varjata teatud agressiivse maksuplaneerimise toiminguid, mille tulemusel võib väheneda direktiivi tõhusus. Komitee soovib komisjonil ette näha üksikasjalike riigipõhiste aruannete avalikustamine kõigi maksujurisdiiktsioonide kohta, kus emaettevõtjal on filiaale ja tütarettevõtteid.

3.7. Kavandatud direktiivi ettepaneku artiklis 48 g on ette nähtud loetelu koostamine maksujurisdiiktsioonide kohta, kes keelduvad koostööst või ei täida hea maksuhaldustava nõudeid. Komitee on juba varem toetanud ideed koostada Euroopa loetelu nendest jurisdiktsioonidest, kes keelduvad kohaldamast hea maksuhaldustava nõudeid⁽⁷⁾. Praegu on suuremal osal liikmesriikidest oma loetelude ja karistuste süsteem kõnealuste jurisdiktsioonidega teostatavate finantstehingute jaoks.

⁽⁵⁾ <http://www.oecd.org/ctp/beps-actions.htm>

⁽⁶⁾ Vt Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Tegevuskava maksupettuste ja maksudest kõrvalehoidumise vastase võitluse tõhustamiseks“ (ELT C 198, 10.7.2013, lk 34) ja aramus teemal „Maksustamise vältimise vastase pakett“ (ELT C 264, 20.7.2016, lk 93).

⁽⁷⁾ Vt Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus maksustamise läbipaistvuse paketi kohta (ELT C 332, 8.10.2015, lk 64).

Komitee leiab, et ELi tasandil koostatud loetelu koos täpsete kriteeriumidega selliste jurisdiktsioonide kindlaks tegemiseks, kes keelduvad reeglitest kinni pidamast, ning kõikides liikmesriikides ühetaoliselt kohaldatavad sanktsioonid oleksid palju tõhusam vahend võitluses maksudest kõrvalehoidumise ja agressiivse maksuplaneerimise vastu. Seetõttu toetab komitee meetmeid, mille komisjon on oma strateegias esitanud.

3.8. Ettevõtjate maksustamise suurema läbipaistvuse poliitilise eesmärgi saavutamiseks soovib komitee luua liikmesriikide maksuametite hallatava avaliku riikliku registri, et võimaldada piiranguteta juurdepääsu riikide lõikes esitatud aruannetele. Tööprotsessi hõlbustamiseks ja ettevõtjate halduskoormuse vähendamiseks soovib komitee selles kontekstis luua direktiiviga liikmesriikide tasandil ühine standardformaad, mis võimaldab töödelda andmeid avatud süsteemis vastavalt avatud valitsemise partnerluse raames võetud kohustustele.

3.9. Komitee leiab ka, et ühtse maksueetikasüsteemi tagamiseks siseturul on vaja, et maksupoliitika põhineks maksustamise põhimõtete ja strateegiate suuremal ühtlustamisel, pannes suuremat rõhku põhimõttele, et kasumit maksustatakse seal, kus seda teenitakse, ka juhul, kui tegemist on liikmesriikidevaheliste tootmis- ja kaubandussuhetega.

3.10. Arvestades kodanikuühiskonna organisatsioonide korduvaid nõudmisi suurendada läbipaistvust rahvusvaheliste ettevõtjate maksustamisel, tervitab komitee komisjoni algatust lisada direktiivi sätetesse kohustus, mille kohaselt peavad liikmesriigid avalikustama riigipõhiste aruannetes sisalduvad andmed.

3.11. Kavandatud ettepanekus nähakse ette, et liikmesriik avaldab riigipõhise aruande selle liikmesriigi ametlikus keeles, mille territooriumil ettevõtte tegutseb. Komitee on seisukohal, et aruanne tuleks avaldada vähemalt ühes rahvusvaheliselt kasutatavas keeles, tagamaks, et avalikkusel on juurdepääs aruandes sisalduvale maksualasele teabele.

3.12. Pidades silmas kriisi negatiivset mõju liikmesriikide maksuametite haldussuutlikkusele, soovib komitee eraldada komisjonil ja liikmesriikidel inim- ja rahalisi ressursse, mis on vajalikud uute maksualaste eeskirjade edukaks rakendamiseks.

Brüssel, 21. september 2016

Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Georges DASSIS

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamuse teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse määrust (EL) 2016/399 riiki sisenemise ja riigist lahkumise süsteemi kasutamise osas“

[COM(2016) 196 final – 2016/0105 (COD)]

ja „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega luuakse riiki sisenemise ja riigist lahkumise süsteem Euroopa Liidu liikmesriikide välispiire ületavate kolmandate riikide kodanike riiki sisenemise ja riigist lahkumise andmete registreerimiseks ning määratakse kindlaks riiki sisenemise ja riigist lahkumise õiguskaitse eesmärgil juurdepääsu andmise tingimused ning millega muudetakse määrust (EÜ) nr 767/2008 ja määrust (EL) nr 1077/2011“

[COM(2016) 194 final – 2016/0106 (COD)]

(2016/C 487/10)

Raportöör: **Cristian PÎRVULESCU**

Konsulteerimistaotlus	Euroopa Parlament, 9.5.2016
Õiguslik alus	Euroopa Liidu toimimise lepingu artikkel 304
Vastutav sektsioon	tööhõive, sotsiaalküsimuste ja kodakondsuse sektsioon
Vastuvõtmine sektsioonis	9.9.2016
Vastuvõtmine täiskogus	21.9.2016
Täiskogu istungjärk nr	519
Hääletuse tulemus	155/2/0
(poolt/vastu/erapooletuid)	

1. Järeldused ja soovitused

1.1. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on seisukohal, et riiki sisenemise ja riigist lahkumise süsteem (Entry/Exit System – EES) oma uuel kujul on hädavajalik, kuna see pakub Euroopa tasandil lisaväärtust turvalisuse valdkonnas. Nagu ka teistes poliitika- ja seadusandluse valdkondades, edendab komitee oma arvamuste kaudu tasakaalustatud lähenemisi, mis võimaldab ühitada turvalisuse ning õigusaktide nõuetekohase kohaldamise, kaldumata seejuures kõrvale Euroopa Liidu põhiväärtustest.

1.2. Komitee leiab, et uue riiki sisenemise ja riigist lahkumise süsteemi rakendamise peavad kaasema teadlikkuse parandamise kampaaniad, mille abil selgitatakse süsteemi toimimist võimalikult täpselt, pannes rõhku isikuandmete kaitsele. Komitee soovib korraldada teavitus- ja koolituskampaaniaid nii ametiasutustele kui ka kolmandate riikide kodanikele.

1.3. Komitee peab vajalikuks süsteemi rakendamise seotud personali teavitada ning näha nende jaoks ette asjakohase koolituse. Ta soovib personali koolitamist rahalises ja institutsioonilises plaanis piisavalt toetada.

1.4. Komitee leiab, et Euroopa Liidu spetsialiseeritud asutused peaksid põhiõiguste austamist pidevalt kontrollima, ning samuti tuleks sellesse kaasata Euroopa ja liikmesriikide tasandi kodanikuühiskonna organisatsioonid.

1.5. Isikuandmete osas rõhutab komitee, et õigus nendega tutvuda, neid parandada ja kustutada tuleb selgelt määratleda ja tagada.

1.6. Komitee teeb ettepaneku viia pärast süsteemi käivitamist läbi samalaadne uuring, nagu tehti selle katseprojekti raames, millega hinnatakse süsteemi tegelikku mõju reisijatele.

2. Sissejuhatus: taust ning argumendid uue ELi riiki sisenemise ja riigist lahkumise süsteemi loomise põhjenduseks

2.1. Arvestades, et hinnanguliselt ületab 2025. aastal seaduslikult piiri 887 miljonit inimest, kellest kolmandiku puhul on tegemist kolmandate riikide kodanikega, kes reisivad Schengeni alal lühiajalise külastuse eesmärgil, on kohane piiriületust ajakohastada, võimaldamaks reisijatevooge ühiselt ja tõhusalt hallata.

2.2. Uue riiki sisenemise ja riigist lahkumise süsteemi kohaldamisala hõlmab kõiki Schengeni alasse lühiajaliseks viibimiseks (kuni 90 päeva 180 päeva jooksul) sisenevate kolmandate riikide kodanike (kelle suhtes kohaldatakse viisanõuet, kes on sellest nõudest vabastatud või kellel on ringreisiviisa (kuni üheks aastaks)) piiriületusi.

2.3. Riiki sisenemise ja riigist lahkumise süsteemi loomisega soovitakse: 1) võidelda piirikontrollimenetluses täheldatud viivitustega ning parandada nende kontrollide kvaliteeti kolmandate riikide kodanike jaoks; 2) tagada lubatud viibimisaja ületanud isikute süstemaatiline ja usaldusväärne isikutuvastus; 3) tõhustada sisejulgeolekut ning võidelda terrorismi ja raskete kuritegude vastu.

2.4. Komisjon esitas 2013. aasta veebruaris e-piire käsitlevate seadusandlike ettepanekute paketi, et ajakohastada Schengeni ala välispiiride haldust. 2013. aastast alates on toimunud mitu muudatust, mis on hõlbustanud riiki sisenemise ja riigist lahkumise süsteemi kavandamist ja kasutuselevõttu:

2.4.1. viisainfosüsteem (VIS) hakkas täies ulatuses tööle ning selle raames Schengeni ala välispiiridel tehtav viisaomanike biomeetriline kontroll on nüüd kohustuslik;

2.4.2. viisaolukorra lihtsustamist puudutavad dialoogid Lääne-Balkani riikide ning ELi ida- ja kagupiiridel asuvate riikidega viidi lõpule või neid kiirendati, mille tulemusel suureneb ELi saabuvate viisanõudest vabastatud reisijate osakaal;

2.4.3. loodi Sisejulgeolekufond (ISF-B), millest eraldati 791 miljonit eurot e-piiride arendamiseks;

2.4.4. Euroopa rände tegevuskavas määratleti piirihaldus ühena neljast rände parema haldamise sambast;

2.4.5. Euroopa Liidu Kohtu otsus andmete säilitamise direktiivi kohta tagas õigusliku selguse seoses tingimuste ja turvameetmetega, mida tuleb riiki sisenemise ja riigist lahkumise süsteemi andmete säilitamise ja kasutamise puhul järgida.

3. Üldised märkused uue ELi riiki sisenemise ja riigist lahkumise süsteemi loomise kohta

3.1. Komitee peab vajalikuks liikuda lõimimata ja koormavast süsteemist, mis seisneb piiril reisidokumentide tembeldamises asjakohaste töötajate poolt, peaaegu automaatse süsteemini, mis hõlbustab kolmandate riikide kodanike riiki sisenemist. Seda silmas pidades on ELi tehtud jõupingutuste lisaväärtus ilmne. Euroopa Liit vajab piirikontrollisüsteemi, mis võimaldab ühtaegu hallata suurenenud liikuvust ning tagada liidu territooriumil turvalisus, s.o süsteemi, mis hõlbustab liikuvust, kahjustamata seejuures põhiõiguseid.

3.2. Komitee tervitab asjaolu, et süsteemi katsetati katseprojekti raames ning et erinevate biomeetriliste tunnuste alusel isikutuvastuse kasutamise mõjusid kolmandatest riikidest saabuvatele kodanikele vaadeldi praktilistes olukordades (vt katseprojekti kohta avaldatud uuringud)⁽¹⁾. Uuringu tulemused näitavad, et vastajad üldiselt usaldavad biomeetrilisi tehnoloogiaid, ja kajastavad asjatundjate üksmeelt selles osas, et tegemist on kõige turvalisema ja usaldusväärsema viisiga isiku biomeetriliseks tuvastamiseks.

⁽¹⁾ Vabadusel, Turvalisusel ja Õigusel Rajaneva Ala Suuremahuliste IT-süsteemide Operatiivjuhtimise Euroopa Amet, 2015, katseprojekt „E-piirid“, aruanne katseprojekti tehniliste järelduste kohta, 1. köide.

3.3. Tervitatav on Euroopa Liidu Põhiõiguste Ameti osalemine. Kõnealune amet viis kolmandate riikide kodanike hulgas – kelle kaudu süsteemi katsetati – läbi arvamusuuringu, mille käigus uuriti eri paikades (lennujaamad, raudteejaamad ja rongid, sadamad ja merepiirid, maanteede piiriületuspunktid) ning erinevatel tingimustel viibivate kolmandate riikide kodanike (kelle suhtes kohaldati biomeetrilist isiku tuvastamist) arvamust kolmandate riikide kodanike biomeetrilise tuvastuse tunnuste kohta, kusjuures kõik selle uuringu käigus kasutatud tuvastusviisid olid juba turul kättesaadavad ⁽²⁾.

3.4. Uuringu tulemused näitavad, et biomeetriliste tunnuste kogumist peavad alandavaks teatavad isikurihmad, keskmiselt 45 % vastanutest (Põhja-Ameerika – 30 %, Euroopa – 43 %, Ladina-Ameerika ja Kariibi mere piirkond – 46 %, Aasia – 52 % ning Aafrika – 58 %) ⁽³⁾. Kogutavatest biomeetrilistest andmetest peab suur osa vastanutest tõeliselt alandavaks silmaiirise skaneerimist (32 %), millele järgneb näo tuvastamine (26,2 %). Asjakohane on ka märkida, et märkimisväärne hulk küsitletutest (44,3 %) leiab, et selle süsteemi kasutamine vähendab diskrimineerimist.

3.5. Oma arvamuste kaudu edendab komitee korduvalt tasakaalustatud lähenemisviisi, mis võimaldab ühitada turvalisusega seotud nõuded ja õigusaktide nõuetekohase kohaldamise, kaldumata seejuures kunagi kõrvale liidu tunnustatavatest väärtustest ega selle nägemusest ruumist, mis on ühtaegu vaba, avatud ja turvaline.

3.6. Euroopa Liidu ja selle liikmesriikide jaoks on äärmiselt oluline lihtsustada riiki sisenemise ja riigist lahkumise süsteemi, et – nende eemale peletamise asemel – tõmmata ligi rohkem külastajaid turistidest ärimeeste ja spetsialistideni. Seetõttu on komitee juhtinud tähelepanu muret tekitavale arengule, mida on täheldatud mitmes liikmesriigis, kus kolmandate riikide kodanike vastuvõtmisel ollakse üha tõrksam. Komitee kardab, et „ei ole oodata, et liikmesriigid hakkavad lihtsustama kolmandate riikide kodanike sissepääsu Euroopa Liitu, kui samal ajal on juba liikmesriike, kes ähvardavad isegi ELi kodanike tagasisaatmisega nende päritoluriikidesse, kuna nad on töötud, või lihtsalt keelatakse neil riiki siseneda.“ ⁽⁴⁾

3.7. Oma varasemas e-piiridele pühendatud arvamuses on komitee soovinud rõhutada, et „Euroopa Liidu identiteet seondub selgelt ja endastmõistetavalt avatuse ja vastastikuse seotusega mitte ainult ELis, vaid ka piiriülel. ELi elav kultuuriline, sotsiaalne, poliitiline ja majanduslik ruum ja piiriülene liikuvus on olulised selleks, et säilitada ELi tähtsus globaalsel tasandil. Seda silmas pidades peaksid ELi institutsioonid ja liikmesriigid tagama, et uued süsteemid ei mõjutaks negatiivselt kolmandate riikide kodanike reisimist ega nende soovi reisida ELi.“ ⁽⁵⁾

3.8. Samas arvamuses rõhutab komitee, et oluline on kaitsta põhiõigusi, tagada mittediskrimineerimine ning kindlustada menetluslike ja institutsiooniliste vahendite abil kogutavate ja süsteemis säilitatavate andmete terviklikkus ja asjakohane kasutus.

3.9. Mil määral tuleb liikmesriikidel eelarveliselt ja institutsiooniliselt süsteemi rakendamisse panustada, on ebaselge. See küsimus vajab täpsustamist ning tuleks leida lahendused, et kehtestada liikmesriikidele siduv kohustus teha süsteemi rakendamisel koostööd ning sellesse panustada.

3.10. Komitee juhib tähelepanu samalaadsetele kogemustele, mis on saadud riikides, kus on sama liiki süsteeme juba rakendatud. Kodanike ja kõigi sidusrühmade ootuseid tuleb kohandada vastavalt süsteemi suutlikkusele kõiki ettenähtud eesmärke saavutada.

4. Konkreetset märkused

4.1. Seoses biomeetriliste tunnustega kiidab komitee heaks sõrmejälgede arvu vähendamise kümnelt neljale, s. o minimaalse vajaliku arvuni, mis koos näotuvastusega võimaldab saada asjakohaseid andmeid.

⁽²⁾ Vabadusel, Turvalisusel ja Õigusel Rajaneva Ala Suuremahuliste IT-süsteemide Operatiivjuhtimise Euroopa Amet, 2015, katseprojekt „E-piirid“, lisad, november 2015, lk 307–335.

⁽³⁾ Vabadusel, Turvalisusel ja Õigusel Rajaneva Ala Suuremahuliste IT-süsteemide Operatiivjuhtimise Euroopa Amet, 2015, katseprojekt „E-piirid“, lisad, november 2015, lk 322.

⁽⁴⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamuse teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Avatud ja turvalise Euroopa muutmise tõelisuseks““ (COM(2014) 154 final), 9. juuli 2014, raportöör: José Isaias RODRÍGUEZ GARCÍA-CARO (ELT C 451, 16.12.2014, lk 96).

⁽⁵⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamuse teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendija nõukogu määrus, millega luuakse riiki sisenemise ja riigist lahkumise süsteem Euroopa Liidu liikmesriikide välispiire ületavate kolmandate riikide kodanike riiki sisenemise ja riigist lahkumise andmete registreerimiseks“ (COM(2013) 95 final – 2013/0057 (COD)), „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse määrust (EÜ) nr 562/2006 seoses riiki sisenemise ja riigist lahkumise süsteemi ning registreeritud reisijate programmi kasutuselevõtuga“ (COM(2013) 96 final – 2013/0060 (COD)), „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega luuakse registreeritud reisijate programm“ (COM(2013) 97 final – 2013/0059 (COD)), raportöör: Cristian PÎRVULESCU, 23. mai 2013 (ELT C 271, 19.9.2013, lk 97).

- 4.2. Isikuandmete osas rõhutab komitee, et õigus nendega tutvuda, neid parandada ja kustutada tuleb selgelt määratleda ja tagada.
- 4.3. Ülioluline on, et pädevad asutused tagaksid riiki sisenemise ja riigist lahkumise süsteemi kasutamisel nende isikute inimväärikuse ja puutumatus austamise, kelle kohta andmeid saada soovitakse, ning ei diskrimineeriks isikuid soo, nahavärvuse, etnilise või sotsiaalse päritolu, geneetiliste omaduste, keele, usutunnistuse või veendumuste, poliitiliste arvamuste, rahvusvähemusse kuulumise, varalise seisundi, sünnipära, puude, vanuse ega seksuaalse sättumuse tõttu.
- 4.4. Riiki sisenemise ja riigist lahkumise süsteemi rakendamine mõjutab märkimisväärselt järgmiste Euroopa Liidu põhiõiguste hartas sätestatud õiguste kasutamist: õigus inimväärikusele (harta artikkel 1), orjapidamise ja sunniviisilise töö keeld (harta artikkel 5), õigus vabadusele ja turvalisusele (harta artikkel 6), era- ja perekonnaelu austamine (harta artikkel 7), isikuandmete kaitse (harta artikkel 8), diskrimineerimiskeeld (harta artikkel 21), lapse õigused (harta artikkel 24), eakate õigused (harta artikkel 25), puuetega inimeste õigused (harta artikkel 26) ja õigus tõhusale õiguskaitsevahendile (harta artikkel 47). Komitee leiab, et Euroopa Liidu spetsialiseeritud asutused peaksid põhiõiguste austamist pidevalt kontrollima, ning samuti tuleks sellesse kaasata Euroopa ja liikmesriikide tasandi kodanikuühiskonna organisatsioonid.
- 4.5. Ehkki katseprojekti käigus, mis võimaldas katsetada süsteemi toimimist erinevates paikades, ei näidanud kasutajad üles mingit märkimisväärset vastuseisu, annavad Euroopa Liidu Põhiõiguste Ameti korraldatud uuringu tulemused mõista, et süsteemi kasutamine võib tekitada teatavatesse kategooriatesse kuuluvate isikute jaoks probleeme ning sel saab olema elanikkonna silmis negatiivne kuvand. Sellele lisandub mõne isiku vastuseis biomeetriliste andmete kogumisele kas siis kultuurilistel või usulistel põhjustel või tulenevalt umbusaldusest ametiasutuste vastu nende andmete kasutamisel ja kaitsmisel.
- 4.6. Seda silmas pidades leiab komitee, et kõnealuse süsteemi rakendamisega peavad kaasnema teadlikkuse parandamise kampaaniad, mille eesmärk on süsteemi toimimist võimalikult täpselt selgitada, pannes rõhku isikuandmete kaitsele. Üldsust tuleb teavitada kõigist andmete kogumise, säilitamise ja kasutamisega seotud ettevaatusabinõudest, et seljatada võimalikud vastuseisud ning hõlbustada tõketeta liikuvust.
- 4.7. Komitee peab vajalikuks süsteemi rakendamisega seotud personali teavitada ning näha nende jaoks ette asjakohase koolituse. Nagu selgus ka katseprojektist, rõhutasid piiripunktide asjakohased töötajad ise vajadust näha ette koolitus, et neil oleks võimalik tutvuda uute seadmete ja protsessidega⁽⁶⁾. Liikmesriigid vastutavad süsteemi nõuetekohase toimimise eest. Sellega seoses tuleks koostada eeskirjad ja menetlused, mis annavad võimaluse täpsustada liikmesriikide kohustused määruse sätete mittejärgimise tulemusel tekkinud kahju korral.
- 4.8. Komitee leiab, et riiki sisenemise ja riigist lahkumise süsteemi abil liikmesriikide poolt kogutavate isikuandmete edastamist või nende kättesaadavaks tegemist kolmandatele riikidele, rahvusvahelisele organisatsioonile või liidus või väljaspool seda asutatud eraõiguslikule üksusele tuleks piirata ning täielikult põhjendada.
- 4.9. Komitee hinnangul peaksid määratud ametiasutused ning Europol saama taotleda riiki sisenemise ja riigist lahkumise süsteemile juurdepääsu ainult juhul, kui neil on põhjendatud alust arvata, et see võimaldab neil saada teavet, mis aitab oluliselt kaasa terroriaktide ja muude raskete kuritegude vältimisele, avastamisele või nende uurimisele. Riiki sisenemise ja riigist lahkumise süsteemi kasutamine annab politseitöös lisaväärtust, kuid süsteemile juurdepääsu tuleb rangelt piirata.
- 4.10. Komitee tervitab asjaolu, et süsteemi eeldatavaid kulusid on läbivaatamise järel oluliselt vähendatud (1,1 miljardilt eurolt 480 miljonile eurole).

Brüssel, 21. september 2016

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Georges DASSIS

⁽⁶⁾ Vabadusel, Turvalisusel ja Õigusel Rajaneva Ala Suuremahuliste IT-süsteemide Operatiivjuhtimise Euroopa Amet, 2015, katseprojekt „E-piirid“, aruanne katseprojekti tehniliste järelduste kohta, 1. köide, lk 14.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, milles käsitletakse gaasivarustuskindluse tagamise meetmeid ja millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 994/2010“

[COM(2016) 52 final — 2016/0030 (COD)]

(2016/C 487/11)

Raportöör: **Graham WATSON**

Konsulteerimistaotlus	Euroopa Komisjon, 16.9.2016 Euroopa Parlament, 7.3.2016 Euroopa Liidu Nõukogu, 9.3.2016
Õiguslik alus	Euroopa Liidu toimimise lepingu artikkel 194 ja Euroopa Liidu toimimise lepingu artikkel 304
Vastutav sektsioon	transpordi, energeetika, infrastruktuuri ja infoühiskonna sektsioon
Vastuvõtmine sektsioonis	7.9.2016
Vastuvõtmine täiskogus	22.9.2016
Täiskogu istungjärk nr	519
Hääletuse tulemus	133/4/9
(poolt/vastu/erapooletuid)	

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Euroopa Liidu gaasivarustuskindluse poliitika on suutnud mõningal määral innustada liikmesriike lähtuma solidaarsusest ja ühisest julgeolekust. Siiski käsitletakse enamikku energiapoliitikaga seotud küsimusi jätkuvalt peamiselt riiklike huvidena. Eurooplastele oodatud kindluse pakkumiseks tuleb energiavarustusega ELi tasandil sidusamalt tegeleda.

1.2 Sellises kogu ELi hõlmavas määruses peab arvesse võtma ülemaailmsete kliimamuutuste leevendamise jõupingutuste laiemat konteksti, mille kaugeleulatuvad eesmärgid seati Pariisi kokkuleppes, ELi vastupidava energialiidu strateegiat koos tulevikku suunatud kliimamuutuste poliitikaga ning mitut geopoliitilist pinget Euroopas ja kogu maailmas, nt pagulaste liikumine, kriisid Euroopa piiridel, sh hiljutised kriisid Ukrainas, Türgis, Liibüas ja Gruusias, ning samuti ELi integratsiooni ohustavat regionalismi tõusu.

1.3 Euroopa gaasivarustuse tagamiseks tuleb teha olulisi investeeringuid. On tähtis, et investeeringud leitaks eelkõige eraallikatest, sest nafta- ja gaasitööstuse tulude juures ei peaks riiklik toetus olema vajalik. Investorite usalduse tagamiseks on vajalik prognoositav ja usaldusväärne poliitiline raamistik, et omakorda tagada püsiv ja usaldusväärne gaasivarustus.

1.4 Kavandatud määruse eesmärk on vältida selliseid gaasivarustuse kriise nagu 2006. ja 2009. aastal. Suurem osa gaasinõudlusest tuleneb hoonete kütmise vajadusest. Ulatuslik hoonete energiatõhusa renoveerimise programm, nagu on soovitatud hoonete energiatõhususe direktiivis (2010/31/EL) ja energiatõhususe direktiivis (2012/27/EL), eriti kui see on suunatud gaasiküttega hoonetele, tooks kaasa gaasinõudluse märkimisväärse vähenemise, seda eriti talvekuudel, mil tekkisid varasemad kriisid.

1.5 Maagaas on jätkuvalt oluline üleminekuaja energiaallikas. See annab olulise panuse tahkekütuste tekitatavate kasvuhoonegaasi heitkoguste, kemikaalide heitkoguste ning ohtlike mürgiste ainete, nagu hõljuvate tahkete osakeste PM₁₀ ja PM_{2,5} heitkoguste vähendamisse. Maagaasi heitetaseme näitajad on märkimisväärselt madalamad kui sõel, mistõttu on maagaasi suurem osakaal liikmesriikide energiaallikate jaotuses eriti oluline õhukvaliteedi parandamiseks ja seega liikmesriikide ja nende naabrite kodanike tervise jaoks. Ent tuleb kiirendada üleminekut vähese CO₂-heitega majandusele ja seda tuleb arvesse võtta gaasihankepoliitikas.

1.6 Energiatarbijad saavad varustuse arendamisel ja haldamisel täita olulist rolli. Tarbijate tegevusse rakendamise meetodid tuleks välja töötada koostöös tarbijate endiga ja need peaksid hõlmama ka IKT-vahendite uuenduslikku kasutamist. Kütteostuvõimetust tuleks käsitleda eelkõige sotsiaalpoliitika meetmete kaudu. Meetmed peaksid hõlmama spetsiaalseid riiklikke kavasid hoonete renoveerimisprogrammidesse tehtavate investeeringute ergutamiseks, nagu on sätestatud energiatõhususe direktiivi (2012/27/EL) artiklis 4, seades esikohale kütteostuvõimetud ja haavatavad tarbijad ning edendades koostööd sotsiaalpartnerite vahel.

1.7 Taastuvate energiaallikate kasutusele võtmine koos kiirendatud elektrifitseerimisega võib vähendada ELi gaasitarbimist ja seega importi. Mida kiiremini taastuvaid energiaallikaid rakendatakse, seda vähem oluline on ELi gaasivarustuskindlusele suunatud välispoliitika. Komitee palub, et komisjon esitaks hinnangu selle kohta, kui täpne on olnud koordineerimine ELi gaasitarbimise prognooside, ELi gaasivarustuskindluse, taastuvate energiaallikate arendamise ja kõigi valdkondade energiatõhususe parandamise vahel.

2. Sissejuhatus (komisjoni ettepaneku põhisisu)

2.1 Arvestades gaasitarnete katkestuste tekitatud negatiivset mõju majandusele ning kannatusi inimestele, soovib Euroopa Komisjon ELi varasemale tööle tuginedes tagada gaasitarne taristu parema ühenduse ning suurema solidaarsuse liikmesriikide vahel nende valmisolekus jagada katkestustest tingitud koormust.

2.2 Määruse eelnõuga ajakohastatakse olulist poliitikavaldkonda, mis on seotud liidu eesmärgiga luua Euroopa energialiit (COM(2015) 80 final). Energialiit peab olema kooskõlas ELi püüdlustega peatada (ja võimalusel ümber pöörata) fossiilkütuste põletamise tulemusel inimtegevusest tingitud kliimamuutused.

2.3 Määruse eelnõu eesmärk on tagada, et kõik liikmesriigid võtaksid kasutusele asjakohased vahendid, et olla valmis tarnehäirest või erandlikult suurest nõudlusest tulenevaks gaasipuuduseks ja toime tulla selle mõjuga.

2.4 Kõnealuse eesmärgi saavutamiseks tehakse määruse eelnõus ettepanek edendada tugevamat piirkondlikku koordineerimist, määrates teatavad põhimõtted ja standardid kindlaks ELi tasandil. Kavandatud lähenemisviis seisneb selles, et piirkonna liikmesriigid peaksid oma piirkonna riskide hindamisel tegema tihedat koostööd. Piirkondlike riskihindamiste tulemusena kindlaks tehtud riskidega tegeletakse ennetusmeetmete kavade ja hädaolukorra lahendamise kavade raames, mille suhtes kohaldatakse vastastikust hindamist ja mille kiidab heaks komisjon.

2.5 Riskihindamiste ja kavade terviklikkuse ning omavahelise sidususe tagamiseks sätestatakse määruses selliste kohustuslike vormide kasutamise kord, milles on loetletud asjaolud, mida tuleks arvesse võtta riskihindamise korraldamisel ja kavade koostamisel.

2.6 Määrusega täiustatakse varustuskindlusnormi kohaldamist kaitstud tarbijate (eelkõige kodumajapidamiste) suhtes ja taristunormi (võimalust tarnida gaasi ka olukorras, kus suurimat taristut ei saa kasutada) kohaldamist. Määrus võimaldab tagada alalise kahe-suunaliste voogude läbilaske võimsuse. Lisaks kavandatakse määrusega võtta kasutusele täiendavaid läbipaistvusmeetmeid seoses gaasitarnelepingutega, sest sellised lepingud võivad mõjutada ELi varustuskindlust.

2.7 Vajadus ELi meetmete järele on põhjendatud, sest riigipõhised lähenemisviisid sunnivad võtma ebaoptimaalseid meetmeid ja süvendavad kriisi mõju. Ühes riigis võetud meede võib põhjustada gaasinappust naaberriikides.

2.8 Kuigi gaasivarustuskindluse seisukohast on äärmiselt oluline turgude toimimine, võivad liikmesriikide võetavad hästi koordineeritud meetmed aidata märkimisväärselt kaasa varustuskindluse tagamisele, eriti hädaolukorras. See hõlmab paremat koordineerimist nii hädaolukorras võetavate riiklike leevendusmeetmete kui ka riiklike ennetusmeetmete puhul, näiteks seoses ettepanekutega hoiustamist või veeldatud maagaasi käsitleva riikliku poliitika parema kooskõlastamise kohta (COM(2016) 49 final), mis võivad teatavates piirkondades olla strateegiliselt tähtsad.

2.9 Energeetikasektorit Reguleerivate Asutuste Koostööameti 2014. aasta seirearuanne näitas, et endiselt esineb suuri murekohti seoses liikmesriikidevahelise koostööga (liikmesriikide meetmed, millest enamik võetakse riigi tasandil, ei sobi hästi gaasivarustuskindluse probleemide lahendamiseks). Lisaks näitas 2014. aasta suvel läbi viidud kriisitaluvusanalüüs (COM(2014) 654 final), et idast pärinevate gaasitarnete tõsine häiritus avaldaks suurt mõju kogu ELile.

3. Üldised märkused

3.1 Peamine kõnealuse määruse ettepanekuga seonduv probleem ei ole mitte selle tekst, vaid kontekst. Kuigi ELi vastupidava energialiidu ja tulevikku suunatud kliimamuutuste poliitika raamstrateegias (COM(2015) 80 final) räägitakse kindlal toonil vajadusest võidelda kliimamuutuste vastu, ei ole kõnealune määruse eelnõu raamstrateegia eesmärkidega täielikult kooskõlas, olles küll kooskõlas varasemate määrustega gaasivarustuskindluse tagamise kohta.

3.2 Paljud kliimateadlased tõdevad, et planeedi temperatuuri tõusu piiramiseks 2 °C-ni peame 2050. aastaks saavutama nullilähedase kasvuhoonegaaside heite. Tõusu piiramiseks 1,5 °C-ni tuleb see saavutada veelgi varem. Ligikaudu 4 611 miljoni tonni CO₂ ekvivalendi kõrvaldamiseks, mille suunasime atmosfääri näiteks 2013. aastal, peame täitma ELi primaarenergia nõudluse (samaväärne 1 567 miljoni tonni naftaga (Mtoe 2013. aastal)) puhta energiaga. Enam kui kaks kolmandikku heitest pärineb meie tööstusliku tsivilisatsiooni aluseks olevatest fossiilkütustest, mis tuleb asendada.

3.3 Maagaas on jätkuvalt oluline üleminekuaja kütuseallikas. See on aidanud ELil vähendada tahkekütuste tekitatavaid kasvuhoonegaaside heitkoguseid, eriti riikides, kus söel on valitsev roll. Ent tuleb kiirendada üleminekut vähese CO₂-heitega ja lõpuks CO₂-vabadele energiaallikatele. See on eeldus, et täita Pariisi kokkuleppes seatud pikaajalist eesmärki hoida maailma keskmise temperatuuri tõus 1,5 °C juures, ning seda tuleb arvesse võtta gaasitarnepoliitikas. See peaks kajastuma liikmesriikidel teha palutud riskihindamistes. Tõhusate investeeringute edendamiseks ja vastupidava energiasüsteemi raamistiku loomiseks on vaja paremini kooskõlastada ELi gaasitarnepoliitika ja energialiidu mõtmed, eelkõige täielikult integreeritud Euroopa energiaturu, parema energiatõhususe ning dekarboniseerimise osas.

3.4 Viis aastat pärast määruse (EL) nr 994/2010 vastuvõtmist on gaasivarustuskindlus eelkõige Ukraina ja Venemaa vahel valitsevate pingete tõttu endiselt väga oluline teema. Nii riikide kui ka ELi tasandil tehakse jõupingutusi selleks, et parandada gaasivarustuskindlust nii 2016.–2017. aasta talvel kui ka edaspidi. Ent tõsistel püüdlustel parandada hoonete energiatõhusust soojusisolatsiooni abil, võttes prioriteediks gaasiküttega hooned, oleks gaasivajadusele oluline mõju.

3.5 Maagaas on asendanud tahkekütused, olles ELis tähtsuselt teine kütus ja moodustades 23,8 % kogu 2013. aastal tarbitud primaarenergiast. See on aidanud ELil vähendada oma kasvuhoonegaaside heidet. Ent taastuvenergia tõus on olnud märkimisväärne: 2013. aastal moodustasid taastuvad energiaallikad 15 % ELi kogu energia lõpptarbimisest, kui 2004. aastal oli see näitaja 8,3 %. See on viinud ELi õigele teele, et saavutada 2020. aastaks taastuvate energiaallikate 20 % osakaalu sihtmärk. Perioodil 2000–2013 taastuvatest energiaallikatest toodetud elektrienergia kogutoodang rohkem kui kahekordistus, moodustades enam kui veerandi kogu 2013. aasta elektritoodangust.

3.6. Taastuvate energiaallikate kasutusele võtmine koos kiirendatud elektrifitseerimisega võib vähendada ELi gaasitarbimist ja seega impordi. Mida kiiremini taastuvaid energiaallikaid rakendatakse, seda vähem oluline on ELi gaasivarustuskindlusele suunatud välispoliitika. Seepärast on väga tähtis parandada koordineerimist ELi gaasitarbimise prognooside, ELi gaasivarustuskindluse, taastuvate energiaallikate arendamise ja kõigi valdkondade energiatõhususe parandamise vahel.

3.7 Energialiidu rajamiseks on oluline, et ELi riikide vahel toimuks kõigi kütuste transpordi ja tarne koordineerimine nii meetmete kui ka pikaajaliste strateegiade osas. Komisjoni ettepaneku eesmärk on jagada EL seitsmeks piirkonnaks, mille sees peaks koordineerima poliitikat. See on parimal juhul vahe-eesmärk, sest varsti on vaja kogu ELi hõlmavat poliitika koordineerimist ning ideaalis tuleks seda laiendada ka energiaühenduse osalisriikidele, st naaberriikidele, kellega EL on sõlminud energiasuhtluskonks lepinguid.

3.8 Arvestades kasvavat konkurentsi energiatarnete vallas ja vajadust mitmekesistada tarneallikaid, peab energia jääma ELi välispoliitika oluliseks osaks. Samas peaks see üha suuremal määral olema suunatud taastuvatest energiaallikatest toodetava energiaga varustamise kindluse tagamisele, eelkõige väljakujunenud tehnoloogiate puhul, nagu päikese- ja tuuleenergia tootmine, et täiendada kodumaise taastuvatest energiaallikatest tootmise varusid.

3.9 Energiapoliitika uus juhtimine peab tagama sidususe energiavarustuse valdkonna eri aspektide vahel ning ELi tasandi eesmärkide saavutamise. Üks oluline ühtsuse tagamise aspekt on kodanikuühiskonna varajane, süstemaatiline ja struktureeritud kaasamine, tagamaks, et kodanikuühiskonna organisatsioonide vahel jagatakse laialdaselt teadmisi energiajulgeoleku probleemidest ning, mis kõige olulisem, et kogu Euroopa poliitikakujundajad on teadlikud kodanikuühiskonna ja sotsiaalpartnerite muredest ja huvidest ning vahenditest ja lahendustest, mida nad pakuvad nende probleemide lahendamiseks ja ELi energiapoliitika eesmärkide saavutamiseks. Selleks on komitee aktiivselt edendanud Euroopa energiadialoogi kontseptsiooni ning komisjon on väljendanud komitee algatusele tugevat toetust.

3.10 Üks energiapoliitika juhtimise oluline joon peaks olema energiadiplomaatia tegevuskavas sätestatud energiapoliitika sise- ja välismõõdme vastastikune tugevdamine. Komitee on varem nõudnud ELi energialase välispoliitika kavandamist ja rakendamist, et tugevdada praeguseid ja luua uusi energiadialooge ning -koostööd peamiste tootvate riikide ja piirkondadega, transiidiriikide ja -piirkondadega, naaberriikidega ning oluliste ülemaailmsete ja piirkondlike strateegiliste partneritega, et tugevdada ELi energiaallikate mitmekesistamist, tarnet ja teekondi.

3.11 ELi energiaalases välispoliitikas, sealhulgas gaasihankepoliitikas, tuleb arvesse võtta laia geopoliitilist konteksti. Komitee on eelnevalt toonitanud, et projekti kaubanduslikud aspektid ei tohiks olla otsuse langetamisel ainus tegur, eriti võttes arvesse Venemaa kalduvust kasutada energiat geopoliitiliste eesmärkide saavutamise vahendina. Euroopa energiadiplomaatias tuleb arvestada muu hulgas selliseid tegureid nagu torujuhtme marsruudi ääres asuvate riikide poliitiline stabiilsus ning nende haavatavus välispoliitilise mõjuvõimu suhtes, projekti väljatöötajate sotsiaalne ja keskkonnaalane kogemus ning Venemaa ettevõtjate investeerimine uurimisse ja tootmisse. Lisaks peab uute projektide hindamisel võtma arvesse nende mõju naaberriikide energiajulgeolekule. Näiteks Ukraina puhul on oht, et projektid, mis eemaldavad gaasitransiidid selle territooriumilt, mõjutavad Ukraina tulusid, takistavad võrgustiku täiustamise investeeringuid ning võtavad ära ühe mõjutusvahendi suhetes Moskvaga.

4. Konkreetsed märkused

4.1 Komitee kiidab heaks komisjoni ettepaneku kasutada ühtset mõistet „kaitstud tarbija“.

4.2 Komitee toetab jagatud vastutuse ja kolmetasemelise lähenemisviisi kontseptsioone maagaasiettevõtjate, liikmesriikide ja Euroopa Liidu vahel eesmärgiga tagada gaasivarustuskindlus ning kiidab heaks ettepaneku, et komisjon peaks vajadusel koordineerima tegevust, nagu nõuti komitee varasemas aruandes⁽¹⁾. See lähenemisviis on eriti oluline tarnelepingute läbipaistvuse tagamiseks.

Lisaks leiab komitee, et artiklis 3 nimetatud riiklike asutuste kohustusi ja ülesandeid tuleb eristada ettevõtjate ja eraõiguslike asutuste omadest. Seepärast soovib komitee kasutada uut sõnastust, mis täpsustaks järgmist:

— gaasivarustuskindluse tagavad vastavalt oma vastutusaladele liikmesriikide pädevad asutused ja komisjon,

— maagaasiettevõtjad ja gaasi tööstustarbijad peavad tegema koostööd ja kohaldama vastutavate asutuste vastu võetud meetmeid.

⁽¹⁾ Vt ELT C 339, 14.12.2010, lk 49.

- 4.3 Komitee võtab teadmiseks ELis seitsme piirkonna moodustamiseks esitatud kriteeriumid. Vähemalt tuleks ette näha lahendus, et üks liikmesriik võib olla üheaegselt mitme piirkonna liige.
- 4.4 Komitee märgib, et esitatud taristunorm on paljuski sama mis 2010. aasta määruses. Komitee kiidab heaks ettepaneku luua liikmesriikide võrkudevahelistes ühendustes kahesuunaliste voogude (tagasivoog) läbilaske võimsus.
- 4.5 Komitee märgib, et esitatud varustuskindlusnorm on paljuski sama mis 2010. aasta määruses. Komitee kiidab heaks nõude mõjuhindangu läbiviimiseks enne mis tahes uute turuväliste meetmete kasutamist.
- 4.6 Komitee võtab teadmiseks ettepaneku, et riskihindamised viiakse nüüd läbi piirkondlikul tasandil. Komitee toetab seda kui sammu selles suunas, et kunagi viiakse riskihindamised läbi ELi tasandil. Komitee kiidab heaks komisjoni soovitatud riskihindamisvormi ja peab selles tähtsaks vastastikuse hindamise protsessi.
- 4.7 Komitee kiidab heaks ettepanekud hädaolukorra lahendamise kavade, kriisiohjamismenetluste ja hädaolukordadele reageerimise kohta.
- 4.8 Komitee kiidab asjakohase kindlustusmehhanismina heaks ettepanekud liikmesriikidevahelise läbipaistvuse ja solidaarsuse kohta, mis tuginevad 2014. aasta suve kriisitaluvusanalüüsidel. Eelkõige võtab komitee tunnustusega teadmiseks Kesk- ja Kagu-Euroopa gaasivõrkude ühendamise kõrgetasemelise töörühma kokkuleppe prioriteetsete projektide loetelu kohta, mille rakendamine võimaldab piirkonna riikidel saada juurdepääsu vähemalt kolmele gaasiallikale, tagades seega mitmekesistamise ja varustuskindluse.
- 4.9 Komitee kiidab heaks ettepaneku teha koostööd energiaühenduse osalisriikideks olevate kolmandate riikidega.
- 4.10 Komitee tunnustab, et ettepanek gaasivarustuskindlust käsitlevate meetmete pideva järelevalve kohta on oluline, ning soovib komisjonil lisada sellesse vajadus lõpetada järk-järgult maagaasi kasutamine ning eelistada taastuvaid energiaallikaid.
- 4.11 Komitee võtab teadmiseks Malta ja Küprose suhtes kavandatud erandid ning julgustab mõlemat riiki nende soodsat kliimat silmas pidades olema esirinnas nende hulgas, kes lähevad oma energiavajaduste katmisel fossiilkütustelt üle taastuvatele energiaallikatele.

Brüssel, 22. september 2016

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Georges DASSIS

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele veeldatud maagaasi ja selle hoiustamise ELi strateegia kohta“

[COM(2016) 49 final]

(2016/C 487/12)

Raportöör: **Marian KRZAKLEWSKI**

Konsulteerimistaotlus	Euroopa Komisjon, 16.2.2016
Õiguslik alus	Euroopa Liidu toimimise lepingu artikkel 304
Vastutav seksioon	transpordi, energeetika, infrastruktuuri ja infotehnoloogia seksioon
Vastuvõtmine seksioonis	7.9.2016
Vastuvõtmine täiskogus	22.9.2016
Täiskogu istungjärk nr	519
Hääletuse tulemus	109/0/8
(poolt/vastu/erapooletuid)	

1. Järeldused ja soovitused

1.1. Komitee usub, et teatises COM(2016) 49 final sätestatud veeldatud maagaasi ja selle hoiustamise ELi strateegia on oluline osa energialiidu projektist, mille eesmärk on tagada energiavarustuse kindlus ja mitmekesistamine.

1.2. Järgmise paari aasta jooksul suureneb gaasi veeldamise ülemaailmne potentsiaal, mis tõenäoliselt surub hinnad alla; komitee näeb selles seega võimalust ELi gaasivõrgu kindluse ja usaldusväärsuse suurendamiseks.

1.3. Komitee usub, et Euroopa gaasiturud tuleb muuta paindlikumaks, suurendades veeldatud maagaasi osakaalu.

1.4. Komitee hinnangul on veeldatud maagaasi osakaalu suurendamine ELi gaasiturul, piisavate gaasivarude olemasolu hoidlates ja energiavarude reaalne mitmekesistamine tegurid, mis tagavad Euroopa Liidu liikmesriikide energiasjulgeoleku.

1.5. Komisjoni teatis juhib õigustatult tähelepanu sellele, et ELi taasgaasistamise suutlikkus on näiv, sest see pole piirkonniti optimaalsel viisil jaotunud.

1.6. Komitee nõustub, et ELi suunduva gaasitarne täielikuks ja jätkusuutlikuks mitmekesistamiseks on uute veeldatud maagaasi terminalide ehitamisega vaja tegeleda diferentseeritult.

1.6.1. Eelistada tuleks investeeringuid tasakaalustatud tarneteedesse. Uute veeldatud maagaasi terminalide ja piiriüleste võrgühenduste arukat rajamist soodustavad ELi meetmed peaksid arvesse võtma piirkondi, mis on hetkel isoleeritud ja sõltuvad ühest tarnijast.

1.6.2. ELi veeldatud maagaasi turu laiendamisel on olulise tähtsusega tõhusad ja ajakohased investeeringud ühishuviprojektidesse. Investeeringute ja tegevuskulude õiglaseks jaotamiseks liikmesriikide ja ettevõtjate vahel tuleb viia sisse läbipaistvad mehhanismid.

1.6.3. Komitee arvates peab EL tagama veeldatud maagaasi terminalide ning ujuvate gaasihoidlate ja taasgaasistamiskeskuste kiire arendamise tehnoloogiliselt neutraalse valikuna, mis põhineb tõhusaimal investeerimisel.

1.7. Komitee toetab komisjoni kavatsust kontrollida ELi-välistest riikidest veeldatud maagaasi ostmist reguleerivate valitsustevaheliste kokkulepete vastavust liidu õigusele.

1.8. Komitee juhib tähelepanu sellele, et komisjoni teatisest ei selgu, kuidas veeldatud maagaasi ja selle hoiustamise osakaalu suurendamise strateegia sobib kokku ELi naaberriikides praegu planeeritavate suuremate võrguinvesteeringutega, nagu Nord Stream 2.

1.9. Komitee tunnistab ja rõhutab maagaasi väärtust – sealhulgas veeldatud maagaasi olulist rolli – ELi üleminekul vähese CO₂-heitega energiasüsteemile ja pingutustes vähendada kasvuhooonegaaside heitkoguseid, samuti toksilisi gaasi- ja tolmuheiteid (PM₁₀, PM_{2,5}), mis ohustavad liikmesriikide elanike tervist ja elusid.

1.9.1. Teatises kirjeldatud strateegia peaks jõulisemalt rõhutama maagaasi olulist rolli üleminekutehnoloogiana siirdumisel söepõhiselt vähese CO₂-heitega energiale. Puhtama energiaallikana etendab gaas eriti olulist rolli püüetes järsult vähendada peamiselt elamutest ja transpordisektorist pärit nn lühikese korstna heiteid.

1.9.2. Komitee soovib üleminekul söepõhiselt vähese CO₂-heitega majandusele kasvatada maagaasi osakaalu liikmesriikide energiaallikate jaotuses ja seda eriti nende riikide puhul, kus süsi on majanduses kesksel kohal.

1.10. Komitee toetab teatises väljendatud mõtet, et veeldatud maagaasi kasutamine raskete kaupade transpordiks ja meretranspordis võib oluliselt vähendada keskkonnakahju.

1.10.1. Ühtlasi osutab komitee sellele, et veeldatud maagaasi käsitlevas teatise osas ei pöörata piisavalt tähelepanu veeldatud maagaasi hankimist ja nii maantee- kui ka meretranspordis kütusena kasutamist reguleeriva Euroopa süsteemi ulatuslikule arendamisele.

1.11. Komitee märgib, et Euroopa julgeolekustruktuuris ja maagaasi stabiilse varustuse tagamisel mängib gaasi hoiustamine eriti tähtsat rolli. ELi olemasolev gaasi hoidlavõimsus on märkimisväärne (COM(2016) 49 *final*), kuid jaotussüsteemid ebapiisavad.

1.12. Komitee toob esile asjaolu, et tasakaalu ja energiapuuduse tagamiseks peavad hoidlakäitajad omaks võtma mitmed põhimõtted, eelkõige selle, et hoiustatud gaasi minimaalne tase peab katma 100 % riigi gaasituru vajadusest talveperioodil; parim alternatiiv oleks aga tasakaalustada hoidlas hoitavaid gaasivarusid piirkondlikul tasandil.

1.13. Komitee toetab ja peab oluliseks komisjoni plaani eemaldada kaubandustõkked tõhusate piirkondlike gaasibörside ja üksikute riiklike turgude vahelt.

1.14. Teatises esile tõstetud puuduva taristu täiendamise küsimuses on komitee seisukohal, et elutähtsatele energia- ning info- ja telekommunikatsiooni taristu projektidele lisaraha eraldamiseks tuleks kasutada Euroopa Strateegiliste Investeeringute Fondi pakutavaid võimalusi.

2. Taustteave

2.1. 2015. aasta märtsis võttis Euroopa Liidu Nõukogu vastu järeldused energialiidu kohta. Selle dokumendi olulisimas osas sätestatakse, et „EL on pühendunud sellele, et luua komisjoni raamstrateegiale tuginedes tulevikku vaatava kliimapoliitikaga energialiit, mille viis mõõdet

— (energiajulgeolek, solidaarsus ja usaldus;

— täielikult integreeritud Euroopa energiaturg;

— energiatõhusus, mis aitab vähendada nõudlust;

— majanduse CO₂-heite vähendamine;

— ning teadusuuringud, innovatsioon ja konkurentsivõime) on omavahel tihedalt seotud ning üksteist vastastikku tugevdavad.“

2.2. Komitee märgib, et selle dokumendi punktis 2.a kutsus nõukogu üles **kiirendama elektri- ja gaasitaristu projektide arendamist**, eelkõige perifeersetes piirkondades, et tagada energiapoliitika ja hästitoimiv energia siseturg.

2.3. Käesolevas komitee arvamuses vaadeldakse teatises COM(2016) 49 *final* käsitletud **veeldatud maagaasi ja selle hoiustamise ELi strateegiat**. See strateegia on oluline osa energialiidu plaanist (COM(2015) 80), kuivõrd sellega panustatakse energiavarustuse kindluse, energiaturgude konkurentsivõimesse ning nii energialiidu raames kui ka sellest väljaspool tootetavate kliima- ja keskkonnanäesmärkide saavutamisse.

2.4. Maagaas on ELi energiaallikate jaotuses oluline kütus, moodustades 25 % energia kogutarbimisest. Oluline on rõhutada, et liikmesriikides kaevandatav maagaas katab 34 % tööstuse, teenuste pakkumise ja eraisikute energiavajadustest.

2.5. **ELis väheneb maagaasi kaevandamine suhteliselt kiiresti**. 2004. aastal kaevandati 229,5 miljardit m³ maagaasi, samas kui 2014. aastal vaid 132,3 miljardit m³. Pealegi jätkub olemasolevatest varudest vaid 11,3 aastaks. Selles kontekstis on mõistetav, miks Euroopa Liit on suurim maagaasi importija maailmas. 2014. aastal tarbiti ELis 386,9 miljardit m³ maagaasi. See oli kümne aasta madalaim tase, jäädes 11,6 % alla eelnevale aastale, samas kui vahemikus 2004–2013 oli ELi keskmine aastane gaasitarbimine 477 miljardit m³.

2.6. Ülemaailmsed **kaevandatavad maagaasimaardlad on hiiglaslikud** (187 000 miljardit m³), varudest jätkuks 54 aastaks. Kui sisse arvestada ka ebatraditsioonilise gaasi varud, jätkuks varudest 290 aastaks.

2.7. 2020. aastaks kasvab **ülemaailmne gaasi veeldamisvõimsus** märgatavalt (+ 50 %), eriti Ameerika Ühendriikides ja Austraalias (üle 100 miljoni tonni aastas), millega kaasneb kahtlemata hindade langus. See pakub ELi liikmesriikidele võimaluse tugevdada ELi gaasisüsteemi varustuskindlust ja vastupidavust, et tulla toime võimalike tarnekatkestustega.

2.8. 21. sajandi esimesel kümnendil **importis EL gaasi peamiselt gaasitorude süsteemi kaudu ja veeldatud gaasi osakaal moodustas impordist vaid viiendiku**, olgugi et see on mahult 600 korda kontsentreeritum ning seega transpordi ja hoiustamise mõttes majanduslikult mõistlikum.

3. Üldised märkused

3.1. Komitee tunnustab gaasi olulist rolli ELi üleminekul vähese CO₂-heitega energiasüsteemile ja püüetes vähendada heitkoguseid. Liikmesriikidele tasakaalustatud ja piiranguteta juurdepääsu tagamine mitmekesistele ja poliitiliselt stabiilsetele gaasitootjate turgudele on saamas peamiseks lühikesi ja keskmise tähtsajaga prioriteediks, mis annab panuse ELi kliima- ja energiapolitikasse ning stabiilse energialiidu loomisse. Gaasi osakaalu energiaallikate jaotuses käsitlev poliitika peaks võtma arvesse Pariisi kokkuleppe (COP21) pikaajalist eesmärki: hoida ülemaailmne keskmine temperatuuritõus alla 1,5 °C.

3.2. Komitee märgib, et komisjoni teatis (COM(2016) 49 *final*) on jätkuks 23.–24. oktoobril 2014 Euroopa Liidu Nõukogus kokkulepitud ELi kliima- ja energiapolitika raamistikule. Lepe kehtestab 2030. aastaks täidetavalt alljärgnevad eesmärgid:

— CO₂-heite vähendamine 40 %;

— taastuvenergia osakaal ELi energiaallikate jaotuses vähemalt 27 %;

— energiatõhususe kasv vähemalt 27 %.

3.3. Gaasi kui kütuse majanduslik konkurentsivõime ELi riikides ja küsimus, kas gaasist saab elujõuline konkurent tahkekütustele, eeskätt söele, selgitatakse välja järgmise kümnendi jooksul viie erineva teguri koostoimes:

— kliima- ja energiapolitika, eriti pingutused õhukvaliteedi parandamiseks;

— gaasihinnad;

- ELi heitkogustega kauplemise süsteemi rakendamine ja sellest tulenevad CO₂ saastekvootide hinnad;
- veeldatud maagaasi ekspordi dünaamika Ameerika Ühendriikidest ja Austraaliast;
- ning toornafta ja söe hinnad maailmaturul.

3.4. Komitee toetab ja peab oluliseks komisjoni plaani **eemaldada kaubandustõkked tõhusate piirkondlike gaasibörside** ja üksikute riiklike turgude **vahelt**. Selle saavutamiseks on hädavajalik kujundada välja gaasi siseturg, eemaldada regulatiivsed, kaubanduslikud ja õiguslikud tõkked ning tagada juurdepääs eespool mainitud turgudele.

3.4.1. Kuna Ameerika Ühendriikide veeldatud kildagaasi import võib mõjuda positiivselt Euroopa gaasiturule, soovib komitee alustada ELil Atlandi-ülese kaubandus- ja investeerimispartnerluse raames tihedaid läbirääkimisi, et eemaldada tõkked seda liiki gaasi impordilt Ameerika Ühendriikidest.

3.5. Tuleb märkida, et **komisjoni teatisest ei selgu** veeldatud maagaasi ja selle hoiustamise osakaalu suurendamise **strateegia võimalik koostöö** planeeritava Nord Stream 2 investeeringuga (COM(2016) 49 *final*).

3.6. Teatise kirjeldatud strateegia peaks jõulisemalt rõhutama maagaasi olulist rolli üleminekutehnoloogiana siirdumisel söepõhiselt vähese CO₂-heitega energiale. Kütusena on gaas eriti sobilik kiireks ja stabiilseks elektri- ja soojusenergia tootmiseks ning ta võiks seega olla varutehnoloogia taastuvatele energiaallikatele.

3.7. Komitee soovib üleminekul söepõhiselt vähese CO₂-heitega majandusele kasvatada maagaasi osakaalu liikmesriikide energiaallikate jaotuses ja seda eriti nendes riikides, kus süsi on majanduses kesksel kohal. See on eriti oluline õhukvaliteedi parandamiseks, mis avaldab positiivset mõju nii liikmes- kui ka naaberriikide kodanike tervisele, ning vähendab märkimisväärselt kasvuhoone- ja mürgiste gaaside heidet.

3.7.1. Mõnes liikmesriigis kasutatakse keskmiselt 2/3 lõppenergiast kodude kütmiseks ja seda toodetakse madala tõhususega söekütteil töötavates elektrijaamades. Investeeringud väiksematesse gaasikütteil töötavatesse koostootmisjaamadesse suurendaksid energiasüsteemi stabiilsust ja parandaksid õhukvaliteeti. Selliseid investeeringuid tehakse lühikese ajaperioodi jooksul (kaks aastat) ja rahaline kulu (kapitalikulu) on suhteliselt väike (kuigi seda suurendavad tegevuskulud), mis osaliselt korvab suhteliselt kõrgeid kütusekulusid. Veel üks väiksemate gaasikütteil töötavate koostootmisjaamade eelis on lühike aeg, mis kulub energijaotusvõrguga sünkroniseerimiseks, ja see teeb neist suurepärase tasakaalustava energiaallika energia tippnõudluse perioodidel.

3.8. Seoses teatise esile tõstetud **puuduva taristu rajamise lõpuleviimise** küsimusega tuleks kasutada Euroopa Strateegiliste Investeeringute Fondi pakutavaid võimalusi. Selle programmi alusel eraldatakse lisaraha muu hulgas alljärgnevale elutähtsatele energia- ning info- ja telekommunikatsiooni taristu projektidele:

- riikidevaheliste energiaühenduste arendamine;
- energiaallikate ja ülekandekoridoride mitmekesistamine;
- Euroopa ja piirkondlike hädaolukorrekavade väljatöötamine energiakriisi puhuks;
- majanduse energiatõhususe suurendamine.

4. Konkreetsete märkused veeldatud maagaasi kohta

4.1. Komitee usub, et **Euroopa gaasiturgu tuleks muuta paindlikumaks**, suurendades veeldatud maagaasi osakaalu.

4.2. **Veeldatud maagaasi osakaalu suurendamine ELi gaasiturul, piisavate gaasivarude olemasolu tagamine hoidlates ja tarneteede tõeline mitmekesistamine** on tegurid, mis suurendavad Euroopa Liidu liikmesriikide energiapuulgeolekut.

4.3. Komisjoni teatises juhitakse õigustatult tähelepanu sellele, et **ELi taasgaasistamisvõimsus näib olevat piisav** – „näib“, sest see ei ole jaotunud optimaalselt. Ibeeria poolsaarel, Prantsusmaal, Ühendkuningriigis ja Madalmaades kasutatakse taasgaasistamisvõimsust äärmiselt piiratult, samas kui Läänemere ääres ning Kesk-, Ida- ja Kagu-Euroopas paiknevad liikmesriigid sõltuvad suurel määral vaid ühest tarnijast.

4.4. Komitee nõustub, et Euroopa turule suunatud **gaasitarne täielikuks ja jätkusuutlikuks mitmekesistamiseks** tuleb uute veeldatud maagaasi terminalide ehitamist käsitleda mitmekülgsemalt. Eelistada tuleks investeeringuid tasakaalustatud tarneteedesse.

4.5. **Uute veeldatud maagaasi terminalide ja piiriüleste võrguühenduste arukat rajamist soodustavad ELi meetmed** peaksid esmajoones võtma arvesse piirkondi, mis on praegu isoleeritud ja sõltuvad ühest tarnijast. Selline investeeringute stimuleerimine tagaks, et mitmel gaasitarnijal on vaba ja õiglase konkurentsi alusel võrdväärne juurdepääs neile piirkondadele. Antud kontekstis on eriti oluline suurendada võrkudevahelisi ühendusi, mille kaudu lihtsustuks gaasiga kauplemine liikmesriikide siseturgude vahel ja seda just piirkondades, kus praegu puudub piisav varustuskindlus.

4.6. **ELi veeldatud maagaasi turu laienemisel** on võtmetähtsusega tõhusad ja ajakohased **investeeringud ühishuviprojektidesse**. Kehtestada tuleb selged mehhanismid investeeringute ja tegevuskulude õiglaseks jaotamiseks liikmesriikide vahel, mille veeldatud maagaasi taristu ja hoidlavõimsus on erineval tasemel.

4.7. EL peab tagama, et kiirmenetlusega veeldatud maagaasi terminalide ning ujuvate gaasihoidlate ja taasgaasistamisüksuste arendamine oleks tehnoloogiliselt neutraalne valik, põhinedes tõhusaimal investeeringul, millega peaksid kaasnema võimalikult madalad taasgaasistamise tariifid, lühem toodete turulejõudmise aeg, väiksemad riskid rakendamisel ja suurem turukindlus.

4.8. Komitee toetab täielikult Euroopa Komisjoni kavatsust kontrollida, kas veeldatud maagaasi ostmist reguleerivad valitsustevahelised kokkulepped liikmesriikide ja ELi-väliste riikide vahel vastavad liidu õigusele.

4.9. Komitee toetab komisjoni teatises väljendatud mõtet, et veeldatud maagaasi kasutamine raskete kaupade transpordisektoris diislikütuse asemel ja meretranspordis raskekütuse asemel võib oluliselt vähendada keskkonnakahju.

4.9.1. Komitee osutab asjaolule, et veeldatud maagaasi käsitlevas teatise osas ei pöörata piisavat tähelepanu ei veeldatud maagaasi hankimist ega maantee- ja meretranspordis kütusena kasutamist reguleerivale Euroopa süsteemile. Eeskätt puudutab see tarnesüsteemi uuenduslikku arendamist ning tanklate ja punkerdamise võrgustikku vastavalt maantee- ja meretranspordis. Nende eesmärkideni jõutakse muu hulgas sinise koridori projekti kaudu, mis hõlmab liikmesriike Prantsusmaast Balti riikideni.

4.10. Mõnes liikmesriigis, kus juurdepääs gaasivõrkudele on piiratud, kasutatakse elektri ja soojuse tootmiseks intensiivselt tahkeid fossiilkütuseid. Veeldatud maagaasi kasutamine kohalikes süsteemides alternatiivkütusena tavakütustele, mis põhjustavad märkimisväärset gaasiliste ja tahkete osakeste heidet, võib kaasa tuua õhukvaliteedi kiire paranemise. Neid asjaolusid arvesse võttes ja kooskõlas pikaajaliste arengueesmärkidega ei saa veeldatud maagaas aga asendada taastuvaid energiaallikaid.

4.11. Komitee jagab komisjoni teatises väljendatud seisukohta, et taastuvad energiaallikad ja energiatõhusus peaksid võimaldama kulutõhusaid lahendusi ja et veeldatud maagaasi taristut puudutavate otsuste langetamisel tuleks hoolikalt analüüsida võimalusi, et vältida tehnoloogilise kapseldumise või varade tarbetuks muutumise riski. Energiaallikatesse investeerimist ei tohi vaadelda lahus liikmesriigi majandusarengust.

5. Konkreetsete märkused gaasi hoiustamise kohta

5.1. Komitee märgib, et **gaasi hoiustamine etendab eriti tähtsat rolli Euroopa julgeoleku struktuuris** ja ELi majanduse stabiilse maagaasivarustuse tagamisel. ELi olemasolev hoidlavõimsus on märkimisväärne, kuid gaasi jaotussüsteemid pole kaugelki piisavad. Üle 83 % gaasihoidlavõimsusest paikneb Lääne- ja Edela-Euroopas. Hoidlavõimsuse piiriülest kasutamist takistavad enim tariifid ja regulatiivsed tõkked ning ebapiisav võrkudevaheline ühendus mõningates Euroopa piirkondades.

5.2. Komitee toob esile asjaolu, et tasakaalu ja energiapuuduse tagamiseks peavad hoidlakäitajad omaks võtma mitmed põhimõtted, eelkõige selle, et **hoiustatud gaasi minimaalne tase peab katma 100%** riigi gaasituru vajadusest talveperioodil. Majanduslikult kõige mõistlikum alternatiiv oleks aga tagada hoidlas hoitava gaasi tasakaal piirkondlikul tasandil. Selle optimaalse mudelini on võimalik jõuda pärast võrkudevaheliste ühenduste väljaarendamist Kirde-Euroopas (Soome, Rootsi, Balti riigid, Poola), Kagu-Euroopas (Bulgaaria, Türgi, Serbia, Horvaatia) ja Edela-Euroopas (Portugal, Hispaania, Prantsusmaa). Teine tingimus on kõigi piiriüleste ülekandeid piiravate tõkete (eriti piiritariifide) kõrvaldamine.

5.3. Komitee tervitab komisjoni ettepanekut tagada konkureerivatele paindlikkusinstrumentidele võrdsed võimalused ja töötada välja üleeuroopalised võrgueeskirjad, mis võtaks arvesse gaasi hoidlasse laadimise ja sealt võtmise tariifide ühtlustamist, et tariifide struktuur kajastaks hoiustamiskulusid.

5.4. Oluline on kaaluda meetmeid, millega ülekandesüsteemis tagatakse piiranguteta füüsiline juurdepääs hoidlatele ja hoidlavõimsusele, sealhulgas piiriülesele. Komitee on Euroopa Komisjoniga ühel meelel selles, et olemasoleva hoidlavõimsuse optimaalseks kasutamiseks tuleb lõpule viia võrgueeskirjade koostamine. Sellest vaatenurgast on tõhus koostöö liikmes- ja naaberriikide vahel hoidlavõimsuse mõlemapoolseks optimaalseks kasutamiseks tähtis.

Brüssel, 22. september 2016

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Georges DASSIS

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus, millega luuakse liikmesriikide ja kolmandate riikide valitsuste vahelisi energiakokkuleppeid ja mittesiduvaid vahendeid käsitlev teabevahetusmehhanism ning tunnistatakse kehtetuks otsus nr 994/2012/EL“

[COM(2016) 53 final]

(2016/C 487/13)

Raportöör: **Vladimír NOVOTNÝ**

Konsulteerimine	Euroopa Komisjon, 16.2.2016 nõukogu, 2.3.2016 Euroopa Parlament, 7.3.2016
Õiguslik alus	Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 194 lõige 2 ja artikkel 304
Vastutav seksioon	transpordi, energeetika, infrastruktuuri ja infoühiskonna seksioon
Vastuvõtmine seksioonis	7.9.2016
Vastuvõtmine täiskogus	21.9.2016
Täiskogu istungjärk nr	519
Hääletuse tulemus	139/0/4
(poolt/vastu/erapooletuid)	

1. Järeldused ja soovitused

1.1. Komitee kiidab komisjoni uue otsuse ettepaneku heaks ja leiab, et see on tervikuna samm õiguskindluse tugevdamise poole energiasektorisse investeerimise ja sellega seotud taristuprojektide valdkonnas, läbipaistvuse suurendamise poole gaasivarustuse kindluse küsimustes ning energia siseturu toimimise parandamise poole.

1.2. Komitee pooldab kolmandate riikidega energiavaldkonnas sõlmitavate rahvusvaheliste kokkulepete hindamist eelhindamismehhanismi teel, kuna see on vahend, mis aitab vältida sõlmitud kokkulepete võimalikku vastuollu minemist ELi õiguse ja energia siseturu nõuetega. Samas leiab komitee, et ennetamine on siinkohal tõhusam kui hilisemad parandusmeetmed.

1.3. Komitee teeb ettepaneku, et rahvusvaheliste energiavaldkonna kokkulepete sõlmimisele eelneva teavitamis- ja kontrollimenetluse puhul piirduks nende kokkulepetega, mis hõlmavad liikmesriikide varustamist gaasiga, mis on kõige tundlikum põhienergiatoode, kuna seda tarnitakse tavaliselt mitmesse ELi liikmesriiki.

1.4. Komitee arvates peaks otsuse läbivaatamine hõlmama ainult nende raamkokkulepete koostamist, mis mõjutavad otseselt liidu siseturgu ja/või energiavarustuskindlust, ning komisjon peaks vaid hindama talle esitatud valitsustevahelise kokkuleppe kavandi vastavust liidu õigusele.

1.5. Konfidentsiaalse teabe parem kaitsmine kogu valitsustevahelise kokkuleppe ettevalmistamise protsessi jooksul tagab energiavaldkonnas ettevalmistatavate või läbirääkimiste etapis olevate rahvusvaheliste kokkulepetega seoses välja pakutud teavitamis- ja kontrollimenetluste rakendamise edu.

1.6. Komitee arvates tuleks teisi energiavaldkonna kokkuleppeid hinnata, kasutades praegu kehtivaid tagantjärele kohaldatavaid õigus- ja haldusmenetlusi. Samas soovib komitee näha ette võimaluse esitada sellised kokkulepped asjaomase liikmesriigi taotlusel vabatahtlikult eelhindamisele.

1.7. Komitee leiab lisaks, et komisjonile ette nähtud kavandatav kaheteist nädala pikkune tähtaeg negatiivse arvamuse esitamiseks juhul, kui kokkuleppe kavand ei ole vastavuses liidu õigusega, peaks olema maksimaalne tähtaeg. Kui see ajavahemik on läbi, tuleb eeldada, et komisjon kiitis kavandatava kokkuleppe heaks ja et läbirääkimised selle valitsustevahelise kokkuleppe sõlmimiseks võivad jätkuda.

2. Sissejuhatus

2.1. Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsuse ettepanek liikmesriikide ja kolmandate riikide valitsuste vahelisi energiakokkuleppeid käsitleva teabevahetuse mehhanismi loomise kohta on osa Euroopa Komisjoni nn talvepaketest, milles keskendutakse energiavarustuse kindlusele energialiidu projekti raames. Selles pakettis keskendutakse peamiselt gaasi tarnimisele kolmandatest riikidest.

2.2. 2015. aastal vaatas komisjon läbi kehtiva 25. oktoobri 2012. aasta otsuse nr 994/2012/EL valitsustevaheliste kokkulepete kohta, millega loodi liikmesriikide ja kolmandate riikide vahelisi energiakokkuleppeid käsitlev teabevahetuse mehhanism, ning hindas selle tõhusust.

2.3. Komisjoni hindamisaruandest selgub, et komisjoni hinnangul ei täideta praegu kehtivate otsustega üht nende peamist eesmärki, nimelt tagada valitsustevaheliste kokkulepete vastavus liidu õigusele. Komisjon tõi välja selle probleemi kolm peamist põhjust:

- komisjoni ei teavitata valitsustevahelistest kokkulepetest eelnevalt, mis toob kaasa suurema ohu, et kokkuleppe koostatakse viisil, mis see ei ole ELi õigusega kooskõlas;
- teatavates valitsustevahelistes kokkulepetes ette nähtud õiguslikud mehhanismid ei ole piisavad, mistõttu on võimalik nende kokkulepete muutmine või lõpetamine;
- valitsustevaheliste kokkulepete puhul ei ole käimasolevad läbirääkimised (ega nende asendusmõju) piisavalt läbipaistvad.

2.4. Komisjon on koostanud otsuse ettepaneku, millega tunnistatakse kehtetuks otsus nr 994/2012/EL ning nähakse ette mitmesugused märkimisväärsed muudatused, eesmärgiga käsitleda nimetatud otsuse läbivaatamisel tehtud järeldusi. Läbivaatamisel on kaks peamist eesmärki:

- veenduda, et valitsustevahelised kokkulepped on kooskõlas ELi õigusega, et tagada siseturu nõuetekohane toimimine ja suurendada ELi energiapuudusele, ning
- suurendada kolmandate osapooltega sõlmivate valitsustevaheliste kokkulepete läbipaistvust, et muuta ELi energiavarustus kulutõhusamaks ja suurendada liikmesriikidevahelist solidaarsust.

3. Komisjoni dokument

3.1. Läbivaadatud otsuse ettepanek sisaldab järgmisi osi.

3.1.1. Valitsustevaheliste kokkulepetega seotud teatamiskohustused:

- liikmesriigi kohustus teatada komisjonile kavatsusest alustada läbirääkimisi kolmanda riigiga, et sõlmida uus gaasi tarnimist käsitlev valitsustevaheline kokkulepe või muuta olemasolevat kokkulepet;
- pärast läbirääkimiste alustamise teate esitamist tuleks komisjoni kokkuleppe ettevalmistamise arenguga kursis hoida;
- kui liikmesriik on teatanud komisjonile läbirääkimiste alustamisest, võivad komisjoni talitused anda liikmesriigile nõu, kuidas vältida valitsustevahelise kokkuleppe sätete vastuolu liidu õigusega, nõukogu seisukohtadega liidu poliitikasuundumuste kohta või Euroopa Ülemkogu järeldustega;
- liikmesriigi kohustus esitada valitsustevahelise kokkuleppe või selle muudatuse kavand koos kõikide asjakohaste dokumentidega komisjonile eelhinnangu saamiseks kohe, kui kokkuleppeosalised on kõikides olulistest punktides kokku leppinud;

- liikmesriigi kohustus esitada komisjonile pärast valitsustevahelise kokkuleppe või selle muudatuse ratifitseerimist vastav valitsustevaheline kokkulepe või selle muudatus koos kõikide asjakohaste dokumentidega;
- liikmesriigi kohustus esitada komisjonile kõik olemasolevad valitsustevahelised kokkulepped või nende muudatused koos kõikide asjakohaste dokumentidega;
- ettevõtjatevaheliste kokkulepete suhtes teavitamiskohustust ei kohaldata, kuid need võib komisjonile esitada vabatahtlikult;
- komisjoni kohustus jagada saadud teavet ja dokumente konfidentsiaalsussätteid järgides teiste liikmesriikidega.

3.1.2. Komisjoni hinnang:

- komisjoni kohustus eelnevalt hinnata valitsustevaheliste kokkulepete või nende muudatuste kavandeid ning anda liikmesriigile kuue nädala jooksul teada võimalikest kahtlustest seoses valitsustevahelise kokkuleppe või muudatuse kavandi vastavusega liidu õigusele, eelkõige energia siseturu reguleerivatele õigusaktidele ja liidu konkurentsioigusele;
- komisjoni siduv kohustus teavitada liikmesriiki oma arvamusest valitsustevahelise kokkuleppe või selle muudatuse vastavuse kohta liidu õigusele kaheteistkümnene nädala jooksul pärast teavitamist;
- liikmesriik ei tohi sõlmida kavandatavat valitsustevahelist kokkulepet ega kinnitada selle muudatust enne, kui komisjon on talle esitanud oma arvamuse koos võimalike kahtlustega. Kavandatava valitsustevahelise kokkuleppe sõlmimisel või selle muudatuse kinnitamisel võtab liikmesriik igati arvesse komisjoni asjakohaseid järeldusi ja soovitusi;
- komisjoni kohustus hinnata kehtivate valitsustevaheliste kokkulepete või nende muudatuste vastavust liidu õigusele pärast nende sõlmimist ja teatada liikmesriikidele üheksa kuu jooksul pärast teate esitamist oma kahtlustest kõnealuste kokkulepete vastavuse osas liidu õigusega.

3.1.3. Teatamiskohustus ja mittesiduvate vahendite hindamine komisjonis:

- liikmesriigi kohustus esitada komisjonile kõik olemasolevad või tulevased mittesiduvad vahendid koos kõikide asjakohaste dokumentidega;
- komisjon võib teostada esitatud mittesiduvate vahendite järeelhindamise ja teavitada liikmesriiki, kui ta leiab, et mittesiduva vahendi rakendamiseks võetavad meetmed võivad olla vastuolus liidu õigusega;
- komisjon esitab kõige kulutõhusama, tulemuslikuma ja kulude suhtes proportsionaalsema valikuna sellise valiku, mille puhul on valitsustevaheliste kokkulepete eelhindamine komisjonis kohustuslik. Liikmesriikidel peaks olema kohustus teavitada komisjoni varakult kõikidest gaasi tarnimist käsitlevate valitsustevaheliste kokkulepete sõlmimiseks peetavatest läbirääkimistest ning esitada komisjonile oma sellekohased ettepanekud eelhindamise eesmärgil.

3.2. Komisjoni kohaselt peaks see otsus edendama:

- õiguskindluse suurendamist, millega soodustatakse investeeeringuid;
- energia siseturu sujuvat toimimist killustatuse puudumise ja suurenenud konkurentsi kontekstis;
- suuremat läbipaistvust kõikide liikmesriikide varustuskindluse suhtes.

4. Üldised märkused

4.1. Komitee on energiavaldkonna kokkulepetega seotud probleeme juba käsitlenud 2012. aastal Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsuse nr 994/2012/EL⁽¹⁾ ettevalmistamise raames. Oma arvamuses rõhutas komitee, et energiakokkulepete puhul tuleb lähtuda nii strateegilistest kui ka kaubanduslikest kaalutlustest, järgides samal ajal proportsionaalsuse ja läbipaistvuse põhimõtteid.

⁽¹⁾ ELT C 68, 6.3.2012, lk 65.

4.2. Komitee väljendas muu hulgas kahetsust, et otsuse kavand ei hõlma olulisi eraettevõtjate vahel sõlmitavaid energiavaldkonna kaubanduskokkuleppeid, mis hõlmavad mitut liikmesriiki ja mille puhul on oht sattuda vastuollu ELi õigusega. Komitee tõi välja võimalikud ohud, mis võivad tekkida, kui strateegilised partnerlused toovad kaasa ELi-välisest huvidest tingitud pealesunnitud tavad, mis võivad osutada kahjulikuks.

4.3. Euroopa tööandjate organisatsioonid kui olulised sotsiaaldialoogi partnerid ja organiseeritud kodanikuühiskonna esindajad on väljendanud oma kahtlusi seoses Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsuse ettepanekuga, millega vaadatakse läbi otsus nr 944/2012/EL. Tööandjate ühingud leiavad, et olemasolev järeldamismehhanism on piisav. Nad rõhutavad, et hindamisel tuleks keskenduda kokkulepetele, mis mõjutavad energia siseturgu või energiavarustuse kindlust.

4.4. Lisaks on kodanikuühiskonna organisatsioonid ja teatav arv liikmesriike esitanud nõudmise, et tundliku äriteabe lekkimise puhul tuleb teha kindlaks vastutus ning et ärihuve tuleb piisavalt kaitsta. Lisaks pooldavad nad seda, et eraettevõtjate kokkulepped ja Euratomi mehhanismidel põhinevad kokkulepped arvatakse kohaldamisalast välja, ning nõuavad, et otsuse nr 994/2012/EL kogu läbivaatamise ajal austataks ettevõtlus- ja kaubandusvabadust, ärisaladuse kaitset ja õigust heale haldusele.

4.5. Menetluse osana peetud avalike konsultatsioonide käigus tegid huvitatud osapooled, sealhulgas Euroopa valdkondlikud organisatsioonid ja reguleerivate asutuste ühendused samuti sarnaseid vastuväiteid. Muu hulgas rõhutasid nad, et komisjoni saatedokumendid (SWD (2016) 28 *final*) ei hõlma piisavalt tõendeid ega arvudega toetatud märkimisväärseid argumente, mis võimaldaksid õigustatult järeldada, et kehtivad õigusaktid ei täida oma eesmärke ning et need tuleb seega asendada uute õigusaktidega. Rohkem kui uute õigusaktide koostamine võib rahvusvaheliste kokkulepete lünki aidata parandada olemasoleva otsuse rangem rakendamine.

4.6. Selleks, et jõuda sobivale kompromissile, tugineb komitee käesolevas arvamuses nii organiseeritud kodanikuühiskonnalt kogutud märkustele ja vastuväidetele kui ka komisjoni argumentidele, ent ka ELi energianõukogu järeldustele.

4.7. Võttes aluseks komisjoni kogemuse, mis on seotud raskustega energiavaldkonnas juba sõlmitud rahvusvaheliste kokkulepete muutmisel, kui pärast sõlmimist leitakse vastuolu liidu õigusega, toetab komitee ettepanekut rakendada liidu õiguse ja energia siseturu eeskirjade rikkumist ennetava vahendina eelhindamismehhanismi juhtudel, mis hõlmavad kogu ELi või mitmeid liikmesriike.

4.8. Komitee arvates peaks otsuse läbivaatamine seega hõlmama ainult olulisi kolmandate riikidega sõlmitavaid valitsustevahelisi kokkuleppeid, mis mõjutavad otseselt liidu siseturgu ja/või energiavarustuse kindlust, ning komisjon peaks vaid hindama talle esitatud valitsustevahelise kokkuleppe kavandi vastavust liidu õigusele.

4.9. Väiksemate ja väiksemat huvi pakkuvate valitsustevaheliste kokkulepete läbirääkimisprotsessi raames ei tohiks komisjonil olla mingeid konkreetseid volitusi, kui ta liikmesriiki läbirääkimiste käigus aitab. Samal ajal tuleb säilitada liikmesriigi jaoks võimalus küsida komisjonilt nõu, et vältida läbirääkimiste aluseks oleva kokkuleppe vastuolu liidu õigusega. Sellisel juhul tuleks komisjonile seada siduvad tähtajad asjakohase teabe andmiseks.

5. Konkreetsed märkused

5.1. Komitee leiab, et kontrollimehhanismi tuleb jätkuvalt rakendada ainult gaasi tarnimist käsitlevatele rahvusvahelistele kokkulepetele.

5.2. Komitee nõustub komisjoni arvamusega, mille kohaselt ei tohi otsuse ettepanekust tulenevaid kohustusi rakendada eraettevõtjate vahel sõlmitud kokkulepetele. Komitee soovib siiski kaaluda kavandatud eelhindamismehhanismi rakendamist nende erasektori kokkulepete puhul, mis mõjutavad märkimisväärselt energia siseturgu või energiavarustuse kindlust. Selle menetluse jaoks tuleb aga sätestada selged eeskirjad.

5.3. Komitee eeldab, et tundliku äriteabe kaotamise korral tehakse kindlaks vastutus, uurides sealjuures selliseid juhtumeid kriminaalõiguse seisukohast.

5.4. Komitee ei pea vajalikuks ega kasulikuks kohaldada kõnealust otsust vahenditele, mis ei ole õiguslikult siduvad (ettepaneku artikkel 2).

5.5. Komitee väljendab oma kahtlusi komisjoni väite suhtes, et ettepanek ei mõjuta kuidagi ELi eelarvet. Võib oodata nii halduskulude kui ka -koormuse suurenemist, eelkõige siis, kui eelhindamismehhanismi laiendatakse eraettevõtjate vahel sõlmitud kokkulepetele. Komiteel ei ole analüüsi tulemusi selle kohta, kuidas järgitakse uue otsuse raames subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse põhimõtteid.

5.6. Komitee kiidab heaks komisjoni ettepaneku säilitada komisjoni antava abi vabatahtlikkus (ettepaneku artikkel 4), arvestades et liikmesriigi läbirääkimistes kolmanda riigiga ei tohiks Euroopa Komisjoni abi kasutamine olla kunagi kohustuslik.

Brüssel, 21. september 2016

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Georges DASSIS

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Euroopa pilvandmetöötuse algatus. Konkurentsivõimelise andme- ja teadmuspõhise majanduse ülesehitamine Euroopas““

[COM(2016) 178 final]

(2016/C 487/14)

Raportöör: **Antonio LONGO**

Konsulteerimistaotlus	Euroopa Komisjon, 19.4.2016
Õiguslik alus	Euroopa Liidu toimimise lepingu artikkel 304
Vastutav seksioon	transpordi, energeetika, infrastruktuuri ja infoühiskonna seksioon
Vastuvõtmine seksioonis	7.9.2016
Vastuvõtmine täiskogus	21.9.2016
Täiskogu istungjärk nr	519
Hääletuse tulemus	149/1/1
(poolt/vastu/erapooletuid)	

1. Järeldused ja soovitused

1.1. Komitee jagab ja toetab komisjoni strateegilist valikut Euroopa pilvandmetöötuse kasuks, mis on avatud ja mõeldud teadusringkondadele osana olulisest poliitilisest ja majanduslikust pühendumusest digitaalse innovatsiooni edendamisele. Komitee on 2011. aastast alates korduvalt komisjonile välja pakkunud nimekirja soovitud Euroopa selles paljutöötavas valdkonnas juhtpositsioonile asetamiseks, toetudes juhtivatele ettevõtetele.

1.2. Komitee jaoks on tegemist ülimalt prioriteediga, millel on strateegiline tähtsus nii tehnoloogilise lõhe ületamisel kui ka ühiskonna majandusliku, sotsiaalse ja kultuurilise arengu seisukohast.

1.3. Komitee teeb ettepaneku muuta Euroopa pilv kättesaadavaks kõigile kodanikele ja ettevõtjatele. Komitee palub kõigepealt selgitada ja täpsustada, millal ja kuidas laiendatakse kasutajabaasi, nagu on lubatud uuendusmeelsetele VKEdele ja tööstusharudele.

1.4. Komitee nõustub komisjoni analüüsiga probleemide kohta, mis takistavad Euroopat kasutamast andmete potentsiaali, eeskätt, mis puudutab koostalitlusvõime puudumist, struktuuride killustatust ja nende suletust muudele panustele ja vahetustele. Teatistes on välja toodud positiivsed meetmed, et ületada riiklikest oludest tingitud lõhed, mis takistavad tõelise Euroopa digitaalse ühtse turu rakendamist, meetmete abil, mille eesmärk on laiendada juurdepääsu ja tugevdada usaldust avaliku sektori ja teadusringkondade vahel, mis on sageli üksiktest täielikult eraldunud ega suhtle omavahel.

1.5. Komitee nõuab integratsioonimeetmete rakendamist sellisel viisil, et edendatakse suhtumise muutust teadlaskonnas, kasutades teadustaristuid, teadusuuringute keskusi ja avalikke institutsioone integreerivaid mehhanisme ning vaadates läbi stiimulite struktuuri andmete paremaks jagamiseks. Kogukondi, kus andmete jagamine on juba küllalt levinud, tuleks samas julgustada asuma kesksesse rolli avatud andmete alaste üksikasjade kindlaksmääramisel.

1.6. Komitee palub paremat selgitust selle kohta, milline on tulevase Euroopa andmetaristu, mis peaks soodustama ka kõrgjõudlusega andmetöötuse (HPC) edendamist, arendamist ja rakendamist, ning kvantinfotehnoloogia valdkonnas suutlikkuse suurendamiseks välja kuulutatud juhtalgatuse vastastikune mõju.

1.7. Komitee teeb ettepaneku, et komisjon käivitaks juhtimise otsustava teguri, samuti andmete järk-järgult kõigile kättesaadavaks tegemise ning andmete kasutamise ja säilitamise tingimuste kohta laiaulatusliku konsultatsiooni, kuhu kaasataks vahetult teadlasi ja kodanikke nende huve esindavatest ühendustest.

1.8. Komitee soovib, et Euroopa pilve jaoks vajalikud riist- ja tarkvaratarned tuleksid Euroopast, ning nõuab suuremat selgust eri raamprogrammide, struktuurifondide, Euroopa Ühendamise Rahastu ja Euroopa Strateegiliste Investeeringute Fondi (EFSI) rahaliste vahendite kohta.

1.9. Komitee soovib komisjonil käivitada kokkuleppel liikmesriikidega laiaulatusliku uute kõrget kvalifikatsiooni nõudvate ametiprofiilide arendamise ja edendamise programmi, mis pakub kvalifitseeritud töötajatele uusi töövõimalusi ja julgustab teistes riikides töötavate noorte teadlaste naasmist ELi.

1.10. Selleks et ettevõtjatel ja kodanikel oleks kindel ja usaldusväärne õigusraamistik niivõrd strateegilises, aga ka keerukas ja pidevalt arenevas sektoris nagu digitaalne sektor, teeb komitee ettepaneku luua ühtne digitaalse Euroopa portaal, mille kaudu kodanikud ja ettevõtjad pääseksid hõlpsasti ligi olemasolevatele liidu tekstidele.

1.11. Lõpuks rõhutab komitee, et tõelise digitaalse revolutsiooni toimumiseks on kõigis Euroopa elanikkonna vanuserühmades ning kõigil tegevuse või tegevusetuse perioodidel vaja haridust ja koolitust. Eelkõige rõhutab komitee vajadust investeerida naiste tehnoloogiaalasesse koolitusse ning nende juurdepääsu vastutavatele ja juhtivatele ametikohtadele.

2. Taust ja komisjoni dokumendi sisu

2.1. Komisjon on välja töötanud rea suuniseid, mille eesmärk on panna alus Euroopa pilvandmetöötuse algatusele, mis on avatud ja mõeldud teadlaskonnale, ning on avaldanud ettepaneku, kus nn suurandmete arengu kaalutlusest lähtudes käsitatakse pilve vahendina, mis võimaldab kasutada täielikult kõiki avaliku ja erasektori kogutud andmeid. Suutlikkuses kasutada suurandmeid nähakse selles peituvat mõju maailmamajandusele, sest see pakub võimalusi laiaulatuslikeks tööstuslikeks ja sotsiaalseteks uuendusteks ning uute finantstoodete ja -teenuste loomiseks.

2.2. Ettepanek on koosõlas tööstuspoliitika esimese paketi digitaalse ühtse turu strateegia raames, mis kuulutati välja 19. aprillil 2016 koos olulise rahastamiskavaga mahus 50 miljardit eurot, mille eesmärk oli avada tee „Euroopa tööstuse digiteerimiseks“ ning kus nähti ette meetmed, „millega toetada ja omavahel siduda kõikides sektorites riikide algatusi tööstuse digitaliseerimiseks ja seonduvaid teenuseid ning hoogustada strateegiliste partnerluste ja võrkude kaudu investeerimist“.

2.3. Pilvandmetöötuse algatus on üks kõige olulisemaid kohustusi „andmepõhises majanduses Euroopa üleilmse edumaa tagamiseks“. See valik on Euroopa Komisjoni teaduse ja innovatsiooni voliniku Carlos Moedase sõnul ka vastus teadusringkonna palvele „luua avatud teaduse jaoks taristu. [...] Euroopa teaduse, majanduse ja ühiskonna jaoks on avatud andmete mudel tulevikus kahtlemata erakordselt kasulik“.

2.4. Komisjoni visiooni kohaselt peab Euroopa vastama neljale küsimusele.

— Kuidas andmete jagamist täiel määral ära kasutada?

— Kuidas tagada, et andmeid saab kasutada võimalikult laialdaselt eri teadusharudes ning avaliku ja erasektori vahel?

— Kuidas siduda vastastikku paremini kogu Euroopa olemasolevad ja uued andmetaristud?

— Kuidas kõige paremini koordineerida toetust, mida pakutakse Euroopa andmetaristute jaoks?

2.5. Komisjoni esitatud vahend on teaduskogukonna jaoks teadusandmete ja -tulemuste talletamise, jagamise ja taaskasutamise usaldusväärse avatud keskkonna – **Euroopa avatud teaduspilve** – väljaarendamine. See oluline vahend, mille eesmärk on arendada pilve andmetöötlusjõudlust, ühenduvust ja lahendusi suure jõudluseni, kasutab **Euroopa andmetaristut**, ühendades kõigepealt teadlaskonda ning seejärel avalikku sektorit ja tööstust. Kõik see nõuab avatud koostööd kõigi sidusrühmade vahel, et tuua kasu andmerevolutsioonile Euroopas.

2.6. Komisjon selgitab, et algatust täiendavad digitaalse ühtse turu strateegia kohased lisameetmed viidetega pilvandmetöötuse lepingutele ärikasutajate jaoks ja pilvteenuse osutajate vahetamisele ning andmete vaba liikumise algatus.

2.7. Komisjon on teinud kindlaks viis põhjust, miks Euroopa ei kasuta veel täiel määral ära kogu andmetest tulenevat potentsiaali:

- **avalikest vahenditest rahastatud teadusuuringute andmed ei ole alati avatud;**
- **puudub koostalitlusvõime;**
- **andme- ja andmetöötlustaristute killustatus;**
- puudub **maailmatasemel kõrgjõudlusega andmetöötluse (HPC) taristu andmete töötlemise jaoks;**
- vajadus **täiustatud analüüsimetodite (teksti- ja andmekaeve) järele töökindlas keskkonnas.**

2.8. **Euroopa avatud teaduspilv** peaks andma Euroopale maailmas teadusotstarbeliste andmetaristute vallas liidri rolli, pakkudes 1,7 miljonile teadlasele ja 70 miljonile spetsialistile nende kasutamiskohas tasuta virtuaalkeskonda. Kõnealuse vahendi arendamine jääks teaduskogukondadele ja edaspidi avatakse see ka õppimise ja koolituse eesmärgil. Tunnustatud tehniliste normide määramine võimaldaks luua kasutajatele usaldusväärse andmekeskonna.

2.9. Lähtudes olemas olevatest taristutest, soovib komisjon ära kasutada juba programmi „Horisont 2020“ raames kavandatud meetmeid, nagu vaba juurdepääs teaduslikele väljaannetele ja andmetele. Euroopa avatud teaduspilve **juhtimine** määratakse kindlaks pärast praegu käimas oleva põhjaliku ettevalmistusprotsessi lõppu.

2.10. Teatistes on esitatud järgmised pilve rakendamiseks vajalikud erimeetmed:

- **muuta kõik programmi „Horisont 2020“ raames loodavad teadusandmed vaikimisi avatuks;**
- suurendada teadlikkust ja muuta **stiimulite struktuuri;**
- arendada välja **koostalitlusvõime ja andmete jagamine;**
- luua **eesmärgipärane üleeuroopaline juhtimisstruktuur;**
- arendada välja **avatud teaduse pilvteenused;**
- laiendada Euroopa avatud teaduspilve teaduskasutajate baasi.

2.11. Komisjon kavandab ka maailmatasemel kõrgjõudlusega andmetöötluse ühendatud suutlikkusega **Euroopa andmetaristut**, mis on Euroopale hädavajalik. Eksatasandile tuleb jõuda 2022. aastaks ning see viiks Euroopa sektori kolme peamise osaleja hulka.

2.12. Komisjon on seisukohal, et Euroopa andmetaristu aitab kaasa ka tööstuse digitaliseerimisele, tööstusliku innovatsiooni edendamisele ja Euroopa strateegiliste platvormide väljatöötamisele teadusuuringutes.

2.12.1. Meetmete ajakava hõlmab ajavahemikku 2016–2020.

2.13. Komisjon teatab oma teatistes ka **juhtalgatusest**, mis on suunatud teadusuuringute edendamisele ja kvanttehnoloogiate väljatöötamisele.

2.14. Komisjon kavatses lõpuks **laiendada juurdepääsu ja tugevdada usaldust** avaliku sektori ja teadlaskonna vahel, avades Euroopa pilve avalikule sektorile.

2.15. **Kasutajabaasi** laiendatakse järk-järgult avalikele teenustele, uuendusmeelsetele VKEdele ja tööstusharudele. Algatuse laiendamine avalikele teenustele põhineb olemasolevatel suurepärasel näidetel, nagu INSPIRE direktiiv asukohaandmete kohta ning e-tervise võrgustik. Tööstuse valdkonnale laiendamise aluseks on olemasolevad näited oluliste teadustaristute pakkumisest, nt Helix-Nebula, EBI-EMBL ja PRACE. VKEde puhul võiks järgmine samm olla nende kui Euroopa avatud teaduspilvele uuenduslike lahenduste pakkujate kaasamine, nagu juba toimub programmi „Horisont 2020“ raames.

2.16. Komisjon näeb ette erinevaid rahastamisallikaid:

- teadusuuringute ja innovatsiooni raamprogramm „Horisont 2020“;
- Euroopa ühendamise rahastu (CEF);
- Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondid;
- Euroopa Strateegiliste Investeeringute Fond (EFSI).

2.16.1. Esmase hinnangu kohaselt on viie aasta jooksul vaja avaliku ja erasektori lisainvesteeringuid 4,7 miljardi euro ulatuses.

2.17. Algatus hakkab aja jooksul ise tulu teenima, kui selle kasutamine teaduskogukonna, uuendusmeelsete idufirmade ja avaliku sektori seas levib.

3. Üldised märkused

3.1. Komitee toetab kindlalt komisjoni valikut – poliitilist ja majanduslikku pühendumist digitaalsele innovatsioonile, eelkõige Euroopa pilvandmetöötuse kasuks langetatud valiku osas.

3.1.1. Komisjon esitab väga kaugeleulatuva strateegia. Kuigi tegemist on väga keeruka strateegiaga, on selle poliitilised eesmärgid selgelt määratletud. Euroopa nõrkused ja probleemid teenuste loomisel teaduse ja avalike teenuste poolt toodetud suurandmete rakendamiseks on täpselt tuvastatud ja see peaks olema lähtepunkt kogu tööle, mida tuleb järgmistel aastatel teha.

3.2. Komitee on 2011. aastast alates⁽¹⁾ korduvalt komisjonile välja pakkunud nimekirja soovitustest „Euroopa ergutamiseks, et see asuks selles paljutöötavas valdkonnas juhtpositsioonile, toetudes juhtivatele ettevõtetele“.

3.3. Aga tuleks kohe meenutada, et komitee tegi ettepaneku muuta Euroopa pilvandmetöötlus kättesaadavaks kõigile kodanikele ja ettevõtjatele. Siiski võib teatise pealkiri lugejat eksitada, kuna selles ei ole täpsustatud, et see on suunatud vaid teadusringkonnale.

3.4. Komitee tervitab komisjoni otsust ja rõhutab valikute strateegilist tähtsust nii tehnoloogilise lõhe ületamisel Euroopas kui ka Euroopa ühiskonna majandusliku, sotsiaalse ja kultuurilise arengu seisukohast. Teaduspilv vastab ka teadlaskonna palvele, et neil oleks juurdepääs riiklike teadusuuringute andmetele ja nad saaksid neid jagada.

3.5. Komitee nõustub komisjoni analüüsiga probleemide kohta, mis takistavad Euroopat kasutamast andmete potentsiaali, eeskätt, mis puudutab koostalitlusvõime puudumist, struktuuride killustatust ja nende suletust muudele panustele ja vahetustele. Lisaks rõhutab komitee vajadust hariduse ja koolituse järele kõigis Euroopa elanikkonna vanuserühmades ning kõigil tegevuse või tegevusetuse perioodidel⁽²⁾. Eelkõige kinnitab komitee vajadust investeerida naiste tehnoloogiaalasesse koolitusse ning nende juurdepääsu vastutavatele ja juhtivatele ametikohtadele.

3.6. Komitee nõustub eesmärkide ja teatistes kindlaks määratud meetmetega riiklikest oludest tingitud lõhede ületamiseks, mis takistavad tõelise Euroopa digitaalse ühtse turu rakendamist. Tuleb arvestada ka, et nüüdseks on üldiseks saanud suund, et isiku- ja tööandmete salvestamise asemel oma arvutisse kasutatakse aina enam avalikku ja ettevõtjate pilve. Seega liigub pilve algatus õiges suunas.

3.7. Positiivne on ka komisjoni pühendumine meetmetele, mille eesmärk on laiendada juurdepääsu ja tugevdada üheskoos usaldust avaliku sektori ja akadeemiliste ringkondade vahel, mis on sageli üksteisest täielikult eraldunud ega suhtle omavahel.

4. Konkreetsed märkused

4.1. Teatud aspekte tuleb paremini täpsustada. Komisjoni kava tundub olevat eesmärkide osas väga keeruline, samas mõningate põhipunktide osas üldine.

⁽¹⁾ ELT C 24, 28.1.2012, lk 40; ELT C 76, 14.3.2013, lk 59.

⁽²⁾ ELT C 451, 16.12.2014, lk 25.

4.2. Kõigepealt soovib komitee, et Euroopa pilve arendamiseks vajalik riist- ja tarkvara omandataks Euroopast. Tarkvaralahendused on Euroopas kõrgel tasemel ning peaks olema võimalik vältida tehnoloogilist sõltuvust maailma teistest piirkondadest. Riistvara puhul on positiivne prognoos, et vähemalt üks kahest eksatasandi superarvutist on Euroopast.

4.3. Komitee väljendab muret mitte ainult rahaliste vahendite, vaid ka pilve rakendamiseks ja arendamiseks vajalike spetsialistide pärast. Suurandmete täieliku potentsiaali ärakasutamiseks majanduskasvu ja tööhõive eesmärgil on väga oluline sobivate oskustega inimressursside kättesaadavus. Komitee kutsub komisjoni üles võtma hoolikalt arvesse ka piiriüleseid pilvesüsteeme, mis on konkreetsetes teaduskogukondades juba olemas ja toimivad hästi, ning riikide tasandi tegevust selle eesmärgi saavutamiseks.

4.3.1. Tunnustades, et programmiga „Horisont 2020“ ja Edisoni projekti rahastamisega kiirendatakse uue „andmetealase“ kutseala loomist, loodab komitee, et komisjon käivitab kokkuleppel liikmesriikidega mahuka uute ametiprofiilide arendamise programmi, mis soodustab kvalifitseeritud tööjõudu nõudvaid töövõimalusi ja teistes riikides töötavate noorte teadlaste ELi naasmist. Eelkõige on suur vajadus „andmehaldurite“ järele, kes oskavad aidata teadlastel, tööstussektoril ning valitsemissektoril kogutud andmeid paremini kasutada ja jagada. Need komisjoni meetmed on kiireloomulised ning nende abil peaks olema võimalik ka töövõimalusi taastada.

4.4. Samuti ei ole hästi arusaadav, milline on andmetaristu ettepaneku (mis peaks soodustama ka kõrgjõudlusega andmetöötluse (HPC) edendamist, arendamist ja rakendamist) ning juhtalgatuse (mis toetab suutlikkuse suurendamist kvantinfotehnoloogia valdkonnas) vastastikune mõju. Mõlemad algatused täiendavad teineteist, kuigi on erinevad. Kui superarvuti kasutuselevõttu eksatasandil prognoositakse 2018. aastaks, siis kvantitehnoloogia strateegia on alles ettevalmistusjärgus ning tegemist on pikaajalise tulevikuvisioniga.

4.5. Teatis on väga üldistav ka seal, kus eeldatakse teadustaristute, teadusuuringute keskuste ja riigiasutuste vahelisi loomuliku integratsiooni mehhanisme tänu Euroopa avatud teaduspilvele ja Euroopa andmetaristule. Kõnealune strateegia saab olla edukas vaid siis, kui seda järgivad kõik sidusrühmad. Pilvandmetöötluse arendamiseks avatud teaduses tuleb parandada teadlikkust ning muuta akadeemilistele ringkondadele, tööstusele ja avalikele teenustele andmete jagamiseks mõeldud stiimulite struktuuri. Iseäranis kogukonnad, kus andmete jagamine on juba küllalt levinud, nt paljud teadusuuringute valdkonnad, võiksid täita kesksel rollil avatud andmete alaste üksikasjade kindlaksmääramisel alt üles suunatud protsessi käigus.

4.5.1. Komitee tervitab komisjoni otsust muuta kõigis uutes programmi „Horisont 2020“ projektides alates 2017. aastast avatud teaduse andmed standardvalikuks. Komitee ergutab komisjoni kontrollima 2012. aasta soovitusi teadusinfo kättesaadavuse ja säilitamise kohta.

4.6. Lisaks tuleb täpsustada mehhanisme kasutajabaasi laiendamiseks, mida lubati uuendusmeelsetele VKEdele ja tööstusharudele, kasutades selleks tiptasemel andme- ja tarkvarakeskusi ja VKEdele mõeldud andmeteenuste innovatsioonikeskusi.

4.7. Komitee nõuab pilve juhtimise paremat korraldamist, mis komisjoni sõnul määratakse kindlaks pärast praegu käimas oleva põhjaliku ettevalmistusprotsessi lõppu. Teadusringkondadel, ettevõtjatel ja kodanikel on õigus osaleda selles juhtimises ning komisjoni kohustus on näidata, kuidas ja mil määral. Platvormi OSPP (avatud teaduse poliitikaplatvorm) kasutamine võib osutuda positiivseks.

4.8. Komitee teeb ettepaneku, et sellistel olulistel teemadel nagu andmete järk-järgult kõigile kättesaadavaks tegemine ning andmete kasutamise ja säilitamine tingimused tuleb käivitada laiaulatuslik konsultatsioon, kuhu kaasatakse vahetult teadlasi ja kodanikke nende huve esindavatest ühendustest.

4.9. Eelkõige peaks komisjon esitama üksikasjalikumat teavet pilve juhtimise haldusplatvormi kohta.

4.10. Mis puudutab rahastamist, siis leiab komitee, et Euroopa jaoks on tegemist absoluutse prioriteediga, arvestades suurt arvu riike, kus seda tuleks rakendada, aga ka aeglast kasvu Euroopa majanduskeskkonnas, mis raskendab väga erainvesteeringuid Euroopa algatusse, mille mõju tööstuses ja VKEdes oleks vaid kaudne ja ebaoluline.

4.11. Ettevõtted saaksid pilve ja andmetaristu positiivsest mõjust kasu alles pärast nende rakendamist kooskõlas ühiste tehniliste standarditega, mis tuleb veel välja töötada, ning privaatsust, küberjulgeolekut ja intellektuaalomandit reguleerivas raamistikus, mis ei ole veel konsolideeritud Euroopa seadusandluses ega liikmesriikide poolt üle võetud.

4.12. Sellega seoses soovib komitee luua ühtse digitaalse Euroopa portaali, mille kaudu kodanikud ja ettevõtjad pääseksid hõlpsasti ligi olemasolevatele liidu tekstidele.

Brüssel, 21. september 2016

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Georges DASSIS

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „IKT standardimise prioriteetid digitaalsel ühtsel turul““

[COM(2016) 176 final]

(2016/C 487/15)

Raportöör: **Gundars STRAUTMANIS**

Konsulteerimistaotlus	Euroopa Komisjon, 19.4.2016
Õiguslik alus	Euroopa Liidu toimimise lepingu artikkel 304
Vastutav seksioon	transpordi, energeetika, infrastruktuuri ja infoühiskonna seksioon
Vastuvõtmine seksioonis	7.9.2016
Vastuvõtmine täiskogus	21.9.2016
Täiskogu istungjärk nr	519
Hääletuse tulemus	159/1/3
(poolt/vastu/erapooletuid)	

1. Järeldused ja soovitused

1.1. **Komitee tunnistab** komisjoni koostatud teksti **üldiselt kiiduväärseks**, sest sellega pannakse lähtealus IKT standardimist soodustavatele kavadele ja algatustele: tehakse kindlaks prioriteetsed valdkonnad ja peamised tegevussuunad koos ajakavaga (tegevuskava).

1.2. **Komitee leiab**, et standardimine peab aitama suurendada lisaväärtust, tagada tööhõive kõikides valdkondades ning tõsta kogu ühiskonna heaolulaset. Seepärast on eriti oluline määrata kindlaks prioriteetsed valdkonnad, kus standardimine peab toimuma, sealhulgas info- ja kommunikatsioonitehnoloogia (IKT) sektor, et lahendada need küsimused, mis on kõigile äärmiselt olulised. See näitab, et kõnealune komisjoni teatis on tõepoolest oluline, ja samuti on selge, miks selle dokumendi koostamine on esmatähtis nii IKT veelgi ulatuslikumaks standardimiseks kui ka seega digitaalse ühtse turu väljakujundamiseks.

1.3. **Komitee esitab mitu soovitust**, mis võivad aidata komisjonil veelgi parandada koostatud teatise ja nende saatedokumente.

1.3.1. Soovitus nr 1

Komitee soovitab, et edasistes teatistes ja muudes seotud dokumentides teavitaks komisjon kõiki sidusrühmi vajadusest kasutada IKT standardimisel tasakaalustatud lähenemisviisi: standardid kui piirav tegur *versus* loovus.

1.3.2. Soovitus nr 2

Komitee soovitab teha jõupingutusi ühtsuse tagamiseks IKT standardimise prioriteetsete valdkondade vahel, mille nimetused on komisjoni teatistes ja iga-aastases IKT standardimise töökavas erinevad. Eri dokumentide ja kõigi omavahel seotud tekstide sidususe tagamiseks tuleb kasutada ühtset terminoloogiat.

1.3.3. Soovitus nr 3

Arvestades IKT standardimise prioriteetide määramise tähtsust, **soovitab komitee** pakkuda rohkem teavet prioriteetsete valdkondade valimise põhjenduste, meetodite ja tulemuste kohta.

1.3.4. Soovitus nr 4

Selleks, et kõigil sidusrühmadel oleks parem arusaam komisjoni teatise elluviimisest ja ühtsusest, **soovitab komitee** levitada teavet korduvate meetmete kohta, mis täiendavad või jätkavad kõnealuse dokumendiga käivitatud tööd.

1.3.5. Soovitus nr 5

Selleks, et kõik sidusrühmad saaksid olla kindlad, et komisjon vaatas oma teatise koostamisel kaugemale IKT standardimise prioriteetidega otseselt seotud küsimustest ning hindas ka prioriteetide mõju erinevatele sotsiaalsetele küsimustele (vt Euroopa Liidu toimimise lepingu artikkel 11), **soovitab komitee**, et komisjoni edasised teatised sisaldaksid konkreetseid üksikasju mitmesuguste sidusrühmade osalemise kohta ja komisjoni käsitlust sotsiaalsete tagajärgede kohta IKT standardimise valdkonnas, mis mõjutab kogu ühiskonda.

1.4. Kuigi komitee üldiselt toetab komisjoni teatist, **soovitab ta siiski** hinnata:

- kas teatis on vormiliselt piisav, et saavutada seatud eesmärgid, näiteks juhtrolli võtmine, või on vaja kasutada vorme, mis võimaldavad rohkem tegevus- ja otsustamisvabadust,
- kas juhtrolli mõiste tuleks läbi vaadata ja kas komisjoni teatises oleks pigem vaja rõhutada partnerlusel tuginevat koostööd maailma standardimisasutustega kui konkurentsioiguse põhimõtteid, arvestades et üldiselt on meil ühesugused vajadused, mis ulatuvad ELi piiridest kaugemale.

2. Sissejuhatus

2.1. 19. aprillil 2016 võttis Euroopa Komisjon vastu teatise Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „IKT standardimise prioriteetid digitaalsel ühtsel turul“ (COM(2016) 176 final).

2.2. Komisjoni teatise **eesmärgid**:

- toetada ja tugevdada Euroopa rolli ülemaailmses digitaalmajanduses,
- tagada, et IKT standardid oleksid koostatud nõnda, et nad vastavad paremini poliitilistele vajadustele,
- tagada, et standardid oleksid paindlikud, avatud ning teadusuuringute ja innovatsiooniga tihedamalt seotud.

2.3. Komisjoni teatise **olemus**:

- **esmatähtsate info- ja kommunikatsioonitehnoloogiate standardimist käsitlev terviklik strateegiline ja poliitiline lähenemine.** Teatises esitatakse digitaalse ühtse turu lõplikuks väljakujundamiseks oluliste esmatähtsate info- ja kommunikatsioonitehnoloogiate standardimist käsitlev terviklik strateegiline ja poliitiline lähenemine,
- **IKT standardimisega seotud probleemide lahendamine.** Et lahendada IKT standardimisega seotud probleemid, teatas komisjon, et „koostab integreeritud standardimiskava, et teha kindlaks ja määratleda peamised standardimisprioriteetid, keskendudes tehnoloogiatele ja valdkondadele, mida peetakse digitaalse ühtse turu jaoks otsustavalt tähtsaks“.

2.4. Komisjoni teatise **kontekst**:

- **ühised standardid kui toimiva digitaalse ühtse turu alus.** Ühised standardid tagavad digitehnoloogiate koostalitlusvõime ning on toimiva digitaalse ühtse turu aluseks. Nad tagavad tehnoloogiate sujuva ja usaldusväärse koostoimimise, võimaldavad mastaabisäästu, soodustavad teadustegevust ja innovatsiooni ning tagavad turgude avatuse. Erinevused riikide standardites võivad aga innovatsiooni oluliselt aeglustada ja asetada Euroopa ettevõtted muu maailmaga võrreldes ebasoodsamasse olukorda,

- **Euroopa standardimist käsitlev määrus (EL) nr 1025/2012.** Hiljuti muudetud ELi standardimispoliitika tulemusel võeti vastu määrus (EL) nr 1025/2012, mis käsitleb Euroopa standardimist, ja loodi läbipaistvama, tõhusama ja tulemuslikuma Euroopa standardimissüsteemi raamistik kõigi tööstussektorite tarvis. Kõnealune **teatis lähtub määrusest (EL) nr 1025/2012** ⁽¹⁾ ja on seotud standardimist käsitleva kavandatud ühisalgatusega, mis on osa laiema ühtse turu strateegiast (COM(2015) 550 final, „Ühtse turu täiustamine: rohkem võimalusi inimestele ja ettevõtetele“).

2.5. Komisjoni teatise **põhiteemad:**

- IKT standardid kui digitaalse ühtse turu nurgakivi,
- IKT standardite koostamine: kiiresti muutuv ja keeruline globaalne kontekst,
- Euroopa vastus: kaheetapiline kava, millega seatakse IKT-valdkonna standardeid puudutavad prioriteedid ja tehakse need teoks digitaalse ühtse turu huvides,
- IKT standardimise viis prioriteetses valdkonda,
- kõrgetasemeline kava saavutada ja tagada juhtroll standardite abil.

3. Ülevaade komisjoni teatisest ja üldised märkused selle kohta

3.1. **IKT standardid kui digitaalse ühtse turu nurgakivi**

3.1.1. Komisjoni teatise punktis 1 leitakse, et maailmamajanduse digitaliseerumine mõjutab kõiki tööstus- ja teenindussektoreid. Samas punktis 1 käsitletakse teatisega seotud üldisi küsimusi, nagu:

- teatise eesmärk,
- teatise lähenemisviis,
- teatise kontekst.

3.2. **IKT standardite koostamine: kiiresti muutuv ja keeruline globaalne kontekst**

3.2.1. Komisjoni teatise punktis 2 leitakse, et IKT standardimise ees seisab mitu uut väljakutset, mis nõuavad sihipärast ja pidevat lahendamist Euroopa tasandil.

3.2.2. Teatistes rõhutatakse, et nende probleemide tagajärjeks võivad olla piiratud ressursside hajutus, suhteliselt vähene tõhusus ning laiemas plaanis Euroopa innovatsioonivõime nõrgenemine.

3.3. **Euroopa vastus: kaheetapiline kava, millega seatakse IKT-valdkonna standardeid puudutavad prioriteedid ja tehakse need teoks digitaalse ühtse turu huvides**

3.3.1. Komisjoni teatise punktis 3 esitatakse digitaalrajanduse tehnoloogiate standardimise uue laine prioriteetne tegevuskava.

3.3.2. Komisjoni kavandatud lähenemisviis

- 1) Teatistes esitatakse **loetelu digitaalse ühtse turu prioriteetsetest valdkondadest**, kus IKT standardimise parandamine on kõige pakilisem. Lisaks on loetletud soovitud tulemused ja ajakava.
- 2) Komisjon teeb ettepaneku käivitada kõrgetasemeline poliitiline protsess prioriteetide loetelu valideerimiseks, seireks ning vajadusel muutmiseks. Selles protsessis on ette nähtud kasutada Euroopa standardimissüsteemi vahendeid ning sellesse kaasatakse paljusid sidusrühmi nii ELi sees kui ka rahvusvahelisel tasandil.

3.3.3. Selle prioriteetide kava mõlema osaga tuleb edasi liikuda korraga, tagamaks ELi asumine ülemaailmses digitaalrajanduses liidripositsioonile.

⁽¹⁾ ELT L 316, 14.11.2012, lk 12.

3.4. IKT standardimise viis prioriteetset valdkonda

3.4.1. Teatise punktis 3.1 loetleb komisjon IKT standardimise viis prioriteetset valdkonda, mis on digitaalse ühtse turu **peamised tehnoloogilised alustalad** (loetletud valdkondade järjekord ei oma tähtsust):

- pilvandmetöötlus,
- asjade internet,
- 5G-sidevõrgud,
- suurandmete tehnoloogia,
- küberturvalisus.

3.4.2. Prioriteetsed valdkonnad valiti välja tööstusharu sidusrühmi, standardimisasutusi, valitsusi ja kodanikuühiskonna esindajaid koondava IKT standardimisega tegeleva Euroopa mitme sidusrühma platvormi nõuannete alusel.

3.4.3. Digitehnoloogiale üleminekul on oluline mõju eri sektoritele ja tarbijatele. Suur hulk **olulisi IKT kasutusvaldkondi** (näiteks e-tervis, arukad transpordisüsteemid, arukas energia, kõrgtehnoloogiline tootmine, arukad linnad jne) tuginevad otse viiele valitud IKT standardimise prioriteetsele valdkonnale.

3.4.4. **Valitud prioriteetidid täiendavad muid Euroopa standardimispoliitika rakendamisel kasutatavaid standardimisvahendeid.** Lisaks kavandatud standardimist käsitlevale Euroopa ühisalgatusele on nendeks IKT standardimise töökava ja liidu iga-aastane töökava.

3.5. Kõrgetasemeline kava saavutada ja tagada juhtroll standardite abil

3.5.1. Teatise punktis 3.2 leiab komisjon, et ei piisa IKT standardeid käsitlevate prioriteetide seadmisest ainuüksi digitaalse ühtse turu jaoks. **Edu aluseks on see, et väga erinevates sidusrühmades** (tööstus, standardiorganisatsioonid ja teadusringkonnad, samuti ELi institutsioonid ja liikmesriikide ametiasutused) **otsustatakse kõrgel tasemel, et standardimistöö on oluline.**

3.5.2. **Komisjon teeb ettepaneku käivitada prioriteetsete meetmete teostamiseks kõrgetasemeline protsess.** See protsess tugineb Euroopa mitme sidusrühma platvormile, IKT standardimise töökavale ja Euroopa standardimist käsitlevale liidu iga-aastasele töökavale kui standardite rakendus- ja levitamismehhanismidele ning täiendab neid. Teatises kirjeldab komisjon protsessi iga elementi ja kõiki seotud meetmeid.

4. Konkreetsete märkused

4.1. Tasakaal standardimise ja loovuse vahel

4.1.1. Komisjoni teatise seisukohast ei ole standardimine eesmärk omaette, vaid pigem vahend, mille üks siht on innustada teadusuuringuid ja innovatsiooni IKT valdkonnas.

4.1.2. Standardite abil ei looda ainult võimalusi, vaid kehtestatakse ka raamistikke ja piiranguid. Standardid võivad arengut soodustada, ent seda ka pidurdada, eelkõige väga kiire arenguga sektorites, näiteks IKT.

4.1.3. Teatise punktis 2 „IKT standardite koostamine: kiiresti muutuv ja keeruline globaalne kontekst“ märgitakse standardimise protsessis ette tulevate probleemide osas, et „**[innovatsiooni võib] aeglustada** üha kasvav keerukus, mis tuleneb standardite kasvavast hulgast ning standardite kehtestamise kaasatud tehnikaringkondade paljususest“.

4.1.4. Avaliku konsultatsiooni tulemustest (kokkuvõttev aruanne avalikust konsultatsioonist „Digitaalse ühtse turu standardid: prioriteetide määramine, tulemuste saavutamine“) selguvad asjaomaste sidusrühmade, sealhulgas IKT sektori seisukohad. IKT sektor soovib näha alt-üles-suunalist standardimisprotsessi.

4.1.5. On selge, et kui standardid kehtestatakse ennatlikult või need on liiga ranged, võib see:

- piirata loovust, mis takistaks uuenduslike lahenduste väljatöötamist ja elluviimist;
- viia olukorrani, kus standardid on välja töötatud ja kinnitatud, ent tootjad jätkavad oma igapäevatoiminguid, järgides teisi nn standardeid, mille nad on ise määranud.

4.1.6. See tähendab, et standardimisprotsessis tuleb iga standardi väljatöötamise, vastuvõtmise ja elluviimise ajal olukorda põhjalikult hinnata ning leida mõistlik tasakaal standardimise kui piirava teguri ja loovuse vahel, see tähendab jätta võimalusi vabaks eneseväljenduseks, et saaks luua uusi nn ebastandardseid lahendusi.

4.1.7. Soovitus nr 1

Komitee soovitab, et edasistes teatistes ja muudes seotud dokumentides teavitaks komisjon kõiki sidusrühmi vajadusest kasutada IKT standardimisel tasakaalustatud lähenemisviisi: standardid kui piirav tegur *versus* loovus.

4.2. Ebakõlad prioriteetsete valdkondade vahel erinevates standardimist käsitlevates dokumentides

4.2.1. Teatise punktis 3.1 esitab komisjon IKT standardimise eelnimetatud viis prioriteetset valdkonda:

- pilvandmetöötlus,
- asjade internet,
- **5G-sidevõrgud**,
- **küberturvalisus**,
- **suurandmete tehnoloogia**.

4.2.2. Samal ajal viidatakse teatises IKT standardimise iga-aastasele töökavale. 2016. aasta IKT standardimise töökavas loetletud ja kirjeldatud valdkonnad on järgmised.

3.5.	Põhitegurid ja turvalisus	95
3.5.1.	Pilvandmetöötlus	96
3.5.2.	Avaliku sektori teave, avatud andmed ja suurandmed	101
3.5.3.	E-valitsus	106
3.5.3.1.	DCAT rakendusprofiil Euroopa andmeportaalidele	107
3.5.3.2.	Metaandmete vahetamine korduskasutatavate koostalitluse komponentide kohta (e-valitsus)	107
3.5.3.3.	Põhisõnastik koostalitlusvõimeliste lahenduste arengu soodustamiseks	107
3.5.4.	Elektrooniline tuvastamine ja usaldusteenused, sh e-allkiri	109
3.5.5.	Raadiosagedustuvastus (RFID)	112
3.5.6.	Asjade internet	114
3.5.7.	Võrgu- ja infoturve	120
3.5.8.	Võrgupriivaatus	124
3.5.9.	E-taristu teadusandmete ja andmetöötlusmahuka teaduse jaoks	127
3.5.10.	Lairibataristu kaardistamine	131
3.5.11.	Digitaalkino säilitamine	134

4.2.3. Kuigi need kaks dokumenti – komisjoni teatis ja 2016. aasta IKT standardimise töökava – on omavahel seotud ja üksteist täiendavad, kasutatakse neis erinevat terminoloogiat. Kummaski dokumendis ei looda seost sarnaste standardimisvaldkondade vahel.

4.2.4. Soovitus nr 2

Komitee soovitab teha jõupingutusi ühtsuse tagamiseks IKT standardimise prioriteetsete valdkondade vahel, mille nimetused on komisjoni teatises ja iga-aastases IKT standardimise töökavas erinevad. Eri dokumentide ja kõigi omavahel seotud tekstide sidususe loomiseks tuleb kasutada ühtset terminoloogiat.

4.3. IKT standardimise prioriteetide valimine

4.3.1. Komisjoni teatis punktis 3.1 loetletakse IKT standardimise viis prioriteetset valdkonda ning täpsustatakse: „Need valdkonnad valiti välja tööstusharu sidusrühmi, standardiasutusi, valitsusi ja kodanikuühiskonna esindajaid koondava IKT standardimisega tegeleva Euroopa mitme sidusrühma platvormi nõuannete alusel. **Avalik konsultatsioon kinnitas, et esitatud prioriteetide suhtes valitseb laiapõhjaline konsensus.**“

4.3.2. Avalik konsultatsioon toimus 23. septembrist 2015 kuni 4. jaanuarini 2016 ja sellest võttis osa 168 vastajat. Konsultatsiooni tulemused avaldati **kokkuvõtvas aruandes** avalikust konsultatsioonist „Digitaalse ühtse turu standardid: prioriteetide määramine, tulemuste saavutamine“.

4.3.3. Kuna uuringu tulemusi võetakse arvesse nende IKT strateegia prioriteetsete valdkondade valimisel, mis on nimetatud komisjoni teatises ning mis hõlmavad suurt osa Euroopa ettevõtjatest, võib suhteliselt väikese osaluse (168 vastajat) tõttu olla vaja täiendavat teavet vastajate koosseisu kohta.

4.3.4. Teave vastajate rühmade kohta on esitatud eelnimetatud aruandes ⁽²⁾.

4.3.5. Nagu näha, kuuluvad paljud vastajad erinevatesse standardimisasutustesse. Suhteliselt väikese osa moodustavad arendajad ja tootjad, kes peavad hoolikalt silmas turu vajadusi, määravad või järgivad tehnoloogilise arengu suundumusi ning kellel on oma arenduskavad. Nende absoluutarv on väike.

4.3.6. Kokkuvõtvast aruandes esitatud konsultatsiooni tulemused annavad teavet valitud valdkondade kohta, ent mitte selle kohta, mitut valdkonda tegelikult uuriti, ega selle kohta, millised need on (samuti ei märgitud ära valdkondi, mida nimetatakse IKT standardimise iga-aastases töökavas). Ei täpsustata ka seda, kes valiku tegid, ega seda, millised olid arvamused, juhul kui esialgses nimekirjas oli ka teisi valdkondi.

4.3.7. Soovitus nr 3

Arvestades IKT standardimise prioriteetide määramise tähtsust, **soovitab komitee** pakkuda rohkem teavet prioriteetsete valdkondade valimise põhjenduste, meetodite ja tulemuste kohta.

4.4. Teatise olelusring

4.4.1. Komisjon toob teatises välja mitu konkreetset punkti, mis aja jooksul muutuvad, sh prioriteetsed valdkonnad, põhimeetmed, peamised tähtajad ja paljud muud. Seepärast ei saa sellist dokumenti, st komisjoni teatist, koostada pikaks ajaks.

4.4.2. Seega tuleb ette näha konkreetne praktiliselt rakendatav menetlus, milles täpsustatakse, kuidas ja kui sageli dokument läbi vaadatakse, avalikke konsultatsioone korraldatakse, otsuseid tehakse, tööd planeeritakse ja muid meetmeid võetakse – st tuleb kavandada dokumendi ja muude seotud meetmete olelusringi korrapärane haldamine.

4.4.3. Soovitus nr 4

Selleks, et kõigil sidusrühmadel oleks parem arusaam komisjoni teatise elluviimisest ja ühtsusest, **soovitab komitee** levitada teavet korduvate meetmete kohta, mis täiendavad või jätkavad kõnealuse dokumendiga käivitatud tööd.

⁽²⁾ http://ec.europa.eu/information_society/newsroom/image/document/2016-17/synopsis_report_on_the_public_consultation_-_standards_in_the_digital_single_market_setting_priorities_and_ensuring_delivery_15264.pdf

4.5. Ebapiisavalt käsitletud teemad

4.5.1. Komisjoni teatise käsitletakse mitmeid aspekte, mis on seotud prioriteetide valimisega IKT standardimiseks ning kavandatud meetmetega kõnealuse töö elluviimiseks. Teatist ja seonduvaid dokumente läbi vaadates leidis komitee uurimisrühm, et paljud ühiskonna jaoks olulised aspektid on kahjuks jäänud käsitlemata või neid mainitakse ainult möödaminnes.

4.5.2. Kuigi komisjoni teatise põhieesmärk on määrata IKT standardimisega seotud prioriteetsed suunad ja sellega seotud meetmed, mõjutavad teatise elluviimine ja tegelik rakendamine otseselt või kaudselt ka järgmisi valdkondi:

- tarbijate õigused,
- väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate (VKEde) tegevus,
- tööhõive ja töökohakindlus,
- tööaeg ja -tingimused,
- erivajadustega inimeste juurdepääsuvõimalused IKT-le,
- keskkonnakaitse,
- mitmesugused muud sotsiaalse mõõtmega seotud küsimused.

4.5.3. Komitee märgib, et standardimisprotsessis tuleb pöörata tähelepanu järgmistele aspektidele:

- kõigile sidusrühmadele võrdsete tingimuste tagamine,
- standardimisküsimuste rõhutamine olulisel ELi kahepoolsetes vabakaubanduslepingutes,
- tegevusvaldkondade piiritlemise viis,
- töötajate pädevus standardite nõuete täitmisel,
- töötajate põhiõigused,
- kodanikuühiskonna esindajate osalemine dialoogis.

4.5.4. Soovitus nr 5

Selleks, et kõik sidusrühmad saaksid olla kindlad, et komisjon vaatas oma teatise koostamisel kaugemale IKT standardimise prioriteetidega otseselt seotud küsimustest ning hindas ka prioriteetide mõju erinevatele sotsiaalsetele küsimustele (vt Euroopa Liidu toimimise lepingu artikkel 11), **soovitab komitee**, et komisjoni edasised teatised sisaldaksid konkreetseid üksikasju mitmesuguste sidusrühmade osalemise kohta ja komisjoni käsitluse sotsiaalsete tagajärgede kohta IKT standardimise valdkonnas, mis mõjutab kogu ühiskonda.

Brüssel, 21. september 2016

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Georges DASSIS

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „ELi e-valitsuse tegevuskava 2016–2020. Valitsussektori digitaalse arengu kiirendamine““

[COM(2016) 179 final]

(2016/C 487/16)

Raportöör: **Raymond HENCKS**

Konsulteerimistaotlus	Euroopa Komisjon, 19.4.2016
Õiguslik alus	Euroopa Liidu toimimise lepingu artikkel 304
Vastutav sektsioon	transpordi, energeetika, infrastruktuuri ja infotühiskonna sektsioon
Vastuvõtmine sektsioonis	7.9.2016
Vastuvõtmine täiskogus	22.9.2016
Täiskogu istungjärk nr	519
Hääletuse tulemus	162/1/3
(poolt/vastu/erapooletuid)	

1. Järeldused ja soovitused

1.1. Euroopa Liidu eesmärk luua 2020. aastaks e-valitsus, mis pakub algusest lõpuni kasutajasõbralikke, personaalseid ning piirideta digitaalseid teenuseid, ei paista, arvestades järjestikuste tegevuskavade rakendamise praegust tempot paljudes liikmesriikides, kuigivõrd saavutatav.

1.2. Komitee toetab kolmanda ELi e-valitsuse tegevuskava (2016–2020) ettepanekuid, millega soovitakse kiirendada töhusa, koostalitlusvõimelise ning kõigile juurdepääsetava e-valitsuse elluviimist.

1.3. E-valitsus saab toimida ainult siis, kui on täidetud teised eeltingimused, nagu toimiva digitaalvõrgu ja -teenuste loomine, taskukohane juurdepääs kõigi jaoks ning igal tasemel ja igas vanuses kasutajate asjakohane digitaalne koolitamine. Isegi kui keskpikas või pikas perspektiivis peab e-valitsusest kujunema vaikimisi valitav suhtlusvahend, tuleb säilitada traditsioonilised vahendid (postisaadetised, isiklik kontakt, telefon) haldusasutustega suhtlemiseks nende kodanike jaoks, kes seda soovivad.

1.4. Mis puudutab e-valitsuse kasutajate õigusi, iseäranis õigusi, mis on seotud juurdepääsu ja mittediskrimineerimise, sõna- ja teabevabaduse, eraelu puutumatus ja isikuandmete kaitse, hariduse ja üldteadmistega kooliharidusest kuni elukestva õppeni ning õiguskaitsevahenditega jne, teeb komitee komisjonile ettepaneku koondada kogu e-valitsusega seotud kasutajate õigusi puudutav teave ühele veebilehele.

1.5. Komitee kiidab heaks seitse põhimõtet, millele tugineb komisjoni ettepanek, kuid kahtleb, kas mõningaid neist on võimalik rakendada, lahendamata seonduvaid õiguslikke ja tehnoloogilisi probleeme.

1.6. Seoses ühekordsuse põhimõttega, mille kohaselt ei peaks erasikud ega ettevõtjad esitama haldusasutustele sama teavet rohkem kui ühe korra, märgib komitee, et õiguslikud ja organisatsioonilised probleemid on endiselt lahendamata, ning kutsus komisjoni üles käivitama sellekohast katseprojekti. Samuti soovib komitee kehtestada kogu valitsemist hõlmava lähenemisviisi põhimõtte, mis seisneb eri avalik-õiguslike asutuste vahelises koostöös üle nende vastavate pädevusvaldkondade piiride, et üks asutus annaks taotlejale korraga tervikliku vastuse.

1.7. Komitee peab kahetsusväärseks, et komisjoni põhimõtete hulgas ei ole pärandüsteemidest hoidumise põhimõtet, mis seisneb haldusasutuste süsteemide ja infotehnoloogia uuendamises, et need oleksid tehnoloogilise arenguga kooskõlas.

1.8. Komitee rõhutab, et avatuse ja läbipaistvuse põhimõtte raames peab kodanikel ja ettevõtjatel olema sõnaselge õigus kontrollida oma isikuandmete edastamist teistele haldusasutustele ja asjaomasel juhul need andmed kustutada (õigus olla unustatud), järgides asjaomaseid õigusakte ja menetlusi, ning palub esitada ettepaneku dokumentide veebis arhiveerimise ja vahetamise turvatud Euroopa süsteemi kohta.

1.9. Et paljud kodanikud peavad end uue e-valitsuse vahendiga kurssi viima, leiab komitee, et liikmesriigid ning nende kohalikud ja piirkondlikud omavalitsused peaksid pakkuma kodanikele digitaaloskuste koolitusi ning neid tuleks kutsuda üles looma digitaalset tugiteenust või kohapealset abiteenust, mida kaasrahastatakse Euroopa fondidest. See kehtib kutsealase täiendõppe raames ka haldusasutuste töötajate suhtes.

1.10. Komitee peab äärmiselt kahetsusväärseks, et tegevuskavas ei käsitleta üldse e-valitsuse sotsiaalseid mõjusid ja tagajärgi ega selle mõju tööhõivele, seda nii seoses töökohtade kadumise kui ka arvukate vabade töökohtadega, mis on täitmata nõutavate digitaalsete kutsevalifikatsioonidega kandidaatide puudumise tõttu. Töökohtade ümberpaigutamise raames tuleks valitsemissektori digitaliseerimise käigus vabanenud töötajad, kelle töökohad koondatakse, määrata toetatud digitaalteenust osutama või leida neile asjakohast rakendust.

2. Sissejuhatus

2.1. Euroopa e-valitsuse tegevuskava 2011–2015 (IKT-lahendused aruka, jätkusuutliku ja innovaatilise valitsemise edendamiseks) ⁽¹⁾ kaotas kehtivuse 2015. aasta detsembris.

2.2. Sellele vaatamata jääb e-valitsus digitaalarengu tegevuskava üheks suurimaks töövaldkonnaks ning üheks peamiseks algatuseks, mida on tarvis Euroopa Liidu ja liikmesriikide tasandil digitaalse ühtse turu lõpuleviimiseks.

2.3. Mitu lõppenud tegevuskavas ette nähtud algatust on mitmes liikmesriigis veel täielikult rakendamata ning tuleb seega üle viia uude e-valitsuse tegevuskavva aastateks 2016–2020.

2.4. Haldusasutustel tuleb seega parandada oma e-teenuste kontseptsiooni, keskendudes rohkem kasutajate vajadustele, et tagada e-valitsuse teenuste riigipiiriülene tõhus ja tulemuslik toimimine.

3. Teatise põhisisu

3.1. Uus tegevuskava, milles pannakse rõhku digitaalse arengu kiirendamisele, peaks toimima katalüsaatorina ning võimaldama kooskõlastada e-valitsuse vallas valitsemissektori ajakohastamiseks tehtavad jõupingutused ning selleks eraldatavad vahendid.

3.2. Tegevuskava koosneb 20 meetmest, mille puhul ei ole tegemist ammendava loeteluga ja mida võib vastavalt kiiresti muutuva keskkonna arengutele täiendada teiste, kas siis komisjoni või sidusrühmade pakutavate meetmetega.

3.3. Uue tegevuskava raames käivituvad algatused peaksid järgima alljärgnevaid põhimõtteid:

— **digitaalsus normiks**: digitaalsed teenused peaksid saama üldreegliks, kuigi neile, kes eelistavad omal soovil või vajaduse tõttu olla võrguühendusest, tuleb siiski säilitada ka muud võimalused. Ühtlasi tuleks avaliku sektori teenuseid pakkuda ühe kontaktpunkti või universaalse keskuse kaudu, kasutades selleks eri kanaleid;

— **ühikordsuse põhimõte**: selle põhimõtte kohaselt ei peaks eraisikud ega ettevõtjad esitama haldusasutustele sama teavet rohkem kui ühe korra;

⁽¹⁾ KOM(2010) 743 (lõplik) ja KOM(2010) 744 (lõplik).

- kaasavus ja juurdepääsetavus: haldusasutuste projekteeritavad digitaalsed avalikud teenused peaksid olema vaikimisi kaasavad ja vastama mitmesugustele vajadustele, st ka eakate või puuetega inimeste vajadustele;
- avatus ja läbipaistvus: haldusasutused peaksid jagama omavahel teavet ja andmeid ning pakkuma kodanikele ja ettevõtjatele juurdepääsu nende kohta käivatele andmetele ning võimalust kontrollida nende kasutamist ja parandada neid. Samuti peaksid kasutajad saama jälgida neid puudutavaid haldusprotsesse ning ühtlasi tuleks teenuste kavandamise ja pakkumise kaasata sidusrühmi (nt ettevõtjad, teadlased ja mittetulundusühendused) ja suhelda nendega neil teemadel;
- piiriülesus normiks: liikuvuse hõlbustamiseks ühtse turu piires peaksid haldusasutused tegema asjakohased digitaalsed avaliku sektori teenused kättesaadavaks piiriülesest ega tohiks tekitada täiendavat killustamist;
- koostalitlusvõime normiks: avaliku sektori teenused tuleks kavandada sellisel, et need töötaksid sujuvalt kõikjal ühtsel turul ja eri organisatsioonide lõikes ning põhineksid andmete ja digitaalsete teenuste vabal liikumisel Euroopa Liidus;
- usaldusväärsus ja turvalisus: ükski algatus ei tohiks piirduda vaid isikuandmete kaitse ja privaatsuse õigusraamistiku ja IT-turbe nõuete järgimisega, vaid nende elementide integreerimisega tuleks alustada juba kavandamisetapis.

4. Üldised märkused

4.1. Komitee toetab komisjoni samme, mille eesmärk on kiirendada e-valitsuse teenuste arengut ja kasutamist. Esimesest, 2006. aasta e-valitsuse tegevuskavast saadik on liikmesriigid pühendunud tõhusate, tulemuslike, koostalitlusvõimeliste ja kõigile kättesaadavate, sh piiriüleste e-valitsuse teenuste edendamisele. Seda pühendumust kinnitati digitaalse ühtse turu strateegiaga, mis tuleb rakendada 2020. aastaks.

4.2. Tuleb siiski märkida, et hoolimata teatavatest edusammudest, mis nähtuvad tegevuskava 2011–2015 hindamistest, ja vaatamata märkimisväärsele ühendusepoolsele rahastamisele, mida liikmesriigid on vähe kasutanud, puutuvad kasutajad – liikmesriigiti küll väga erineval määral – endiselt kokku liikmesriikide avaliku halduse ajakohastamise killustatuse ja piiriüleste e-teenuste ebapiisava pakkumisega. Komitee sooviks teada, miks on seni väga vähe kasutatud ELi poolt kättesaadavaks tehtud vahendeid, ja kutsub komisjoni üles analüüsima seda küsimust, kõrvaldama võimalikud takistused ning ergutama liikmesriike neid vahendeid iseäranis e-valitsuse valdkonnas tõhusalt ja tulemuslikult kasutama.

4.3. E-valitsus on üks digitaalse ühtse turu strateegia võtmelemente. E-valitsuse rakendamise eeltingimuseks on aga ülejäänud digitaalvaldkonna põhielemendid, mida ei käsitleta kõnealusel teatisel. Seega on selge, et tiptasemel digitaalvõrgud ja -teenused peavad olema igas vanuses kodanikele ja ettevõtjatele kättesaadavad ning neil peab olema neile võrkudele ja teenustele universaalne ja taskukohase hinnaga juurdepääs, sõltumata nende geograafilisest või rahalisest olukorrast, samuti peavad nad vajaduse korral saama tuge ja koolitust, et omandada oskused, mis on vajalikud digitaalrakenduste tõhusaks ja mõistlikuks kasutamiseks.

4.4. Võtmelementide hulka kuuluvad ka e-valitsuse kasutajate õigused, mis tulenevad esmajoones peamistest inimõigustest ja -vabadustest, mida kohaldatakse interneti kasutajatele, eelkõige õigused, mis on seotud juurdepääsu ja mittediskrimineerimise, sõna- ja teabevabaduse, eraelu puutumatuse ja isikuandmete kaitse, hariduse ja üldteadmistega kooliharidusest kuni elukestva õppeni, õiguskaitsevahendite ja muu sellisega. Sellele lisanduvad konkreetset, otseselt e-valitsusega seonduvad õigused. Arvestades e-valitsuse kasutajate õiguste allikate mitmekesisust, teeb komitee komisjonile ettepaneku koondada kogu e-valitsuse kasutajate õigusi puudutav teave ühele veebilehele.

4.5. Arvestades, et kasutajatel on sageli keeruline leida teavet ning neile vajalikku elektroonilist tuge, teeb komisjon ettepaneku luua nii liidu kui ka liikmesriigi tasandil universaalsed keskused/ühtsed digiportaalid. Sellised ühtsed portaalid on suuremas osas liikmesriikides ning piirkondlikes ja kohalikes omavalitsustes juba kasutusel. Komitee toetab sellise juurdepääsu punkti loomist riigi kesktasandi, piirkondliku või kommunaaltasandi haldusasutustele, et kasutajad saaks otse juhatada nende taotluste või soovide osas pädeva ametiasutuse juurde.

4.6. Tegevuskava 2016–2020 tugineb seitsmele põhimõttele, mis olid suuresti esindatud juba eelmistes tegevuskavades. Ehkki komitee kiidab kõnealusel põhimõttel üldiselt heaks, väljendab ta siiski kahtlust selle suhtes, kuidas neid on võimalik rakendada, lahendamata eelnevalt kõik seonduvad õiguslikud (isikuandmete haldamine ja eraelu puutumatuse kaitse) ja tehnoloogilised (progressi võimaldav ja tööstuslik tehnoloogia, teenuste liikumine digitaalkanalitesse) probleemid.

4.7. Uues tegevuskavas pannakse rõhku koostalitlusvõimele ja haldusasutuste käsutuses olevate andmete taaskasutamisele, võttes arvesse, et praegu kasutatakse suurt hulka haldusasutuste kogutavatest andmetest vaid üks kord või väga piiratud ulatuses. Ühekordsuse põhimõtte kohaselt ei peaks kasutajad haldusasutusega uuesti suheldes oma jooksvaid andmeid enam taasesitama, sest haldusasutus saab neid andmeid jagada teiste asutustega, järgides loomulikult isikuandmete ja eraelu puutumatuse kaitse nõudeid. Selle põhimõtte kohaselt peaksid äriregistrid olema kogu liidus omavahel ühendatud, erinevad riiklikud ja piiriülesed süsteemid peaksid omavahel koostööd tegema ning haldusasutustel ei oleks enam vaja mitu korda paluda teavet, mis on juba nende käsutuses. Isegi kui isikuandmete kaitse määrus on e-valitsuse valdkonnas kohaldatav, leiab komitee, et tuleb tagada tasakaal õigusriigi poolse järelevalve ning kodanike julgeoleku ja vabaduse vahel.

4.8. Komisjoni uus lähenemisviis püüab käia kiiresti muutuva keskkonnaga käsikäes. Sellegipoolest märgib komitee, et pärandisüsteemidest hoidumise põhimõtet, mis seisneb haldusasutuste IT-süsteemide ja tehnoloogiate uuendamises, et pidada sammu tehnoloogia arenguga, ei ole komisjon oma seitsme põhimõtte hulka kaasanud, kuna oodatakse, et komisjon katsetaks seda põhimõtet selle võimaliku rakendamise eesmärgil.

4.9. Komisjon väidab, et ta soovib e-valitsuse teenuste väljatöötamisel panna rõhku kodanike kaasamisele, ning kutsub haldusasutusi avatuse ja läbipaistvuse põhimõtte raames üles pidama kodanike, ettevõtjate, sotsiaalpartnerite ja tarbijate esindajate, teadlaste ja mittetulundusühingutega arutelusid teenuste kavandamise ja osutamise üle.

4.10. Kodanikud saaksid seega teha ettepanekuid ning pöörduda oma konkreetsete soovidega otse komisjoni ja liikmesriikide poole, kasutades selleks koostööplatvormi, mis viib kodanikud ja ametiasutused omavahel kontakti, võimaldab tuvastada eri riikides sarnaseid probleeme ning leida haldusasutuste jaoks häid tavasid ja rakenduslahendusi. Komitee toetab sellist algatust, mis võimaldab igäihel anda riiklikele, piirkondlikele või kohalikele ametiasutustele teada tema ümbruskonnas esinevatest probleemidest.

4.11. Avatuse ja läbipaistvuse põhimõtte näeb ette, et haldusasutused jagavad teavet ja andmeid ning võimaldavad kodanikel ja ettevõtjatel juurde pääseda neid puudutavatele andmetele, kontrollida ning parandada neid. Isikuandmetega seoses rõhutab komitee tungivalt, et kodanikel ja ettevõtjatel peab olema sõnaselge õigus kontrollida oma isikuandmete edastamist teistele haldusasutustele ja asjaomasel juhul kustutada need andmed (õigus olla unustatud), järgides asjaomaseid õigusakte ja menetlusi.

4.12. Komitee leiab, et sellega seoses ning edasiste ebakõlade vältimiseks peaks komisjon esitama ettepaneku dokumentide veebis arhiveerimise ja vahetamise turvatud Euroopa süsteemi kohta.

4.13. Tegevuskavas on nimetamata kogu valitsemist hõlmava lähenemisviisi põhimõtte, mis seisneb erinevate avalike asutuste vahelises koostöös, sõltumata nende vastavate pädevuste piiridest, et anda taotlejale ühe korraga terviklik vastus.

4.14. Komitee nõuab, et komisjon kiirendaks e-õiguskeskkonna, mere- ja muude transpordiliikide valdkonna ühtsete kontaktpunktide loomist. Tulevane strateegia peaks nii palju kui võimalik püüdma koondada olemasolevad Euroopa portaalid (nt [e-õiguskeskkond](#), [Solvit](#), [Teie Euroopa](#) jne) ühtsesse portaali ning teise sammuna sellesse kaasama riiklikud portaalid, et mis tahes haldusmenetlus oleks lihtsam.

4.15. Ehkki komitee kiidab heaks idee, et oma e-valitsuse teenuste arendamiseks peavad liikmesriigid ja nende kohalikud ja piirkondlikud omavalitsused tulevikus keskenduma nendele portaalidele, toonitab ta, et portaalid peaksid jääma füüsiliselt täiendama olemasolevaid vastuvõtupunkte ja traditsioonilisi suhtlusviise (postisaadetised, näost näkku suhtlus keskuses, telefon).

4.16. ÜRO kasutab arenguindeksit, määramaks kindlaks, milliste riikide e-valitsus on kõige arenenum, ning see hõlmab kolme kriteeriumi: kodanikele mõeldud e-teenused, telekommunikatsiooni taristud ning inimkapital. Tuleb märkida, et tegevuskavas ei käsitleta üldse e-valitsuse sotsiaalseid mõjusid ja tagajärgi ega selle mõju tööhõivele, seda nii seoses töökohtade kadumise kui ka arvukate vabade töökohtadega, mis on täitmata nõutavate digitaalsete kutsekvalifikatsioonidega kandidaatide puudumise tõttu.

4.17. E-teenuste pakkumine normina ei peaks tähendama digitaalse lõhe vastu võitlemise lõpetamist.

4.18. Erinevused ühelt poolt e-valitsuse teenuste pakkumise ja teiselt poolt asjaomaste teenuste kasutamise ja omaksvõtu vahel kasutajate poolt on suured. Põhjus, miks kasutajad ei soovi e-teenuseid kasutada, on sageli digitaalsete oskuste puudumine. Paljudel kodanikel on vaja end uue e-valitsuse vahendi ning „digitaalse tugiteenuse“ või kohapealse abiteenusega kurssi viia. See kehtib kutsealase täiendõppe raames ka haldusasutuste töötajate suhtes.

4.19. Komitee leiab, et liikmesriike ning nende piirkondlikke ja kohalikke omavalitsusi tuleks kutsuda üles looma kodanikele sellise digitaaltoe osutamiseks teenust, mida kaasrahastatakse Euroopa fondidest. Töökohtade ümberpaigutamise raames tuleks valitsemissektori digitaliseerimise käigus vabanenud töötajad, kelle töökohad koondatakse, määrata toetatud digitaalteenust osutama või leida neile asjakohast rakendust.

Brüssel, 22. september 2016

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Georges DASSIS

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis „Tuumaenergia näidisprogramm — esitatud Euratomi asutamislepingu artikli 40 kohaselt Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamuse saamiseks““

[COM(2016) 177 final]

(2016/C 487/17)

Raportöör: **Brian CURTIS**

Konsulteerimistaotlus	Euroopa Komisjon, 4.4.2016
Õiguslik alus	Euratomi asutamislepingu artikkel 40
Vastutav sektsioon	transpordi, energeetika, infrastruktuuri ja infoühiskonna sektsioon
Vastuvõtmine sektsioonis	7.9.2016
Vastuvõtmine täiskogus	22.9.2016
Täiskogu istungjärk nr	519
Hääletuse tulemus	210/2/11
(poolt/vastu/erapooletuid)	

1. Järeldused ja soovitused

1.1. Energialiidu programmi väljatöötamise toetuseks leiavad praegu aset arvukad energiavaldkonna õigusaktide läbivaatamised ja algatused ning need esitatakse järgmise 12 kuu jooksul. Kõnealuselt strateegiliselt läbivaatamiselt oleks võinud oodata tuumaenergia tootmise, teadusuuringute ja dekomisjoneerimisega seotud peamiste probleemide käsitlemist, andes nii panuse nimetatud laiaulatuslikku seadusandlikku paketti. Kuid tuumaenergia näidisprogramm ei paku selget ega terviklikku lähenemisviisi selle kohta, kuidas strateegiliselt käsitleda tuumaenergia keerulist tulevikku Euroopa energiaallikate jaotuses.

1.2. Tuumaenergia tootmine on enamikus liikmesriikides poliitiliselt tundlik teema, mida mõjutavad liikmesriigi muutuvad sotsiaalsed ja majandusküsimused. Komitee kutsub komisjoni üles kasutama praegust võimalust pakkuda välja selge analüütiline protsess ja meetodika, mis suudab anda järjepideva, vabatahtliku raamistiku riiklike otsuste tegemisele tuumaenergia (võimaliku) rolli kohta energiaallikate jaotuses.

1.3. Komitee kutsub seepärast üles tegema teatise eelnõus muudatusi ja täiendusi vastavalt punktis 4.3 esitatud üksikasjadele, et lisada teatisesse konkreetsed jaotised järgmistel teemadel:

- tuumaenergia konkurentsivõime lühikeses, keskpikas ja pikas perspektiivis;
- seonduvad majanduslikud aspektid;
- panus energiavarustuse kindlusse;
- kliimamuutused ja CO₂ vähendamise eesmärgid;
- üldsusele vastuvõetavus, tuumakahjustustega seotud vastutus, läbipaistvus ja tulemuslik riigi tasandi dialoog.

1.4. Läbipaistev seire on väga oluline nii tuumaohutuse kui ka üldsuse usalduse seisukohast. Seepärast teeb komitee ettepaneku, et kõnealusel dokumendis tuleks selgelt toetada seiret ja aruandlust puudutavaid ettepanekuid liikmesriikide riiklikes tegevuskavades, nagu on soovitanud tuumaohutust reguleerivate asutuste Euroopa tööühm. Tuleks suurendada jõupingutusi, et kaasata protsessi ELi mittekuuluvad naaberriigid.

1.5. Ka üldsuse usaldusega seoses tuleks täiendavalt viidata tootmiskoha ümbruses toimuva ja piiriülese hädaolukordadeks valmistumise osas tehtud ulatuslikule tööle (Review of Current Off-site Nuclear Emergency Preparedness and Response Arrangements in EU Member States and Neighbouring Countries (tootmiskoha ümbruse õnnetuseks valmisoleku ja reageerimise praegune korraldus ELi liikmesriikides ja naaberriikides), Euratom, detsember 2013) ning 2016. aasta tuumajulgeolekualase tippkohtumise järeldustele, eelkõige seoses võimaliku terrorismiohuga.

1.6. Tunnustusena ELi võetud olulisele kohustusele tegeleda tuumasünteesenergia valdkonna teadusuuringutega oleks kasulik lisada teatisele tegevuskava, milles tuuakse näiteid ELi edusammude kohta kaubandusliku tootmise suunas.

1.7. Arvestades, et Ühendkuningriiki hääletas EList lahkumise poolt, tuleks kaaluda selle strateegilist mõju ja eelkõige selle tähtsust Euratomi asutamislepingu jaoks. Tuumaenergia näidisprogrammis tuleks selgesõnaliselt tunnistada vajadust arutada selle võimalikke kaugeleulatuvaid tagajärgi.

2. Sissejuhatus

2.1. Euratomi asutamislepingu artikli 40 kohaselt on Euroopa Komisjonil ülesanne avaldada „perioodiliselt näidisprogramme eriti tuumaenergia tootmissihtide ja kõigi nende saavutamiseks vajalike investeeringuliikide kohta. Enne nende programmide avaldamist peab komisjon nende kohta saama majandus- ja sotsiaalkomitee arvamuse“ (KOM(2003) 370 (lõplik)). Alates 1958. aastast on avaldatud viis sellist tuumaenergia näidisprogrammi, neist viimane 2007. aastal, mida ajakohastati 2008. aastal. Lõplik versioon koostatakse ja avaldatakse niipea, kui komisjon on komitee arvamuse kätte saanud.

2.2. Sarnaselt varasemate kordadega hindab komitee võimalust esitada oma arvamus dokumendi eelnõu kohta, enne kui komisjon esitab lõpliku versiooni nõukogule ja Euroopa Parlamendile. Komitee taotleb väga tungival, et komisjon hõlmaks dokumenti käesoleva arvamuse esimeses osas esitatud soovitusi, et muuta tuumaenergia näidisprogramm terviklikumaks ja strateegilisemaks ning tagada, et see annab tugevama panuse energialiidu paketti.

2.3. Tuumenergia on üks peamisi energiaallikaid ELis. Aruandes „Energialiidu olukord aastal 2015“ märgitakse, et „EL on üks ainult kolmest suurest majanduspiirkonnast, kus üle poole elektrist toodetakse ilma kasvuhoonegaase tekitamata [—] Taastuvenergiaallikatest toodetakse 27% ja tuumaenergiast veel 27%“. Ühtlasi märgitakse aruandes, et tuumaenergia näidisprogramm peaks „looma suuremat selgust tuumaenergiasse tehtavate pikaajaliste investeeringute vajaduse ja tuumaenergiaga seotud kohustuste haldamise suhtes“ (COM(2015) 572 final).

2.4. ELi energiastrateegiat on alates viimasest tuumaenergia näidisprogrammist ulatuslikult arendatud ja see on praegu suur prioriteet. Eesmärgid aastateks 2020, 2030 ja 2050 on seatud, kuid olulised muutujad ja ebakindlus on jätkuvalt alles. Nende hulka kuuluvad Pariisi kliimamuutuste kokkuleppe kohaldamise ulatus, rahvusvahelise fossiilkütuste turu volatiilsus, uute tehnoloogiate rakendamise tempo, millised riigid on ELi liikmesriigid, maailmamajanduse väljavaadete mõju ning kogu energiaahelasse kavandatud laiaulatuslike investeeringute tegemise määr.

2.5. Sõltumata ELi energiapoliitikast jäävad võtmeotsused energiatootmiseks kasutatavate allikate jaotuse kohta liikmesriikide pädevusse. ELi energiapoliitikat saab kasutada selliste otsuste võrdlusalusena, kuid energia on poliitiliselt ülimalt tundlik küsimus ja sõltub seetõttu riiklikul tasandil muutuvast sotsiaalsest ja poliitilisest kliimast. ELi poliitikaloomes vajab selget analüütilist protsessi ja metoodikat, mis saab pakkuda sidusa raamistiku riigi tasandi otsustusprotsessile. Tuumaenergia näidisprogramm võib pakkuda sellise võimaluse neile riikidele, kes kaaluvad tuumaenergia kasutamist, ning samuti neile, kes kasutavad seda ja kes hindavad selle tulevikku.

3. Komisjoni teatise eelnõu põhisisu

3.1. Komisjoni teatis algab sedastusega, et „teatis on aluseks aruteludele, mis keskenduvad tuumaenergia osale ELi energiaeesmärkide saavutamisel“, ja lõpeb järeldusega: „Kuna väikese CO₂-heittega tehnoloogial on oluline osa tarnekindluse tagamisel ja tarnete mitmekesistamisel, peaks tuumaenergiat olema endiselt oluline osa ELi energiaallikate kogumis 2050. aastal.“

3.2. Teatise keskendutakse investeeringutele, mida on tehtud Fukushima õnnetuse järel tuumaseadmete ohutuse suurendamiseks ja praeguste tuumajaamade ohutuks käitamiseks. Lisaks tuuakse esile tuumajaamade dekomisjoneerimise ning radioaktiivsete jäätmete ja kasutatud tuumkütuse käitlemisega seotud hinnangulised rahastamisvajadused.

3.3. ELis töötab kokku 129 tuumareaktorit 14 liikmesriigis, millest kümnes on kavas ehitada uusi reaktoreid. ELil on maailma kõige kõrgemasemelised õiguslikult siduvad tuumaohutusnõuded. Neid säilitatakse ja täiustatakse tuumaohutuse direktiivi korrapärase läbivaatamise käigus ⁽¹⁾.

3.4. ELi tuumatööstus tegutseb ülemaailmsel turul, mille väärtus ulatub 2050. aastaks 3 triljoni euroni, ja on liidrikohtal tehnoloogiavaldkonnas, milles töötab vahetult 400 000–500 000 inimest ja mis annab lisaks tööd 400 000 inimesele.

3.5. Euroopa ettevõtjad osalevad olulisel määral ülemaailmses tuumkütuse tootmises tihedas koostöös Euratomi Tarneagentuuriga, kattes ELi läänes projekteeritud reaktorite nõudlust ja olles võimeline välja arendama kütuseelemente Venemaal projekteeritud reaktorite jaoks (neist 19 töötab praegu ELis).

3.6. Komisjon prognoosib ELi praeguse tuumaenergia tootmisvõimsuse langust (120 GWe) 2025. aastani ning selle suundumuse vastupidiseks pöördumist 2030. aastaks. Tuumaenergia tootmisvõimsus jääks stabiilseks – 95–105 GWe vahele – aastani 2050, eeldusel, et 90 % olemasolevatest tuumajaamadest on selleks ajaks asendatud. Hinnanguliselt oleks vaja investeerida 350–450 miljardit eurot, et tagada energia tootmine selle sajandi lõpuni.

3.7. Eeldatust suuremad kulud ja uute projektide pikaajaline viibimine ning riiklike lube andvate asutuste erinevad lähenemisviisid on põhjutanud investeerimisraskusi. Projekteerimise standardimist ja tõhustatud koostööd riiklike reguleerivate asutuste vahel nähakse tulevase poliitika oluliste tugisammastena.

3.8. Paljude ELi reaktorite puhul on ettevalmistamisel kasutusaja pikendamise programmid (10–20 aasta võrra), mille hinnangulised kulud on 45–50 miljardit eurot. Sellega seonduvat regulatiivset töökoormust tuleks prognoosida ja kavandada muudetud tuumaohutuse direktiivi kohaselt.

3.9. 2025. aastaks on kasvas sulgeda 50 reaktorit. Kuigi teema on poliitiliselt tundlik, vajavad geoloogilise lõpladustamise ja radioaktiivsete jäätmete pikaajalise käitlemisega seotud tegevus ja investeeringud ning seonduvad dekomisjoneerimise küsimused liikmesriikide kiireid otsuseid.

3.10. Madala ja keskmise radioaktiivsusega jäätmete hoidmise ja ladustamise kohta on olemas märkimisväärsed eksperditeadmised ning ajavahemikus 2020–2030 hakkavad Soomes, Rootsis ja Prantsusmaal tööle süvageoloogilise ladustamise rajatise kõrge radioaktiivsusega jäätmete lõpladustamiseks. Nende eksperditeadmiste jagamise potentsiaal ja võimalus leppida liikmesriikide vahel kokku ühistes ladustamisrajatistes aitab suurendada nii tõhusust kui ka ohutust. Seda edendab veelgi Euroopa tippkeskuse loomine.

3.11. Tuumajaamade käitajate hinnangul on dekomisjoneerimise kulude katmiseks vaja 253 miljardit eurot. Praegu on teadaolevaid sihtotstarbelisi rahalisi vahendeid 133 miljardit eurot. Liikmesriikide ülesanne on tagada, et käitajate kohustused täidetakse täies ulatuses ja et dekomisjoneerimine toimub selge ajakava jooksul.

3.12. Kiirgustehnoloogia muuks kui energiatootmiseks kasutamise tehnilist arendamist ja turundust tuleb paremini kooskõlastada. Näiteks on meditsiinilise kuvamise seadmete turg Euroopas üksi väärt 20 miljardit eurot aastas ning selle tehnoloogia kasutamine on kasvanud nii põllumajanduses, tööstuses kui ka teadusuuringutes. Jätkuvalt tehakse suuri investeeringuid teadusuuringutesse nii uue põlvkonna kui ka modulaarsete tuumajaamade ning termotuumasünteesi teadusuuringute juhtimise valdkonnas ning seda peetakse äärmiselt oluliseks eksperditeadmiste, karjääride ja ülemaailmse mõju säilitamise seisukohalt. See on eriti oluline, sest tuumaenergia tootmine laieneb jätkuvalt kogu maailmas, kuigi mitte Euroopas.

⁽¹⁾ ELT L 219, 25.7.2014, lk 42.

4. Üldised märkused

4.1. Komitee on avaldanud korrapäraselt arvamust tuumaenergia ohutuse ja rolli kohta ELi energiaallikate jaotuses⁽²⁾. Kõnealune teatis on komisjonilt esimene näitlik ülevaade tuumaenergia kohta alates Fukushima õnnetusest ja kuigi eelmises tuumaenergia näidisprogrammis lubati avaldada tuumaenergia näidisprogramme sagedamini (KOM(2007) 565 (lõplik)), ei ole seda tehtud. 2016. aasta tuumaenergia näidisprogramm, millega kaasneb küll ulatuslik komisjoni talituste töödokument, on poole lühem kui 2007. aasta teatis. Komitee soovib lisada tuumaenergia näidisprogrammi mõned punktid, et saada strateegiline dokument, milles käsitletak investeeeringuid ja eesmärkide seadmise otsuseid mõjutavaid taustategureid.

4.2. Komitee hindab tuumaenergia näidisprogrammis sisalduvat kogu tuumkütusetsükli investeerimist käsitlevat laiaulatuslikku analüüsi, tunnistades, et selles määratletakse nii sektori probleemid kui ka võimalused. Teretulnud on ka see, et rõhk on kõrgeimatel ohutusnõuetel ja vajadusel tagada dekomisjoneerimise kõiki aspekte hõlmav terviklik rahastamine. Töödokument pakub hulgaliselt üksikasju ja ära märgitakse ka teadusuuringute jätkamise roll. Teistes valdkondades on aga paljud küsimused jäetud käsitlemata, vähendades dokumendi strateegilist väärtust.

4.3. 2016. aasta tuumaenergia näidisprogrammi kavand annab märku olulisest muutusest komisjoni lähenemisviisis. Eelmistes tuumaenergia näidisprogrammides on läbivaatamine paigutatud ELi ja ülemaailmse kogukonna ees seisvate energiaalaste väljakutsete konteksti. Näiteks sisaldas 2007. aasta tuumaenergia näidisprogramm selget strateegilist ülevaadet pakkuvaid peatükke, mida 2016. aasta programmis ei ole. Need tuleks lisada praegusele ettepanekule ja need peaksid hõlmama järgmist:

- konkurentsivõime: millised on näiteks praegused ja tulevased tuumaenergia konkurentsivõimet mõjutavad tegurid, riigiabi, eeskätt finants- ja maksualase abi roll, muutused ehituskulude suundumustes, kapitalikulud, jäätmekäitlus, loa andmise menetlused, kasutusaja pikendamine ja teiste energiaallikate suhtelised kulud;
- majanduslikud aspektid: energiaturgude struktuur on jätkuvalt ebakindel, pärssides pikaajalisi investeeeringuid, ning tuumaenergia majandusriskid on finantsalase ja poliitilise ebakindluse perioodil märkimisväärsed;
- varustuskindlus: ülemaailmne energianõudlus kasvab pidevalt, isegi kui Euroopas on see stabiliseerunud või vähenenud, ning selle tagajärjed, nagu ka poliitilised ja välispoliitika aspektid vajavad suuremat tähelepanu. Eeskätt energiajulgeolek on valdkond, kuhu tuumaenergia saab anda ja annab panuse kütuseallika (uraan) näol, mis praegu näib olevat kindlam kui nafta või gaas⁽³⁾;
- kliimamuutused: tuumaenergia moodustab poole Euroopa vähese CO₂-heittega elektrienergiast;
- üldsuse heakskiit: suured erinevused üldsuse suhtumises ELis on vähe teadvustatud tõsiasi, mis mõjutab oluliselt poliitilist heakskiitu.

Kõik need küsimused on muutunud viimase üheksa aasta jooksul olulisemaks, kuid tuumaenergia näidisprogrammis on kesksed küsimused ohutus ja tuumkütusetsükkel. Ka teatise ja komisjoni talituste töödokumendis pööratakse neile valdkondadele vähe tähelepanu. Komisjon ei visanda neil teemadel, millest paljud on vaieldavad ja vastuolulised (näiteks kõrgete standardite säilitamine allhanketöö puhul), peetava arutelu laadi ega paku ka suuniseid või strateegilist lähenemisviisi arutelule tuumaenergia üle energiaallikate jaotuses tervikuna. See peegeldab energialiidu paketi lähenemisviisi, milles ilmneb samalaadne tõrksus tõsta esile Euroopa energiastrateegia mõju liikmesriikide aruteludele tuumaenergia (võimaliku) jätkuva rolli üle energiaallikate jaotuses.

4.4. Nagu märgitud, on komisjoni teatis väidetavalt „aluseks aruteludele, mis keskenduvad tuumaenergia osale ELi energiaeesmärkide saavutamisel“ [—] „[olulise osana] ELi energiaallikate kogumis 2050. aastal“. Kõnealuse dokumendi sisu ei toeta neid väiteid täies ulatuses. Eelmistes näidisprogrammides on antud oluline analüütiline hinnang tuumaenergia rollile ja esitatud suuniseid tulevase poliitika kohta.

⁽²⁾ ELT C 341, 21.11.2013, lk 92; ELT C 133, 14.4.2016, lk 25.

⁽³⁾ ELT C 182, 4.8.2009, lk 8–12.

4.5. Eeskätt tuumaenergia investeerimisvajaduste (praegustes tingimustes selgelt oluline raskuspunkt) analüüs tuleb nüüd igal juhul seada energialiidu eesmärkide saavutamiseks vajalike koguinvesteeringute konteksti, sest kõigi põlvkondade tehnoloogiate ja taristu investeerimisotsuste vahel valitsevad vastastikmõjud ja tuleb teha kompromisse.

4.6. Lisaks on palju muid tuumaenergia poliitikat ja majandust mõjutavaid taustategureid, mida ei ole täiel määral käsitletud ja mille kohta on komisjonil keeruline seisukohta võtta, kuna need on praegu läbivaatamisel või reformimisel. Nende hulka kuuluvad heitkogustega kauplemise süsteemi toimimine, võimsusmehhanismi toetuste ettepanekud, taastuvate energiaallikate sektori arendamine jne.

4.7. Praegu moodustab tuumaenergia 28 % sisemisest energiatootmisest ELis ja 50 % ELi vähese CO₂-heitega elektrienergiast (Eurostat, mai 2015). CO₂ vähendamine on ülimalt oluline eesmärk ELi ja kogu maailma energiapoliitikas. 2 °C temperatuuritõusu piiresse jäämine nõuab ülemaailmsete energia CO₂ heitkoguste vähendamist aastatel 2030–2050 keskmiselt 5,5 % aastas. ELi panusest heitkoguste vähendamisse anti ülevaade teatises „Energia tegevuskava aastani 2050“, milles esitati mitmel stsenaariumil põhinev lähenemisviis sellele, kuidas energiaallikate jaotus erineks sõltuvalt erinevatest poliitilistest, majanduslikest ja sotsiaalistest teguritest (KOM(2011) 885 (lõplik)). Liikmesriikide esitatud arvnäitajate põhjal eeldatakse teatises, et aastaks 2050 on tuumaenergia tootmisvõimsus ligikaudu 100 GWe, kuid praegust arutelu arvestades on selline eeldus ebakindel.

4.8. Komitee toob esile hiljutise Rootsi näite, millest teatati pärast tuumaenergia näidisprogrammi avaldamist ning mida ei ole seetõttu programmi lisatud. Rootsi otsustas asendada dekomisjoneeritud tuumajaamad järk-järgult kümne uue tuumareaktoriga ja on paralleelselt võtnud kohustuse viia ellu meetmeid, mille abil saavutada 2040. aastaks energiatarne 100 % taastuvatest energiaallikatest (Financial Times, 10. juuni 2016). See, et riigil on tugev taastuvate energiaallikate poliitika ja samal ajal lisavõimekus tarnida vähese CO₂-heitega energiat naaberriikidele, on kõnealusel juhul kõigile pooltele poliitiliselt vastuvõetav ning seega Euroopa kontekstis strateegilise tähtsusega. Seega tuleks teatist selle aspekti arvessevõtmiseks ajakohastada.

4.9. Komitee on paljude aastate jooksul järjepidevalt pooldanud strateegilisemat lähenemisviisi energiaküsimustele ja suuremat rõhuasetust kaugeleulatuvale avalikule dialoogile energia tootmise ja kasutamise kohta⁽⁴⁾. Tehnoloogia ei ole väärtusvaba ning energiatehnoloogiaga kaasneb rida eetilisi, ühiskondlikke ja poliitilisi hinnanguid. Liikmesriikidel on kaalutusõigus oma energiaallikate kogumi koostise osas, ainult pooltel liikmesriikidel on töötavaid tuumajaamu ning pärast viimast tuumaenergia näidisprogrammi on toimunud tuumaenergiat käsitlevate seisukohtade polariseerumine. Kõnealust olulist tsüklilist ülevaadet dokumenti parandaks objektiivne ülevaade aktuaalsetest ja laia kõlapinnaga küsimustest, millel on oma osa aruteludes, mis „keskenduvad tuumaenergia osale ELi energiaeesmärkide saavutamisel“. Seepärast soovitatakse lisada lõppdokumenti mitu uut jaotist, nagu on sedastatud punktis 4.3, ning arvestada strateegias tervikuna rohkem alltoodud punktides 5.3.1–5.3.4 esitatud konkreetseid märkusi.

5. Konkreetsete märkused

5.1. Dokumentis rõhutatakse, kui oluline on parandada liikmesriikidevahelist riiklikku kooskõlastamist ja sidusrühmade koostööd ning suurendada läbipaistvust ja üldsuse kaasamist tuumaküsimustesse. Komitee toob esile tuumaohutust reguleerivate asutuste Euroopa tööühma (ENSREG) olulise rolli selles ja jätkuvas arutelude edendamises sidusrühmadega Euroopa tuumaenergia foorumi (ENEF) raames. 2015. aasta detsembris tegi ENSREG avalduse Fukushima õnnetuse järgsete riiklike tegevuskavade rakendamise edusammude kohta, milles leiti, et rakendamise seis on erinev ja ohutusastele paranduste rakendamist tuleks kiirendada, et pidada kinni kokkulepitud rakendamistähtaegadest. ENSREG soovitas, et iga osalev riik peaks riikliku tegevuskava rakendamise seisundi aruannet korrapäraselt ajakohastama ja selle avaldama, et tagada läbipaistev järelevalve. 2017. aastal kavatakse avaldada rakendamist käsitlev aruanne (ENSREGi neljas aruanne, november 2015). Komitee soovib komisjonil lisada kõnealuse soovitusel heakskiitmine tuumaenergia näidisprogrammi.

⁽⁴⁾ ELT C 291, 4.9.2015, lk 8.

5.2. Teatistes puudutatakse suhteid ELi naabertuumariikidega ja komitee leiab, et aktiivse kaasamise laiendamine eelkõige Valgevenele aitaks lahendada läbipaistvuse ja ohutusega seotud mured, mis on tõstatunud seoses riigi esimese tuumareaktori rajamisega Ostrovetsi. Esmatähtsaks tuleks pidada sidemete loomist ENSREGi kaudu.

5.3. Seoses dialoogi ja läbipaistvusega üldiselt märgib komitee, et tegelikkuses on Euroopa tuumaenergia foorumi roll, vahendid, suutlikkus ja staatus viimasel kahel aastal oluliselt vähenenud. Väga oluline on täiendavalt selgitada Euroopa tuumapoliitika dialoogi puudutavaid põhiküsimusi ja teha ettepanek riikliku tasandi aruteludele ühise raamistiku kehtestamiseks. Selle edasiarendamine Euroopa tuumaenergia foorumis on nüüd ebatõenäoline ning seda ei ole tuumaenergia näidisprogrammi lisatud. Selline raamistik oleks ühtlasi abiks energialiidu tulevasel juhtimisel ja seda tuleks kohaldada järjepidevalt kõigi esmaste energiaallikate suhtes. Selgituse lihtsustamiseks peaks tuumaenergia näidisprogramm sisaldama konkreetseid jaotisi, milles antakse ülevaade tagajärgedest ja tähtsusest tuumainvesteeringute poliitika jaoks. Need teemad, mida on üksikasjalikult kirjeldatud järgmises neljas lõigus, on ülimalt olulised aruteluvaldkonnad ja vajalikud iga strateegilise visiooni seisukohalt.

5.3.1. *Üleminek elektrienergia kasutamisele ja määr, milleni saab tagada pideva elektriga varustatuse esmastest allikatest.* Ühelt poolt saab tuumaenergia toetada energiapuudust, kuna prognoositavat elektrit saab toota pidevalt, suures mahus ja pikkade ajavahemike vältel ning see saab anda positiivse panuse elektrisüsteemide stabiilsesse toimimisse (nt võrgusageduse säilitamine). Teiselt poolt on kapitali- ja ehituskulud kõrged, uued ohutusnõuded ranged, rahastamine ebakindel ja tulevased turutingimused suuresti ettearvamatud. Need on küsimused, millega seisab silmitsi iga liikmesriik, kellel on tuumaenergia tootmise võimsus, ja need võivad äärmiselt oluliselt mõjutada seda, kas ja kuidas suudetakse täita ELi energia- ja kliimaeesmärke toetavaid realistlikke riiklikke kavasisid. Tuumaenergia näidisprogramm peaks seonduma kõnealuste küsimuste ühise aruteluraamistikuga, nagu komisjon on välja pakkunud teistes strateegilistes energiaalastes teatistes, ja esitada tasakaalustatud analüüsi tuumaenergia rolli kohta.

5.3.2. *Energiatootmist puudutavad üldsuse teadmised, suhtumine ja riskiteadlikkus.* Ühelt poolt valmistavad tuumaohutus, Tšernobõli ja Fukushima õnnetuste tagajärjed ning dekomisjoneerimist ja radioaktiivsete jäätmete ladustamist puudutavad lahtised küsimused mõnes riigis üldsusele sügavat muret. Teiselt poolt on ka teiste esmaste energiaallikatega seotud märkimisväärseid ja sageli alahinnatud negatiivseid tegureid. Komitee on pidevalt rõhutanud, kui võrd oluline on, et üldsus mõistaks energiavaldkonna nn dilemmat ehk seda, kui keeruline on saavutada tasakaal omavahel seotud ja vahel vastuoluliste eesmärkide vahel tagada energiapuudust, taskukohasus ja keskkonnasäästlikkus. Poliitilist tahet kujundab suuresti üldsuse suhtumine ja põhjalike energiaalaste teadmiste madal tase võib viia ebaoptimaalsete poliitiliste otsuste tegemiseni. Abi oleks rohkematest vahenditest ja toetavast õigusraamistikust, mis võimaldaks nt luua kohalikke teavituskomiteesid, nagu Prantsusmaal.

5.3.3. *Kulude ja konkurentsivõime hindamise meetodika.* Taskukohasel vähese CO₂-heittega energial on väga oluline roll kokkulepitud kliima- ja energiaeesmärkide saavutamises, kuid ometi on see valdkond turukonkurentsi eest kaitstud. Samuti ei ole kasutuses standardit või vastuvõetavat meetodikat, millega liikmesriigid hindaksid oma elektrienergia tootmisallikate alternatiivide tulevaseid kulusid enne poliitilise otsuse tegemist (mida mõjutavad muud tegurid).

5.3.4. *Aktiivsete teadusuuringute ja elektrienergia tootmisaluse olulisus turgude, tehnoloogilise ja ohutusala juhtrolli seisukohast.* Kui oluline on säilitada märkimisväärne ja arenev tuumaenergiatööstus selleks, et säilitada tööhõive ning Euroopa mõju ja juhtroll ülemaailmselt laienevas tööstusharus (USA energiateabe amet: World nuclear generation to double by 2040, mai 2016)? Näiteks Hiina kavatseb kahekordistada oma tuumaenergia tootmisvõimsuse 2020.–2021. aastaks vähemalt 58 GWe tasemele ning seejärel 2030. aastaks 150 GWe tasemele. Dokumendis märgitakse kvaliteetsete, hästtassustatud töökohtade tähtsust ELis ning kui need peaks järk-järgult kaotatama, tuleb kasutusele võtta programm, millega tagatakse õiglane ja toetatud üleminek.

5.4. ELi tuumaenergia arendamisest on kõige suurem osa pühendatud ühise termotuumasünteesi programmi (ITER) arendamisele. EFDA (Euroopa termotuumasünteesi arendamise kokkulepe) tegevuskava kirjeldab teed praegustelt termotuumasünteesi eksperimentidelt võrgu jaoks elektri netootangut andva termotuumasünteesi näidiselektrijaamani. Komitee palub komisjonil võtta võimalikku termotuumaelektrijaamade tootava elektriga varustamist arvesse kõigis 2050. aasta järgsetes kulutõhusa energia stsenaariumides. Lisaks tuleks julgustada 4. põlvkonna reaktoreid käsitlevate teadusuuringute jätkuvat toetamist, sest neil on potentsiaali vähendada kulusid ja oluliselt vähendada kõrge radioaktiivsusega jäätmeid.

5.5. Ettepaneku eelnõu koostati enne seda, kui Ühendkuningriik hääletas Euroopa Liidust lahkumise poolt, ning praeguse õigusliku arvamuse kohaselt tähendab EList lahkumine ka Euratomist lahkumist. Sellel on olulised strateegilised tagajärjed eeskätt 2030. aastaks seatud energiaeesmärkide, kuid ka teadusuuringute, õigusraamistiku, tarneahela ja ohutusalase koostöö seisukohalt. Seepärast tuleb nimetatud probleemi tunnistada kõnealuses ettepaneku eelnõus, kuigi konkreetsete tulemuste prognoosimine on praeguses etapis problemaatiline.

Brüssel, 22. september 2016

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Georges DASSIS

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse määrust (EL) nr 1303/2013 seoses teatavate sätetega, mis käsitlevad finantsstabiilsuse säilitamisega tõsistes raskustes või sellises ohus olevate teatavate liikmesriikide finantsjuhtimist“

[COM(2016) 418 final — 2016/0193 (COD)]

(2016/C 487/18)

Konsulteerimistaotlus	Euroopa Parlament, 4.7.2016 Euroopa Liidu Nõukogu, 8.7.2016
Õiguslik alus	Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklid 117 ja 304
Vastutav sektsioon	majandus- ja rahaliidu ning majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse sektsioon
Vastuvõtmine täiskogus	21.9.2016
Täiskogu istungjärk nr:	519
Hääletuse tulemus	169/1/4
(poolt/vastu/erapooletuid)	

Kuna komitee nõustub ettepaneku sisuga ning on oma seisukohta kõnealusel teemal juba väljendanud järgmistes varasemates arvamustes „Struktuurifondide määruse muutmine – Kreeka erimeetmed“, mis võeti vastu 8. oktoobril 2015, ⁽¹⁾ „Finantsjuhtimine ja kulukohustustest vabastamise eeskirjad tõsistes raskustes liikmesriikide puhul“, mis võeti vastu 19. septembril 2013, ⁽²⁾ „Struktuurifondidele kohaldatavad üldsätted“, mis võeti vastu 25. aprillil 2012, ⁽³⁾ ja „Raskustesse sattunud liikmesriikide jaoks finantsjuhtimise sätete muutmine – struktuurifondid“, mis võeti vastu 27. oktoobril 2011, ⁽⁴⁾ otsustas komitee täiskogu 519. istungjärgul 21.–22. septembril 2016 (21. septembri 2016 istungil) esitada kõnealust ettepanekut pooldava arvamuse ning viidata eelnimetatud dokumentides väljendatud seisukohale. Poolt hääletas 169, vastu hääletas 1 ja erapooletuks jäi 4.

Brüssel, 21. september 2016

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Georges DASSIS

⁽¹⁾ Komitee arvamus „Struktuurifondide määruse muutmine – Kreeka erimeetmed“ (ELT C 32, 28.1.2016, lk 20).

⁽²⁾ Komitee arvamus „Finantsjuhtimine ja kulukohustustest vabastamise eeskirjad tõsistes raskustes liikmesriikide puhul“ (ELT C 341, 21.11.2013, lk 27).

⁽³⁾ Komitee arvamus „Struktuurifondidele kohaldatavad üldsätted“ (ELT C 191, 29.6.2012, lk 30).

⁽⁴⁾ Komitee arvamus „Raskustesse sattunud liikmesriikide jaoks finantsjuhtimise sätete muutmine – struktuurifondid“ (ELT C 24, 28.1.2012, lk 81).

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamuse teemal „Muudetud ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus teatavatele Ameerika Ühendriikidest pärinevatele toodetele kohalduvate täiendavate tollimaksude kohta (kodifitseeritud tekst)“

[COM(2016) 408 final — 2014/0175 (COD)]

(2016/C 487/19)

Konsulteerimistaotlus	Euroopa Komisjon, 23.6.2016
Õiguslik alus	Euroopa Liidu toimimise lepingu artikkel 207
Vastutav sektsioon	REX
Vastuvõtmine täiskogus	21.9.2016
Täiskogu istungjärk nr:	519
Hääletuse tulemus	165/0/8
(poolt/vastu/erapooletuid)	

Kuna komitee nõustub täielikult ettepaneku sisuga ning ei soovi teha selle kohta ühtegi märkust, otsustas komitee täiskogu 519. istungjärgul 21. ja 22. septembril 2016 (21. septemeri 2016 istungil) esitada kõnealuse ettepaneku kohta pooldava arvamuse. Poolt hääletas 165 ja erapooletuks jäi 8.

Brüssel, 21. september 2016

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Georges DASSIS

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega muudetakse direktiivi 2004/37/EÜ töötajate kaitse kohta tööl kantserogeenide ja mutageenidega kokkupuutest tulenevate ohtude eest“

[COM(2016) 248 final — 2016/0130 COD]

(2016/C 487/20)

Konsulterimistaotlus	nõukogu, 24.5.2016 Euroopa Parlament, 25.5.2016
Õiguslik alus	Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 148 lõige 2
Vastutav seksioon	tööhõive, sotsiaalküsimuste ja kodakondsuse seksioon
Vastuvõtmine täiskogus	21.9.2016
Täiskogu istungjärk nr	519
Hääletuse tulemus	171/0/3
(poolt/vastu/erapooletuid)	

Kuna komitee on kõnealuses küsimuses oma seisukohta juba väljendanud 2. juunil 1988⁽¹⁾ ja 20. oktoobril 1999⁽²⁾ vastu võetud arvamustes, milles käsitleti nõukogu direktiivi ettepanekut töötajate kaitse kohta tööl kantserogeenidega kokkupuutest tulenevate ohtude eest (kuues eraldi direktiiv direktiivi 80/1107/EMÜ artikli 8 tähenduses), ja 11. detsembril 2014 vastu võetud arvamuses teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „ELi töötervishoiu ja tööohutuse strateegiline raamistik aastateks 2014–2020““, otsustas komitee loobuda sel teemal uue arvamuse koostamisest ning viidata eelnimetatud dokumentides väljendatud seisukohale.

Brüssel, 21. september 2016

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Georges DASSIS

⁽¹⁾ ELT C 208, 8.8.1988, lk 43.

⁽²⁾ ELT C 368, 20.12.1999, lk 18.

ISSN 1977-0898 (elektroniline väljaanne)
ISSN 1725-5171 (paberväljaanne)

Euroopa Liidu Väljaannete Talitus
2985 Luxembourg
LUKSEMBURG

ET